Gedenkboek P.A.N.

Partizanen Actie Nederland

"Zoals het was"

Deel III

Medio september 2019 reageerde Katinka Hermans op de informatie over de P.A.N. op de website www.eindhovenfotos.nl van Jan de Waal.

Katinka is de dochter van een van de leiders van het verzet in Eindhoven: Jacques Hermans van drogisterij en fotohandel "Het Kruispunt" op de Strijpsestraat.

Katinka bleek het complete manuscript van het nooit uitgegeven Gedenkboek van de P.A.N. in haar bezit te hebben. Dat is een map met 360 getypte A4-tjes, foto's en enkele tekeningen.
Jan de Waal en ik hebben het manuscript en ander materiaal van Jacques Hermans en de P.A.N. mogen bekijken en fotograferen.

Vervolgens is het complete manuscript omgezet in drie delen. Zodoende wordt het Gedenkboek "Zoals het was", 75 jaar na de bevrijding van Eindhoven, alsnog gepubliceerd.

Dit document is deel III.

Han Nieman, oktober 2019

Het maken van het Gedenkboek is begonnen met de aantekeningen in schriftjes.

In de schriftjes is ook vastgelegd wie welke hoofdstukken schrijft.

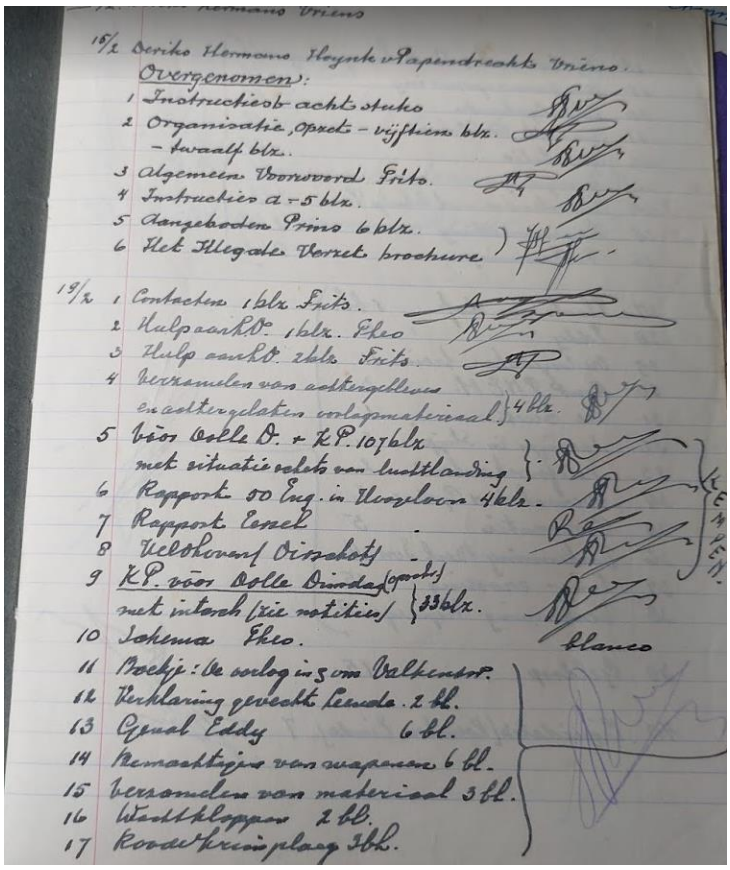

Bijdragen zijn geleverd door o.a. :

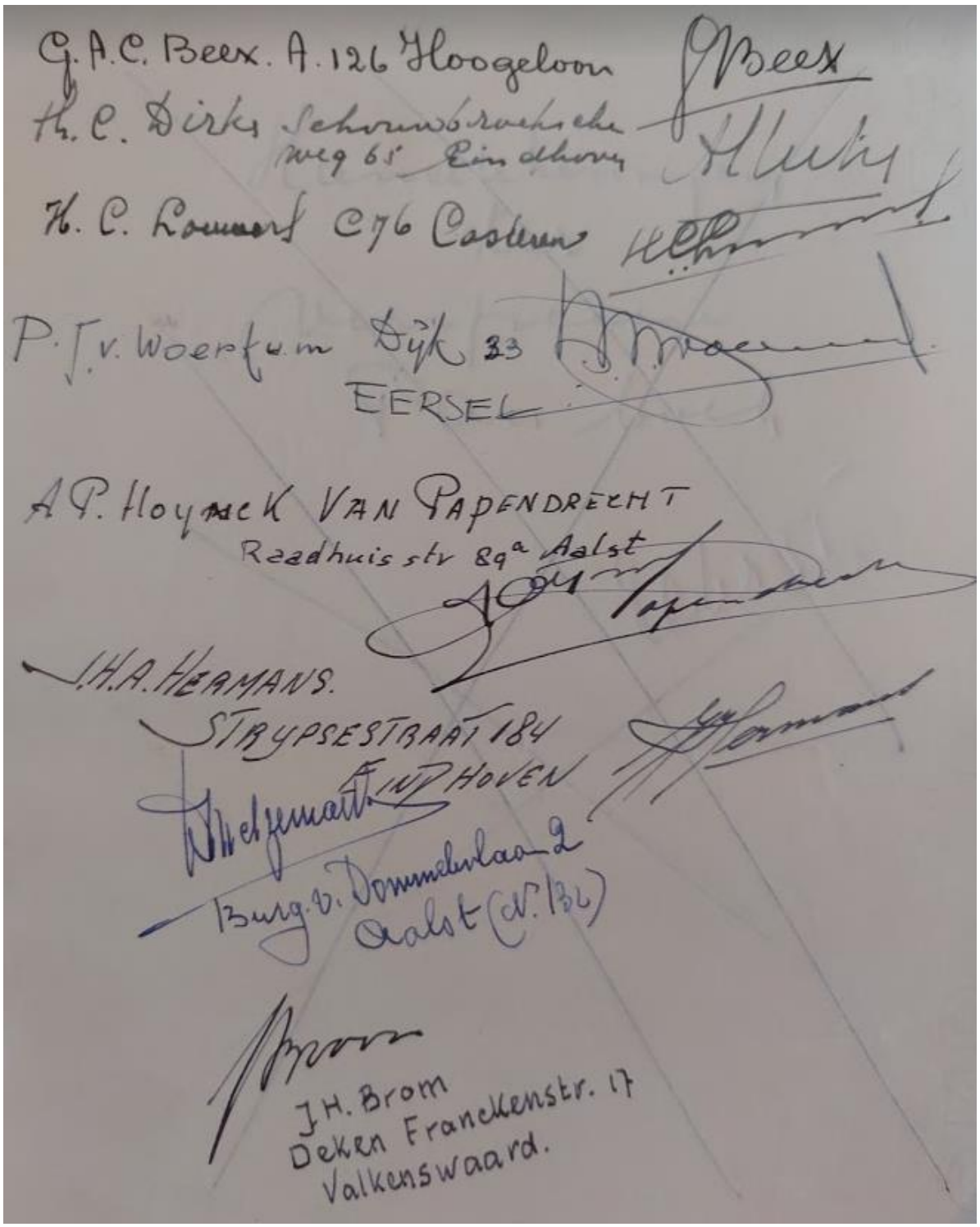

Piet Vriens, hoofdonderwijzer in Tongelre, heeft eerst correctie-exemplaren van het boek gemaakt en verspreid :

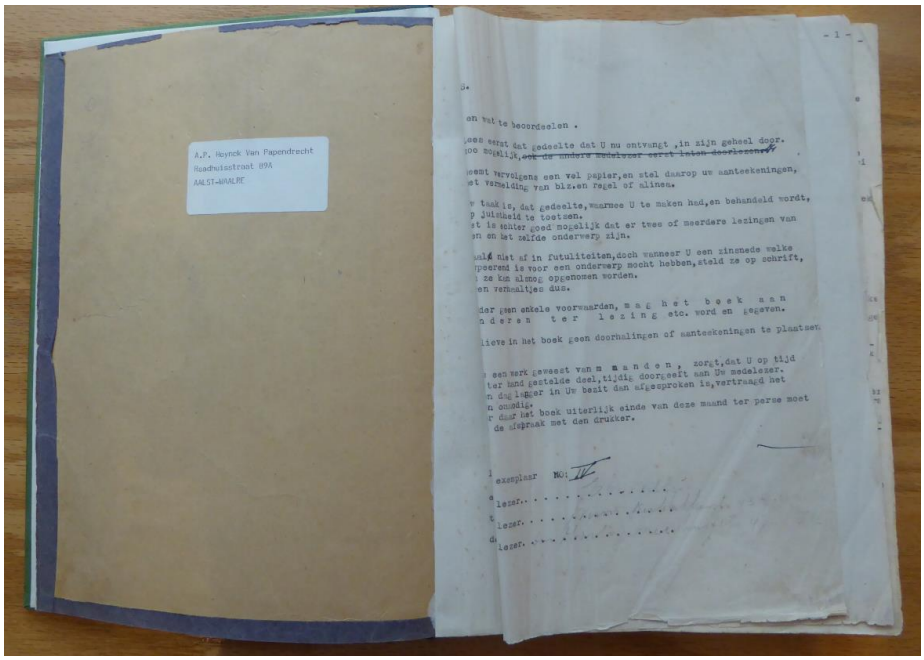

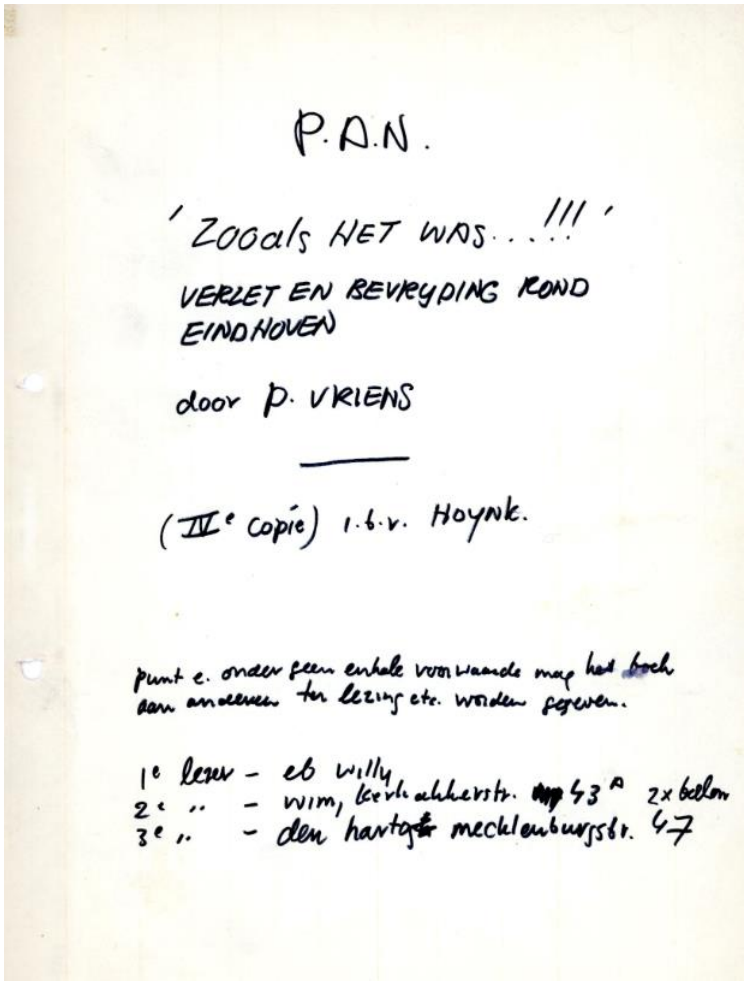

P.A.N.

'Zooals HET WAS...!!!'

VERLET EN BEVRYDING ROND EINDHOVEN

door P. VRIENS

(IVe copie) 1.6.v. Hoynk.

punt e. onder geen enkele voorwaarde mag het boek aan anderen ter lezing etc. worden gegeven.

1e lezer - eb Willy
2e ,, - Wim, Kerkakkerstr. 43 A 2x bellen
3e ,, - den Hartog Meckelenburgstr. 47

Dit correctie-exemplaar ging naar: Eb Willy, Wim in de Kerkakkerstraat 43 A, 2x bellen, den Hartog, Meckelenburgstraat 47 en Ad Hoynck van Papendrecht ("Frits").

L. S.

loe en wat te beoordeelen .

a. Lees eerst dat gedeelte dat U nu ontvangt ,in zijn geheel door. zoo mogelijk, ~~ook de andere medelezer eerst laten doorlezen.~~

b. Neemt vervolgens een vel papier,en stel daarop uw aanteekeningen, met vermelding van blz.en regel of alinea.

c. Uw taak is, dat gedeelte, waarmee U te maken had,en behandeld wordt, op juistheid te toetsen.
Het is echter goed mogelijk dat er twee of meerdere lezingen van een en het zelfde onderwerp zijn.

d. Daalt niet af in futuliteiten,doch wanneer U een zinsnede welke typeerend is voor een onderwerp mocht hebben,steld ze op schrift, en ze kan alsnog opgenomen worden.
Geen verhaaltjes dus.

e. Onder geen enkele voorwaarden, m a g h e t b o e k a a n a n d e r e n t e r l e z i n g etc. word en gegeven.

f. Gelieve in het boek geen doorhalingen of aanteekeningen te plaatsen.

Dit is een werk geweest van m a n d e n , zorgt,dat U op tijd het U ter hand gestelde deel,tijdig doorgeeft aan Uw medelezer. Iederen dag langer in Uw bezit dan afgesproken is,vertraagd het drukken onnodig.
Te meer daar het boek uiterlijk einde van deze maand ter perse moet volgen de afspraak met den drukker.

Dit is exemplaar MO: IV

eerste lezer. . . . . .

tweede lezer. . . . . .

derde lezer. . . . . .

Vervolgens is het boek samengesteld door Piet Vriens ("compilator").

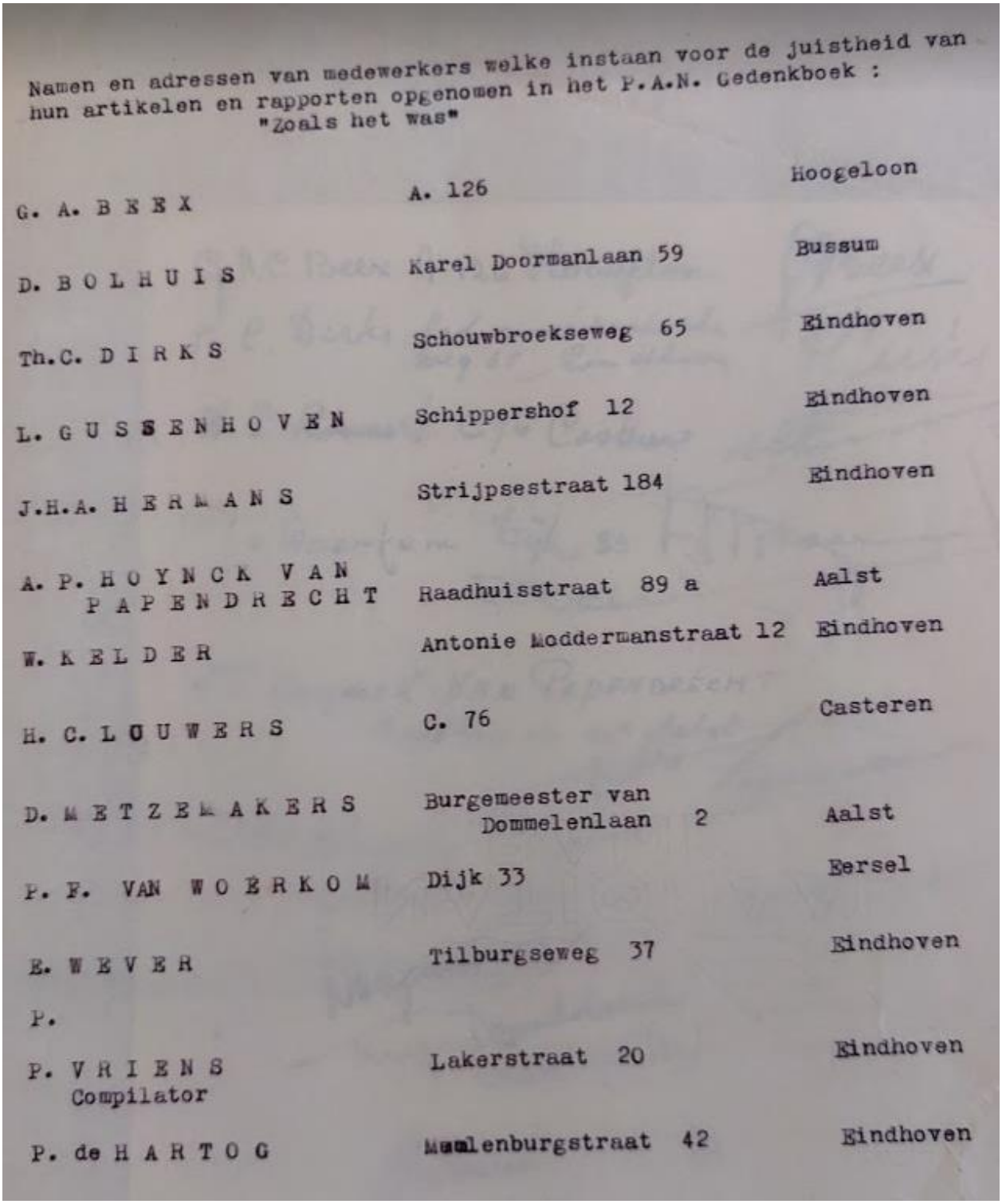

Namen en adressen van medewerkers welke instaan voor de juistheid van hun artikelen en rapporten opgenomen in het P.A.N. Gedenkboek : "Zoals het was"

G. A. B E E X	A. 126	Hoogeloon
D. B O L H U I S	Karel Doormanlaan 59	Bussum
Th.C. D I R K S	Schouwbroekseweg 65	Eindhoven
L. G U S S E N H O V E N	Schippershof 12	Eindhoven
J.H.A. H E R M A N S	Strijpsestraat 184	Eindhoven
A. P. H O Y N C K V A N P A P E N D R E C H T	Raadhuisstraat 89 a	Aalst
W. K E L D E R	Antonie Moddermanstraat 12	Eindhoven
H. C. L O U W E R S	C. 76	Casteren
D. M E T Z E L A A R S	Burgemeester van Dommelenlaan 2	Aalst
P. F. VAN W O E R K O M	Dijk 33	Eersel
E. W E V E R	Tilburgseweg 37	Eindhoven
P.		
P. V R I E N S Compilator	Lakerstraat 20	Eindhoven
P. de H A R T O G	Mecklenburgstraat 42	Eindhoven

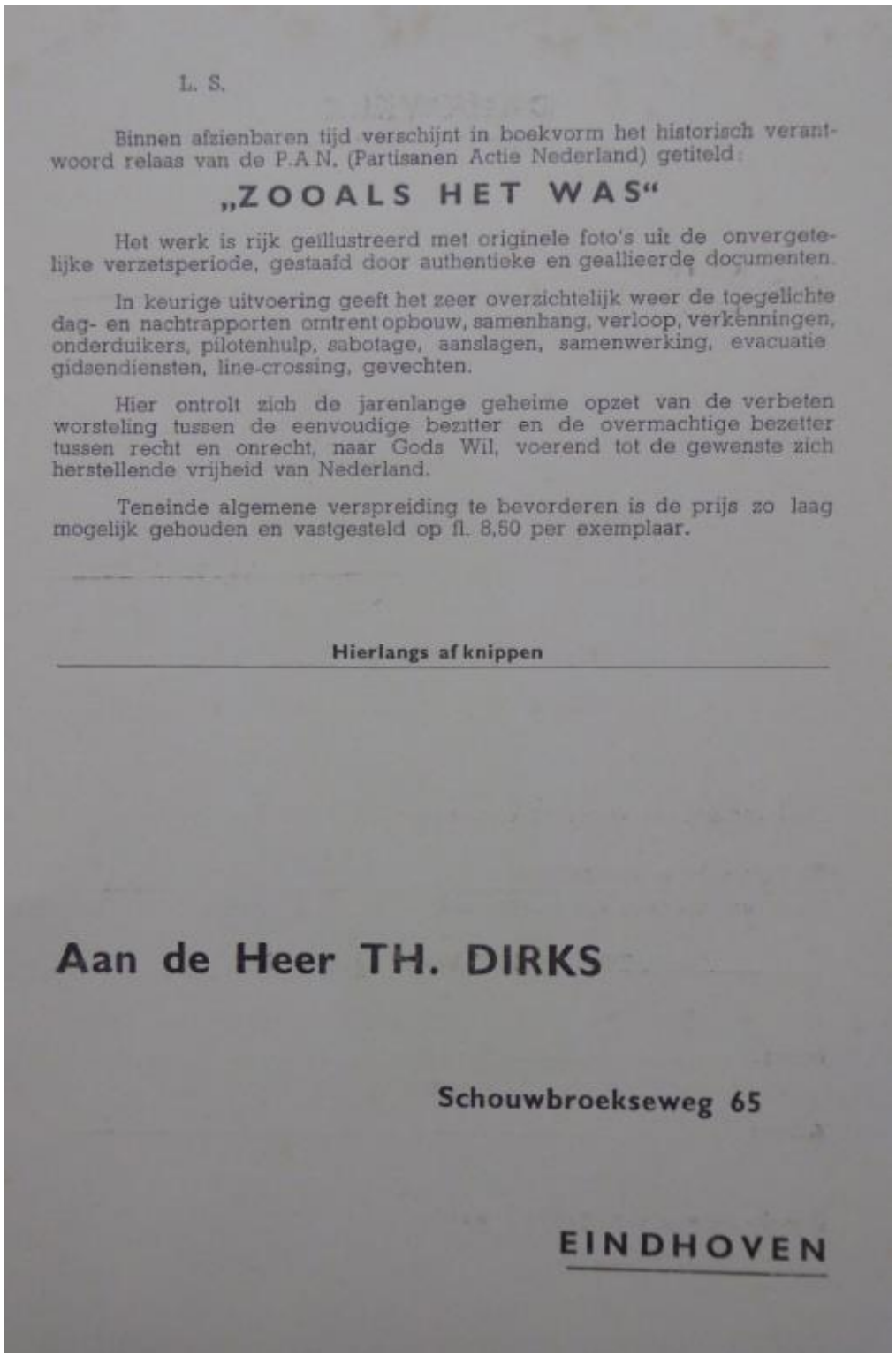

L. S.

Binnen afzienbaren tijd verschijnt in boekvorm het historisch verantwoord relaas van de P.A.N. (Partisanen Actie Nederland) getiteld:

„ZOOALS HET WAS"

Het werk is rijk geïllustreerd met originele foto's uit de onvergetelijke verzetsperiode, gestaafd door authentieke en geallieerde documenten.

In keurige uitvoering geeft het zeer overzichtelijk weer de toegelichte dag- en nachtrapporten omtrent opbouw, samenhang, verloop, verkenningen, onderduikers, pilotenhulp, sabotage, aanslagen, samenwerking, evacuatie gidsendiensten, line-crossing, gevechten.

Hier ontrolt zich de jarenlange geheime opzet van de verbeten worsteling tussen de eenvoudige bezitter en de overmachtige bezetter tussen recht en onrecht, naar Gods Wil, voerend tot de gewenste zich herstellende vrijheid van Nederland.

Teneinde algemene verspreiding te bevorderen is de prijs zo laag mogelijk gehouden en vastgesteld op fl. 8,50 per exemplaar.

Hierlangs afknippen

Aan de Heer TH. DIRKS

Schouwbroekseweg 65

EINDHOVEN

Ondanks al deze inspanningen is het Gedenkboek nooit gedrukt en terecht gekomen bij degenen die een exemplaar besteld hadden.

(Schuil-) naam

Eddy de Vries	Eduard Pieter Willem (Eddy) Verkaik, Rayonscommandant
Frits	Antonius Paulus (Ad) Hoynck van Papendrecht, staflid P.A.N.
Greet	Greet Kelder-Vroom, koerierster
Harrie	Hendricus M.J. (Harry) Aarts, rechercheur politie Eindhoven
Jacques	Jacques Hubertus Antonius (Jacques) Hermans, drogist, staflid P.A.N.
Jan Knock	Roelf Hijbo Cornelis (Roel) Looij, (kleine) "Jan", "Jan van Zeeland"
Karel	Frans Linders, recherche politie Eindhoven, P.A.N.-lid
Piet Vriens	Hoofdonderwijzer in Tongelre, samensteller van het Gedenkboek
Sander	Theodorus Cornelis (Theo) Dirks, leider Knokploeg Sander
Tom	Petrus Jacobus (Piet) Haagen, lid KP Sander
Willy Weber	Hoofd van de S.D., de Sicherheitsdienst te Eindhoven
Willy	Willy Vos, lid KP Sander
Wim	Wim Kelder ?
W.19	Egbert (Eb) Wever, lid KP Sander
Peter Zuid	Jan Borghouts

Woordenlijst

C.C.D	Centrale Controle Dienst
D.C, R.C, G.C.	Districts- Rayons en Groepscommandant
Distributiekantoor	Geeft bonnen uit voor levensmiddelen en andere goederen
D.K.W.	Auto, Dampf-Kraft-Wagen, Des Knaben Wunsch, Das Kleine Wunder
D.S.K.	Distributiestamkaart, daarmee zijn (voedsel-) bonnen verkrijgbaar
Feldwebel	Onderofficier in Duitse leger; sergeant 1e klasse
Fleur de matras	Belgische tabak
Glider	Zweefvliegtuig
Herrijzend Nederland	Een radio-omroep die van 1944 tot 1946 uitzond vanuit Eindhoven
H.K.	Hoofdkwartier
KP	Knokploeg, Kraakploeg
Landwacht	Vaak N.S.B.-ers, uitgerust met jachtgeweren; bijnaam "Jan-Hagel"
L.K.P.	Landelijke Knokploegen, verzetsorganisatie opgericht door de L.O.
L.O.	Landelijke organisatie voor hulp aan onderduikers
Luftwaffe	Duitse luchtmacht
N.S.B.	Nationaal-Socialistische Beweging (foute Nederlanders)
N.S.F.	Nationaal Steunfonds Verzetsorganisaties
O.D.	Ordedienst
Ordnungspolizei	(Orde-) Politie. Staan ook bekend als Grüne Polizei
P.B.	Persoonsbewijs, een soort paspoort of identificatie document
P.N.E.M.	Provinciale Noord-Brabantse Electriciteits Maatschappij
Plastiek	Kneedbom, Engels: plastic explosives
P.T.T.	Het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie
R.V.V.	Raad van verzet, Koepel van verzetsorganisaties
S.D	Sicherheidsdienst (inlichtingendienst)
Sniper	Sluipschutter
Sperrzeit	Verboden om buiten te zijn
Sprengcommando	Duitse soldaten die gebouwen en het NS station opbliezen
S.S.	Schutzstaffel, paramilitaire organisatie van de nazi-partij
Stoottroepen	Ontstaan uit de knokploegen (LKP) en de Raad Van Verzet (RVV)
W1	Wal 1, Eindhoven
W 26	Willemstraat 26, Eindhoven
W.A.	Weerbaarheidsafdeling van de N.S.B.
Wehrmacht	Duitse leger

De onderduikorganisaties hadden dringend behoefte aan distributiebonnen en persoons-bewijzen (P.B.) om hun onderduikers te voeden en te beschermen. Knokploegen zorgden hiervoor door overvallen ('kraken') op distributiekantoren en bevolkingsregisters.

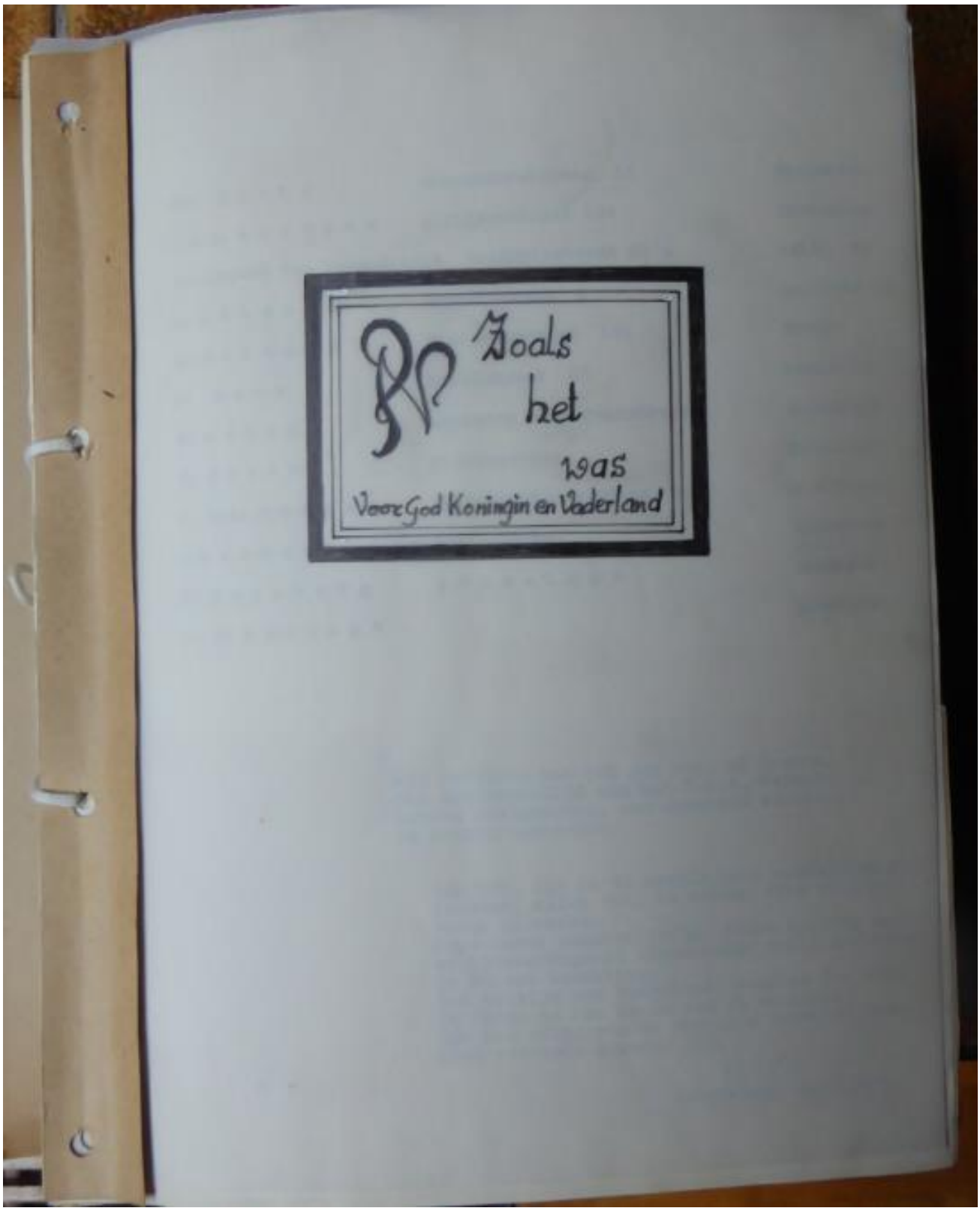

Tekening van Piet Vriens

Th. Dirks	Schouwbroeksweg 65	Eindhoven
J.H.A. Hermans	Strijpsestraat 184	Eindhoven
A.P.Hoynck van Papendracht	Raadhuisstraat 89 a	Aalst NB
H. Louwers	Schoolstraat 8	Casteren NB
D. Bolhuis	Stationsstraat 141	Ermelo
J. Beex	Hoofdstraat 65	Hoogeloon
W. Kelder	Anthonie Moddermanstraat	Eindhoven
E. Wever	Tilburgseweg	Eindhoven
J. v.d. Harten	Veldm.Montgomerylaan 621	Eindhoven
P.Gussenhoven	Schippershof	Eindhoven
P. Weinberg	Bredalaan	Eindhoven
P. de Hartogh		Eindhoven.

Wij rekenden het tot een eer, al degenen, die daadwerkelijk aan het P.A.N.-Verzet hebben deelgenomen, een speciale editie te kunnen aanbieden.

Aan hen, die in de moeilijkste omstandigheden toonden, alles veil te hebben voor vrijheid vrede en recht.
Moge hunne naastenliefde, fiere houding en strijdvaardigheid standhouden zoals gedurende de Duitse bezetting.
Tot welzijn van Nederland; voor de Vrijheid de Vrede en het Recht van de volkeren.
Dat het offer van de gevallen medestrijders niet vergeefs geweest zij.

Gedenkboek-Commissie.

Oscars voorbeeld, moge 't baten
leere 't die zijn wegen gaan
nooit aanveerde plicht verlaten
moest er ook de dood op staan.

Guido Gezelle.

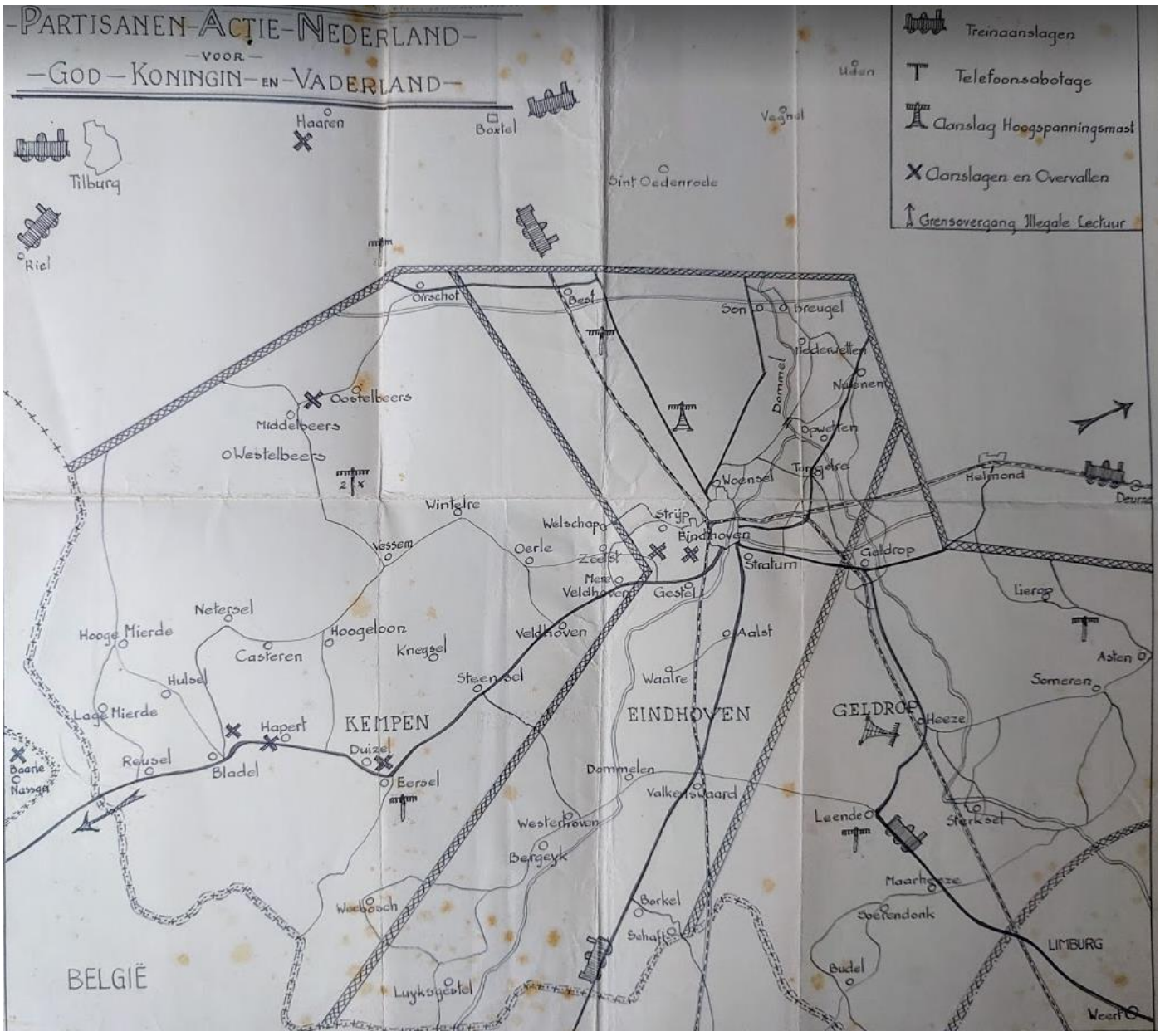

De P.A.N. is verdeeld in drie districten: de Kempen, Eindhoven en Geldrop.

Sabotage van spoorlijnen bij: Best, Borkel en Schaft, Boxtel, Deurne, Leende, Riel, Tilburg.

Sabotage van telefoonkabels bij: Best, Eersel, Leende, tussen Vessem en Middelbeers, tussen Asten en Lierop.

Opblazen hoogspanningsmasten: Acht en bij de Achelse Kluis.

Aanslagen en overvallen: Baarle-Nassau, Bladel, Eersel, Eindhoven (2x), Haaren, Hapert en tussen Middel- en Oostelbeers.

Inhoud Deel III Pagina

Eindhoven: de spin in het web	14
Aanslag op hoogspanningsmasten Maarheeze, 17 juli 1944	23
Huisvesting Staf P.A.N.	26
P.A.N. organisatie: district, rayon, groep	27
De P.A.N. ontstaat met Jacques, Eb, Willy, Wim, Sander, Frits	30
Overvals-plan Haaren	31
Jacques en King-Kong	32
De bezetting	34
Eerste sabotage	38
Sander gaat naar Bert in de Kempen	38
Tom en Harry halen piloten af bij Frans van Dijk in Waalre	40
Jacques wordt gearresteerd	41
Brief van piloot Duncan aan Frans van Dijk	44
Piet Haagen (Tom)	48
Hoe kom je aan wapens ?	51
Mobilisatie-sein op 17 september 1944	52
Plastiek (kneedbommen) op Wal 1	55
Zendertjes maken en telefoonsabotage	58
Greet haalt wekkers	59
Overval op het distributiekantoor van Bladel, 16 juni 1944	61
Overval op distributiekantoor in Eindhoven	63
Verkenningen	64
Bezoek aan bunker	74
Arnoldus Vlemminx, 31-8-1924, Oirschot	79
Verzamelen van achtergebleven oorlogsmateriaal	82
Rapporten rayon Tongelre	83
Philipsfabrieken leeggeroofd, trein duikt onder	85
Slag bij Wintelre	96
Klachten over P.A.N.-leden	100
Berichten aan commandanten van de Staf v.v.	104
Hand-granaat in de Halve Maanstraat	111
Overval door de Grüne	117
Zelfdiscipline	118
Wat gebeurde er rond de P.N.E.M ?	121
Theo van de Bogaard	125
Provocatie Henk (Streefkerk) en Karel (Harry Linders)	126
Rapport wachtmeester Gerrit den Braber	127
Berichten Eddy Verkaik aan de Staf	128
Line crossing	130
Verkenningen Aalsterweg, Boschdijk	132
Adri Luycks	139
Rapporten rayon Gestel	142
P.A.N. bij doorbraak moffen te Uden- Veghel	145
Roemloos einde van de P.A.N.	148
Een woord tot de leiders van Jong-Nederland	154
Fotograaf Reijnders	161
Inhoudsopgave Zoals het was, Katinka Hermans	162

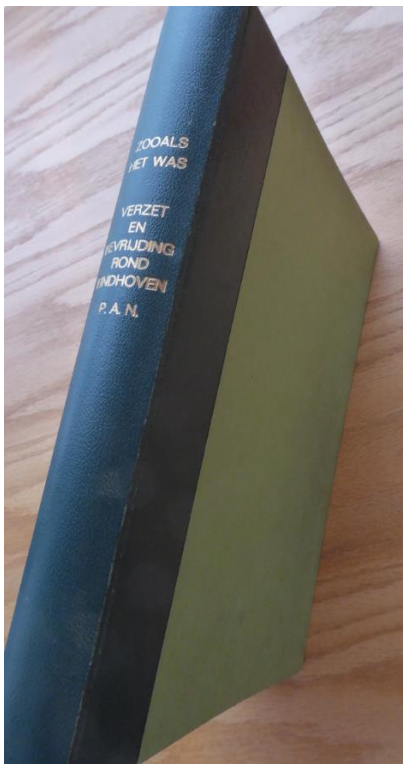

Niet in het Gedenkboek opgenomen, wel in het correctie-exemplaar of in de collectie van Ad Hoynck van Papendrecht:

Herinneringen aan P.A.N. district Eindhoven, 28 maart 1945	164
Werkzaamheden van de Knokploeg Sander	169
Eindhovense Rayons	171
Overval op het gemeentehuis Eersel, duplicaat	171
Melkflesjes met fosfor	172
De buit	172
Hoe het kwam dat Eindhoven zijn Telefoonkantoor hield	173
Brieven van Jacques Hermans	175
Roel Looij en verloofde Agnes	183
Verklaringen van Jacques Hermans	186
Sabotage	187
Burger Verzets Groepen	196

E I N D H O V E N.

De spin in het verzetsweb.
Van welke soort vraagt critisch Nederland ongeduldig: Kruisspin, jachtspin, hooiwagen, waterspin: welke soort is hoofdzaak?
Naar believen!
Natuurlijk een kruising, en een zware.
Van de verste uithoeken trilde elk draadje van het weefsel de berichten over naar het kruispunt: op stel en sprong schafte zij zich een uitgebreid stel zevenmijlspoten aan en schommelde braaf in het centrum als ontstelde speurders haar op afgelegen voorposten achternazaten.
Indien grote gebeurtenissen hare schaduw vooruitwerpen dan droeg de drogisterij in Strijp wel een dwingende naam: Het Kruispunt!
Daar stak dan ook de rattenkoning Weber de revolverloper in het verzetsslot en arresteerde Jacques.
Bij het opbergen van het bezwarend materiaal schrokken zelfs huisgenoten en ingewijden van den vulkaan van formulieren, bescheiden, foto's, zegels, kaarten, wapenen en munitie, waarop zij bivakkeerden.
Volgens H. leider van L.O. is vanuit het Kruispunt het meeste illegaal werk verricht van geheel Eindhoven.
Daar vond de P.A.N. de „oprechte trouw". Daar waakte en zorgde de „sterke vrouw uit het Evangelie", zoals de belezen kameraad Sieraad zich uitdrukte. Haar komt ook de eer toe van den titel van dit boek.
Een heirleger van al of niet gestichte organisaties maakte stad en omgeving, nabij en veraf, veilig.
Niet alles is gelukt, niet alles mislukt.
In het Drentse Dorp werkte in Strijp de kerngroep Eb, al geheel zelfstandig, voordat contact werd gelegd met de hoofdleiding.
Drie franse krijgsgevangenen zwierven radeloos rond tot zij na 21 dagen in handen van de P.A.N. vielen, die met het geval korte metten maakte en hen onder de ogen der Duitsers voorzag van voedsel, kleeding, onderdak, tolk en papieren, waarna grensoverschrijding kinderspel werd. Zij zaten hulpeloos in de Antoniuskerk en wisten niet aan wie zich toe te vertrouwen, tot Tom de knoop doorhakte en Tante Mietje er bij sleepte, die met de eenvoudige woorden; „ Vous confiez-vous à ces hommes, ils se sont confiés à vous", alle argwaan en aarzeling wegvaagde.
Aan elk bengelend touwtje trokken de Duitsers, of er geen net zou te voorschijn komen. Het net was nederlands: enkel gaatjes.
Alleen wie de snuiten heeft gezien, de snauwen gehoord, de koppelriemen, spijkerschoenen, en geweerkolven gevoeld, mag er van meepraten, hoe sprekende dieren, mensen tot verraad trachten te brengen.
Schrede voor schrede sloop en kroop de P.A.N.; den kop gedoken, het gezicht gemaskerd, de orders in het geheugen, de staalen wil in de ongewapende vuist.
Vormloos, kleurloos, naamloos.

Maar de bezetter voelde de priemende blik van de verzetter in den rug, en greep naar gijzelaars of toevallingen.
Hij tekende blauwe vakken op zijn terreinkaarten met een waarschuwing. En ze haastten zich door Eindhoven, gebukt en grauw, maar er door, niet rustend voor ze deze Blauwe Zee achter zich hadden.
De zee van de P.A.N.
Ze wisten dat deze desperado's slechts het onmogelijke voor waarschijnlijk hielden. Alleen zulke realisten zouden wandelende munitiemagazijnen een ongeladen wapen onder den huiverenden neus houden.
En de dappere armen wiekten spoorslags ten hoge, de onmisbare oorlogsbuit offerend aan de verblufte overweldiger die zo lang hadden moeten wachten, dat de kansen vergeten werden. Waren de toegezegde geweren gedropped geweest en tijdig, dan had Eindhoven, vooral in industriegebouwen en spoorwegemplacement minder verloren aan de Sprengcommando's. Ongewapend loerden de sluipschutters naar de vernielers die " we met twee geweren hadden kunnen wegblazen".
De geweren waren er wel, maar mochten volgens de orders het daglicht nog niet zien. Het was nog te gevaarlijk; de zoon van de Commandant had ze wel met 4 tegelijk open en bloot, van de blekerij naar Tongelre gesleept, toen de bevrijding naderde.
De landlopende landwachters hadden van hun beschermers toch nog jachtgeweren.
Zeker als men boven verzetswerk verheven is, kan men het eenvoudig vinden een weefsel van tegenstand uit te leggen in en om een stad van over honderdduizend mensen plus een wisselend aantal Duitsers, waartussen dag en nacht enkele tienduizenden buitenpoorters zich te weer stelden.
Zeker, als men gelieft te vergeten, dat een hevige ruk op een hoofddraad niets, en een onmerkbare trek langs een zijlijntje, alles kan betekenen.
Meerdere afdelingen zijn immers met één slag ontwricht.
En het dagelijks dreigend verraad, bij de overstelpende wirwar van goede en slechte aansluitingen !
Niet alleen verraad uit angst, winstbejag of wraak, maar van listige en vaak dappere insluipers.
Niet voor niets werd afgestapt van lijsten met werkelijke namen.
Niet voor niets werden huissleutels geruild; zonder loting.
Niet voor niets werden gevaarlijke boemelstreken uitgehaald, lang na sluitingstijd, om een koerier te dekken, die anders alleen, er door moest.
Heel wat achtbare en geachte lieden hebben het in vredestijd op zich genomen om dronken den nuchterling uit te hangen, maar «die mensen" moesten het in oorlogstijd andersom klaarspelen. Goede koffie-bonen gaan al een heel eind tegen de verwenste ~~wierookwalm, als geen mens het geestrijk vocht mag schenken of kan bekostigen ?~~ drankluchtjes, maar waar is surrogaat voor de gewenste wierookwalm, als geen mens het geestrijk vocht mag schenken of kan bekostigen ?

Het lijkt eenvoudig, te wachten of te laten wachten.
Maar het wordt anders als men wacht op den man, den vader, den zoon, de dochter, uitgegaan voor een gevaarlijke zending, waar meest de radeloze nacht mee gemoeid was.
En heel anders, als men even oploopt " zo weer terug" en men moet overnachten, ver van de de dan vermoedende huisgenoten, die " het" natuurlijk voor elkaar verzwijgen. Bij zekerheid sterft het leven; maar in onzekerheid leeft de dood.

Zoosls het meestal in elke verzetsbeweging verliep, zo ging het ook bij de P.A.N.
Steeds waren het de beste krachten die plotseling niet meer van een onderneming terugkwamen, of des nachts van hun bed werden gelicht. Voor hen die deze mensen gekend hebben en hen hebben zien strijden, tegen de bezetters is het tegenwoordig maar al te vaak voorkomende egoisme, somtijds gepaard gaande met corruptie en bedrog, een voortdurende doorn in het oog. Het is droevig te moeten constateren, dat ondanks dergelijke voorbeelden van vaderlandslievendheid, nog altijd vele mensen niet tot het inzicht zijn gekomen dat alleen goedwillende onbaatzuchtige samenwerking kan leiden tot het volledige herstel van Nederland, en de wereld dichtbij en veraf. Wij misten deze gesneuvelden niet alleen tijdens de bezetting vanwege het vele ondergrondse werk dat zij nog konden doen, doch wij missen hen nu nog: hun rechtvaardigheid, hun stuwkracht, hun idealisme, voor de wederopbouw van Nederland.
Moge dan dit boek ook een weinig bijdragen ter verhoging van de steeds meer verslappende interesse voor de nagelaten betrekkingen van deze gesneuvelden, opdat ook voor hen betere tijden mogen aanbreken.

Men kan goedsmoeds over het hoofd zien, wat die mensen, in dienst van God, Koningin en Vaderland, zich en vooral de hunnen, aandeden.
Moesten aandoen, wilden zij den roep volgen, die van binnen luider klonk dan waar ook van buiten. Dit houdt natuurlijk niet in, dat zij voorbestemd waren om den wederopbouw anders dan lijdelijk te steunen of op de gebruikelijke manieren.
Niemand kan in Nederland uit den grond stampen, wat internationaal ontbreekt. Waar een wil was, bleek glas te zijn.
Het is werkelijk niet zeker dan een P.A.N. steunend op de verwachtingen des volks voldoende waarborg zou geven voor de ongereptheid des zwarten handels en wandels, handelaars en wandelaars inclusis.

De P.A.N. trad uit de schaduw in de schaduw terug, om het heroptreden van teruggetreden goeden en gegoeden mogelijk te maken. Hare leiders hadden de ogen niet in den zak, vóór, tijdens, noch na de bezetting, en de gewone man evenmin.

Spinnen hebben geen ogen nodig, en plegen geen zijde te spinnen; zij verzuimen te praten. Deze spin moest haar bekwaamheden ook nog uitvinden.
Nood maakt vindingrijk; ervaring is de beste leermeesteres.
Het web kwam er, en de alomtegenwoordige tarantel was nergens.
Haar eerste P.A.N. fosforinjectie werd dus maar Joods-communistisch verklaard.
Ofschoon zij den nacht moesten kiezen, hielpen in de bezettingsjaren de leden de hitte des dags dragen overal waar goedgezinden alleen of gezamenlijk door daad, verzuim en weigering, het goede hielpen strijden of lijden. Er moest veel geholpen worden want het gewone volk kan zich zelf niet helpen. Wie geen achterdeur kent, kan werken en wachten.
Aan de ijzeren gordijnen der loketten, gelden nummers, aan de open achterdeur, namen.
De helpers riskeerden altijd, met hun lading, zich zelf. Toch moesten mensen, wapenden, apparaten, levensmiddelen, kleding en papieren vervoerd worden. Deze strijd was minstens zoo verbeten als de gewapende en de Duitsers hebben menigen strijder omgesmeed van ongewapend tot gewapend verzet.
Wat zouden de Gealliëerden hebben gesteld tegenover achtergebleven vijanden die in Engelse uniformen Eindhoven onveilig maakten als niet de P.A.N. dag en nacht patrouilleerde en het raadsel van geboden ontklede lijken in het kanaal, had opgelost ?
Engelse vlammenwerpers bliezen de tientallen, uit door de P.A.N. ontdekte schuilplaatsen.
De Duitse Peel-Raamstelling ontbrak op de Gealliëerde stafkaarten. De P.A.N. wist er wel van en legde ze keurig getekend, op een presenteerblaadje over.
Het is gemakkelijker na dan voor de overwinning, omstandigheden of deelnemers te bagatelliseren.
Het groote drukke sterkbezette Eindhoven werd het hart van de P.A.N. organisatie, wat niet belette, dat improvisatie de boventoon voerde.
Men was en bleef immers in de minderheid; maar geruimen tijd was Eindhoven hoofdstad en residentie van Bevrijd Nederland.
Daarom richtte de luftwaffe, haar bombardement ook op Eindhoven, om de bevrijding op het hart te treden. Maar het schalde door den aether: Hier, Herrijzend Nederland!
Altijd was Brabant deel van Nederland, ook van 1500 tot 1700.
Ook in 1918. Nu was dit Brabant het gehele Herrijzend Nederland.

Het verleden was christelijk vergeven, de toekomst zouden zij in goed vertrouwen uit handen geven, maar voor het heden wilden se voorlopig zelf instaan. De hoeven der oosterlijke Hunnen konden onderliggenden op hoofden en harten stampen, maar hoe ook geknecht, geen macht ter aarde kon deze vuisten het heilige pand der vrijheid ontrukken.
Were di !
Zij hadden Rossen Maarten doorstaan, de Staatsen, de Sansculotten, de Voetbranders en de Kozakken, de veldtocht van 1830 en de mobilisatie van 1914.
Were di !
Eindhoven zou meteen de benaming Lichtstad recht doen wedervaren.
Deerlijk geschonden, vloog zij triomfant omhoog en stak trots haar radiovuist in den aether:
Hier, Herrijzend Nederland !
Toen dreigden nog honderden Duitse vuurmonden uit Nuenen, roffelden de vliegende bommen, en ratelden de vliegtuigmitrailleurs over Welschap.
Niet tevergeefs had de Brabander zijn geloof gehandhaafd door de eeuwen heen, niet tevergeefs was hij gehard door karige opbrengst van zwaren arbeid. Geen leuze was juister dan de eigene: Were di !
Verweren zouden zij zich, tot het uiterste, tegen elke macht ter wereld, in scherp berekend en hard doorgevoerd Partisanen-Verzet.
Alleen niet, tegen Nederland, niet tegen zich zelf.

La Garonne.

Si la Garonne avait voulu,
Lanturlu !
Quand elle sortit de sa source,
Diriger autrement sa course,
Et vers le Midi s'épancher,
Qui donc eût pu l'en empêcher ?
Tranchant vallon, plaine et montagne,
Lanturlu !
Elle allait arroser l'Espagne

Si la Garonne avait voula,
Lanturlu !
Pousser au Nord sa marche errante,
Elle aurait coupé la Charente,
Coupé la Loire aux bords fleuris,
Coupé la Seine dans Paris,
Et, moitié verte, motié blanche,
Si la Garonne avait voulu,
Lanturlu !
Elle se jetait dans la Manche.

Si la Garonne avait voulu,
Lanturlu !
Elle aurait pu boire la Saône,
Boire le Rhin après le Rhône,
De là, se dirigeant vers l'Est,
Absorber le Dabube à Pesth,
Et puis, ivre à force de boire,
Si la Garonne avait voulu,
Lanturlu !
Elle aurait grossi la mer Noire.

Si la Garonne avait voulu,
Lanturlu !
Elle aurait pu dans sa furie,
Pénétrer jusqu'en Sibérie,
Passer l'Oeral et le Volga
Traverser tout le Kamschatka,
Et d' Altas déchargeant l'épaule,
Si la Garonne avait voula,
Lanturlu !
Elle aurait dégelé le pôle.

La Garonne n'a pas voulu,
Lanturlu !
Humilier les autres fleuves.
Seulement, pour faire ses preuves,
Elle arrondit son petit lot:
Ayant pris le Tarn et la Lot
Elle confisqua la Dordogne.
La Garonne n'a pas voulu,
Lanturlu !
Quitter le pays de Gascogne.

Gustav Nadaud.

Si la P.A.N. avait voulu
Lanturlu !
A bon entendeur, Salut !

- Wie meent dat de P.A.N. staatsgreepneigingen koesterde, doet haar onrecht, al zijn er landen waar de gewapende verzetsbeweging naoorlogse deiningen veroorzaakte.
Wie meent dat de P.A.N. steunend op toestanden, misstanden en weerstanden niet tot zelfs een staatsgreep in staat was, doet haar evenzeer onrecht.
De P.A.N., voor God, Koningin en Vaderland, had niets tegen op het goede, maar alles op het kwade; zij eiste geen wonderen van mensen.
Wie niet onderscheidt tussen daad en woord, doet onrecht aan zich zelf.

Wie zwijgt, stemt toe en de P.A.N. stemt evenmin toe als wie ook, in het erkende of verzwegen verkeerde.
Het heeft daarom nog geen zin binnen of buiten de perskapperswinkel de eindeloze jeremieden aan te vullen. Nederland is een klein land; maar de Nederlanders zijn een groot volk.
Er schijnt blijkens de pers geen doctoraat in de futilogie nodig om te horen en te zien, dat in Nederland nood naast ~~nood heerst~~ moedwil heerst.
Dit impliceert tot spreken; slapende honden worden ook wakker.
In de nood slaapt niemand en satan slaapt nooit.
Als de patiënt niet spreekt, behandelt de dokter hem zeker niet.
Daarom zou het een onvergeeflijke leegte in dit boek zijn, als het volk van zijn oorlogsdaden sprak, buiten verband tot zijn vredesomstandigheden. Men schijnt te vergeten, dat de benedenlaag der onontwikkelden de sanering terhand neemt als de ontwikkelde bovenlaag blijft uitstellen.
Er zijn nog geleidelijke internationale invloeden.
Het voorkomt niets, dat de luidsprekers der autonomen in woord en schrift bewijzen dat zij welwillend op de hoogte zijn;
De gewone man, de echte, heeft evengoed zijn echte weegschaal al haalde hij ze niet uit boeken.
De Schepper heeft Adam geen bibliotheek in den rugzak geschoven. De eredienst van het woord is in tijden van overvloed tot afgodische afmeting uitgegroeid, en het mag verwonderen, als algemene oproep in tijden van schaarste en concurrentie, daaraan veel zal veranderen.
Hoe meer we ons aanstellen, hoe minder ze ons vertrouwen.
Het is erger, woorden dan stenen voor brood te geven.
De met stenen bedeelde wendt zich af en vraagt nog elders. De met woorden bedrogene, vertrouwt niet meer. Ook de gewone man heeft echte zintuigen, echte behoeften, echte plannen echte ervaringen en echte kinderen. Daarom gaat het niet aan hen op te roepen in oorlog maar af te wijzen in vrede en te blijven aansporen tot ijverig wachten en zwijgen.
Deze akker van vertrouwen levert ook voor het gevaar een oogst met, geen mens weet hoeveel, wantrouwen gemengd. De rechtmatige bezetter van elk vaderland is God, de Bezitter. Het wantrouwen is onkruid dat satan de verzetsgeest, tussen de tarwe zaait, in slijk der aarde.
Al blijft het gevaarlijk, onvoordelig en nutteloos, hierin ongevraagd mee te spreken, de vraag is of het onwaar of schadelijk is.
Want inderdaad kan de binnensanering zover worden uitgemeten, dat de buitenduivel ontijdig aan het langste godseind kan gaan trekken, al verschuilt men zich wat vlot achter dit gevaar. Zodra feiten woorden in de schaduw stellen, is de gevaargrens overschreden, al zwijgen ivoren torens nog zo hoopvol, al bloeit de jubileumdysenterie, al openen de periodieken komisch bedoelde afleidingrubriekjes, en wordt er al eens een zogezegde paria of voorbijganger voor de microfoon gehesen.

Hoofdzaak blijft, dat iedere heilige zijn zevenklapper krijgt.
Wie,was in Nederland belangrijker dan wat !
Zolang tekort naast teveel bestaat blijft het overwicht verdacht voor het onderwicht. Te erger als de, ook tot autoritair spreken onmachtige, bovendien nog zwijgt.
Zo zag het de P.A.N., en daarom sprak de P.A.N.
Kinderen die vragen, worden ook wel overgeslagen, maar niet door eigen schuld.
Het boek bedoelt echter niet, de litanie der zondige zielen met echo-aanroepingen te verlengen en in koolgeitsoppralerij naar beide kanten kushandjes of vuisten te zwaaien; nog minder om het onmogelijke te verwijten, ~~elmbc.~~ Als er iets te veel is, dan is het papier. De lawine van artikelen en de orkaan van toespraken bewijzen minstens dat de mond harder werkt dan de hand. Als alle handen zwegen, zouden de monden gauw uitgewerkt zijn. Wie de hand opent, wordt direct begrepen, wie de mond opent, helaas nog eerder.
Wie beide opent, opent harten.
Voorlopig kon boete staan op zelfs elk zilveren woord op elk goudschaaltje al was het alleen, om meer handen aan het gangspil te brengen.
Toen de roofvogels in 1940 binnenzwermden dreunde de stem van den Staat ; 't Is plicht dat ied're jongen en : Alle man van Neerlands stam!
De P.A.N. is van Neerlands stam; de Brabantse tak, die in 1918 zijn betrouwbaarheid bewees. Daarom moet een P.A.N. boek geen farce zijn, geen nieuwe amusementslectuur uit de bezets- en verzetstijd maar nog minder een Willem de Zwijgeronderonsje, of een receptenboek voor stenen der wijzen. Er staan op wapenschilden maar te weinig lintwormen, papegaaien, struisvogels of cameleons.
Praatjes vulden geen gaatjes. Zeker niet in lopendebandmozaiek.
Zolang nog boorden aan kielen, alleen de draadjes van het net leren, zullen candidaten voor zelfwederopbouw door de gaatjes blijven glippen.
Het is inderdaad niet ieders werk, de algemeenst bruikbare regeling te ontwerpen: een net dat kleine vissen tegenhoudt en grote doorlaat.

Deze opdracht gold niet : Zoals het moest ! Of zoals het niet moest.
Het eerste weet niemand. Het laatste iedereen. Ieder wil staan over ieder, inplaats van naast ieder. Zolang de samenwerking een suprematiestrijd moet blijven, lacht de derde; internationaal of niet. De opdracht was zelfs niet: Zoals het is. Ieder weet dit voor anderen. De opdracht luidde: Zoals het was ! Omdat het anders werd gezien. Het geldt: de werkelijke P.A.N. in het werkelijke Nederland getuige het pamflet van voorjaar 1944: Aan de Leiders van Jong Nederland; hoe veel of hoe weinig belangrijk men de P.A.N. ook acht en hoe onmisbaar zich zelf en zijn soort.
Wij willen Neerland houen ! Voor God Koningin en het gehele volk.
Every inch Gods own country.

Voor de overlevenden wil dit boek een herinnering zijn aan de tijd waarin zij telkens weer opnieuw met de dood voor ogen, zich inspanden om de bezetters schade toe te brengen, hun invloed te verzwakken, hun maatregelen te niet te doen of hun vernietigingsplannen te dwarsbomen.

Wij hopen echter dat het niet bij een loutere herinnering zal blijven, maar dat het hun zal aansporen, al hun krachten te blijven geven in het belang van een gezonde en rechtvaardige samenleving. Veel waardering voor hun werk zullen zij nooit ondervonden hebben, enerzijds omdat het juiste van hun handelingen nooit scherp werd voorgesteld, anderzijds vanwege de ondankbaarheid, die nu eenmaal 's-werelds loon is. Wat het eerste betreft kan dit boek verhelderend werken en moge het in deze zin voor de oud-illegale werkers een eventuele steun zijn voor hun toekomstplannen. Of het boek erin zal slagen meer waardering bij te brengen voor de materiële en maatschappelijke moeilijkheden der oud-illegale werkers blijft een vraag, welker bevestiging afhankelijk is van de gevoelens van medeleven en christelijke naastenliefde van het Nederlandse volk.

Het is niet onze bedoeling, aan de reeds bestaande verzetslitteratuur een boek toe te voegen van louter ontspanningslectuur, doch meer een stukje geschiedenis te schrijven. Maar al te vaak wordt verondersteld dat sabotage en gewapend verzet slechts zeer sporadisch zijn voorgekomen in het Zuiden van Brabant, terwijl de waarheid is, dat nergens een zo intensieve partisanenstrijd als in het district Eindhoven heeft plaats gehad.

Nog vele gebeurtenissen waren onopgehelderd gebleven, en op de vele vragen: " Hoe zat dat eigenlijk", geeft dit boek antwoord. In chronologische volgorde verhaalt het hoe de P.A.N. tot stand gekomen is tot de dag der liquidatie; hoe de P.A.N. werkte, wat precies gedaan is en welke de waarden van de organisatie zijn geweest, voor Nederland; hun aandeel in de strijd en daarna de verdiensten voor de Geallieerde legers.

Het boek wil dan pogen een ander licht te werpen op de mensen van het ondergrondse verzet. Maar al te vaak worden zij beschouwd enkel en alleen als degenen die vlak voor of na de bevrijding in blauwe overall met band, enkelen misschien iets te branie-achtig of soms met te veel poeha zijn opgetreden. Men vergeet echter dat de verdiensten als ondergronds werker liggen vóór de tijd dat zij als zodanig kenbaar waren.

De mannen van de P.A.N. hebben hun werk gedaan in colbertcostuum, regenjas en gleufhoed. Zij fietsten dagelijks met de dood in de schoenen, langs Uw huis net als ieder ander, en bezorgden een bonkaart, Ausweiss of iets dergelijks even onopvallend als de postbode Uw brieven bracht. Dynamiet in actetas en zakken of valse bescheiden inplaats van boterhammen of zakenpapieren en door het feit dat de tijd van hun prestaties niet samen kon vallen met de erkenning ervan is dit laatste dikwijls achterwege gebleven.

Ook willen wij hierbij nog betogen dat de P.A.N. geen enkel politiek tintje had. Onder de P.A.N. bevonden zich mannen en vrouwen van alle gezindten en richtingen, zoals in elke verzetsorganisatie, doch als organisatie stond de P.A.N. buiten, of liever, boven, welke politieke richting ook. Evenmin was de doorsnee P.A.N.-man iemand die zijn illegaal werk deed uit zucht naar avontuur. Een avonturier besteedde zijn tijd onder de bezetting voordeliger en minder gevaarlijk.
De mannen en vrouwen der P.A.N. streden voor Nederlands welzijn om redenen van rechtvaardigheid, principialiteit en naastenliefde.
Velen zouden nu nog, onbaatzuchtig, hun beste krachten willen wijden aan het welzijn van Nederland, doch het is vaak maar al te deprimeerend om te midden van fortuinzoekers, egoisten en baantjesjagers opofferend te blijven, vooral waar het goede dikwijls uitgebuit wordt door corruptie en intriges.
De helft van de geest van het verzet, zou voor Nederland een dubbele winst betekenen.

Daarom bleef Eindhoven het hart van de P.A.N., en werd Eindhoven het hart van Herrijzend Nederland.
Zoals de Eindhovense S.D.-chef Weber bewees, die elke sabotageplaats in de omgeving met zijne tegenwoordigheid bevuilde, waar hij zijn teutoonse onverzoenlijkheid mocht meten met de brabantse onverzettelijkheid.
Ook de Effendi der tegenpartij heerste van daaruit tot de grens; en actie van Heeze belandde dan ook volgens de hierarchieke weg in Eindhoven; maar vooraf netjes door de Commandant van Heeze gekraakt en overgenomen.

MARECHAUSSEE - GEWEST EINDHOVEN.
Afdeling Valkenswaard.
Groep Maarheeze.
Post Achelse Kluis.

Onderwerp: Dynamiet-aanslag hoogspanningsmast.

RAPPORT.

Op de zeventiende Juli, 1900 vier en veertig, omstreeks vijftien uur, ontving ondergetekende, Adrianus Quirinus van Noort, Hoofdwachtmeester, Groepscommandant der Marechaussee te Maarheeze, van de Heer Gemeentesecretaris te Maarheeze de mededeling, dat een dynamietaanslag gepleegd was op een der hoogspanningsmasten der Provinciale Noord-Brabantse Electriciteits Maatschappij, gelegen onder en in de gemeente Maarheeze, in de onmiddellijke nabijheid van de Grashut, gelegen aan de weg naar Someren.

Na de telefonische voorlopige meldingen gegeven te hebben ingevolge de geldende voorschriften, aan de Heer Gewestelijk Commandant der Marechaussee te 's-Hertogenbosch, aan de Beauftragten der Polizei beim Reichskommissar in 's-Hertogenbosch, aan de Sicherheitspolizei in Eindhoven en aan de Heer Afdelings Commandant der Marechaussee te Valkenswaard heb ik mij met de Heer Gemeentesecretaris der Gemeente Maarheeze en de Opperwachtmeester Postcommandant Achelse Kluis, naar de plaats van het misdrijf begeven, om daar het onderzoek ter hand te nemen.
Daar aangekomen voegde de Heer Weber van de Sicherheitspolizei te Eindhoven zich bij ons, die per motor gekomen was.
Wij bevonden het volgende:
" De hoogspanningsmast 84 (vier en tachtig) lag gekanteld.
" Drie spijlen van deze mast waren totaal afgeknapt, terwijl
" de vierde, waaraan de lading nog bevestigd was, niet ge-
" sprongen was. Deze laatste was geheel verbogen door het
" volledig overhangen van de mast. De twee en dertig Meter
" hoge mast was zo neergekomen, dat de hoogspanningsdraden
" intact gebleven waren, zowel de verbinding van mast 83
" naar mast 84 als die van mast 84 naar mast 85.
" Van de twee armen die zich boven aan de mast bevinden, was
" er een intact, terwijl de tweede op ongeveer de helft
" verbogen was en ten dele in de grond stak.
" Bovengenoemde spijlen waren juist boven de betonnen
" steunen afgeknapt. Van de vierde lading, die op ongeveer
" anderhalve meter van de betreffende steun was aangebracht
"leidden de stroomdraden nog naar de wekkerinrichting en
" naar de drie electrische seriegeschakelde batterijen.
" Nadat de wekkerinrichting buiten werking gesteld was, is
de lading van de vierde spijl verwijderd. Deze lading was
" bevestigd op een plankje, ongeveer dertien centimeter
" lang en tien centimeter breed. Zij bestond uit een zachte
" kneedbare bruine stof. Hierin was een gleuf gemaakt waar-
" in de ontstekingspatronen gelegd waren, waaraan de
" stroomdraden zich bevonden, die naar de batterijen leid-
" den. De lading, alsmede de batterijen, stroomdraden met
" de ontstekingspatronen en de wekkerinrichting zijn door
" de Heer Weber medegenomen voor verder onderzoek. Daar
" geen ongelukken konden gebeuren in verband met het onder
" stroom staan der draden werden geen posten voor bewaking
" uitgezet.
" De mast stond, in tegenstelling met de overige, op een
" plaats, waar het houtgewas welig tiert, waardoor de da-
" ders zonder gezien te worden hun sabotagedaad konden
" volbrengen.
" Voor het aanbrengen van de lading zijn enige delen van
" de mast verwijderd, die ter plaatse weer gevonden zijn.
" Als nadere toelichting mag dienen, dat in de avond van
" de zestiende Juli, omstreeks drie en twintig uur wel een
" hevige knal gehoord is, doch toen kon men zich niet
" voorstellen, wat er gebeurd was. Dus vermoedelijke af-
" komst van het dynamiet is in de mijnstreek en is deself-
" de stof waarvan de schietmeester gebruik maakt bij het

" ontploffen van kolenlagen. Van de daders is geen enkel
" spoor te vinden en daar de omgeving ter plaatse absoluut
" onbewoond is, kon niemand gehoord worden, die ons kon
" inlichten.
" De opmerkzaamheid blijft ondanks op het feit gevestigd.
" Bij nadere bevindingen zullen deze schriftelijk bevestigd
" worden. Aanvullende meldingen zijn omstreeks negentien
" uur aan de in aanmerking komende instanties doorgegeven.
" Origineel en afschriften enz. "

De P.A.N. had nu eenmaal haar huid loyaal ter beschikking van vriend en vyand gesteld, in very fair play:
Toen twee commandanten onder luide schuilnamen en gefluisterde wachtwoorden ter vergadering kwamen, bengelde achter aan de op te bergen fietsen hun hele Burgelijke Stand.

Ook het Gealliëerde hoofdkwartier zag de minst Brabantse stad maar voor heel Brabant aan:

Chauffeur II W. van de N.S.
Zondagochtend half tien kwam Frank met een auto van de N.S. bij Frits. Opdracht van gealliëerde hoofdkwartier overgebracht door Nico, Para, die tevens de springstof bij zich had. Frank nam telefonisch contact op met Tilburg, Breda en Den Bosch, terwijl Frits met auto de rayonscommandanten afging.
Heeze (Deurne achter) Aalst (lijn België) Valkenswaard (lijn België) Geldrop (Weert).
Bij thuiskomst bleek dat practisch heel Brabant genomen moest worden daar de K.P. ploegen van Frank niet te bereiken waren.
Nico ging direct naar het H.K. W.I. van de P.A.N.

De opdrachten luidden:

Eindhoven - Weert	Geldrop	T.D.
Deurne (West en Oostwaarts	Heeze)	B.d.G.
Valkenswaard	België Borkel en Schaft	T.v.d.V.
Den Bosch - Nijmegen	Aalst	L.M.
Vught - Tilburg	Valkenswaard	J.
Eindhoven- Den Bosch	Eindhoven	J.Sch.
Tilburg - Turnhout	Eindhoven	Wim en Janus
Breda - Lage Zwaluwe	Eindhoven	G. en J.

Laten springen in bochten en wissels, waar dit lukt
1 à 2 dagen stagnatie.

Uit de eerste rapporten bleek:
Per trein gegaan, fiets meegenomen, bang niet terug te kunnen.
Vught-Tilburg, wissel op overweg kon niet, zal andere plaats zoeken.
In Deurne liep een hospitaaltrein op Fockpencils.
Kees Kr. en Th. v.d.V. over de grens met tekeningen enz. van Frits.

De Duitsers dachten er net anders over, maar het web had voor hen geen draden.
Telefoondienst Eindhoven.

Reeds op 28 Augustus 1944 hadden de moffen het overgrote deel der telefoonaansluiting verbroken.
Illegaal kwamen toen de verbindingen tot stand tussen de verschillende staf- en rayonkwartieren.
De Algemene Staf werd achtereenvolgens verplaatst van Wal I naar Willemstraat 26, van Willemstraat naar Marechausseekazerne.
Daarna naar een adres in het Witte Dorp, al waar de plaatselijke Staf Eindhoven werd geformeerd.
Twee dagen bleef hier ook de Algemene Staf.
Deze werd daarna weer verplaatst naar Willemstraat.
Op 17 September werd het gebouw van het N.A.F. Willemstraat 28 in gebruik genomen door de Staf en nog later het D.F.S. Stratumsedijk.

Het zij hier onomwonden verklaard:
De P.A.N. werkte met gehele inzet van alleen zich zelf.
Van harte ter navolging aanbevolen.
Wij zijn niet barbaars genoeg om nog eenvoudig te kunnen zijn en aarzelden voortdurend uit vermeend zelfbehoud en gedwongen aanpassing.
Helaas is de Mammon gelukkig onmisbaar.
Smulden wij niet wat gemakkelijk van het pseudo-varkensvlees?

De P.A.N. heeft grote moeite moeten doen, om te ontstaan en zich in het gevaar te kunnen storten:
De gehele dag heeft het al geregend. Zilverwitte druppels omhullen de voorbijgangers die nog noodgedwongen op straat vertoeven en dan zo spoedig mogelijk een schuilplaats zoeken voor deze natuurlijke hindernis.
Het is acht uur; hier en daar ziet men door de gebrekkig aangebrachte verduistering een smal lichtstraaltje de donkere massa binnendringen. In het leslokaal begint een rumoerige menigte de stem te verheffen, gelach hier, gelach daar.
De aangrijpendste wereldgebeurtenissen van de afgelopen week werden natuurlijk onder de loupe genomen met of zonder sarcasme. Na een Brabants kwartiertje ging de deur open, de leeraar stoof de kamer binnen, plofte op de stoel, gooide zijn boeken open en was al aan het dicteren voordat iemand hem opgemerkt had. Het paste in het kader van het gezelschap, dat ook hij niet kon nalaten een visje uit te werpen om een kabeljauw te vangen en telkens was het dan ook raak.
Duizenden gedachten speelden je door het hoofd, het was moeilijk je op de les te concentreren. De afgelopen weken hadden zoveel nieuws op de wereld gebracht en iedere dag hoorde je maar weer meer, dat aan het ongelooflijke grensde. De Duitse Legers drongen Polen en Rusland binnen, wat zou Japan doen ? Hoe lang zou de oorlog nu nog duren? Wat zou Engeland nog kunnen? Wat voor plannen koesterde de bezetter met Nederland? Wat deden wij eigenlijk om het aangedaan onrecht te herstellen? Tot nu toe was het niet veel anders dan schertsen en lachen en naar de radio luisteren. Waarom ging men nog studeren, het had immers toch geen nut met zoveel onzekere toekomstbeelden voor ogen?
Van de andere kant was het toch ook weer niet verknoeide tijd. Al deze gedachten kruisten als bliksemstralen door je brein en na verloop van de les bemerkte je dat je

beter niet had kunnen komen, maar hierin stond ik niet alleen. De fietsen werden uit het donker hok gehaald waar tengevolge van de verduistering geen licht kon branden, hetgeen natuurlijk weer gepaard ging met de nodige stoten, botsen en schrammen. Hierdoor verbeterde geenszins de drukkende stemming die men zo graag in iets anders, iets beters wilde omtoveren. Buiten viel nog steeds mistig de regen. Het was pikdonker, men zag geen hand voor ogen, S. en Ph. liepen langs hun fietsen en het gesprek van de dag zette zich weer voort, de les was alweer vergeten. Bij het afscheid werd besloten de volgende avond samen te komen om de organisatie te bespreken van een op te richten sabotagebeweging.
De gedachten waren overdag niet bij het werk, zodat het voorkwam, een terechtwijzing in ontvangst te moeten nemen, maar aan alles komt een eind, en zo ook aan deze dagelijkse beslommeringen. 's Avonds was men al vroeg voor het aanvangsuur verdiept over de op handen zijnde problemen, zodat men bij de opening van de geheime zitting zich reeds een idee had gevormd. De hele avond werd bij S. lang en breed verder geredeneerd hoe de inrichting en werkwijze het voordeligst zouden kunnen worden toegepast om van succes verzekerd te zijn. Het was lang geen gemakkelijke taak want als men er dacht te zijn, doken telkens nieuwe moeilijkheden op zodat men het plannetje weer geheel of gedeeltelijk kon veranderen. Uiteindelijk zag men licht in de duistere zaak en kon tegen middernacht met vreugde vastgesteld worden dat het zwoegen bekroond was met een o.i. feilloos stelsel, dat er ongeveer als volgt uitzag. Er zouden Districten gevormd worden, ieder district zou verder verdeeld worden in rayons en ieder rayon verder in groepen.
Voor de te voeren correspondentie die tot het uiterste beperkt moest blijven werd een code ontworpen, de administratie werd eveneens in deze code bijgehouden. Iedere groepscommandant zou een kaartje ontvangen dat het nr. van de commandant en letter of nr. van het rayon inhield, dit kaartje was tevens legitimatie.
De drukker die het vervaardigde meende dat het als aanduidingen van distributieartikelen moest dienen.
Eind September 1941 kon gestart worden met het zoeken naar medewerkers. Opgewekt en vol goede moed toog men aan het werk. Velen werden gepolst hoe zij tegenover de nieuwe gezagsdragers stonden, en of zij bereid waren hun willen in daden om te zetten. De ene tegenslag volgde op de andere en met grote terleurstelling moest men vaststellen dat de animo nog zeer klein was, de bezwaren waren als uit de lucht gegrepen. Motieven als " Och dat komt allemaal vanzelf in orde". "Mijn meisje zal het merken en dan is het toch stop". "De oorlog is toch immers over enkele maanden afgelopen", waren aan de orde van de dag. Zij beseften nog niet wat er voor de deur kon komen te staan, en dat het in dat geval beterwas klaar te zijn, in plaats van nog te moeten beginnen.
Als zij het maar eens aan den lijve ondervonden dan zouden zij wel ontwaken uit de winterslaap, het scheen dat hun aards geluk hen meer waard was dan het andere.
Na enkele maanden ploeteren moesten wij factoren toegeven dat

wij niet genoeg met practische psychologische factoren hadden rekening gehouden, en werden wij voor de keus geplaatst ophouden of doorzetten maar dan met veranderde koers.
Er werd nogmaals krijgsraad gehouden, enkele methoden werden veranderd, andere weer ingevoerd, zo dacht men een stimulans gevonden te hebben om opnieuw succes te mogen bogen, maar helaas, vadertje slaap sliep vast. De muur waartegen men telkens stiet scheen van geen wijken te weten, zodat weer een ander middel aangewend werd.
Illegale lectuur zou, naar men algemeen verwachtte, hiervoor een oplossing kunnen brengen; hierdoor zou de verzetsgeest met meer algemene bekendheid omtrent de toestand van het land over een grotere kring van eventuele geinteresseerden verbreid worden, waardoor ons doel sneller bereikt zou zijn. Druppelsgewijs bereikten ons de diverse illegale bladen,doch echter in zo'n kleine hoeveelheden dat ook hierop weer iets gevonden moest worden.
Door overtypen en schrijven kon men enigszins het tekort aanvullen, het gemis aan een stencilmachine deed zich echter sterk gevoelen, en het bezit hiervan zou ons veel leed en misnoegen gespaard hebben. Een ander middel dat ook doeltreffend werkte was de zorg die aan de dag werd gelegd bij de hulp aan Joden; voor deze en andere werd nagegaan of hun stamkaarten-nummers voorkwamen op de geblokkeerde lijst op het distributiekantoor alwaar een N.S.B.-er de controle uitoefende, en indien dit zo was, werd langs andere wegen een uitweg gezocht.
Bij eventuele gevreesde razzia's werden de personen gewaarschuwd die op een lijst van de S.D. voorkwamen. Nrs. van inlegvellen werden omgewisseld tegen bonkaarten aan de loketten van de na-uitreiking, verlopen bonnen werden omgewisseld tegen geldige.
Na verloop van enige tijd kon men dan ook wat meer vooruitgang bespeuren al was het niet bijster veel. Op deze wijze kon men dan toch bijdragen tot het verzachten van het leed wat sommigen reeds tot in merg en been kwelde.
Begin 1943 werd S. door politie en S.D. Gearresteerd, waardoor het werk vertraagd werd, doch gelukkig duurde het niet al te lang en na ongeveer vijf maanden werd hij weer op vrije voeten gesteld, en kon het werk weer hervat worden.
Er moest echter een achterstand ingehaald en aan de toekomst gedacht worden. De lessen hadden inmiddels afgedaan zodat volle dagen aangewend konden worden, want de kroon op het werk was nog lang niet in zicht.
Door het energiek werken van Ph. was het gelukt een dergelijk contact te leggen met "Je Maintiendrie en Trouw" en aangezien deze in vele opzichten door de gezonden inhoud bij de lezerskring in de smaak vielen werd dit aangehouden om ons de weg te banen door de traag ontwakende massa.
Hierdoor werd een stevig contact gelegd met Doo, die naar later bleek, reeds geruime tijd bezig was op allerlei illegaal terrein.
Het kwam zelf zo ver dat hij door noodlottige omstandigheden het hazenpad moest kiezen, daar de S.D. hem op intensieve wijze zocht.
Hierna werd door ons de verspreiding ter hand genomen en

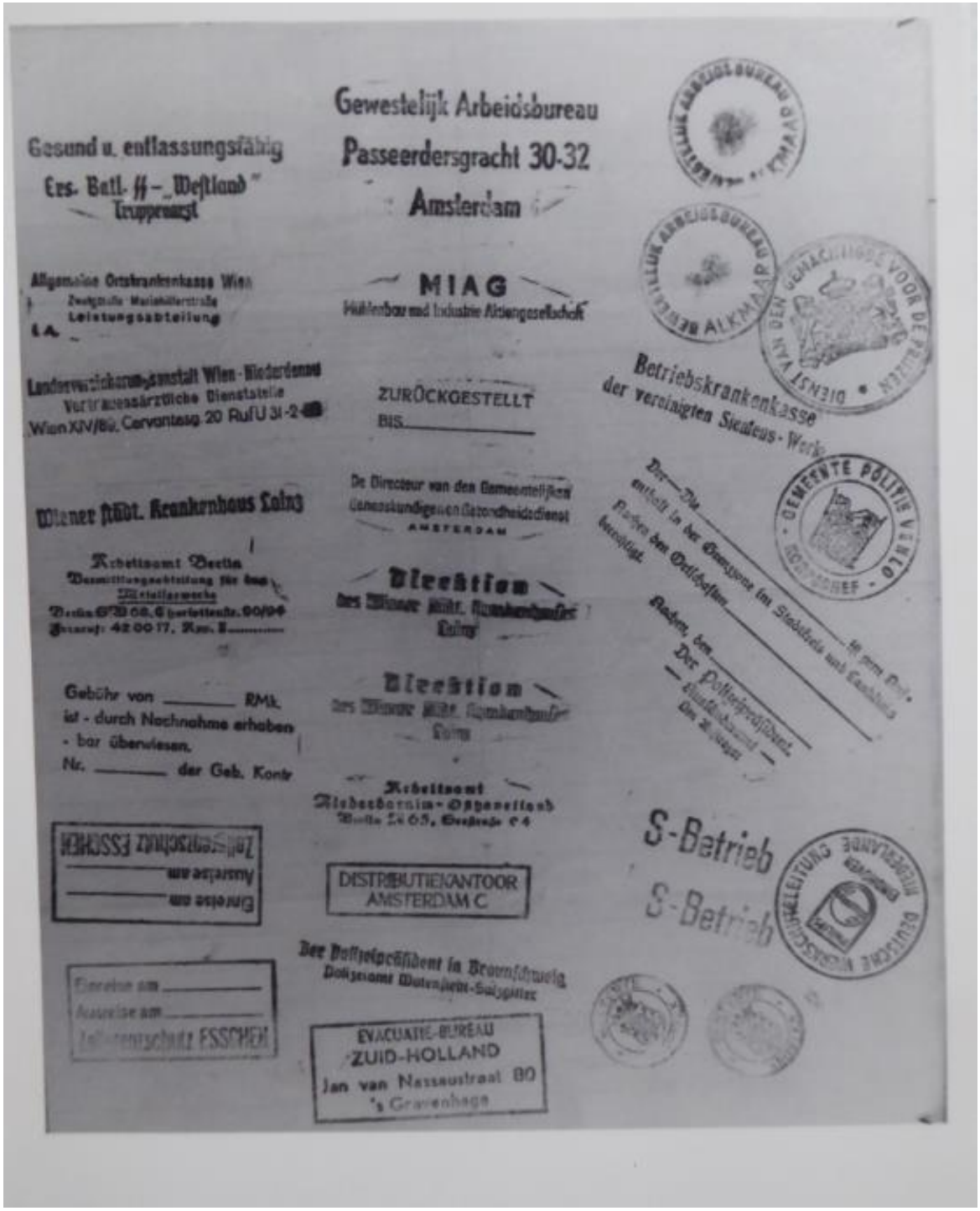

Gesund u. entlassungsfähig
Ers. Batl. SS – „Westland"
Truppenarzt

Allgemeine Ortskrankenkasse Wien
Zweigstelle Mariahilferstraße
Leistungsabteilung
i. A.

Landesversicherungsanstalt Wien-Niederdonau
Vertrauensärztliche Dienststelle
Wien XIV/89, Cervantesg. 20 Ruf U 31-2-[illegible]

Wiener städt. Krankenhaus Lainz

Arbeitsamt Berlin
Vermittlungsabteilung für das
Metallgewerbe
Berlin SW 68, Charlottenstr. 90/94
Fernruf: 42 00 17, Kpr. I.....

Gebühr von _____ RMk.
ist - durch Nachnahme erhaben
- bar überwiesen.
Nr. _____ der Geb. Kontr

Einreise am _____
Ausreise am _____
Zollgrenzschutz ESSCHEN

Einreise am _____
Ausreise am _____
Zollgrenzschutz ESSCHEN

Gewestelijk Arbeidsbureau
Passeerdersgracht 30-32
Amsterdam

MIAG
Mühlenbau und Industrie Aktiengesellschaft

ZURÜCKGESTELLT
BIS _____

De Directeur van den Gemeentelijken
Geneeskundigen en Gezondheidsdienst
AMSTERDAM

Direktion
des Wiener städt. Krankenhauses
Lainz

Direktion
des Wiener städt. Krankenhauses
Lainz

Arbeitsamt
Niederbarnim-Oßhavelland
Berlin N 65, Seestraße 64

DISTRIBUTIEKANTOOR
AMSTERDAM C

Der Polizeipräsident in Braunschweig
Polizeiamt Wolfenbüttel-Salzgitter

EVACUATIE-BUREAU
ZUID-HOLLAND
Jan van Nassaustraat 80
's Gravenhage

GEWESTELIJK ARBEIDSBUREAU ALKMAAR

GEWESTELIJK ARBEIDSBUREAU ALKMAAR

DIENST VAN DEN GEMACHTIGDE VOOR DE PRIJZEN

Betriebskrankenkasse
der vereinigten Siemens-Werke

GEMEENTE POLITIE VENLO
KORPSCHEF

Der — Die _____ ist zum Ausl.
enthält in der Grenzzone im Stadtkreis und Landkreis
Aachen den Ortschaften _____
berechtigt.
Aachen, den _____
Der Polizeipräsident
— Ausländeramt —
Den 28. Juni 1941

S-Betrieb
S-Betrieb

DEUTSCHE WERKSCHUTZLEITUNG NIEDERLANDE

Doo onttrok zich aan het oog van de speurders door in bossen en allerlei tehuizen zich een veilig onderdak te verschaffen. Dit belette hem echter niet de vitale geest van het verzet verder door te voeren en met nog meer kracht.
In Eindhoven zelf werd contact gelegd met Jacq, en na enkele ontmoetingen waarbij de gebruikelijke onderwerpen doorgepraat werden en tevens kwam vast te staan dat hij zich ook reeds geruime tijd als wijkleider der L.O. en op nog ander terrein van de illegale beweging bezig hield, was hij de aangewezen persoon om zijn schouders ook eens onder deze tak van dienst te zetten.
Reeds had hij een paar flinke medewerkers voor dit werk n.l. Eb en Willy die ook reeds uit eigen initiatief groepen gevormd hadden, waardoor dadelijk vlot van stapel gelopen werd. Er kwam schot in en zienderogen groeide onze organisatie.
Door de intensieve verspreiding van de bladen in de dorpen ten Westen van Eindhoven door S. kwamen ook hier spoedig de zo noodzakelijke contacten tot stand, en na verloop van korte tijd was ook deze streek rijp om weer een stapje verder te gaan en begon men met de groepsvorming.
Je Maintiendrai en Trouw bleven intussen met honderden alle hoeken en gaten vullen en men kon selfs buiten de verwachtingen om, vele en dankbare bijdragen in ontvangst nemen om het werk effectiever door te zetten.
Het werd duidelijk, dat de taken gesplitst moesten worden. Ph. nam de verspreiding van de bladen op zich, verzorgde de bonkaarten voorzover dit mogelijk was, het noodzakelijke drukwerk, de falsificatie stempels etc.
S. zou het militair sabotage-apparaat verder vervolmaken.
Met de dag nam het animo toe, boeren, ambtenaren, onderduikers, oud-militairen etc. meldden zich spontaan.
In Eindhoven zorgde Wim ook nog voor beroepskader dat later over de diverse plaatsen verspreid zou worden.
De groepenvorming verliep naar wens en in bijna ieder dorp waren een of meer groepen en in de stad zelf bereikte men het getal 25 al.
In het dorpje E. ontdekten onze mannen die overal hun voelhorens uitstaken dat daar ook iemand aan het groepenvormen was. Terstond werd een onderzoek ingesteld, of men hier misschien met een provocateur te doen had die in de organisatie wilde binnendringen, maar al spoedig bleek dat dit vermoeden ongegrond was en werd contact gelegd met Frits die vooral in het Zuiden van de stad reeds geruime tijd in verschillende dorpen groepen vormde op eigen initiatief.
Hij was een bruikbare schakel en completeerde de organisatie Bovendien vernamen wij van hem dat hij contact had met Frank en deze weer met Londen, hetgeen zeer veel verwachtingen bij ons wekte waardoor wij onzerzijds beloofden loyaal met hen samen te werken. In een persoonlijk onderhoud met Frank dat hierop volgde werd nogmaals bevestigd dat zij, indien nodig, op onze hulp en bijstand konden rekenen.
Bij Jos werd contact gelegd tussen onze organisatie en het R.V.V. waarbij eveneens besloten werd dat, wanneer zij onze hulp nodig hadden, zij hierop konden rekenen, hetgeen zich ook inderdaad heeft voorgedaan. Sabotage-materiaal in de vorm van brandpakketten werden van hen in geringe hoeveelheden betrokken. Ongeveer Mei-Juni 1944 kom men zeggen dat het

organisatie-werk zo goed als geëindigd beschouwd kon worden en alles zijn vaste vorm had aangenomen. Nu was het niet steeds organiseren want het bloed kruipt waar het niet gaan kan en zo werd tussen het gewone werk door aanslagen en overvallen voorbereid en uitgevoerd. Tijdens een van dergelijke voorbereidingen was er een lek ontstaan waardoor S. de benen moest nemen om de S.D. uit handen te blijven. Niettemin werd het werk vanuit een nieuwe veiliger plaats voortgezet. Frits werd via Ph. in verbinding gebracht met D., waardoor Frits verder dit contact kon onderhouden aangezien dit voor S. niet meer mogelijk was.
Het bleef zaak goed onderricht te zijn en richtlijnen voor de groepen te hebben, daar anders door verschil in temperament en inzicht, moeilijkheden konden ontstaan. Voorlopig werden ze zeer beperkt gehouden, bovendien kon telkens de toestand weer andere vormen aannemen waardoor de voorschriften weer gewijzigd konden worden en een ander belangrijk punt was, dat het mobilisatie-sein waarop allen actief aan de strijd zouden gaan deelnemen, nog niet in zicht was.

Over contact gesproken

L.S. (voor het boek)
Ik hoop niet al te lastig te zijn als ik deze twee stukjes nog even onder Uw aandacht breng. Ze zijn vergeten destijds en naar mijn mening te belangrijk om niet opgenomen te worden. U kunt ervan op aan dat dit het laatste is.
Achter "Punt basta" ! komt nu werkelijk niets meer.

De PAN kreeg een treurige vermaardheid en het is te verwonderen dat er geen orders kwamen:
"In Tower hedenavond Hitler even aan te reiken".
Wel werd de PAN attent gemaakt op Haren.

Dat nietszeggende contacten plotseling van het grootste belang werden was alleen mogelijk in bezettingstijd. Ieder steeg in waarde in de nabijheid van de verzetsmachine.
Onze medewerker L. had deel in de verspreiding van het blad J.M. en hielp zodoende, mede door zijn allround verzetswerk, ons aan contacten voor een overval op het Gijzelaarskamp.
S. en J. gingen in Mei 1944 naar Haren om er de hulp van een bekende in te roepen. Direct werden wij met de grootste gastvrijheid ontvangen en na een korte inleiding zaten wij spoedig achter een gordijntje het gebouw gade te slaan, waar verzuchtende zielen hun leed torsten en snakten naar VRIJHEID. Ondertussen maakte de nieuwe medewerker een grote plattegrond van het gebouw waarmede een begin gemaakt kon worden tot het uitwerken van een plan. Hij zou nog een tot in details uitgevoerd groter en degelijker schema vervaardigen dat de week daarop klaar zou zijn, onvoorziene omstandigheden voorbehouden.
Veel tijd was er niet te verliezen want Wim uit Tilburg moesten wij die middag nog ontmoeten, zodat na beëindiging van het noodzakelijkste werk maar weer direct vertrokken werd.

Wim was prompt op de afgesproken plaats en hier zouden de verdere besprekingen gevoerd worden. Maar ja, de weg liep niet over rozen en Wim kon ons niet veel wijzer maken, want hij had aan zijn deel van dit object niet verder kunnen werken, zodat wij maar onverrichter zake terugkeerden, doch met een inwendige vreugde: die dag had ons toch al op papier en in gedachte in het gebouw geleid. De week daarop was punctueel een gedetailleerde kaart met alle gegevens klaar, een architect had het zeker niet verbeterd.
Weer vond de ontmoeting met Wim van G.S.C. plaats doch opnieuw moesten wij zonder resultaat huiswaarts keren. Hij had het nodige materiaal van zijn contacten nog niet bij elkaar. Doch weer met dezelfde vreugde want nu waren wij in het gehele gebouw geweest, al was het maar weer op papier, wisten we waar iedere categorie gijzelaars zat; de cellen waar de Duitse wapenen hingen, waar personeel sliep etc.etc. etc.. Ons werk was gedaan onze mannen waren paraat voor de vuurproef, doch de toegezegde hulp van de G.S.C. kwam niet. Helaas is er niets van gekomen temeer omdat het kamp als bij donderslag grotendeels ontruimd werd en de wacht verdubbeld. De oorzaak is ons niet bekend geworden al was er een luchtje aan dat in een zekere richting wees.
Er werd zelfs pressie op ons uitgeoefend en gevraagd of Eindhoven en de PAN de zaak niet aandurfde.

De beraamde overval op Haren, waaraan door in omloop brengen van de meest fantastische geruchten, in Juni - Juli 1944 in en rond Eindhoven, een voor de illegaliteit gevaarlijke bekendheid was gegeven, kreeg nog een na-spel.
Had de korte tijd na de bevrijding de Eindhovense P.A.N. leden reeds geleerd, dat legaal zijn, nog niet gelijk was aan het zich voordoen als legale ex-illegaal, Jacques werd door vroegere en recente ervaring in de taak die hem werd opgedragen weer tot de illegaliteit teruggevoerd.
In Brussel moest de illegale voorzichtigheid in praktijk worden gebracht, tussen de uit Engeland overgekomen mannen, uitstekend opgeleid, verzorgd en geschoold, doch absoluut onbegrijpend, staandtegenover de problemen, mogelijkheden en infiltratie zo als de illegaliteit die gekend had en nog kende.
Het hart lag hem dus niet op de tong, wel trachtte hij anderen enig idee bij te brengen over de drijfveer van het verzet, toen en later. Was het al moeilijk geweest landgenoten die de bezetting hadden meegemaakt enig idee bij te brengen, voor hen die de oorlog in Engeland hadden doorgebracht was dit nog moeilijker.
Zoals te doen gebruikelijk, waren er in een onderdeel ook in Frankrijk opgevangen lieden die daar waren ondergedoken, en werkelijk of s.g. voor het verzet werkzaam waren geweest.
Het schijfschieten op Wildwest manier, dat niet strookte met de opvattingen van Jacques was de eerste openlijke kennismaking met King-Kong. Jacques had wel enige ervaring inzake K.P. en ook de andere jongens, moedig en roekeloos, maar geen zonder behoorlijk gevoel voor verantwoordelijkheid en dit laatste spreidde King-KONG niet ten toon.

Al is het niet juist gevoelsargumenten in aangelegenheden te betrekken, wie van ons kent het niet, dat zuiver op het gevoel een vrouw of een man uit het verzet, voor iemand waarschuwde; hetgeen later werd bevestigd ?

Deze heer King-Kong suggereerde zoveel gevaarlijkheid, dat eenieder voor zijn onverantwoordelijke agressiviteit op zijn hoede was.

Om als Commandant van de Lijfwacht van Prins Bernhard de gang van zaken in het oog te kunnen houden had Jacques die inkwartiering gezocht, die daarvoor de meeste mogelijkheden bood.

En op een dag, 1944, liep al ten einde, kwam het gesprek op de beraamde overval op Haren. Opgewonden weet King-Kong het niet doorgaan van deze overval aan het niet beschikbaar stellen van de ervaren mensen uit Eindhoven. Waarop Jacques te kennen gaf, dat het van Eindhoven zeer goed gezien was, om niet in deze opgezette val te lopen, welke in één slag een einde had kunnen maken aan alle actieve verzet, dat toen nog niet zo dik gezaaid was als de latere B.S.

Een en ander echter niet zonder de nodige aandacht te wijden aan des King-Kongs handelingen en gereed om zo nodig bij al dan niet gewapende agressie hem voor te zijn.

Na een woordenwisseling droop King-Kong woedend af.

Uit Huize Beatrix te Eindhoven waaiden berichten over naar Jacques, die over bedoelde heer te denken gaven.

Enige tijd nadien kwam King-Kong terug van een opdracht in zijn kwartier waarvook Jacques was. Het gevaar dat ze tijdens die opdracht hadden gelopen werd gedemonstreerd met de doorschoten voorruit van zijn wagen.

Tamelijk sceptisch bekeek Jacques het geval.

Dienzelfden ochtend zou de I.S. van de Engelsen bevestiging van haar vermoeden tegen K.K. krijgen. De mannen die hem begeleiden, zorgde met de bij hun corps vereiste zelfbeheersing, dat er weinig kans bestond op een schietpartij en King-Kong werd ingepikt door een 15 tal M.P., wel een bewijs hoeveel respect hij had ingeboezemd.

Zijn daden waren dan ook niet zo simpel geweest.

King-Kong werd gevankelijk naar Engeland vervoerd en na de bevrijding naar Rotterdam tot hij rekenschap zou moeten geven van zijn daden.

Zelfs hier zag hij kans om contacten aan te knopen, waardoor het hem mogelijk werd zich door vergiftiging te onttrekken aan een onderzoek en berechting door aardse rechters.

Nu een kijkje in een bijkeuken, waar we het Kruispunt in volle centrale actie zien, centripetaal en centrifugaal.
De spin bewees haar kruising tot in haar broedsel merk: ad libitum.
Ze legde tijdeieren, die op verzoek uitkwamen. Duitsers zouden de seinen geven.
Niet zo gauw stoof de oorlogswagen op enig doel af of de "Heren" merkten overtuigd onbehaaglijk maar goed voelbaar, dat ergend een vijfde wiel meeklungelde, dat ook nog het

eerst arriveerde of anders als dwarsspaak voor de moffrikaanse fungeerde.
En het satanswiel liet nog geen sporen na ook. Al moest er zeldzaam verhemeltewater aan besteed worden, de draaiers aan het verzetsspinnewiel wister er altijd nog een piereverschrikkertje uit over te houden, dat de Brabantse zenuwen weer zowat uit de knoop haalde als de Duitse laarzen met flitslampen over het driewerf vervloekte oord des nieuwen onheil herumpolterten.
De spin vierde zo druk bruiloft dat ze vergat haar bruidegoms te verslinden, waarschijnlijk om de voorhistorische fietsen, waarop zij zaten vastgegroeid. Als een geoliede bliksemstraal gleden ze toch op zulke anti-racers over stikdonkere heide en weide paadjes door het aanstormend S.D. Grüne of landwacht cordon heen, hoewel direct bereid om met onnozele snuiten zich over te geven aan de daadwerkelijkste landbouw- en ambacht-besognes.
De deur van de ferro-cavallerie-kazerne stond niet stil. Ieder was er altijd welkom met alles, waar maar even de doodstraf op stond. En ze wilden het maar weten ook. Midden in de winkel prijkte een karabijn, in behoorlijke bezemsteel verpakking, alleen stak tijdens het vervoer de loop er een eind uit. Van alles werd er verborgen,vervaardigd,vervalst verhandeld, verzonden en verzorgd.
Weinig plaatsen in Nederland zullen met minder applaus meer licht hebben uitgestraald dan dit Departement van de Donkere Kamer.
Daar moederde de vader der Leugentaal over het fotobraadrooster aller werken van barmhartigheid.
Deze P.A.N. Koks hebben hun roeping gemist.
Ze hadden onze wederopbouw nog zo schone diensten kunnen bewijzen.

De dageraad had in Eindhoven de duitse bommen op het vliegveld Welschap en de eerste Nederlandse doden belicht. Het land was uit zijn zoete neutraliteitsslaap wakker geschrokken.
Iedereen keek in de voorjaarsochtend naar de Duitse Luftwaffe. "Rotterdam en Den Haag zijn bezet" vertelden voorbijgangers. Men keek verwonderd; slechts een, een oud - militair, voelde wat daar achter kon schuilen, vroeg of ze soms lid van de partij waren. Met een grote mond, die later zo typerend werd dropen ze toch af.
Onze weinige vrachtauto's, die met munitie naar de Peel en de Maas vertrokken, werden toegejuicht.
De manschappen hadden reeds de verbeten gezichten en de koppige trek, die hun bij zou blijven tot de nederlaag der moffen.
"Het kan niet dat de moffen nu reeds door de Peel zijn, zo'n linie, onbegaanbaar voor tanks, houdt minstens enige dagen" !
"Ze is verlaten", wist een militair te vertellen en Brabant is prijsgegeven.
In stromen rolde het Duitse leger door Eindhoven,door Brabant.

De radio werd de toevlucht der Nederlanders.
Rotterdam, Grebbe, Afsluitdijk, Zeeland !
Capitulatie !
Leger en Luchtmacht !
Het leek zelfs een ogenblik, dat ook het Nederlandse volk zou capituleren.
Evenals de Peel-Raamlinie, werden enkele maatschappelijke stellingen vrijgegeven, andere vielen met de Nederlandse bezetting de vijand in handen. Hij infiltreerde die, met tot in de perfectie georganiseerde apparaten. Het volk stond onbeschermd. Met het stijgen van de tot wet gesanctionneerde onwettige decreten van de bezetter, trok het Volk zich terug op de huiskamers.
Bij het strenger worden van de verduisterings-bevelen, gingen de huizen, de veenhutten, boerderijen, middenstandswoningen tot landhuizen en patriciersverblijven toe, steeds meer gelijken op blokhutten en bunkers.
Een deel werd dit ook, zich voorzichtig aaneensluitend, om tot een grote, door de bezetter niet te overwinnen linie, uit te groeien.
Groepen mannen en vrouwen trokken uit om het volk te helpen. Moeders en echtgenoten, achterlatend in onzekerheid, maar ook fierheid, hoewel niet onvermengd met angst voor hun dierbaren.
Om dagelijks de plichten van huismoeder waar te nemen, tot ze weer moest optreden als de gastvrouw, die naast haar eigene, ook nog de moeilijkheden kreeg voor het middag- doch vooral avondmaal der terugkerenden.
Indien ze terugkeerden.

De eerste botsingen.

Het Nederlandse volk werd zich bewust dat het gevaar liep. De eerste door de bezetter tot blokhuis geformeerde woningen zonden hun mannen en vrouwen uit. Een van deze nog openlijke uitingen van ons Volk kwam tot uitdrukking in de Unie.

De W.A. in de glorie van haar strijd om de straat, vertoonde zich in al haar heldenmoed ook op Schippershof.
In de zekerheid van haar onschendbaarheid, rukten zij Unie-platen af. Een gevecht ontstond, waarbij de helden van vuurwapens gebruik maakten. Nederlanders deelden gevoelige klappen uit met schop en mestvork.
"Kalm blijven" raadde Jacques, "onze tijd komt".
Vloekend entierend met het pistool in de hand, trokken de helden af.

De eerste groepsvorming.

In de huiskamers werden de radioberichten en het binnenlandse nieuws besproken. Ook op het Kruispunt. Een Uniegroep werd gevormd, welker mening, zelfs op zwemtochten in nationale liederen werd uitgedragen.
Na het ontbinden van de Unie bleven niet allen "den Vaderlandt getrouwe"; Het clubje werd kleiner doch de geest

Met een fototoestel, waar een filmrolletje in zat, werden foto's gemaakt. Het filmrolletje werd in een zakje afgegeven bij een drogist, die de foto's ontwikkelde. In Agfa-mapjes kreeg je de foto's terug. Zo ook bij drogisterij/fotohandel "Het Kruispunt" van Jacques Hermans en zijn zakenpartner Maria Mathilda Philomena Maas, in de Strijpsestraat. In de zakjes en mapjes werden ook andere spullen aangeboden en verstrekt dan filmrolletjes en foto's. Van foto's die Duitse soldaten lieten ontwikkelen, ging een kopie naar het verzet, bijvoorbeeld:

zou rijpen.

Het eerste illegale werk.

Jacques had het goed bekeken. Van bepaalde foto's welke de moffen in zijn zaak lieten afdrukken, maakte hij een exemplaar voor zichzelf. Van die namelijk waar stellingen en dergelijke op voorkwamen. Eerst deed Tom hier onwetend aan mee en na peiling der gevoelens maakte hij dit tot een van zijn belangrijkste functies. Toen hij onder moest duiken bleef hij, zowel voor hulp in particuliere als in vaderlandse zaak.
Reeds werd geholpen waar en aan wie men kon.
De grote Meistaking bracht extra werk.
Militairen moesten onderduiken.

Het georganiseerde begin.

Het moet de Chabar Angin (gerucht van de wind) geweest zijn, dat het doen en laten op het Kruispunt aan Max overbracht. In ieder geval, deze kwam eens praten en nodigde Jacques uit voor een bespreking met gelijkgezinden in het Binnenziekenhuis. Zeer omzichtig en met de nodige voorzorgsmaatregelen ging Jacques hierop in en ontmoette ter plaatse o.a. Johnny die daar een rustkuur onderging tot de Duitsers vergeten zouden zijn hem op te roepen om zich als oud-militair in krijgsgevangenschap te begeven.
Toen de samenzweerders weer een voor een het ziekenhuis hadden verlaten waren de Eindhovense fundamenten van het verzetsbolwerk, dat later L.O. zou heten, gelegd.
Nu kon aan de lopende band worden ondergedoken. Een complete administratie werd bijgehouden, waarbij Johnny zich niet onbetuigd liet en Tom als koerier de onderduiker opreed, om de steeds wassende stroom van contacten bij te houden.
Tussen eigen bezigheden door, werd het nooit afnemende, doch steeds stijgende aantal van gezochten en onderduikers verzorgd. De verzorgers van anderen moesten echter ook verzorgd worden en het aantal dat de huisvrouw niet alleen hier, doch overal elders kreeg- de dagelijks weerkerende materiele, dikwijls ook morele steun- was waarlijk niet onbetekenend.

Maar het groeide en bloeide op het Kruispunt, naast en tussen de gewone zaak door.
In kantoortje en huiskamer had zich een tweede zaak gevestigd. Niet bekend aan cliënten, noch aan edel-germanen, die slechts de zichtbare zaak zochten.
Ook de middelen werden allengs beter. Contacten bij het D.K. leverden bonkaarten, geldelijke steun werd verkregen van de Bijzondere Noden der Bisschoppen en later ook van het N.S.F.
Steeds meer nieuwe contacten werden uiterst voorzichtig gelegd om de verzorging der onderduikers te verzekeren. Voorzichtigheid was evenwel een voornaam factor, want een verkeerd

contact kon de hele organisatie op doen rollen. Vandaar dan ook dat men veelal bij de geestelijkheid van de parochies en gemeenten te rade ging.

Groter en groter wordt het aantal medewerkers.

Dick F.C. werd reiziger in alles wat de mof kon schaden. Peter bracht bonkaarten en gelden naar de onderduikers. Onno XX, Eb en Willy waren ook in de grote gevechtslinie gekomen. En het zou wel wonder zijn als er niet aan Philips gedacht werd. Spoedig hadden we daar contact en op valse papieren bleven er een duizend-tal onderduikers gesalarieerd en wel boven. Wein, Ley, Oome Guus kregen als leken elk hun part en van het gevaar en van de onbaatzuchtige moeite.
Op een najaarsavond kwam Paulus vertellen dat Piet, de plaatselijke L.O. leider gearresteerd was. Alweer een huis waar echtgenote en moeder vergeefs op terugkeer wachtte.
Nog dezelfde regenachtige koude avond werd het gehele rayon gewaarschuwd. De hulp stagneerde even, doch er kon en mocht niet gestopt worden. Ad, bijgestaan door zijn echtgenote Ans, trad in de plaats van Piet.

Een belangrijk contact.

Al wist men in die dagen niet altijd wat achter woorden stak, wanneer men van een moeder hoorde dat haar schoonzoon in Scheveningen zat, kon men wel zeker zijn dat zo iemand bij zijn terugkomst, zeer geschikt kon zijn om eens van gedachten te wisselen.
En Sander kwam, zei niet veel, doch luisterde des te beter. Maar het algemeen gevoelen dat er iets gedaan moest worden tegen de gedwongen deportatie met steun van het Nederlandse administratieve apparaat, deelde hij volkomen.

De eerste sabotage.

Al spoedig werd een plan tot sabotage uitgedokterd. Sander haalde langs een lange en glibberige weg 2 flesjes fosfor. Een derde flesje werd uit Leende betrokken. Dick en twee leden van de K.P. . Johannes deponeerden ze eindelijk in het houten Eindhovense bevolkingsregister.
Het zaakje ging niet in de fik.

Maar .....

Stom afschuiven van verantwoordelijkheid op een hogere chef door een Eindhovense distributieambtenaar werd oorzaak dat Sander, die de sleutel van het Eindhovense Distributiekantoor had laten namaken en deze wilde proberen door de S.D. Chef Weber werd gezocht.
Hij vertrok naar de Kempen waar hij bij Bert een gastvrij onderdak vond. Door het goed functioneren van de waarschuwingsdienst was hij nog net op tijd verdwenen.
Hij bleef echter zijn illegale acties voortzetten.
De aanvoer van de voor hem bestemde materialen en

bescheiden werd verzorgd door Jan en toen dit voor deze te druk werd en te moeilijk werd, moest ook Greet ingeschakeld worden, vooral toen de P.A.N. een vastere vorm begon aan te nemen.

Arsenaal en wapenmuseum.

Op zekere avond bracht Dick en zijn, hoe kon het anders gelijkgestemde verloofde twee nieuwe pistolen mee. Zij trok zich direct na aankomst even in het kantoortje terug en Dick vroeg Mien haar te willen helpen. Tom galant als altijd, schoot direct behulpzaam toe om onmiddellijk met een vuurrood hoofd terug te komen, mopperend op Dick en zich verontschuldigend met "ik dacht dat ze in haar tas zaten.
Met Miens hulp kwamen de afgezakte pistolen te voorschijn en werden de schaafwonden verzorgd.
De gehele treinreis, zo vertelde ze, had ze moeten blijven staan en de aanbiedingen van diverse heren zo dikwijls moeten afslaan dat ze om argwaan te voorkomen ten einde raad maar naar het achterbalcon ging.
Voordien was Frits, een enkele maal als assistent van Ad, gast geweest. Ook na diens onderduiken bleef hij regelmatig onregelmatig komen. Op het Kruispunt was bij de Schoonmaak door Tom een geweldig ruiterpistool gevonden anno 1734.
Nu was de voornaamste hobby van Frits het verzamelen van wapens. We hadden al zo dikwijls zijn avonturen in deze gehoord en besloten hem dit pistool netjes verpakt te overhandigen. Bij het uitpakken natuurlijk een geweldige hilariteit, waaraan hij zelf niet zuinig meedeed.
Een tijdje later nam hij revanche en kwam met een karabijn van een ondergedoken N.S.K.K.-man afzetten. Het oorlogs instrument moest netjes verpakt worden, om na enige dagen per post te worden verzonden. Het werd in de zaak in een hoek gezet, want zo argeloos mogelijk doen was de beste camouflage. Gelukkig stak bij aankomst te bestemder plaatse alleen maar de gehele loop buiten het pakket.
C.G. had wat gevonden en in alarmtoestand werd het gevaarlijk monster van de ene plaats naar de andere getransporteerd. Het was gewikkeld in een rol verduisteringspapier en zelfs E.W. dacht met een waar juweeltje te doen te hebben. Het was al door tientallen handen heen gegaan en niemand durfde het omhulsel verwijderen, bang het niet meer in zijn oorspronkelijke vorm terug te kunnen brengen.
Geen wonder dat de redactie bij iedere overgave veranderde en toen men het ten lange leste uit zou pakken was het een splinternieuw volautomatisch machinegeweer geworden.
Toen echter een twee meter lange achterlader te voorschijn kwam waarmee Napoleon stellig nog naar Rusland geweest was, barstten allen in een lachbui uit ondanks de benauwde ogenblikken die velen bij het transport hadden doorgemaakt.

Soms ging de uitbreiding van de P.A.N. met grote stappen.

Begin 1944 waren Eb en Willy ervan overtuigd dat zij naast hun L.O. werk ook met militaire sabotage niet achter konden blijven. Contactpersonen waren spoedig gevonden en toen dezen weer anderen bijbrachten kwamen ook hier sabotagegroepen tot stand.
Onno was voor deze aangelegenheden een belangrijke schakel. Overal verleende hij zijn onmiddellijke hulp. Bij E.W. kwamen alle aangezochte namen terecht en diverse personen werden vanwege hun verleden uitgeballoteerd.
Overal stonden op deze wijze groepen, welke kort voor het optreden in het openbaar, werden ondergebracht bij de rayons waar zij geografisch toe behoorden.
E. en W. hadden reeds lang contact met Jacques in het L.O. werk ,doch van zijn andere duistere zaken waren zij niet op de hoogte en omgekeerd was dit al evenmin het geval. Door een toevallig polsen kwam men echter tot een vruchtbaare gedachten wisseling en direct daarna werd de P.A.N. uitgebreid met een belangrijk aantal flinke kerels die allang zaten te popelen om eens een slag te kunnen slaan. Twee pistolen en een geweer vormden de totale bewapening van deze groepen doch er bestond een levendige hoop dat spoedig wapens vanuit de lucht zouden komen. Dit is jammer genoeg achterwege gebleven, doch onze jongens wisten deze bittere pil te slikken en saboteerden ook zonder wapens.
Gelukkig was de Philips-politie op onze hand. Oppervlakkige controle maakte het mogelijk dat onze jongens op valse legitimatiebewijzen in en uit konden lopen om zodoendeelk gebouw te kunnen bewerken. Steeds schitterde op onze fietsen het Philips-embleem. Vele radiotoestelletjes die anders naar de tanks aan de fronten zouden gaan, verhuisden naar onze luisterposten.
Inmiddels was Tom door Jan in het pilotenwerk terecht gekomen, evenals Eb, Willy, Frans en Co. Dit werk evenwel zou een kink in de kabel brengen.
Zaterdag 8 Juli vertrokken Tom en Harry naar Frans in Aalst-Waalre om vandaar enige piloten via Oisterwijk naar Tilburg te vervoeren. De eerste tocht die avond verliep goed en de piloten werden afgeleverd bij tante Coba. Op hun tweede en laatste tocht liepen zij voor Tilburg in de armen der Feldgendarmerie en keerden nimmer weer.
De volgende morgen stapte de S.D.-chef Weber met een Nederlandse satelliet bij Jacques binnen. Naar voren gegaan, werd aan Jacques gevraagd of hij H. was. Nog voordat hij evenwel geantwoord had merkte de satelliet op dat hij hem goed kende en maakte aanstalten om door te lopen. Dit wist Jacques gelukkig te verhinderen, doch na een hooglopende woordenwisseling zag hij zich genoodzaakt in de auto van de Gestapo te stappen waarmede hij toen naar het politie-bureau gebracht werd. In de auto vroeg Weber naar een zekere Frans van Gennip waaruit Jacques onmiddellijk concludeerde dat er iets met Tom gebeurd moest zijn, daar dit de naam was van Tom's vals persoonsbewijs. Het verhaal van de man van de nicht die ook zo heette werd de germaan opgedist, hetgeen hij vrij vlot slikte.
Inmiddels werd op het Kruispunt onder hoge druk, alles wat er aan ongerechtigdheden was, verstopt en vervoerd. Contact werd via betrouwbare politiemannen gelegd en toen Jacques

Vrijdag d.s.v. naar Vught werd gebracht, was het mogelijk dat ook zijn vrouw en Ley in dezelfde trein zaten. Hier konden de wederwaardigheden van de laatste dagen worden uitgewisseld. Jacques vernam dat thuis alles veilig was en behoefde dus niet meer bevreesd te zijn dat eventuele nasporingen van de S.D. nog gevaar zouden leveren.
Na een kort verblijf in de kelders van Marienhof werd Jacques weer verhoord, nu door de S.S. Obersturmbahnführer. Weer de vraag naar Frans van Gennip. Ook bleek hij interesse te hebben voor de donkere kamer van het fotografisch atelier. Vrij spoedig echter gaf hij Jacques tot diens verbazing zijn P.B. terug om het bijna onmiddellijk weer af te nemen, zogenaamd om nummer etc te noteren. Onder die bezigheid zei hij terloops "Ein Kerl had mir gesagt, sie waren "lid von einer Terrorband". Zeer verontwaardigd antwoordde Jacques dat hij nooit aan politiek deed en vader was van vijf kinderen. Het gehele verhoor liep kennelijk nog al goed voor hem af. Hij kon vertrekken. Echter niet dan nadat dit heer hem gevraagd had of hij altijd te bereiken was en of anders zijn vrouw zijn verblijfplaats wist.
Nadat de mof hem aan een krant geholpen had om zijn toiletartikelen te pakken, zei Jacques deze vriendelijke mof vriendelijk goeden dag.
Nauwelijks op de gang kwam het heerschap hem weer achterop en riep hem. Verstijfd bleef Jacques staan en hoorde toen: "Ik moet de wacht nog even waarschuwen dat je ontslagen bent". "oja".
Aan de wacht vroeg Jacques nog een vuurtje voor zijn sigaret en wandelde daarna zo rustig mogelijk de vrijheid in.
De schaduw die hij al spoedig merkte aan de gore smuit hield hem op het rechte pad naar huis. Hier bleek hem dat de jaren van samenzwering en de strenge lessen der S.D. goede vruchten hadden afgeworpen. Er was wel op Eb en Willy gejaagd doch gelukkig zonder resultaat.
Jacques toonde zich ook hierin een wijs man en ging op vacantie naar Limburg.

Al mag grote nadruk worden gelegd op het afvoeren van neergestorte piloten, het onderbrengen en verzorgen was evenmin van moeiten en gevaren ontbloot.

Op een Donderdagavond werd boven Welschap een aanvallend Engels vliegtuig door het Duitse vuur getroffen. De piloot wist zich boven Acht te redden, maar moest het stellen met een kippenhok van voor hem eigenlijk te klein formaat.
Wij kregen bericht via T., Rijksduitser nog wel.
Tom en Eb brachten Vrijdags de piloot uit de gevaarszône naar Nuenen over, waar een goed adres was. Ook deze gast werd met vriendelijkheid en gulheid ontvangen.
Het was ook wel nodig, want hij had een schotwond in de heup. De boer en vooral de boerin, hoewel zij door omstandigheden niet meer zo vlug ter been was, wijdden den getroffene liefderijke en doelmatige verzorging.

Gerustgesteld konden Eb en Tom naar Eindhoven terugkeren, hoewel zoals gewoonlijk, binnen spertijd.
Zaterdags kwam door L.C. bericht van nog twee piloten, boven de Peel afgeschoten. Eveneens naar Nuenen, zelfde adres; dezelfde gastvrijheid hoewel de tijd van de huismoeder vorderde.
Dezelfde dag waren ze er weer om de boerderij te bevoorraden met kleren, sigaretten en diverse bons, zodat gast en gastheer zich gelukkig prezen.
Maar op Zondag kwam de tijding dat we ons moesten voorbereiden op vervoer, daar de toestand met het oog op onvermijdelijke komst van dokter en verpleegster moeilijk werd inzake geheimhouding.
Het vervoer moest echter tot Maandag worden uitgesteld.
We zijn toen met zijn vieren op stap gegaan, Tom, Leo, Willy en Eb met het nodige Kruispunt materiaal.
Toch geen directe verplegingsartikelen, maar hier moest het annex fotobedrijf bijspringen, met fototoestel film en lampen.
Als de piloten niet naar de donkere kamer konden komen, zou de boerderij verdonkerd moeten worden.
Voor fietsen ten dienste der vreemdelingen was ook gezorgd.
Na zo voorzichtig en onopvallend mogelijk de boerderij te hebben bereikt zijn Tom en Eb naar binnen gegaan. Hier vlug een wit laken op de muur gespijkerd en de foto's voor de verschillende P.B.'s genomen.
Dit moest allemaal in een sneltreinvaartje gebeuren, daar het op de boerderij eveneens op haast begon aan te komen, wat de nieuwe piloot van eigen richting betrof.
Wat een moed en opoffering van zulke ongeletterde boerenmensen hier werkte verstand noch winstbejag, maar zuiver het Brabants christenhart: hulp is altijd plicht ! De Heere gaf hun kracht en Zijne Vaderhand waakte over hunne paden.
Na een hastig afscheid en de nodige, maar zeer beslist afgewezen dankbetuigingen voor de grote goedheid, de weldadige verzorging en het genomen risico, zijn we in volgorde met tussenruimten van 100 meter vertrokken, allen op de fiets.
De reis ging voorspoedig tot aan de Geldropseweg. Daar zag ik onverwacht onze voorrijder Leo een waarschuwende handbeweging maken.
Hij zelf was echter al gepasseerd, toen daar twee agenten de fietsers gingen aanhouden.
Er was contrôle op P.B.'s, dat ontbrak er nog maar aan.
De eerste piloot, die achter Leo reed en als waakzaam luchtartist het stopteken al voelde aankomen, reageerde prachtig, zoals men van een getraind oorlogsvlieger verwachten kon.
Hij trapte stevig door en wuifde de verbaasde politiedienaar Amerikaans onverstoord een minzaam Hollandse groet terug maar viel meteen in de gebruikelijke propeller-versnelling.
Het liep wondergoed af, want de man sprak geen stom woord Nederlands.
Gelukkig had de aanhouder nog een hele rij slachtoffers in zicht.
Zulke staaltjes van zelfbeheersing bemoedigden ons echter niet weinig. We wisten dat hij tenminste in veilige handen van Leo was en wij zouden voor de vijf andere levens vechten.
Eb die derde reed en al zijn hart vasthield voor de tweede,

gaf naar achteren direct een waarschuwingssein door,dat prompt werd uitgevoerd, zoals hij wel begreep.
De kalmte van de piloot, toverde ook hem om in een volleerd acteur.
Natuurlijk zette hij nummer twee achterna, wat de agent met veel bombarie afkeurde. Die zou even de volle maat krijgen want en voor de eersten en voor de laatsten was tijd meer dan geld.
Met kwaad gezicht remde Eb statig af, daar zijn P.B. toevallig volmaakt in orde was. Allem moest de fiets wat worden ontzien vanwege het pilotenuniform en het fotostatief, waarop een nog onzichtbaar doodshoofd prijkte.
Met haastige kalmte, die de ijverige aanhouder bij voorbaat moest doen likkebaarden, mopperend om de achterstand werd in ontelbare bergplaatsen het blijkbaar afwezige P.B. achtervolgd en op het juiste moment onder de terleurgestelde neus van de speurder gestoken, die meteen van achterdocht op excuses overschakelde waarop Eb maar terleurgesteld, kwaad rechtsomkeer maakte. Hij was toch te ver achter.
Maar toen werd het pas echt eieren eten, daar stond het edele zestal midden in Stratum met twee Amerikaanse piloten, die heg noch steg wisten. Terwijl de politie waarschijnlijk copie gesnoven had.
In een zijstraat werd krijgsraad gehouden.
Willy wiens eerste keer het was, stond er wat vreemd bij.
Maar wie verslagen was, Tom niet.
Met een breden gooi van zijn gespierde vuist zwaaide hij in de richting van de Noordpool. "Dan maar achterom".
Veel verbaasde ogen.
"Helemaal terug, Eindhoven in, Gestel uit en als de bliksem langs de Gennipermolen, eer ze ons voor zijn !"
Eer ze het nog goed begrepen, lag de aanvoerder al in volle vaart en suisde de colonne des doods langs hoeken en kanten voort.
De Gennipermolen was zich nog van geen kwaad bewust, maar pas met Waalre in zicht durfden de helden uitblazen.
Het was voor de twee voorgangers een ware opluchting toen ze ons zagen.
Want het was al knap laat geworden en het was een vies gevalletje, er bestond nog zoiets als telefoon en overvalwagen.
Des te prettiger was het gastvrije samenzijn in de villa van A.C. waar het verloop nog eens omstandig uit de doeken gedaan. werd.
De rest en de verdere verzorging kon veilig aan F.v.D. worden overgelaten.
De pedaalridders werden echter nog in Eindhoven terug verwacht, waarvde fatsoenlijke mensen al lang aan de binnenkant der huisdeur vertoefden.
Dus togen de onfatsoenlijken maar langs de verboden spoorlijn, waar zij zonder de minste haast nog even hun opwachting gingen maken bij B.
Niet geringe en wat bezorgde verwondering: zoveel P.A.N. leden tegelijk, op dit uur, langs deze weg.
Het relaas werd er slechts belangwekkender door, terwijl Mevrouw C. bezig was al aan de inwendige mens te denken en

onder protest de zwervers vergastte op..... natuurlijk formidabele pannekoeken.
Er waren vele gelukkigen dien nacht.
Maar de piloten moesten nog worden getransporteerd.
Hiervoor staken Tom, Frans Eb en H.A. de koppen bij elkaar.
Alles werd nauwkeurig voorbereid en toch zou het een droevig einde worden, dat aan enkele van onze vrienden het leven ging kosten toen zij vlak bij Tilburg bij een versterkte Duitse controlepost werden aangehouden.

Waar de dood zelfs geen partisanenactie nodig had, kan het niet verwonderen dat hij ook partisanen oogstte. Zij hadden in het verzet, leven en sterven veil voor de goede zaak van het vaderland, moesten bewust het gevaar riskeren al werden er maatregelen tegen genomen.
Tom was eertijds aan deportatie ontkomen door te verdwijnen in de Limburgse mijnen. De inval bij Dieppe deed hem met een veertigtal opduiken, tot hulp aan het actieve verzet. In zijn woonplaats aangeland, deed hij in Strijp koeriersdiensten en hielp honderden onderduikers als mede-oprichter der z.g. Philipsbeurs.
Als lid van de K.P. Sander gaf hij zijn onverschrokkenheid en opgewektheid, wanneer en waar een taak hem wachtte.
Het uiterst gevaarlijke pilotenvervoer wachtte als het ware op hem.
Het doorzendadres lag in Tilburg, bij "Tante Coba" Pulskens, die eveneens met haar leven haar heldhaftigheid heeft bewezen.
De eerste tocht was gelukt en Tom vertrok met H. om twee piloten verder te brengen.
Toen Weber in Strijp Jacques kwam arresteren met de vraag of hij F.v.G. kende (een van Toms schuilnamen) stond de mislukking wel vast. Op 19 Augustus 1944 zijn Tom en Harry te Vught gefusilleerd.
Nooit zou de juiste toedracht van het bij Moergestel gebeurde, zijn bekend geworden als niet een der piloten vanuit Canada in roerende bewoordingen voor de aanvulling had gezorgd.

Beste Frans,

Dit is de derde poging die ik aanwend om je te schrijven en deze keer ben ik er zeker van, dat het gebeurt.

Frans ik heb nooit, geen ogenblik, vergeten mijn plicht van dankbaarheid, die ik jou en je familie verschuldigd ben, en al je vrienden. Ik dank God nog dat mij niets door de Duitsers gevraagd werd, omdat ik nu weet, dat het niet door mij gekomen is, dat W. en N. en je andere samenwerkende Vaderlanders werden nagespoord. Hier is onze geschiedenis van de tijd toen we jullie verlieten op die noodlottige Zaterdag in Juli.

Wij passeerden Eindhoven zonder avontuur en hadden bijna de buitenwijken van Tilburg bereikt toen we een rood licht zagen op de weg die voor ons lag. Tom had een revolver in zijn hand die hij liet rusten op de achterkant van de zitplaats- en je kunt je zeker die wilde gloed in zijn ogen wel inbeelden.- Toen wij het licht bereikten, was het niet om gewoon een Duitser te ontdekken, zoals ik verwacht had, maar een wegversperring van zes personen -

- een machine geweer, twee geweren en natuurlijk de altijd aanwezige revolvers. Zo gauw Tom de sterkte van de versperring zag, liet hij het pistool vallen en verborg het onder het kussen van de achterste zitplaats. Intussen had Harry (van een brief die Vader gestuurd had leerde ik zijn naam) de papieren voor de wagen en zijn eigen pas overgegeven. Vervolgens vroeg de dienstdoende Duitser om al onze identiteitsbewijzen te zien en gedurende deze tijd stapten Harry en de andere knaap,die voor in de wagen waren, uit om heel onverschillig te lijken. Zij werden spoedig gevolgd door Tom, maar Bruce en ik bleven in de auto. Vervolgens kwam de bevelvoerende Duitser met zijn groot lelijk gezicht heel dicht naar het mijne en schreeuwde iets in het Duits. Het was een tamelijk moeilijke situatie en ik wist werkelijk niet wat ik het beste kon doen, maar veeleer dan stil te zitten en niets te zeggen, antwoordde ik stellig en nu zo onverschillig mogelijk "Amsterdam". Ik had dit nauwelijks gezegd of Harry kwam er tussen (hij had juist opgemerkt wat er aan de hand was) en sprak tegen de Duitsers. Zonder voor vaste waarheid te kunnen zeggen omdat ik geen Hollands noch Duits spreek, ben ik er toch zeker van dat Harry mijn blijkbare stommiteit verklaarde. (Amsterdam was klaarblijkelijk niet het antwoord). Dan wierp de Duitser zijn handen op in afkeer en ging weer terug naar de voorkant van de auto. Hij kwam weer onmiddellijk terug en gaf ons een teken om uit de wagen te gaan. Ik kan me herinneren, dat ik voelde achter me om zeker te zijn, dat de revolver goed zat onder het kussen. Toen ik uit de auto was en me omkeerde om gade te slaan wat hij deed in de achterste zitplaats, zag ik het gevest ongeveer 1 cm. boven het kussen uitsteken. Wat glinsterde het in de stralen van zijn zaklantaarn. Hij moest het ook bijna onmiddellijk gezien hebben, want hij greep ernaar en gilde:
"Handen omhoog"en wij waren hulpeloos.

Binnen enkele ogenblikken werden we in de rij gezet met het machinegeweer op ons gericht en ik ben geen dapper iemand en heb nooit iets bijzonders gedaan, maar ik zal je vertellen dat gedurende het gehele onderzoek van de auto en de spannende ogenblikken die volgden mijn gedachten even vlug en duidelijk werkten alsof we een gewone conversatie hadden. Ik kan elke bijzonderheid nauwkeurig weergeven en duidelijk. De houding van alle drie der ondergrondse werkers was bewonderenswaardig om te zien. De houding die zij aannamen was zeker niet van iemand, die verslagen was, tegenover zijn overwinnaar en ik ben even trots op hun als jij Frans.
Nu weer naar het verhaal.
Zij onderzochten ons persoonlijk op wapenen - en toen zij de Belgische pas bij Bruce vonden, vroegen zij ons of wij Engels spraken.
Ik antwoordde "een Beetje" en hij zei verder niets. Vervolgens reden zij de auto weg en lieten onze handen op ons hoofd houden en naar hun barakken marcheren. Daar brachten zij ons binnen en fouilleerden ons één voor één en noteerden wat wij bij ons hadden. Bruce was de eerste en weer dank ik God, want ik wist niet wat te doen. Toen zij Bruce's uitrusting bemerkten, zijn landkaarten en zijn R.C.A.F. identiteitskaart, begonnen zij onmiddellijk vragen te stellen in het Engels.

Daarna was het in elk geval hopeloos om vol te houden, Hollander of Belg te zijn. Bruce bekende dat hij Sgt.Bruce Fraser was, maar wilde verder niets zeggen. En zo was ook alles wat ik zei, toen het mijn beurt was. Ik had beslist vóór we de barakken bereikt haddenddat ik niet behoefde te proberen vol te houden te zijn wat op de pas stond maar ik wilde nog steeds mijn nationaliteit en mijn beroep niet bekennen, omdat het me duidelijk was, dat dit zeer zeker de dood voor Tom en Harry zou betekenen. Evenals ik reeds eerder gezegd heb, dank ik God,dat die beslissing niet op mij neer kwam. Ik sprak met Bruce en hij zei mij dat hij dezelfde mening had als ik maar kon geen ander alternatief zien en ik geloof dat hij gelijk had.
Dan scheidden zij ons, Bruce en ik gingen de volgende dag per vliegtuig naar Eindhoven. Ik heb Tom en Harry nooit meer gezien en omdat ik meen dat zij een kleine kans hadden te ontsnappen bleef ik hopen dat ik de een of andere dag zou horen dat zij nog in Holland waren.

Je brief ontnam mij natuurlijk alle hoop en nu, Frans, kan ik alleen zeggen hoe jammer ik het vind dat ik onwillekeurig aanleiding werd tot hun dood en als je zo vriendelijk wilt zijn, zou je dan deze boodschap aan zijn familie willen overbrengen en ook aan H. en Bg.

Frans, het geeft mij een treurig gevoel te denken dat Bruce en ik verantwoordelijk waren voor de gruweldaden en voor de moord. Ik ben nog nooit zo gelukkig geweest als toen ik hoorde, dat jij en je familie nog leefden en het best maakten. Er zijn nog zoveel dingen die ik zou willen zeggen Frans, maar ik zal het nog bewaren als ik kan.

Bruce en ik zijn naar Eindhoven gebracht en toen naar Venlo de volgende middag. Het enigste wat zij deden was onze handen op onze ruggen binden. We bleven daar vijf dagen en gingen toen naar Frankfurt naar een kamp in Barth aan de Oostzee. Er gebeurden twee dingen die ik nooit heb kunnen begrijpen. Ten eerste zij hebben nooit iets gevraagd omtrent Tom en Harry, of de auto,of over de passen, zelfs niets wat op jullie organisatie doelde. In het begin was ik blij dat ze mij niets vroegen maar dan begon ik te veronderstellen dat zij alles reeds wisten. Het was een moeilijk jaar voor mijn gemoedsrust.
Het tweede was een uitstapje. Bruce en ik werden naar Venlo gebracht. Op een morgen vertrokken we en gingen naar 's-Hertogenbosch, waar we werden achtergelaten in een Hollands legerkamp (N.S.B.ers) voor ongeveer twee uren, terwijl onze wacht elders ging, toen keerden wij weer terug naar Venlo.

Wat het doel was van deze reis heb ik nooit kunnen uitvinden.

Ik ben blij dat je naar Vader geschreven hebt, hij genoot van je brieven, hij heeft copies opgestuurd naar mijn vrienden, ik weet niet hoeveel, maar voor alle voorzichtigheid liet hij steeds je laatste naam en plaatsnaam weg.

Het doet mem plezier zoiets te doen. Ik zal niet thuis komen voor ongeveer 26 Juli, omdat ik ga trouwen in Oost-Canada op de 7e Juli. Ja Frans, ik ben gelukkig en gezond,binnen enkele maanden zal ik uit de Air Force zijn en mij vestigen in Vancouver. Je kunt verwachten dat je nu geregeld van mij h hoort Frans. Wij hebben geen gelegenheid om op onze weg naar

huis over Holland te komen. Zij brachten ons recht van Barthe naar Engeland en we gingen vandaar naar Canada. Maar eens zullen we elkaar ontmoeten. Het is juist de vraag wie het eerst zal kunnen reizen- jij of ik. Je brief van de 16e Mei is een groot opstel.

Ik voel dat Bruce en ik kunnen begrijpen, beter dan andere mensen wat je trachtte uit te leggen en waarin je zo schitterend geslaagd bent in je brief.

Alles wat ik kan sturen zoals Luxe, zal gezonden worden ofwel door mijzelf of door Vader.

Voor ik ga eindigen, dank ik je, je vrouw, moeder, Truus en Miep nogmaals voor je edelmoedige gastvrijheid en onwankelbare trouw aan onze gemeenschappelijke zaak. Frans ik draag je altijd bij me, een levendig beeld van je fabriek, je thuis, je heerlijke tuin, je familie en je gezellig dorpje. Ik zou willen dat je mijn leven en omstandigheden kon voorstellen, misschien zou je je dan even dicht bij mij voelen als je mijn brieven leest als wanneer ik jouw brieven lees.

Deze brief is erg laat en ik verontschuldig me, maar misschien is het voldoende om je te vertellen wat er voorgevallen is en hoe ik me gevoel.

Ons verder punt, ik ben er niet geheel zeker van of we door die nacht gekomen zouden zijn als die revolver er niet geweest was. We zullen het waarschijnlijk nooit weten maar ik houd me er aan dat we erin geslaagd zouden zijn.

Het beste Frans,

gegroet,

Duncan.

Nasporingen in Vught hadden weinig resultaat. Slechts kon de Priester, die van de wieg tot het graf den mens tot God voert, ook hier, bedroefde familieleden troosten en steunen.

Militair Gezag.
Afwikkelingsbureau Vught.
Kamp Vught.
Taalstraat 60 Vught.
M.14.1.153
Bijlage: een.

Vught 7 April 1945.

Naar aanleiding van Uw verzoek om inlichtingen betreffende P.J. Haagen, Heb ik de eer U ingesloten een afschrift te doen toekomen van een aan Deken Dr. J.M.M.Maas gerichte brief d.d. 23 Februari 1945.

Het Hoofd van het Bureau voornoemd,
w.g. .....

Aan het Landelijk Herstel N.B.O.
Willemstraat 26,
Eindhoven.

Het bijgaande afschrift luidde als volgt:

Militair Gezag
Afwikkelingsbureau
Kamp Vught
Taalstraat 60,
Vught.
A.B.
Nr. 130
Bijlage: een.

Vuhgt, 23 Februari 1945.

Enige tijd geleden vervoegde zich ten mijnen kantore de Heer J.H. wonende ..... te Eindhoven,die inlichtingen vroeg omtrent het lot van zijn tijdens de bezetting te Vught gevangen gehouden zoon P. Haagen, geboren 15 September 1921 te Eindhoven.
Tot mijn leedwezen is na onderzoek gebleken, dat op 19 Augustus 1944 te Vught in het Kamp is gefusilleerd:

Petrus Jacobus Haagen, geboren op 8 September 1921 te Eindhoven.
Hoewel voorletters en datum van geboorte niet geheel overeenstemmen, meen ik toch wel te mogen aannemen, dat het gegeven waarover dit bureau beschikt, betrekking heeft op de zoon van de Heer J. Haagen, die naar mij is medegedeeld tot Uw parochianen behoort.
Ik moge U verzoeken de ouders wel met het voorgaande in kennis te willen stellen.
Papieren of goederen van Petrus Jacobus Haagen zijn niet ter beschikking van het bureau gekomen; wat de Duitsers daarmede gedaan hebben, is niet bekend, zoals met zovelen, die in het zgn. S.D.Lager geweest zijn, het geval is.
Een afschrift van deze brief, dat U de familie zoudt kunnen geven, sluit ik hierbij in.
Voor Uw tussenkomst, die ik meende in het belang der ouders te kunnen en moeten inroepen, ben ik zeer erkentelijk.

Het Hoofd van het Bureau voornoemd

w.g. .....

AAN
de Hoogeerwaarde Zeergel.
Heer Dr. J.J.M. Maas,
Deken en Pastoor,
Stratumseind,
E I N D H O V E N.

De Gevallen Bevrijder behield een ereplaats in het hart der bevrijden.

P I E T H A A G E N T O C H T.

Vergeten doen wij niet,
De Nederlandse Zonen
Die vielen voor hun land
wie weet hoeveel per dag.
God kwam hun werk uiteindelijk bekronen
want door hun dood,
herleefde onze vlag.

Jan Campert.

Inderdaad wij vergeten hen ook niet.
Doch ook het Nederlandse volk, meer speciaal de jeugd vergeet hen niet. De jeugd heeft nu haar helden gekregen, zij zal in de toekomst de indealen verbreiden, waarvoor zovele duidenden hun leven gaven.

Al heeft de ex-illegaliteit ook de slag om de zuivering verloren. Zij had niet de beschikking over zwart of collboratiegeld, beschikte niet over voldoende vakmensen voor de voorlichting en was over het algemeen te eerlijk en niet voldoende in aantal.

De idealen der illegaliteit hebben ingang gevonden bij de jeugd en geen kooplieden van de pen zullen deze idealen in de harten kunnen verdoezelen en wegkladden.

De jeugd wil deze idealen op haar manier uitdragen en verbreiden.Hoe dit geschiedt? Een typisch voorbeeld geeft Eindhoven.

Zonder inmenging van de zijde der ex-illegaliteit heeft de Wederopgedoken R.K. Wandelsportvereniging "Met frisse moed" het initiatief genomen een elk jaar terugkerende wandeltocht te organiseren onder de naam

PIET HAAGEN TOCHT.

Doel van deze tocht is, naast geldelijke baten voor de Stichting 1940-1945, Hen die vielen voor hun land, te eren, door de uitbreiding van de voor geest en lichaam gezonde,voor een ieder bereikbare wandelsport.

Als voorbeeld en symbool kozen zij de duizenden, die met opgeheven hoofd hun laatste tocht gingen, meer speciaal een voorbeeld dat tot hen sprak

P I E T H A A G E N ,

in N.B.C. en L.C. en L.K.P. kringen bekend als "TOM"

Hij was voor de opheffing van deze vereniging als jongen van 18 jaar trouw lid van "Met Frisse Moed".

Jacques P.M.

OPROEP.

Wij rekenen op een grote deelname en op Uw aller medewerking voor dit grote doel.
Piet Haagen in de Illegale wereld beter bekend als Tom, was lid van onze vereniging.
Hij heeft, met vele andere zijn leven gegeven voor ons, laten wij meehelpen, om in elk geval zoveel wij kunnen hunne nabestaanden te steunen in hun onbetaalbaar en onvergetelijk verlies.

Met Sportgroeten ,
Namens het Bestuur der R.K.W.S.V.
"Met Frisse Moed".

Een inleidend woord:
Het is een goede gedachte van het Bestuur van de R.K.W.S.V. om ten bate van de Nabestaanden der Gevallen Oud-Illegalen een Mars te organiseren. Het verbindt hieraan de naam van Piet Haagen en eert in hem de Getrouwen, die voor God, Koningin en Vaderland hun leven offerden.
Hij was niet de enige, wiens jonge bloed om Neerlands wil deze grond kleurde.
Moogt gij, als ge door het Brabantse zonnig landschap wandelt hen gedenken, die onvermoeid op het oorlogspad marcheerden uit liefde voor dit land en zijn volk en daarvoor de duurste tol betaalden.
Hun stond de schone verwachting voor de geest, dat wij zouden zijn, zonen van één volk. Laten wij hen niet beschamen en als één man optrekken om Nederland naar deze verwachting te herbouwen.

Paulus.

Al maaide de dood ook nu en dan met onvaste hand door onze gelederen, het werk ging door want het werk moest doorgaan. En naarmate de Geallieerden naderden nam de activiteit der illegalen nog toe. Op kantoren en fabrieken werd minder en minder gewerkt. Sommige behoefden er alleen nog maar te komen om hun salaris te ontvangen. Allen spitsten zich toe op de naderende bevrijdingsactie. Iedereen was overtuigd dat,hoewel misschien kort, de moeilijkste tijd nog komen moest en van de lichtste tot de zwaarste illegaal werden alle zeilen bijgezet om het grootst mogelijke effect te bereiken, wanneer het tijdstip van algehele activiteit zou aanbreken.
Plaatsen waar voorraden waren verzameld werden nauwkeurig gadegeslagen, Duitse stellingen in kaart gebracht, troepenbewegingen gerapporteerd.
Aan wapens werd meer en meer aandacht besteed. Een ruilhandel in patronen ontstond. Wapenonderdelen werden zelfs bewaard. Oude Nederlandse en Franse handgranaten opgediept en voor gebruik gereed gehouden.
Men legde zich toe op het perfectioneren van de weg-sabotage. Speciale spijkers werden vervaardigd. Staaldraad verzameld. Ledige flessen kregen een bestemming. Spijkerplanken ontworpen.

Boomzagen en bijlen gescherpt.
De materiële, financiële en sociale steun gaat vanzelfsprekend door, doch gaat sneller en soepeler lopen. De bevrijding naderend, zijn er minder ernstige moeilijkheden te overwinnen. Steun van buitenaf wordt gemakkelijker verkregen, in tegenstelling tot de begin periode toen bij welgezinden - eerder dan bij welgestelden- het steungeld bij beetjes moest worden ingezameld. Ook de voorbereidingen voor de grote slag gaan door. Ingenieuze plannen worden gemaakt, nog eens goed overwogen en doorgegeven. Objecten worden bestudeerd. Mogelijke acties gekoppeld. De vreemdsoortigste materialen worden bij elkaar gesleept, Typemachines en papier, sigaretten.fietsen en banden kleding, uitrustingsstukken, vlaggen. Ook etenswaren. Niemand wist immers wat het worden zou. Formulieren werden al gedrukt. Legimitatiekaarten ontworpen. Estafettelijnen ontwikkeld. Berichtendiensten opgevoerd. Eind Augustus wordt men vrijer in zijn bewegingen. Men neemt het niet zo nauw meer en onvoorzichtigheid komt hier en daar reeds voor. Toch heeft dit het grote voordeel van een meer harmonische samenwerking. Geen werk blijft meer liggen, de zaken lopen vlugger. Mer raakt beter op elkaar ingesteld en ongegronde vrees drukt de bewegingen niet meer.
Merkwaardig dat er nooit genoeg van iets was. Nooit genoeg wapens, nooit genoeg munitie, nooit genoeg vervoermiddelen, nooit genoeg contacten. Met tijd en slaap al precies hetzelfde. Zo wordt het September. "Oh, hadden we nu maar een zee van tijd om alles nog beter en nog uigebreider te organiseren". Koeriersdiensten worden geprojecteerd. De afwerpterreinen zijn doorlopend bemand. Op luisterposten wordt de radio niet meer afgezet. Bij telefoons is dag en nacht iemand.aanwezig. Hoewel nog slecht te noemen, wordt de bewapening iets beter. Ieder zit met opdrachten die nog niet uitgevoerd mogen worden. Naast plaatselijke acties is het werk nog uitsluitend voorbereiding.
Een revolver wordt van eigenaar verwisseld. Een radio dichterbij geplaatst. Een koerier verhuisd. Een plan gewijzigd.
Het hoofdkwartier nog eens verplaatst.
Twee dagen voor Dolle Dinsdag, komt de mierenhoop in beweging. De vreugde was groot toe wij ingeschakeld werden en opdracht ontvingen enkele spoorlijnen op te blazen. We kregen vluchtig onderricht in het gebruik van de verstrekte explosieven en ontstekingsapparaten, waarna enkele groepen uittrokken om hun luguber werk uit te voeren.
Reeds twee dagen later onrdekte een groep onder commando van M. een veilig openingetje aan de achterzijde van het vliegveld en na een dag hard werken konden 's-avonds in het schuurtje van M. 30 kisten complete handgranaten geteld worden plus tien geweren en enige mitrailleurs. Een soortgelijke buit kwam binnen op het hoofdkwartier van het rayon Strijp. Dit was door het bombardement van het vliegveld op 15 Augustus aan de voorzijde gehavend, was daardoor een soort roversholgeworden en dus nog beter geschikt om als verzetsnest te fungeren. Peter en Dick hadden er hun domicilie tussen balken en neerhangende plafonds en zij konden daar de kisten met granaten in ontvangst nemen, welke Jacques onder bewaking had gesteld in een school, nadat de Duitsers deze overhaast ontruimd hadden. De wapens die er gevonden werden nam Oome Jan mee.

Met kleine beetjes werd tot distributie overgegaan.
Het alarmerend bericht, dat in een klooster door de moffen springladingen werden aangebracht, leverde nog meer krijgsbuit op. Een groep van ons trok namelijk direct uit en terwijl aan de voorzijde de Duitsers bezig waren, doorzochten onze mannen met behulp van een Pater aan de achterzijde elk plekje waar de moffen zich opgehouden hadden. Doch van springstof aanbrengen was geen sprake geweest. Zij zochten toen andere spullen die ze op hun terugtocht mee zouden kunnen nemen. Dit werd in strozakken gepakt en door een venster naar beneden geworpen waar het door anderen werd opgevangen die het verder sleepten.
Dit trucje kon tot 7 Sept. de dag van algehele mobilisatie, telkens herhaald worden en het leverde dan ook onschatbare materialen voor onze sabotage.
Daar wapens nog steeds niet afgeworpen waren, moesten ze van de Duitsers betrokken worden. Hiertoe waren steeds enkele groepen op stap om alleenlopende Duitsers in een hinderlaag te lokken of om uniformen en wapens tegen burgerkleding te ruilen. Gebouwen die de moffen verlieten werden direct door ons bezet om plundering of vandalisme te voorkomen.Bruggen werden doorlopend in het oog gehouden, richtingsborden verdwenen en de zorgvuldig voorbereide wegsabotage werd elke dag weer opnieuw met succes toegepast. Wanneer het nodig is treden onze mannen nu en dan in hun uniformen op. Op 17 September werd het mobilisatiesein dan eindelijk gegeven. De mannen krijgen legitimatiebewijzen, armbanden worden van gemeentestempel voorzien en de eerste vechtende groepen die in Eindhoven formeel opereren zijn P.A.N. groepen. Spoedig bleek dat de gehele burgerbevolking het grootste vertrouwen in ons had. Iedereen riep de hulp van de PAN-mannen in voor de gekste gevallen. Zo kon het gebeuren dat enkele commandanten door overstelpende hoeveelheden werk tegen de orders in, vele personen aannamen, waarbij niet altijd tijd en middelen aanwezig waren om precies na te gaan, wat voor vlees men in de kuip had. Hierdoor kwam er wel eens een ongewenste in onze gelederen, die anders nooit toegang gekregen zou hebben. De arrestatie waarmede men bij de bevrijding direct een aanvang maakte, vertoonde de koddigste taferelen. Naar daarvoor beschikbaar gehouden ruimten werden de verdachten opgebracht Het was, zoals het zich liet aanzien, voor ieder rechtgeaard Nederlander een gewetensvraag of men dit wel mocht doen, want bij verhoor waren zij allen onschuldig,hadden nooit aan politiek gedaan, wisten zelfs niet dat er bezetters waren geweest. Doch gedurende angstige dagen had men hen in hun schoonste uniformen met insignes zien rondlopen of bij nachtelijke bals en vermakelijkheden aangetroffen, waarbij hun zelfkennis wel zover ging, dat zij niet terugschrokken bij die gelegenheden eens openlijk hun hartje te luchten. Toen dachten wij nog niet aan een omgekeerde realiteit. Deze werd hun eerst duidelijk, en speciaal de "dames" toen er haren geknipt werden. Anderen smaakten voor de eerste maal het genoegen op een ongemakkelijk leger de nacht door te brengen. Het was voor hen nog maar een kleine afspiegeling van het leed dat geleden werd in de Concentratiekampen S.D. bureaux en onderduikersplaatsen en bovendien konden zij zich veilig wanen op deze wijze aan een eventuele bijltjesvervolging te ontmoeten. Het haarknippen werd afgelast, toen

de doorgekregen order werd ingetrokken. Bewaking en verzorging brachten weer extra werk mee, waardoor van de toch al zo weinig rustende mannen het uiterste gevergd werd. Maar er zou nog meer gevergd worden want het regende opdrachten.
Een spoedbericht riep 100 man naar de Demer, welke afgezet moest worden aangezien een alarmerend bericht was binnen gekomen dat de Duitsers een plaatsje ten N. van Eindhoven waren binnengevallen en op het punt stonden de stad in te nemen. Bij een daarop volgende order moesten alle mensen wegens het dreigende gevaar straten verlaten en overal verspreiden onze mannen deze berichten en zorgden dat er streng de hand aan gehouden werd. Terwijl op deze wijze alle handen en voeten van de P.A.N. mannen bezig waren, vielen reeds de eerste Duitse bommen tussen de pas in vrijheid levende burgers en velen vroegen zich af of dit een nieuw stadium in de strijd zou worden. Overal hoorde men het suizen en inslaan der bommen,die veel nieuw leed over de jubelende menigte brachten. De uitwerking was verschrikkelijk. Alom waren huizen ingestort, Geallieerde eenheden getroffen en de vrije lucht die men inademde was gemengd met gevoelens van rouw, leed, afkeer en haat. Onze mannen begonnen direct aan het opruimingswerk en h hielden de wacht bij niet geëxplodeerde bommen die overal in het rond een bang afwachtende vrees verspreidden.
Ook onze bureaux ondervonden de inslag der bommen en wij waren genoodzaakt elders ons bivak op te slaan.
Het districts-hoofdkwartier, dat na het bombardement weer in de Willemstraat gevestigd moest worden werd door een lawine van Geallieerde officieren overvallen.
De meest uiteenlopende verzoeken werden door hen gedaan.
De een wenste een auto, oorlogsbuit. James had er een, die zij kregen, de ander inlichtingen hierover, een derde daarover. We waren allen op, van lange tijd niet slapen.
Jacques moest naar Aalst waar de staf van de 40 Main Divisie lag, om aan te geven hoe de toestand van de Peel Raamstelling was.
De verkenningsgroep A., geformeerd uit gezamenlijke verkenners vertrok in de richting Nijmegen.
Frits was overal langs de buitengemeenten, voor zover bereikbaar, om contact op tenemen. Sander en Dankelman waren weer afgesneden.
Zo kwam op Zaterdagnacht het bericht van de liquidatie van de P.A.N.
We wisten allen dat Peter Zuid naar de Prins zou gaan en verwachtten, dat nadien of tevoren contact zou worden opgenomen.
Voor de bevrijding waren zij er steeds op uit geweest om contact met ons te zoeken, hetwelk op zijn minst overbodig was, daar wij alles tot in de finesses geregeld hadden. Groot was dan ook onze verwondering toen we tot de ontdekking kwamen, dat zonder ons gehoord te hebben Stoot- en bewakingstroepen waren geformeerd. Door de P.A.N. zonder de P.A.N. uit de P.A.N..
De Leiders van de P.A.N. geloofden toen nog aan dit z.g. bevel van hoger hand voor het gewapende verzet, ook de individuele leden wisten niet beter.
Voor hen, als ondergrondse soldaten, was zulk verzoek een

bevel, welks uitvoering in dit boek beschreven, voor zich zelf spreekt.
Het kwam niet bij hen op, toen te twijfelen aan de juistheid van de voorlichting, die tot dit, als wens ingeklede bevel leidde.
Eerst later toen de concrete feiten, doorsijpelen, stond de onrechtmatigheid en onjuistheid van de voorlichting vast.
Want al spoedig bleek, dat van gegevens en bekendheid met plaatselijke toestanden van de P.A.N. geen gebruik werd gemaakt.
Gegevens en bekendheid welke zich later zelfs handelijk had kunnen uitbreiden, die veel leed aan onschuldigen hadden kunnen besparen en veel corruptie ongedaan had kunnen maken, werden met de mensen die ze bezaten, opzij geschoven, moedwillig.
Of dit al dan niet georganiseerd geschiedde, het resultaat was hetzelfde. Ieder Nederlander heeft de gevolgen aan den lijve ondervonden of zal ze nu nog ervaren.
En de P.A.N. Leiding zowel als de leden traden terug toen het bleek dat het verzet bruikbaarder werd geacht, naarmate het zich kon plooien, inzake de meer of mindere belangrijkheid van al dan niet gewraakte personen, of het medewerken aan of scheppen van mogelijkheden om de onder hun leiding staande mannen af te wenden van hun hoofddoel, en op zijpaden te loodsen, waar ze of niet voor waren opgeleid of niet geschikt voor waren.
Dit terugtreden was slechts mogelijk omdat deze jongens en mannen bezield waren met een ideaal en daardoor een moreel hadden dat zelfs in de moeilijkste omstandigheden onverwoestbaar was en nog is.
Zelfs al waren en zijn die omstandigheden gevolg van opzettelijke verwaarlozing of corruptie, hun doel lag recht voor hen uit. Op kronkelingen konden zij niet met kronkelingen antwoorden, zij hadden dit gedurende de bezetting niet toegepast op de bezetter en dus niets geleerd.

De enthousiaste lezer zal het wel stichten, dat het eigen totale officiële rapport van de P.A.N. aangeboden aanZ.K. Hoogheid Prins Bernhard, zo kort was.
Van Streberei en Bescheidenheit gesproken.
Hun werk was directe wapenhandel, maar er was ook op vredesvoet een en ander gepasseerd. Met de wapens in de hand ging men af van omstandigheden en initiatief maar de vreedzamer samenzweringebedrijf had meer voeten, zoals niet in, dan toch op de aarde.
Het is geen geheim dat wij meer met de daad dan met het woord vertrouwd zijn : Chez vous, pour vous, sans vous, orakelde een gezant.
De Nederlander vergadert niet graag, maar slecht. 's Anderendaags weet hij al, wat hij had willen seggen.
Als onze zeehelden levend of dood met gewonnen oorlogen thuiskwamen, wisten onze vertrouwensmannen prompt aan de verliezers onze koloniën kwijt te raken.
Vergaderen is de grote kracht van de Nederlander, zelfs als men het gestelde bijzondere doel wil bereiken.
Dan nog blijft de factor samenwerking, het grootste zwak van de Nederlander, vooral als men het gestelde algemene doel kan bereiken.

Hier bestond tenslotte de meest loyale coorespondentie en de P.A.N. weet de een te distribueren.

K.P. Voorspel van Eindhovense Bevrijding.

De meer dan hard nodig geworden onveiligheidsmaatregelen werden getroffen, waarbij de veiligheid van omwonenden niet werd over het hoofd gezien.
Wel gingen de voetsoekers in het Geallieerde bommengeplof verloren.
Het was Zondag voor Dolle Dinsdag, 3 September 1944.
De K.P. "Sander" en de K.P. "Frits" alsmede de door de beide K.P.'s in het leven geroepen verzetsgroep de P.A.N. waaraan later ook het grote deel der L.O. ers hun medewerking verleenden waren reeds geruime tijd in actie, zowel bij dag als bij nacht.
Grote dingen waar we allen op wachten, gebeurden echter nog niet Die ochtend reden echter twee moffenauto's door de duisternis en het "toevallig" ontbreken van de afrastering, in een bomtrechter. Wij gnuifden !
Vooral wanneer men al dan niet noodzakelijk, hierlangs komende, de Herren had bezig gezien met het uittakelen van hun verhikels.
In ieder geval was er iets om aan de op alle mogelijke punten opgestelde P.A.N. leden en de regelmatig bij elkaar zijnde K.P. ers te vertellen.
Tegen half tien stopt bij de Districtscommandant Frits, P.A.N. Eindhoven een auto. Daar er geen andere wagens mochten rijden op Zondag dan mof en S.D. en aanverwanten, was onze D.C. oprecht verwonderd.
Deze verwondering veranderde spoedig in enthousiasme toen bleek wat er gebeuren moest.
Er kwam met deze wagen een opdracht van het Geallieerde Hoofdkwartier terwijl een honderdtal kg. plastiek alsmede een prima vakkundig instructeur waren afgezet bij het Hoofdkwartier van de P.A.N. Wal No. 1 .
(W.I.).
Onze D.C. tevens K.P. leider moest onverwijld alle rayons op de hoogte brengen alsmede de D.O.'s en zorgen dat voor de uitvoering onmiddellijk minstens acht ploegen naar W.I. gingen om instructies en plastiek in ontvangst te nemen.
Dit bleek nog noodzakelijker, toen de contacten van Frank in Breda, Tilburg en 's-Hertogenbosch niet te bereiken waren en dus het gehele werk neerkwam op de beide K.P.'s aangevuld met enkele groepen van de P.A.N.
In Eindhoven zelf was het een wisselende drukte van Duitse vrachtauto's, hand- en boerenkarren, motoren en ex-Nederlandse fietsen. Tank en P.A.K. reden af en aan, in diverse, haast alle richtingen. Op de Wal, een vrij brede straat in het Centrum van Eindhoven, waar het meeste verkeer moest passeren hadden de moffen een pleisterplaats gemaakt. Alle mogelijk voertuigen, reeds meer of minder zonder verband hielden er even een rustpauze, na hun vermoeiende planmatige terugtocht uit Noord Frankrijk en België. Tegen half elf hadden de diverse berichten alle Rayons-commandanten bereikt. "Dat er werk aan de winkel was, en ze onverwijld op W.I. moesten komen.

Bij druk burgerverkeer, kwamen ze met onregelmatige tussenpozen binnen, sommigen alleen, anderen met tweeën of drieën. Voor de deur van Wal no. 1, slenterden chagrijnige moffen en verderop stond zelfs een overvalwagen van de Grüne.
En op Wal no. 1 werd theorie gegeven, over de juiste plaats waar en de juiste wijze waarop plastiek kon worden aangewend. Struikelend over plastiek en slagkoord in het nauwe keukentje waar de lessen gegeven werden, ging er een die zich zo in het hartje van de stad niet erg prettig voelde in verband met een zeer recente kennismaking van de plaatselijke S.D. chef, even polshoogte nemen of er soms een achteruitgang was.
Deze was maar niet aanwezig, om de affaire echter te maken.
Aan de straatzijde waren een drietal jongelieden opgesteld, een pistool, het roemruchte handkanon zoals dit in de wandeling genoemd werd, gereed, om indien nodig hun huid zo duur mogelijk te verkopen.
Een van de aanwezigen die er van Speijk-allures op na hield, opperde het plan dat ze in het uiterste geval die 100 kg. plastiek nog konden opblazen.
Deze uitlating bezorgde hem een lang niet malse terechtwijzing, daar men ook te denken had aan de omwonenden burgers die hierbij het leven zouden verliezen.
Maar de moffen namen geen notitie van het onogelijke kantoortje met zijn spiegelruit achter gordijntjes, al stond er in het vertrek dat vroeger waarschijnlijk winkel geweest was ook een zeer groot aantal fietsen, die wanneer de deur openging voor de fietsenorganiseerders zichtbaar waren.
Misschien hadden zij onderling wel de nodige aanmerkingen op die "Dumme Holländer" die in zo'n tijd, terwijl zij vochten voor de vrijheid !!!!! van Europa !!!!! nog naar een makelaarskantoor gingen.
Van achter de ruiten werden de passerende moffen door ons drietal scherp, doch grinnekend gadegeslagen. Moppen werden op hen en hun Führer getapt, en in het keukentje ging de theorie snel doch rustig verder temidden van plastiek, slagkoord, fockpencils en K.P.ers in hun element.
Eindelijk was het zover, de porties waren eerlijk verdeeld en de opdrachten werden uitgegeven.
Alle lijnen in Midden en Oost Brabant moesten zo mogelijk die dag de lucht in. De voornaamste waren lijnen met verbindingen naar België en Duitsland.
Er was geadviseerd om bochten, wissels en bruggetjes te nemen deze waren het moeilijkst te vervangen.
Het geneesmiddel voor de Wehrmacht was netjes in tassen of pakjes verpakt en in volgorde van binnenkomst werd weer vertrokken.
Een enkele moest een grote afstand afleggen en ging per trein, echter alleen onder conditie dat hij zijn fiets mocht meenemen voor het terugkomen, beweerde hij.
De laatsten waren vertrokken, zonder haast en zonder ongelukken.
Toch hadden we nog een strop, want eenieder zat volspanning te luisteren naar de komende explosies. Deze pret werd ons echter niet gegund, de geallieerde vliegenderforten deden nog even het Eindhovens vliegveld aan en in die concurrerende geluiden gingen de onze helaas verloren.

Om van de moffen te horen hoe zij hun strop vonden, toen zij tot minder aangename ervaringen kwamen, had niemand tijd, daar ze allen als goede burgers op tijd binnen moesten zijn.
Alle acht ploegen deden hun werk zoals men van goede Vaderlanders kon verwachten en keerden behouden huiswaarts.

Toch schenen de Duitsers er lucht van te krijgen, want ze gaven royaal de Dolle Dinsdag weg.
En met succes.
Het Duitse ijsdek kraakte en scheurde. De herlevende stroom voelde snoof en zag de nieuwe dag met lucht en licht van verlossing.
De nieuwe lente was geboren en de bolgewassen met opgespaard reservevoedsel, boorden door sneeuw, vorst en donker.
Alom groen, de kleur van de hoop; vogels en een vroege vlinder.

De P.A.N. was de hevigste bol met de grootste voorraad van de verdoemelijkste projecten en objecten in regelmatige en onregelmatige opbouw uit de vergiftigde bodem opgezogen en vlijtig verspreid.

Illegale Bladen voor het Buitenland. (Duitsland en België)
Reeds lang werd er naar gestreefd om een idee te verwezenlijken, om tenminste illegale bladen te sturen naar de arbeiders in Duitsland, die daar te lijden hadden onder de degenererende invloed van het nazisme, ofwel te sturen naar België om ze onder de daar bestaande illegale groepen te verspreiden teneinde hierdoor nauwer en vertrouwelijker contact te leggen tussen gelijkgezinde idealisten.
Uiteindelijk werden een paar contacten en een manier gevonden die aan ons doel beantwoordde en op geringe schaal werd het mogelijk deze illegale lectuur de grens te doen overschrijden.
Veel geluk hebben wij niet gehad en van lange duur is het niet geweest. Zodat dan ook na enige tijd dit moeilijk spelletje stopgezet moest worden.

Maar liefst alles aan de grote klok hangen; en maar uitlenen.

Het maken van Zendertjes.

Een K.P. lid, goed radiotechnicus wijdde zijn weinige vrije tijd ook nog aan prestaties op zendergebied die er toe leidden dat een paar toestelletjes gefabriceerd werden. Hiertoe was van links naar rechts, en van hot naar haar gesjouwd, om de onderdelen bij elkaar te krijgen.
Maar uiteindelijk werd het werk toch bekroond en kon over een korte afstand uitgezonden worden. Aangezien deze toestelletjes op andere plaatsen nuttiger werk konden doen dan bij ons, zijn ze overgedragen aan andere groepen.

En de Duitse klokken aan diggelen helpen.

Telefoonsabotage.

Plattegronden van de voornaamste hoofdverbindingen werden ontworpen en na verkenningen de plaatsen uitgezocht waar eventueel een slag geslagen kon worden.
Ben zou een lijn Eindhoven-Tilburg vice versa nemen en ontwierp hiervoor een duidelijke kaart waarop de plaats vermeld stond waar het onheil kon worden aangericht. Tevens werd hem opdracht gegeven om de lijn Eindhoven-'s Hertogenbosch vice versa, aan de hand van een tekening die het R.V.V. ons ter hand stelde, onbruikbaar te maken. Twee vrienden van hem namen deze opdracht over. Een groep v.P. te E. zou een andere belangrijke lijn voor haar rekening nemen n.l. die van E-T (België) vice versa. Tekening en plaats werden nauwkeurig vastgelegd; een vierde groep nam in opdracht de lijn Breda-E-(Vliegveld) te vernietigen (2x).
Het R.V.V. had van ons tot zijn beschikking gekregen de groep van O.J., die vooral ten N.O. van Eindhoven hun opdrachten tot het maximum opvoerde. Het was lang geen gemakkelijk werk en op het sein, dat gezamenlijk genoemde acties zouden moeten worden doorgevoerd stiet men wel eens op moeilijkheden die niet voorzien waren. Toch wisten allen de hun opgedragen taak naar behoren te vervullen en men kon met vreugde constateren dat het werk volkomen geslaagd was, toen E. practisch

geheel van de buitenwereld telefonisch afgesloten was, wat voor de totale oorlogvoering van de Duitsers zeer nadelige gevolgen medebracht, doordat lange vertraging in de uitvoering van opdrachten ontstond.

Er was nog net een speld tussen te krijgen.

Hoogspanningsmast.

Het koffiewater kookte, de waterdamp steeg als een stofwolk naar het plafond, vlug werd brood gesneden en een maaltijdje bijeen gezameld dat lang niet voor normaal door kon gaan. Hoe kon het ook anders, altijd in beslag genomen door die koeriersdiensten, halve maaltijden, halve nachtrusten, lange reizen en waarvoor dit alles, dacht Gré, die zich inspande vlug haar eigenaardig ontbijt klaar te maken. Is het enkel voor het stukje grond dat vaderland genoemd wordt? Gisterenavond is zo ook al een hele tijd doorgebracht. Zijn het enkel plichten die het geweten doet opleven? Hoe kunnen dit plichten zijn; nauwelijks 20 geworden, practisch nooit met de wereld die je omgeeft in nauw contact geweest, hoe kan men daar tegenover plichten bezitten? Als dit nu door je ouders gezegd werd dan kon men het geloven, ja tegenover hen kende men plichten. Zij hadden ons geleid, voor ons gewerkt en zorgen gehad, maar wie had buiten hen voor ons nog die zorgen getoond? Hoe kon het geweten, die zachte stem die je niet hoort waarvan zij komt, je toch zulke "zinloze" acties in staat stellen, want iederen dag betekende een vervulde plicht, een kans je leven te verliezen; was dit leven een niet te grote prijs en offer dat men bracht? Speelden hier geen andere onzichtbare, onmeetbare, van nature in de mens aanwezige krachten mede, die ons zeiden dat wij niet alleen voor ons zelf hier op aarde zijn, maar met onze medemensen in allerlei opzichten verbonden zijn?
Al deze gedachten speelden door het brein van Gré, die zich gereedmaakte voor haar nieuwe reis en opdracht. Tijdens het ontbijt werden de laatste voorzorgsmaatregelen getroffen voor de reis naar Heerlen. Want daar moesten even de wekkers gehaald worden, nodig om de springstof op tijd te laten werken. De heenreis had natuurlijk niets om het lijf, ook de terugreis verliep heel voorspoedig; doch op het laatste moment begon in de tas van onze koerierster een wekker te tikken en direct daarop ontstond een hels geluid van een aflopende wekker; De niets vermoedende medepassagiers blijven heel rustig en ponieren enkele lachwekkende opmerkingen. Maar Gr. maakt gauw aan het grapje een einde en steekt een speld tussen het raderwerk van de wekker zodat het apparatuur geen verdere opschudding kan veroorzaken. Bij aankomst worden de wekkers naar het bekende adres gebracht waar men al zit te wachten op de ondingen en waar eerst onderricht gegeven moet worden over de behandeling van de springstof met de wekkers. Dit duurde niet lang want de grootste moeilijkheden losten zich automatisch op.
Na het onderricht werden de commandanten ingelicht waar en welk object het onderspit zou delven, en werden de tijdstip-

pen van uitvoering vastgesteld. Twee hoogspanningsmasten zouden worden omvergehaald, waardoor geheel Rh. van stroom verstoken zou zijn en geen werk voor de bezetters meer zou leveren. Twee ten W. en een ten O. zouden het onderwerp worden van een nieuwe "terreurdaad".
W.F.R.J.J. en nog drie collega's uit Valkenswaard zouden hun beste beentje voorzetten. Op een Zondagavond, toen de zon haar laatste hulp van die dag aan de verdrukte, opgejaagde mensheid gebracht had, togen in het schemerdonker onze mannen op stap voorzien van hun dodelijk middel. Met de grootste voorzichtigheid moest men de twee masten naderen, want op een weinig afstand stond de kazerne die propvol was met "Wehrmacht" en op diverse plaatsen in de omgeving patrouilleerden wachten om naderend onheil af te slaan. Met een tijdsverschil van een uur waren onze mannen, na verkenning vooruit gestuurd te hebben, op de plaats van bestemming aangekomen, en in minder dan geen tijd waren zij bezig de springstof aan de masten te bevestigen.
Maar een groep deed de noodlottige ontdekking dat hun meegebrachte wekker niet liep, en om geen tijd te verliezen werd besloten de hele springstof aan een mast te bevestigen, waardoor in ieder geval het succes verzekerd zou zijn. Na een half uur ingespannen werk was alles aan de mast bevestigd en keerde men zo vlug men kon huiswaarts om de uitwerking gade te slaan, want volgens berekening zouden om 11 uur de lichten uitgaan wegens het gemis aan electriciteit. Thuisgekomen onderzocht men de defecte wekker en moest tot aller verbazing bemerken dat de speld die onze koerierster erin had gestoken nog steeds op dezelfde plaats zat.
Twee minuten na de afgestelde tijd hoorde men de geweldige ontploffing, zag het licht flikkeren, doch het ging niet uit. De verwoesting was schijnbaar niet geslaagd. De volgende morgen trok er eentje op verkenning uit en kon constateren dat er een wacht bij de mast geplaatst was. Toen men de volgende dag in de trein langs de plaats des onheils reed, zag men een in allerhaast opgetrokken paalwerk de mast onderstutten, vanwege zijn blessure en nog steeds stond "Die Wache am Mast". Ook een speld kan op een klein plaatsje zitten.

Wie zich zelf helpt, helpt zich het zekerst, ook al gaat het wat schwierig.

<u>De overval op D.K. te Bladel van een andere zijde gezien.</u>

Na lang beraadslagen werd het besluit genomen om tot een overval op het D.K. Bladel over te gaan.
Bert die reeds meerdere malen op het D.K. was geweest en als kind in huis werd beschouwd gaf de nodige inlichtingen omtrent ligging, situatie en verdere omstandigheden; bovendien moest men op een of andere wijze contact zien te krijgen met de kassier, aangezien deze de persoon was die de inlichtingen kon vervolmaken. Sander ging op een goeie dag naar hem toe en daar hij Jan van vroeger kende, was de kennismaking gauw voltrokken en Jan bood direct zijn spontane hulp aan enkele losse bonnetjes om te wisselen voor levensmiddelenkaarten.

Dit was natuurlijk de aanloop en zienderogen groeide het aantal dat omgewisseld werd. Een vaste verbondenheid en trouw ontstond Zo nu en dan werd ook wel eens beraadslaagd met Jan die dan de plattegrond van het D.K. maakte en de mogelijkheden mee opdiepte om tot slagen te geraken. Sander en Jan maakten de plannen steeds verder klaar en uiteindelijk na lang wikken en wegen was men tot een oplossing gekomen die voor beide partijen het minste risico met zich scheen te brengen. Er was n.l. afgesproken dat Jan Sander zou verwittigen wanneer al de bonnen in de kluis waren en dan zou de K.P. haar slag slaan, met een nachtelijke overval. Het was voorschrift dat de sleutel 's avonds na sluiting van de kluis door de kassier Jan in een gesloten en gezegelde enveloppe met begeleiding van politie naar het Politiebureau gebracht moest worden, welke maatregel op listige wijze kon worden ontdoken.
Op de dag dat de overval plaatsvond stopte Jan n.l. een valse sleutel in de enveloppe en bracht die op het politiebureau. Ofschoon er 's avonds niet overgewerkt mocht worden deed Jan dit toch en zo had hij op de bewuste avond de goede sleutel te pakken en was in het gebouw. Maar toen de overval zou plaats vinden kwamen in het dorp enkele honderden Duitsers. Aangezien wij in de tijd van de razzia's leefden vluchtte menige bewoner het D.K. binnen en verstopte zich op zolder zodat op de vastgestelde dag en uur het spelletje niet kon doorgaan, hoewel de ploeg reeds in de bossen lag te wachten. Natuurlijk doodstil zodat Tom enige bravournummers kon ten beste geven van het aandoenlijke Vaderlandse repertoire: De wenende baby, De meid van de bakker, Het ruikt naar, De oude gitaar aan de wand. enz.
Toen onze K.P. mannen 's morgens onverrichter zake vertrokken dachten vele boeren met de landwacht te doen te hebben en weer vluchtten zij de bossen en velden in, bang opgepikt te worden.
Er werd opnieuw een tijdstip bepaald.
Toen dit aanbrak stelden onze jongens zich op de aangewezen plaats op. Jan zou zoals afgesproken het sein geven wanneer het spel een aanvang kon nemen n.l. door met een brandende sigaar voor een bepaalde ruit te lichten. Vol spanning lagen onze mannen in het korenveld toen zij eindelijk het lang verwachte sein zagen, van de overwerker die dit al enkele dagen deed om het niet te laten opvallen.
Hierna werd het raam geopend en onze mannen verschaften zich toegang tot het gebouw. Stil slopen zij op hun tenen naar de bewakers die in een andere kamer zaten te praten.
Plotseling schoten zij die kamer binnen en hielden de bewakers de geladen revolvers onder de neus, waardoor deze niet veel animo hadden weerstand te bieden. Vlug hadden zij een vaste plaats op de stoelen, en werden stevig gebonden door enkele K.P.-ers terwijl de andere de kluis leeghaalden.
De bewakers werden in de kluis opgeborgen en de anderen maakten dat zij met hun buit wegkwamen. Op de terugtocht werd over de sporen hier en daar cognac met hartzeer uitgegoten om het

spoor voor speurhonden te behoeden.
Het laatste slokje werd in 's hemelsnaam bewaard voor een nog nuttiger afscheidsdronk. Want het betrof maar 30.000 bonkaarten in monsterpakketten op 8 fietsen, die niet allen op volbanden daverden aangezien er drie klapten, om het geval echter te maken. De cognac deed de gebruikelijke wonderen en verzamelde de vijanden van de Duitse vrienden verrichter zake aan een innemend onderonsje.

Zo kwam de buit die lopend in veiligheid gebracht werd door de K.P.ers, na een uur op de afgesproken plaats aan, terwijl onzerzijds Jan naar zijn duikplaats werd gebracht aangezien hij geen risico nam. Bij het bekend worden van het gebeurde ontstond er een algemene verbazing en waardering voor het gepresteerde werk; vooral voor Jan had men veel respect. Direct kwam de S.D. in touw en werd alles afgezet.
De buit kon eerst na twee dagen op een boerenkar weggebracht worden naar een kloosters, alwaar Moeder-Overste, die alle gevaar trotseerde en zeer veel verzetswerk deed, aan de buit een veilige bergplaats toedacht. Maar in die twee dagen gebeurde er nog iets merkwaardigs. De buit was toen opgeborgen in een dicht bos waar practisch nooit iemand kwam. Een boer echter die zijn koeien in de buurt ging melken had toevallig zijn kinderen meegenomen, die verstoppertje spelend in het bos, de zakken vonden , ze zeiden het tegen de Vader die ging kijken en het geval natuurlijk aan de Pastoor ging vertellen die hem adviseerde maar niets te zeggen,tegen niemand. Zo werd op wonderlijke wijze deze buit gespaard.

Dichter bij huis was het ook oppassen.

<u>Beraamde overval op Distributiekantoor Eindhoven.</u>

Reeds lang was men bezig om een, naar een wasafdruk gemaakte sleutel pasklaar te maken voor de kluis.
Plotseling moest echter onze vertrouwensman zijn functie vaarwel zeggen, en waren wij genoodzaakt een ander in de arm te nemen die op de hoogte was van de toestand. Veel keus was er niet, de meesten liepen met twee aangezichten rond en toen uiteindelijk nieuw contact met een derde genomen werd om de kleinigheid op te lossen scheen eerst alles koek en ei te zijn, maar toen de zaak zover gekomen was en men moest laten zien wat men waard was, ging betrokkene zijn verantwoordelijkheid afwimpelen op zijn chef (hij ging p.l. het hem toevertrouwde verder vertellen) waardoor het langzamerhand een publiek geheimpje werd en de S.D. ingreep waardoor de chef in het concentratiekamp terecht kwam. Door gelukkige samenloop van omstandigheden konden diep ingrijpende gevolgen in het illegale organisatieleven worden voorkomen. Gelukkig kwam de chef na de bevrijding uit het kamp terug. Wie maakte nog promotie?

VERKENNINGEN.

Aan de horizon rijst de V. van Victorie. De verkenningen worden intensiever, de kaartjes menigvuldiger en uitvoeriger. De Commandant ondertekent "Gezien" Were di.
Were di, is Brabants, Dat is: oeroud, keihard, goudgoed, volhardend, luimig, kruimig, gelovig, onbezorgd en doortastend.
"Dek me van achter, van voren ben ik er zelf,zei de Brabantse Hertog eeuwen geleden bij Woeringen, waar Brabant begerige vreemden van zijn grondgebied terugwees.
De lezer gelieve hier even in zich zelf te keren en het idee verkennen op zich te laten inwerken. Vooral de stads- en polderbewoner. In de stad valt weinig te verkennen en in de polder niet veel, zeker niet op klaarlichte dag.
Dan nog heeft Brabant zijn bulten en kuilen, ruggen en greppels bomen en struiken, ook 's nachts. De verkenners, de echte, konden in en achter al deze obstakels, Duitsers verwachten met vlugge schietapparaten, die zo vlot afgingen, en met geen klein beetje herrie. Dat moest worden voorkomen, want veel lawaai konden ze nog niet gebruiken. Overdag niet en 's nachts zeker niet. Wie nooit in de nacht is buiten geweest, ver voorbij de laatste lantaarn, kan hierin niet meekomen. In zogenaamd absoluut donker dat buiten niet bestaat, wordt alles levend niet alleen, maar ook bewegend. Waarlijk en nog bedrieglijk erbij. En een geluiden. Overal zijn ze om je heen, sluipend en fluisterend. De hele natuur leeft 's nachts. En het duurt even, voor ge daar doorheen zijt
De laatdunkende Duitsers waren in 1940 met geen beestenmogelijkheid door de Kempensche Hei te krijgen waar een handjevol donkere Algerijnse Rif-kabylen duikend en sluipend waren eengeworden met bodem en gewassen; het onverbiddelijke, zwijgend en zwijgend-opleggend mes tussen de witte tanden.
Vraag het den doorgewinterden smokkelaar hoe lang hij ooit moet liggen, hoe vaak hij moet teruggaan, hoe ver hij moet omlopen, alleen terwille van de onoverwinnelijke onzekerheid.
En de P.A.N. bestond niet eens geheel uit brave smokkelaars.
Maar of ze verkenden!
Ze hadden wel geen les gehaald in de strafgevangenis te Scheveningen waar Commandant Sander vijf maanden in eenzame opsluiting mocht bewijzen en boeten dat het verzet niet in Duitse smaak viel. Wel in toenmalige Nederlandse. Thuisgekomen, maar weer met een snoeksprong in het verzet want ze moesten nog aangeschoten worden, ettelijke armen en benen breken en wat keren in Duitse handen vallen. In de gauwigheid konden ze Baden Powell noch Hollywood interpelleren.

De Bevrijding kwam aan harten en deuren kloppen.
Rapport betreffende verkenning van omgeving Aalsterweg van Eindhoven tot Aalst.

Omgeving Eikenburg:

Aan de rand van het bos rondom Eikenburg wordt aan de Zuid- en Oostzijde nog gegraven, waarschijnlijk voor mitrailleurs-

nesten e.d. Er staan tentjes opgesteld voor 10-15 man. Aan de Oostzijde van de weg die er aan de Oostzijde langs loopt staat nu, op de hoogte van het mausoleum, een stuk geschut opgesteld (kaliber ca. 8 cm) dat gericht is op O.Z.O. en de vlakte bestrijkt; nauwkeurig bekijken werd niet toegestaan.

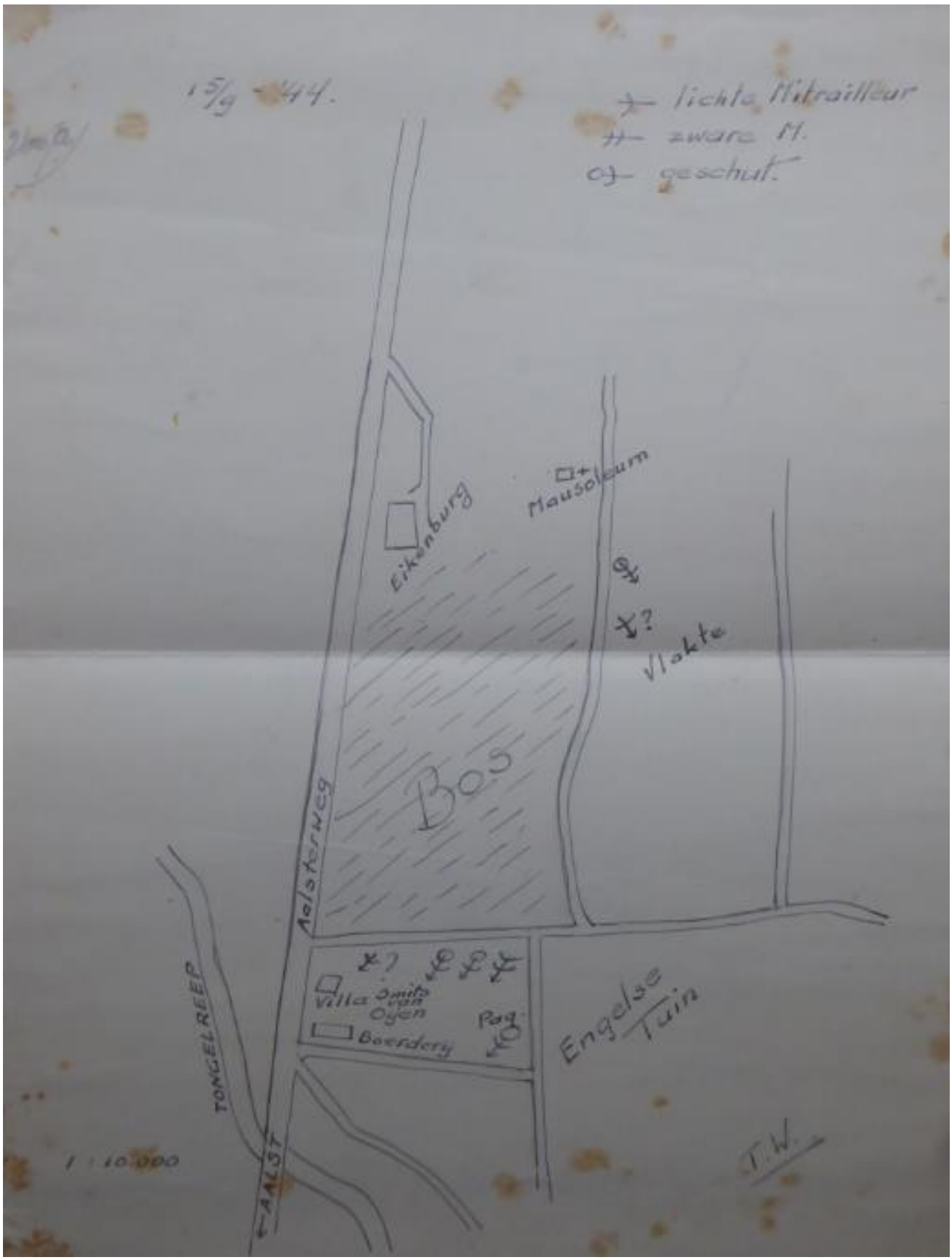
15/9 - '44.
lichte Mitrailleur
zware M.
geschut.
Eikenburg
Mausoleum
Vlakte
Bos
Aalsterweg
Villa Smits van Oyen
Boerderij
Pag.
Engelse Tuin
TONGELREEP
AALST
1 : 10.000
T.W.

Langs de weg ten Zuiden van het bos staan in het weiland nu twee stukken licht geschut. (kaliber ca. 2 cm) naar het Z.W. gericht. Het stuk dat gisteren op de N.O. hoek stond, werd weggenomen en vervangen door een kuil voor een pantserwagen of iets dergelijks, inrijrichting Z. De mitrailleurposten langs het pad naar boerderij iets Zuidelijker, waren hoogstwaarschijnlijk verdwenen. De mitrailleur op de vrachtauto in het maisveld was nog aanwezig.

Rapport betreffende verkenningen omgeving Bergeyk.

De streek ten Oosten van het fietspad Keersoppermolen-Riethoven lag hedenmiddag onder vrij sterk artillerievuur.
Als objecten waren kennelijk bedoeld, Treeswijk, Westerhoven en omgeving.
Hedenmiddag moest plotseling Bergeyk-Weebos voor een groot gedeelte door burgers worden ontruimd.
De Duitsers stellen daar tussen de huizen langs de straatweg zware artillerie op, hoogstwaarschijnlijk met de bedoeling, om de Bergeykse Barrière en omgeving onder vuur te leggen.
In deze omgeving wordt zwaar gevochten, ook met lichtere wapens. De gevechten der Duitsers zijn echter zuiver defensief, en zéér plaatselijk. Brug 9 is vast in Geallieerde handen, 10, 11 en 12 daarentegen zijn opgeblazen.
Volgens mededelingen der burgers trekken de Duitsers in de buurt van Luyksgestel terug op Eersel.
Gisteren lag de weg Bergeyk-Eersel onder artillerievuur.
In de gehele streek, meer speciaal tussen Riethoven en Bergeyk, Duitse patrouille-activiteit, te voet.

Rapport verkenningen, strook begrensd door Aalsterweg en Leenderweg.

Gaande via Verlengde Roostenlaan, bevonden we, dat behalve het stuk geschut vermeld in verkenning d.d. 14-9'44, bovendien nog een mitrailleur opgesteld is.
Niet kon worden nagegaan welk kaliber het hier betrof.
In het weiland grenzend aan villa is de bestukking versterkt met een Pag.
Bovendien meenden wij dat er behalve de gisteren vermelde stukken nog 1 à 2 mitrailleursnesten ingericht waren.
Ons via Aalst in Z.O. richting begevende, richting Leenderfietspad, is van eventuele versterkingen niets gebleken.
In de omgeving van "Achtereind" werd door Arbeidsdienstmannen gepatrouilleerd. Boeren bevestigden ons bevinden, dat in de omgeving geen versterkingen waren. Wel werd ons nog verteld, dat de Golf nog steeds bezet was.
Gaande van "Achtereind" naar Leenderfietspad, daarbij de heide doorkruisend, vonden we noch versterkingen noch patrouilles, evenmin gaande langs Leenderfietspad richting Eindhoven.

Vrijdag 15 September 1944.

Er zat aan zulke verkenningen heel wat vast, voor hen, voor de hunnen en voor heel veel anderen. Ze moesten er evengoed even in komen en zich stevig opdraaien. In vele vormen ging de dood mee

op deze tochten.
Maar als je dan horen mag, na al de onzekerheid, de moeite en de gevaren:
"Thank you boys" en je wordt geprezen als mensenredders:
"God bless you"
Kon wel eens waar zijn.

Verkenning.

Het is in de nacht van de 17e op de 18e September 1944; ongeveer 12 uur word ik gewekt door een bel.
Ik vloek eens flink. Nooit heb je rust, juist een vermoeiende dag achter de rug en dan wordt ge weer gewekt uit je eerste slaap.
Het is verkenning hier en verkenning daar. Dag en nacht gaat het door. Ik kijk door het raam. Ja?
Wim!
Opdracht van Gerard, spoed! Dat is alles.
Sluipende voetstappen verdwijnen om de hoek. Het is immers "Sperrzeit". De moffen zijn zenuwachtig, schieten eerst, vragen daarna. Ik steek een cigaret aan en kleed me onder diverse vloeken. Mijn Moeder komt op mijn kamer en vraagt met schrik wat er aan de hand is "Oh, 't is een van onze controleurs, ik heb dienst vannacht".
Arme moeder, wist ze iets? Steeds schoof ik alles op de C.C.D. Altijd was het "Dienst". Ze doet echter de laatste maanden zo vreemd, en iedere keer waarschuwt ze mij met "Wees voorzichtig Theo" Och Moederlief, het is voor het Vaderland. Het is voor achtmillioen mensen. Wat ben ik alleen. Steeds weer is het hetzelfde. Het zijn de zenuwachtige ogenblikken voor de actie. Je denkt aan thuis, aan je moeder, aan je vrouw of je meisje. Aan het gevaar wordt niet gedacht. Wat is gevaar? We zijn er reeds zo lang aan gewoon, we lachen er om, 't deert ons niet meer. We kunnen vallen, doch dat konden we gisteren ook, en eergisteren en maanden terug. Waarom zouden we ons zorgen maken? Maar moeder..... Gedachten flitsen me door het hoofd. Herinneringen aan gelukkige dagen en aan de toekomst. De Toekomst. Wat zal ze ons brengen? Morgen is het Bevrijding, ik weet het, doch wat is de order voor vannacht? Voor dat ik het weet loop ik in het duister.
Twee handen in de zakken van mijn donkere gabardine. Links een scherpe lantaarn, rechts mijn pistool. Mijn pistool. Het is mijn trouwste kameraad, mijn meisje, mijn troetelkind. Ik voel me sterk ermee. Ik kan er legers mee verslaan. Laat moeilijkheden nu maar komen. Mijn slaap is weg, ik voel me weer opgewekt.
Er is weer actie voor de boeg. Enkele minuten lopen en ik sta bij Gerard voor de deur. 't Signaaltje op de bel wordt gegeven en in twee seconden sta ik in de schemerig verlichte kamer. Ik zie Gerard in pyama, en Wim. Wim zit te eten. Heeft natuurlijk weer honger, zoals altijd. De opdracht verkenning is kort zoals gewoonlijk: Verkenning van Duitse verdedigingswerken tot de Belgische grens. Indien mogelijk, contact maken met Britse troepen. Oh, de opdrachten zijn kort en bondig. We kennen ze. Ze zijn heel eenvoudig, ze kunnen evengoed zeg-

gen: "Hier neem een sigaret" Dat is ook kort. De intelligence Officers hebben snel genoeg een bevel in elkaar gedraaid, en zolang de resultaten op tijd en uur binnen kunnen zijn is het goed. De uitvoering van het eerste bevel is echter vaak dodelijk. Geen zorgen voor nu echter. Ik kijk mijn papieren even na. Het is gemakkelijk als je van de "Criminal Polizei" bent, maar zolang de moffen de valsheid van de papieren niet zien. Ondertussen is Wim zijn maag gevuld en gaan we op stap. "Good luck" klinkt het ons na. De stad slaapt en het is doodstil. We sluipen langs de donkere straten. Het gaat natuurlijk langs een kerkhof. Plotseling klinken zware voetstappen voor ons. Ze komen in onze richting. Binnen een ogenblik zitten we tussen de graven gedoken. De stappen zwellen aan, nu zijn ze op onze hoogte. Tegen de hemel steken twee soldaten af met de beruchte petten van de "Grüne Polizei". Ze mompelen samen, doch alles wat we verstonden was, dat iets een "verdammte Schweinerei" was. Onwillekeurig moest ik lachen. "Er zal vandaag nog wel meer Schweinerei komen, wees maar niet bang". De stappen sterven weg en we gaan weer verder. 'n Goed ding dat je de weg zo goed kent: Heezerweg en in de richting van het Leenderfietspad, Edelweisstraat, Strobloemstraat. "Frans zal wel op een oor liggen". Gek de gewoonste gedachten komen steeds bij je op.
Zo; we zijn op het zachte zand en tussen de bomen. Plotseling klinken voor ons bevelen. Zijn we ontdekt? Mijn hand klemt zich om het pistool. Het blijft echter rustig. Dan plotseling het aanstarten van een auto, "Moffen"! Kom op. Nee wacht even. Ik wil eerst zien wat er aan de hand is. Iemand voor ons steekt een cigaret aan. Het lijkt wel een schijnwerper in de duisternis. Overal staan moffen verspreid. Ze fluisteren zenuwachtig. De wagen rijdt weg. De infanterie blijft achter, en de rust keert weer. We maken een omweg en nemen een ander pad. Het begint reeds te grauwen aan de Oostelijke hemel. Plotseling doemt voor ons een schildwacht op. Wim wil wegduiken. Ik houd hem tegen en we lopen zo rustig mogelijk verder. We zijn toch immers slechts onschuldige leden van de "Polizei" "Gute Morgen". "Kogge!" mompelen we terug. Verder wordt er niets gezegd, en ongestoord passeren we. In een boog gaat het langs en door de verdedigingswerken bij Aalst. Het routinewerk begint. Dat stuk is weg, daar is er een bijgekomen. Die mitrailleurpost is kapot. Daar is een nieuwe gebouwd. Daar zitten manschappen van de Deutsche Arbeitsdienst. Daar zitten die oude kerels nog bij het geschut. De sufferds. Een paar dagen geleden hebben we samen nog staan kletsen over 't weer, enz. Het had me wel een paar cigaretten gekost, doch we wisten toen wat we weten wilden.
Verder gaat het door Aalst in de richting van Valkenswaard. Rechts van de weg horen we een tank, die draait, te voorschijn komt, en in stelling gaat. Verder gaat het weer. Weer een tank, een mof zit er onverschillig op en kijkt in de richting van Valkenswaard. Zouden de Britse troepen al zo dicht bij zijn? Ook deze gaat in stelling, doch rijdt even daarna verder in de richting van Aalst. We luisteren, we horen het geweldig lawaai, dat tussen de huizen gemaakt wordt. Goed dat

die dingen zoveel lawaai maken. Nu gaat hij over het brugje en verder, nog knarsen de rupsbanden. Hij draait. De motor ploft enkele malen en het wordt stil. Die is dus juist over de brug in stelling gegaan. Verder gaat het. We krijgen plezier in het geval. Verder, steeds verder. Halfweg Valkenswaard horen we links in het bos het geluid van weer een aanalaande motor. Een wagen? vraagt Wim. Dat is een tank. Er op af. De motor slaat af en we gaan op goed geluk verder. Het bos wordt dichter en we sluipen door de greppels. Ondertussen is het vijf uur geworden, en licht. Het gras is vochtig en we worden vuil en nat; het gaat verder. Beng, beng. Muisstil liggen we. Juist achter de struiken start die motor weer aan. Nog geen tien meter van ons af. Nu loopt de motor regelmatig en daar gaat hij over een pad. Enkele bomen worden omgereden. Op een afstandje volgen we, goed verscholen tussen de struiken. Terug naar de hoofdweg waar ook deze tank in stelling gaat. We blijven op ongeveer 100 meter links van de weg. Alles blijft rustig tot pfuuuuuuuuuut, een granaat over onze hoofden vliegt. Nog enkele volgen en zelfs slaan er dicht bij ons in. Wij moeten echter verder. Daar staat een wagen bij een huisje langs de weg. Laten we even kijken Wim. Ben je bedonderd! We gaan toch.
Even verlies ik de voorzichtigheid uit het oog door een beet. je te ver boven de greppel uit te kijken. Tatartaratarata. Machinegeweernest in dat huis! Het had niet veel gescheeld of ik had het niet kunnen na-vertellen.
We weten echter weer wat meer. We banen ons een weg in een grote boog. Weer vliegen enkele granaten en slaan dichtbij in. Verder. Verder. Ook van achteren komen nu granaten. Het wordt ons wel wat warm. Het blijft nu hetzelfde of we voor- of achteruitgaan, dus gaan we voorwaarts waar ons doel moet liggen. Rond een groot ven trekken we, het is hier rustig; geen gevaar van granaten meer te duchten. "Duik"! Weg zijn we. Wat is dat daar rechtuit op dat pad? Laten we maar eens gaan kijken. In een boog gaat het voorzichtig verder. Hier moeten we een pad oversteken. Nu opgelet. Wel verdraaid Theo. Zie je die tanks? Ja, en met een witte ster erop", Jongens, dat is waarachtig wat we zoeken. We komen te voorschijn en lopen, hoewel nog voorzichtig in de richting van de tanks. Het kunnen immers ook buitgemaakte zijn. Dan zien we het. De Khaki uniformen. De - Khaki - uniformen.
Bliksemsnel flitst het door onze gedachten:
Afrika Sicilie Normandie België: Ze zijn er en wij zien ze het eerst.
"Verdraaid het zijn Amerikanen". "Kan niet, 't moeten Engelsen zijn" "Kijk dan, een ster op de tanks. Kom mee".
Ik waarschuw hem, nog op te passen, doch hij loopt al op een drafje. De eerste soldaat die we zien, draagt een eigenaardige helm. Helemaal geen Engelse. Bovendien heeft hij een Amerikaanse vlag op zijn rechtermouw.
"Zie je nu wel, het zijn Yanks", roept hij opgetogen uit. Enkele soldaten richten waarschuwend hun geweren in onze richting. Dit kan ons echter niet meer tegenhouden. We zijn vrij.

Vrij! Vrij!
Bijna vijf jaren gewacht en nu zijn wij bij de Geallieerden. "Are you American" roept Wim "No British" is het korte antwoord.
We beginnen te vertellen, struikelend over onze woorden, vertellen dat het mooi weer is en dat we toch zo blij zijn dat we vrij zijn. Ik herinner Wim aan het feit dat we niet voor ons plezier hier zijn en vraag met een doodnuchter gezicht naar The Commander in Chief en begrijp niet waarom die soldaten moesten lachen. Och natuurlijk dat is ook fout. Wim komt te hulp en spoedig hebben we de commandant gevonden. Een stafkaart wordt voor de dag gehaald. Posities worden veranderd en nieuwe stellingen worden opgegeven. Dan gaan we naar de hoofdweg. Alle voorzichtigheid, gedurende de jaren van gevaar ons zo eigen geworden, is nu weg. Op de hoofdweg open en bloot, staan we tegen een monsterachtige tank, de eerste uit een geweldige rij, de posities te bespreken. Intussen heeft de radiowagen druk werk. Bevelen worden gegeven en terwijl we nog staan te praten horen we een geweldige explosie. Wim duikelt in een sloot. Ik ben te verdoofd om wat te doen. De officier lacht en staat doodgemoedereerd een cigaret te roken. Het was de tank waar we tegenaan stonden die het vuur geopend had, op de eerste van de drie Duitse tanks die in stelling waren langs de weg. Door een verrekijker konden we het geval bekijken. De eerste granaat sloeg vlak voor de tank in, de tweede was raak. Zonder een ogenblik te wachten ratelen de mitrailleurs om eventueel ontkomen te verijdelen. We krijgen een cigaret en in een ogenblik draait het hele front me voor mijn ogen. Zoiets enorms zijn we niet gewend. Wederom klinken bevelen. Een gepantserde wagen schuift voorwaarst naar het huis met de mitrailleurpost erin. Het pleit is spoedig beslist, als hij uit al zijn vuurmonden begint te schieten. We leven als in een droom.
Gek toch, vijf jaren bijna zaten we te wachten en nu zitten we er ineens midden tussen in. Het is toch wel werkelijkheid? Bevelen klinken, en in een andere taal dan we tot nu toe gewend waren en reeds zolang gehoord hadden en zo gehaat.
Na de eerste opwinding zijn alle gegevens genoteerd en praten we over alle mogelijke zaken tot er een klein wagentje tussen al die monstertanks doorkomt en bij de officier stopt. Een andere officier stapt uit; er wordt gepraat. Veel konden we er niet van verstaan want we waren bij de Irish Guards terecht gekomen en die lui spraken nu niet direct het Engels dat wij op school hadden geleerd. Het duurde echter niet lang en voor dat we het eindelijk wisten wat er gaande was, zaten we met heel weinig woorden in dat kleine wagentje. De officier vertelde ons dat het een "Jeep" was, wat we wel moesten geloven, want wij hadden het ding nog nooit gezien. Hij had ons evengoed kunnen vertellen dat het een rijdende peperkoek was.
We rijden langs tanks heen, geen twee of drie maar wel honderden. We kijken onze ogen uit; dat is pas materiaal. Dan komen de vrachtwagens met munitie en infanterie; alles wacht en loopt te roken.
Van alle kanten worden ons cigaretten toegestoken en gegooid.

Bata

We zien weer padvinders in uniform, marechaussee's in hun vooroorlogse uniformen. We stoppen bij een grote wagen. De officier vraagt naar "General Dempsey". Ik kijk Wim verbluft aan en voel me niks op mijn gemak. Moeten wij met ons schoolengels met een Generaal praten? Met Generaal Dempsey?
Weer komen stafkaarten te voorschijn. Weer wordt alles herhaald, stellingen kanonnen, tanks, etc. etc.
"Thank you boys, dat is mooi werk, jullie hebben ongetwijfeld het leven gered van vele van onze jongens. God bless You.
Dat was dank, konden we meer wensen? Dit was meer dan de grootste beloning. Weg waren de zorgen. We lachen een beetje zenuwachtig. Onze taak was volbracht.
V. van Victorie!
Dan komt een andere wagen, en ze brengen ons terug naar de voorste tank. En nu op naar Eindhoven. Dat moet vrij.
Het gaat ons veel te langzaam. In Aalst wordt nog gegeten, de brug hersteld en dan gaat de infanterie op stap.
Waarom zo langzaam? Snappen die kerels dan niet dat er een paar Kilometers verder 120.000 mensen zitten te snakken naar de vrijheid en naar hen.
Oh, we moeten lang, erg lang geduld hebben, doch als we eindelijk in Eindhoven met veel geweld binnenrolden, was de vreug. de niet te overzien. Met geen pen zou ik kunnen beschrijven hoe blij de mensen waren zoals wij dat vanuit de tanks konden zien. We waren er, in Eindhoven, het doel van onze tocht.
Wim en ik, wij beiden, we hebben een klein steentje mogen bijdragen tot de bevrijding van onze dierbare stad. En dat zonder dat er gevochten was, zonder dat er een granaat op Eindhoven ontplofte.
Eindhoven vrij!!
We moeten echter nog verder. Nog veel meer werk moet er gedaan worden; afweer en beveiliging. Nog veel verkenningen moeten verricht worden om eindelijk straks tot algehele bevrijding van ons geliefd Vaderland te komen.

← Van spel van verkennen gesproken!

Die van de dwalingen huns weegs niet terugkeerden, waren verkend door kolven en geweerlopen in Duitse handen en er ontstonden gapingen in het verzet en in de gezinnen van de Partisanen Actie Nederland.
Naar God voor Koningin en Vaderland. De phalanx sloot hare rijen en bood anderen aan moeiten, gevaren en dood.
Vrijwilligers voor!

De kruik gaat zo lang te land tot ~~zij~~ ze breekt.
Bij kabelsabotage trapten landwachters nog net er naast.

Ben had zijn plaatsje goed gekozen voor de dag of het uur, dat de telefoonkabels doorgehakt of- gesaagd moesten worden.
Het was op de kaart juist aangegeven en de benodigde gereedschappen stonden in de beste conditie klaar om het effect te vergroten.
's Middags was Ben bij B in Casteren en ontving de geheime opdracht. Hoe zou dit werkje, dat op verschillende plaatsen moest

plaats vinden, gelukken? Eigenlijk wist men dit van te voren reeds, want de ervaring had geleerd dat men op onze mannen vertrouwen kon.
Toen Ben 's nachts bezig was en de kabel bloot lag, kwam op nog geen 5 meter afstand een 6-tal landwachters die in het klooster in zijn dorp ondergebracht waren.
Vlug dook Ben dieper desloot in en bij het passeren hoorde hij er een zeggen: "Ik zou vannacht wel eens wat te doen willen hebben".
Toen zij ver genoeg weg waren dacht Ben: "Mij behoef je niet te helpen, ik kan het wel alleen af" en rustig zaagde hij de kabel door die niet bestand was tegen speciaal daarvoor uitgezocht gereedschap. De volgende morgen was Tilburg van Eindhoven afgesloten en kon men de Landwachters zien, overal druk redenerend en zoekend naar de oorzaak. Nu hadden zij wat te doen, al kwam de tijd hun niet erg gelegen.

In Oirschot viel de kruik in Duitse handen, werd echter nog vrijgegeven, hoewel in het hol van den leeuw. Maar Habakuk had er zijn opdracht verstopt en kuierde dus rustig terug, want het kwam voor God, Koningin en Vaderland niet op een Habakuk aan.
Niet aan het hoofdhaar zwevend, maar uitgeput, elkaar en de rijke buit voortslepend, brachten de verkenners de kruik, zonder vaandel of stafmuziek, voor de laatste maal heel thuis.

Oirschot.

Ben en Michiel ontvingen opdracht om samen instructies te gaan afhalen, ook moesten zij verschillende gegevens aan de staf mededelen.
De tocht moest te voet geschieden daar de bewakingen te streng werden en de brug reeds opgeblazen was. De heenreis verliep voorspoedig en na een wandeling van een paar uur bereikten zij de plaats van bestemming. De terugtocht verliep nog voorspoediger doch toen zij voorbij een zantal bunkers kwamen waar de opslagplaatsen van de moffen waren geweest gingen zij toch maar een kijkje nemen en ontdekten tot hun grote verbazing dat de gehele bunker nog vol levensmiddelen, manufacturen, ransels etc. zat. Vlug de zakken geopend en omgegooid, en wat cigaretten eruit gehaald. Al het papiermateriaal dat als administratiebescheiden dienst had gedaan, werd verscheurd en in het rond gestrooid. Nog waren zij druk bezig, toen plotseling een Duitse wagen voor de bunker stopte en een zestal Duitsers binnenkwamen. Als de weerlicht hadden zij zich in de uiterste hoek achter de kisten verstopt en moffelden hun revolvers en paperassen onder en tussen de dozen.
Bij het binnenkomen van de moffen hoorden zij hun tierend lawaai als een donderende onweersbui door de bunker galmen. Veel van hun zo juist ingepakt goedje was door elkaar gegooid en omver gehaald.
Een mof had het verstand om eens rond te kijken want de deugnieten konden nog wel in de bunker zijn. En jawel hoor daar zag hij de weggedokenen. Direct richtte hij zijn geweer en met de handen omhoog konden zij in het midden van de bun-

ker plaatsnemen om aan een verhoor onderworpen te worden. Gelukkig wisten zij het zo te draaien dat de ravage niet door hen aangericht was, maar door voorgangers, want de boel lag al zo door elkaar toen zij er kwamen.
Na veel heen en weer gepraat, B. en M. roerden aardig hun mondje, werden zij gefouilleerd en vond men de cigaretten. Dit scheen men niet zo kwalijk te nemen hierdoor veronderstelde men (omdat het enkel cigaretten waren die zij daar gepakt hadden) dat het geen partisanen waren en moesten zij op commando zo hard ze lopen konden de bunker verlaten wat zij dan maar wat graag deden. Zij hadden enige tijd gelopen maar waren nog niet helemaal uit het zicht, of zij lieten zich in de hei neervallen die in de stralende zon een flinke hitte verspreidde en van onze mannen nog ook al wat gevergd had, want de tocht was gedeeltelijk over het paarse gewas afgelegd. Nu waren zij uit het zicht van de moffen; zij konden de bunker nog wel zien.
Na enige tijd zagen zij de volgeladen auto vertrekken en na wat gewacht te hebben keerden zij naar de bunker terug, want hun opdrachten waren daar verstopt.
In de bunker aangekomen zagen zij dat de moffen nog niet alles hadden kunnen meenemen en nu maakten zij van de gelegenheid gebruik om vlug wat er nog instond, uit de bunker op een veilige plaats in de hei te brengen.
Na een tijdje gesjouwd te hebben aanvaardden zij de terugweg met hun opdrachten die de moffen niet ontdekt hadden.
Moe waren zij, want door de reeds dagenlange inspanning en nu weer dit abnormale zware karweitje en de lange tocht, hadden zij veel van hun krachten verloren. Schouder tegen schouder (niet overdreven) kwamen zij dan ook tegen de avond op de plaats van uitgang terug. Na volbrachte taak.
's Nachts en de volgende dag werd de buit naar nog veiliger oorden gebracht en hebben vele behoeftigen zowel leden als niet-leden, dankbaar van de inhoud van het nagelaten bunkertje geprofiteerd. Het kwam goed te pas want door de oorlogshandelingen waren er reeds velen gedupeerd.
De dood had weer het nakijken gehad. Volgende keer zou hij beter toeslaan. Er kwam nog een gewichtiger bevrijdingsfakkel in de Gedeonskruik, die niet past in vlotte groepsvingeren maar alleen in de stugge gepantserd blijvende eenmansvuist.
Ditmaal sloeg de dood de kruik werkelijk de bodem in.

→ Vele line-crossers bereikten de grenzen van ons gewest en zochten via onze mannen verbinding met de geallieerden.
Toen er weer een opdaagde bood Ben zich spontaan aan, om met hen door het zware cordon te breken, hoewel het al eenmaal ongelijk was gebleken.

B. en P.v.B. mislukte de poging omdat de Duitsers niet van die vermaledijde P.A.N.-boodschappers gediend waren en hun posten maar om de 5 à 10 meter aan het Westfront hadden opgesteld.
Omkopen werd tevergeefs beproefd. Na lang beraad en voorzichtige verkenning zou het worden geprobeerd in meer noor-

delijke richting, tussen Boxtel en Oirschot, waar zo goed als geen verkeerswegen zijn.
Het ging niet. Bijna er door, liepen onze makkers in de armen van de Feldgendarmerie, die hen zonder vorm van proces neerknalde . Boeren die op het schieten naar buiten kwamen werden naar binnen gejaagd.

AFSCHRIFT. 19 Juli 1945

581

de Commissaris der Koningin in de
Provincie Noord-Brabant.
11 den Juli 1945 Ag. Nr. 1852 Kabinet.

:geen.

RAPPORT.

Naar aanleiding van het schrijven van de Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Brabant, d.d. 11 Juli 1945, Ag. nr.1852, Kabinet, betreffende: terechtstellingen,heb ik,-------
HENDRIKUS POIRTERS, agent van politie te Boxtel, het navolgende te rapporteren:.
Op 1 October 1944, te omstreeks 20.30 uur, terwijl het reeds duister was, hoorde de landbouwer Johannes van Kempen, oud 24 jaar, wonende te Boxtel Langenberg no. 1., terwijl hij in zijn woning was, buiten twee schoten vallen; toen hij direct hierop naar buiten ging, werd hij door twee Duitse militairen van de Feld-Gendarmerie gesommeerd om terstond weer naar binnen te gaan. De volgende morgen, 2 Oct. 1944, omstreeks 8.30 uur, vond van Kempen op een afstand van ongeveer 70 meter van zijn woning in een sloot langs een landweg onder een laagje zand het lijk van een mannelijk persoon, gekleed in blauw gestreept costuum en donkerblauwe overjas. Op dit lijk werd een persoonsbewijs gevonden ten name van ----------

PIETER CORNELIS VAN BOVEN, geboren te Eindhoven, 10 Augustus 1919, Nederlander, gehuwd, wonende te Eindhoven, Willem de Zwijgerstraat No. 33; verder werd op dit lijk nog gevonden een bruin, lederen portefeuille met geld en een bruine portemonnaie waarin o.a. een zegelring met het monogram P.v.B. en een paar zilveren manchetknopen, welke voorwerpen voorlopig worden bewaard op het politiebureau te Boxtel.
Na door de Geneeskundige Dienst van de Luchtbeschermingsdienst onder Politiegeleide op dezelfde dag overgebracht te zijn naar het lijkenhuisje van het ziekenhuis te Boxtel is het lijk van v. Boven voornoemd gekist en begraven op het kerkhof naast de R.K. Kerk van St. Petrus te Boxtel.
Volgens getuigeverklaringen van Johannes van Kempen voornoemd, agent van politie Knol, die het lijk mede opgehaald heeft en van de Hoofdverpleegster van het ziekenhuis te Boxtel vertoonde het lijk van van Boven een schotwonde door het voorhoofd, zodat kan worden aangenomen, dat hij in de avond van 1 October 1944 door de Feld-Gendarmerie is doodgeschoten.
Bij informatie te Eindhoven is evenwel gebleken, dat op het adres Willem de Zwijgerstraat 33, aldaar nimmer een van Boven woonachtig is geweest; op de afdeling bevolking der Gemeente secretarie Te Eindhoven bleek verder dat van Boven nimmer in het bevolkingsregister der gemeente Eindhoven is ingeschreven geweest, terwijl hij volgens het register der geboorten aldaar ook niet geboren

bleek te zijn.

De Commissaris der Koningin in de
Provincie Noord-Brabant.
's Hertogenbosch.

Hieruit valt af te leiden, dat P.C. van Boven voornoemd zeer waarschijlijk een ondergronds werker is geweest en in het bezit was van een geheels vals persoonsbewijs, zodat de juiste identiteit van het slachtoffer tot heden nog niet is vastgesteld kunnen worden; het onderzoek in deze is echter nog gaande en zal bij enig gunstig resultaat hiervan nadere mededeling volgen.
In de naaste omgeving van de plaats, waar het lijk van Boven werd gevonden op den Langenberg onder de gemeente Boxtel, werd op 5 April 1945 in een sloot langs de weg een ander lijk van een mannelijk persoon gevonden, dat reeds in verren staat van ontbinding verkeerde:
Op dit lijk werd een persoonsbewijs gevonden ten name van ------ BERNARDUS MARTINUS PETRUS ARNOLDUS VLEMMINX geboren te Oirschot 31 Augustus 1924, Nederlander, ongehuwd, studerend, wonende te Oirschot A366, welk lijk eveneens een schotwonde in het hoofd vertoonde. Na gekist te zijn is dit lijk naar Oirschot vervoerd en aldaar begraven.
Van Vlemminx is bekend, dat hij illegaal werkte bij de verzetsbeweging te Oirschot en dat hij op eind September of op 1 October 1944 met een opdracht van zijn Commandant door de vijandelijke linie over Liempde naar Eindhoven was geweest, welke linie indertijd liep tussen Liempde en Best.
Daar in de avond van 1 October 1944 twee schoten zijn gehoord, doch geen burgerpersonen van een en ander getuige zijn geweest, terwijl op 2 October 1944 slechts één lijk werd gevonden en op 5 April 1945 in de naaste omgeving het tweede lijk, kan toch als vaststaand woden aangenomen, dat Vlemminx voormoemd op de terugweg in gezelschap is geweest van P.C. van Boven en op 1 October 1944 eveneens door de Feldgendarmerie is doodgeschoten.
Andere gevallen van terechtstelling van Nederlanders of Nederlandse onderdanene onder de gemeente Boxtel zijn niet bekend geworden.
Waarvan door mij op ambtseed dit rapport is opgemaakt, getekend en gesloten te Boxtel op 19 Juli 1945.

De agent van politie

w-g. H. Poirtiers.

Typ. P.
Coll:.

Gezien:

de wnd. Burgemeester van Boxtel
v.d. De Wnd. Inspecteur van Politie
w.g. A.v. Almkerk.

Voor eensluidend afschrift
De korpschef van politie
A. v. Almkerk.

Afschrift.

Gemeentepolitie Boxtel.

Pro.Justitie.

No. 473.

"Procesverbaal betreffende het vinden van een lijk"

Bijlagen: Een situatietekening.

P R O C E S V E R B A A L.

Naar aanleiding ener op 5 April 1945, door A.M.P. van Hal, wonende te Boxtel, Onrooi no. 14, aan het bureau van Politie alhier gedane aangifte van het vinden van een lijk, heb ik Adrianus Damen, agent van politie le klas te Boxtel, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, in opdracht van de waarnemend Inspecteeur van Politie te Boxtel, een onderzoek ingesteld.
Op de Langenberg, onder de gemeente Boxtel, zag ik, verbalisant, in een sloot gelegen langs de openbare weg naast het perceel bouwland kadasraal bekend gemeente Boxtel sectie D.
No. 2251 in gebruik bij A.M.P. van Hal, een lijk van het mannelijk geslacht onder water liggen. Het lijk verkeerde in zodanige staat van ontbinding, dat de beenderen zichtbaar waren.
In verband met het vorenstaande heb ik, verbalisant, de navolgende personen gehoord:----------

le Getuige: ----------ALBERTUS MARTINUS PETRUS VAN HAL, ---------
oud 32 jaar, landbouwer, wonende te Boxtel,Onrooi
No.14 die als volgt verklaart:

Op Donderdag, 5 April 1945, te ongeveer 10 uur des voormiddags, vond ik in een sloot, gelegen langs de openbare weg, de Langenberg, onder de Gemeente Boxtel,naast mij in eigendom toebehorend perceel bouwland, een lijk onder water liggen van het mannelijk geslacht. Het lijk verkeerde in een zodanige staat van ontbinding, dat de beenderen zichtbaar waren. Uit een binnenzak van een jas, die de overledene aanhad, heb ik een portefeuille met inhoud gehaald. In de portefeuille bevond zich een persoonsbewijs ten name van BERNARDUS MARTINUS PETRUS ARNOLDUS VLEMINX, geboren te Oirschot, 31 Augustus 1924, Nederlander,studerend , wonende te Oirschot A.366. De door mij gevonden bescheiden sta ik bij deze aan U af. (Ik verbalisant, neem uit de handen van A.M.P. van Hal een portefeuille inhoudende persoonsbewijs, foto's en brieven in beslag.)----------
Na voorlezing volhardde hij bij zijn verklaring.-------

2e Getuige:---------- ANTONIUS VAN KEMPEN,----------

oud 25 jaar, landbouwer, wonende te Boxtel, Langeberg No. 1.,die mij nadat ik hem met de desbetreffende zaak in kennis had gesteld verklaarde:---------
"Omstreeks 1 Oct. 1944, te ongeveer 8.30 uur, stond ik voor mijn woning, Langenberg No.1, Boxtel.Kort nabij mijn woning hoorde ik twee schoten vallen. Onmiddellijk daarop kwamen twee Duitse Militairen van de Feld-Gendarmerie met een pistool in de hand naar mij toe en zeiden tegen mij dat ik mijn woning in moest gaan. Ik voldeed direct aan dit bevel. In de morgen van de andere dag, omstreeks 8.30 uur, vond ik ongeveer 150 meter van mijn woning in een sloot een hoop zwarte aarde waarop bloed voorkwam. Ik verwijderde enige aarde van dien hoop en zag toen een donker blauwe overjas. Ik veronderstelde toen direct dat door de Feld-Gendarmerie dien avond een man was doodgeschoten en aldaar door hun zou zijn begraven. Van mijn bevindingen heb ik terstond mededeling gedaan aan het politiebureau Boxtel. De agent van politie Knol heeft toen met een lid van de E.H.B.O. op genoemde plaats een lijk opgehaald. In de onmiddelijke omgeving is thans weer een lijk gevonden dat in verre staat van ontbinding verkeerde. Hoogstwaarschijnlijk zijn er die avond door de Feld-Gendarmerie twee personen doodgeschoten en aldaar begraven, waarvan er toen maar één is gevonden. Ik veronderstel, dat het lijk vanaf 1 October 1944 aldaar gelegen heeft en bedoelde man door de FEld-Gendarmerie aldaar eveneens is doodgeschoten en begraven.----------

3e Getuige: ----------JOHANNES FRANCISCUS VLEMMINX,---------

oud 55 jaar, machineherstelder, wonende te Oirschot A.366, die mij nadat ik hem met de desbetreffende zaak in kennis had gesteld, verklaarde:

"Mijn zoon B.M.P.A.Vlemminx, oud 25 jaar, was lid van de verzetsbeweging, onder commando van commandant van de ondergrondse te Oirschot Het is mij bekend, dat hij in October 1944 met een opdracht van de Ondergrondse naar EINDHOVEN moest via Liempde. Sindsdien heb ik niets meer van hem gehoord. Het persoonsbewijs zowel als de foto's en brieven dei U mij toont herken ik als zijnde van mijn zoon (ik verbalisant, vertoon getuige op het vorenbedoelde lijk gevonden bescheiden).----------
Na voorlezing volhardt hij bij zijn verklaring----------

Als bijlage wordt hierbij gevoegd een situatietekening betreffende de plaats waar het lijk gevonden werd. (Zie kruisje op de situatietekening). ----------
Het lijk is onder mijn toezicht gekist en voorlopig geborgen in het perceel Langenberg No.1 te Boxtel.----
En ik heb hiervan opgemaakt op ambtseed, dit proces-verbaal, dat ik heb gesloten en getekend op 6 April 1945.

Type D.
Coll:

De verbalisant voornoemd,
w.g. A. Damen,

Voor eensluidend afschrift. de Corpschef van politie w.g. A.v.Almkerk

Gezien: De Burgemeester van Boxtel.

PAN-

Het eigen rapport zal wel gevoeglijk kort worden geacht; het kan evengoed ten geleide strekken voor het eeuwige leven dezer Machabeërs.

Niet alleen waren zij de felle Michaelszonen, die de Belialskinderen staag en stevig op tenen en hielen trapten, zij waren tevens hoeders hunner broeders.
Men bedenke dat evenmin alle P.A.N. ledematen scherf-proof waren voor landmijnen, handgranaten, pantservuisten en springstof om te zwijgen van zeer geschikte vuurwapens in zeer ongeschikte handen zoals hopen ongelukken buiten en binnen de pers hebben bewezen en nog na jaren; na ontelbare waarschuwingen.
De Nederlander vindt en bewaart graag, omdat hij een ordentelijk mens is geworden. De P.A.N. besteedde er liever daden dan woorden aan.

VERZAMELEN ACHTERGEBLEVEN EN-GELATEN OORLOGSMATERIAAL.

Overal waar het oorlogsgeweld overheen getrokken was en de troepen slaags waren geraakt werden grote hoeveelheden wapens en munitie, pantservuisten, springstof, granaten, geschut etc. achtergelaten.
Direct werd na de zuivering van de streken en dorpen een gedeelte der manschappen beschikbaar gesteld om dit gevaarlijke speelgoed voor de jeugd op te ruimen.
Honderden geweren, mitrailleurs etc. werden op bepaalde verzamelplaatsen bijeen gebracht. Dit uiterst gevaarlijke karweitje (want door onhandigheid konden de grootste ongelukken gebeuren) werd door onze manschappen in alle dorpen en steden goed volbracht.
Een tiental vrachtwagens zijn nodig geweest om het verzamelde materiaal te verwijderen. De Engelsen hebben zich hiermee belast. Niet altijd liep dit werk zonder ongelukken af.
In de verste uithoeken en in velden struiken sloten, greppels moesten deze schrikaanjagende objecten gezocht worden, de strijd had immers overal, in alle uithoeken gewoed. Bij een van de groepen deed zich een noodlottig ongeval voor tijdens een tocht met paard en kar moest de voerman met kar waarop een paar helpers stonden ruimte maken voor een aankomende Engelse tank. Van geen gevaar bewust, had men de weg immers al verschil-

lende malen afgelegd, reed de voerman over een landmijn met het noodlottig gevolg dat een paar leden van de ploeg ernstig gewond werden.
Ondanks deze gevoelige kant van het werk begrepen onze jongens hun plicht.

Toen zaten we al volop in de herrie. En de Duitsers verschenen en verdwenen, verdwenen en verschenen, allemaal zwaar bewapend en zwaar verongelijkt.
Waar ratten huizen, weet je nooit hoeveel, en overlopers zorgen wel voor instandhouding van de wildstand.
Met anderhalf geweer, maar bruisend van brutaliteit sprongen de inlanders er tussen, ook om wat schiettuig te bemachtigen.

Tongelre was de noordelijke uitlaat van Eindhoven naar Nuenen, het dwarsgenaamd.
De ratten moest derhalve belet worden zich in veiligheid te ~~brengen~~ stellen voor de invasie-taifoen.

De vredelievende afstammelingen der strijdbare Tungrae vlogen er even zo grondig bovenop, dat ze elders konden gaan helpen.
Om te beginnen bakenden ze de grens maar duidelijk af.
Partijen moesten weten waar ze aan toe waren.
"Afzetting Tongelresestraat! "De val zat dicht, en de drijvers konden spoedig met het geweer aan de voet een ultimatum-rapport gaan indienen:
Wachten op orders!
De Duitsers wilden het er ook niet bij laten zitten en spaarden bij het bombardement de Tongerse invalpoort om revanche te nemen.
Of het lag aan de schuchtere straatnaam: Wolvendijk, of aan de ondervonden beledigingen, maar ze kozen voor hun tankstoet het onzekere melkwagenbruggetje achterom, boven de zekere brede hoofdverkeersweg, recht door zee. In Tongelre is de zwaar bewapende Duitse Nuenenbezetting niet meer gezien.

Rapport Groepscommandant Rayon Tongelre.

18-9 Maandag: namiddag.

I. Afzetting Tongelresestraat.
II. In samenwerking met groep II en politie Krijgsgevangenen gemaakt en leden der N.S.B. in arrest gesteld in gebouw Tongelresestraat.
III. 's Nachts bewaking schoolgebouwen.
Patrouille gelopen omgeving Villapark.

19-9 Dinsdag: v.m. Bewaking emplacement.
n.m. Arresteren leden N.S.B.
Bewaking school en verkeersafzetting, Tongelresestraat
's Nachts bewaking gebouw; hulpverlening bombardement.

20-9 Woensdag: v.m. Arresteren leden N.S.B. (zonder resultaat)
n.m. Hulpverlening perceel Lijsterlaan 15 (Onder commandant Groep II).

Donderdag: Verkenningen omgeving Nuenen en Valen.
21-9 In gevechtsaanraking geweest met Duitse patrouille van Pantserafdelingen (3 man) in bezit van machinegeweren plm. 12.30 uur.
Duitse patrouille heeft zich na enige vuurstoten teruggetrokken.
Ongeveer 17.00 uur zonder gewonden teruggemeld bij Rayonscommandant.

Groep III. Rayon Tongelre.

18.9.'44. Geconcentreerd Lakerstraat No. 1.
te ca. 13.15 uur uitgerukt naar Tongelresestraat; verkeer geregeld en orde gehandhaafd.
Verder allereerst de bekendste N.S.B.ers gearresteerd en overgebracht naar hoofdbureau van politie.
ca. 10 Duitse militairen krijgsgevangen gemaakt, wapens en munitie buitgemaakt.
Voor de nacht de school aan de Tongelresestraat bezet en bewaakt.

19.9.'44. Leden N.S.B. gearresteerd; moffenmeiden opgehaald en kaalgeknipt. Verkeer geregeld en orde gehandhaafd.
Tijdens het bombardement de school bezet gehouden waarna zo vlug mogelijk verzameld om alle mogelijke hulp te verlenen.

20.9.'44. Hulpdiensten verricht, o.a. in Villapark en Tongelresestraat. Gewonden opgehaald en vervoerd. Op patrouille geweest naar omgeving Nuenen, aldaar met Duitsers in contact gekomen.
Duitsers waren echter te sterk waardoor moest worden geretireerd. Bijzonderheden met plaatsaanduiding over deze patrouille doorgegeven aan Engelse Officier. Nog enige N.S.K.K. en N.S.B.leden gearresteerd.

21.9.'44. Verblijf in orde gebracht, wapens en munitie verzameld en gesorteerd. Archief van de landwacht uit pand: Parklaan 54 gehaald en opgeborgen. Gepatrouilleerd in het Villapark e.o. hulpdiensten verricht.

Rapport Groep I. Rayon Tongelre.

18-9 Maandag, voormiddag. Alle leden van de groep opdracht gegeven zich gereed te maken.
13.00 uur. Leden van de groep opgeroepen om te verzamelen op de commandopost.
14.00 uur. In uniform en gewapend uitgerukt onder commando van Rayonscommandant.
Na melding van de Rayonscommandant bij de commandant van de Amerikaanse Air Born patrouille op de brug van de Ton-

gelresestraat op verzoek van deze het publiek van de Tongelresestraat verspreid en straat vrij gehouden.
Daarop terstond begin gemaakt met arrestatie van N.S.B.-ers e.d. Deze arrestanten evenals door andere groepen binnengebachte krijgsgevangenen, in de school aan de Tongelresestraat onder bewaking gesteld en later overgegeven aan de politie, die geregeld per auto in het rayon kwam.
Later op de middag rangeerterrein afgezocht.
Munitie en wapens gevonden, en deze, voorzover bruikbaar meegenomen.

→ Tot Dinsdagmorgen 8.30 uur rangeerterrein bewaakt vanaf station
19-9 tot overweg Ijzeren Man. Als belangrijke objecten bleken aanwezig te zijn:
1 wagen met Duitse uitrustingsstukken, springstof en onderdelen van wapens;
2 wagons met Philipsmateriaal en grondstoffen;
1 wagon met benzine-electrisch aggregaat,
1 wagon met levensmiddelen.
De bewaking werd uitgevoerd met twee dubbele loopposten.
Dinsdag 8.30 uur overgedragen aan groep II.
Dinsdag 9.00 uur, gedeelte van groep op patrouille omdat Duitse groep richting Beneind gesignaleerd was.
Bij aankomst had juist een Amerikaanse patrouille met de Duitse afgerekend.
P.v.G. medegegaan met niet P.A.N. groep wegens sedert Maandag gesignaleerd Duits mitrailleurnest in boerderij richting Geldrop. Dit bleek een vals bericht. Burgers uit Geldrop meldden dat de Duitsers daar versterkingen ontvangen hebben. Op terugweg dit gemeld aan Amerikaanse patrouilles.
Voorts doorgegaan met arrestatie van N.S.B.-ers.
Vanaf 11 uur moffenmeiden opgehaald en kaalgeknipt.
Direct na het bombardement met gedeelte van groep geholpen aan reddingspogingen van in de kelder van het brandend huis van Leeuwerikiaan ingeslotenen.
Toen dit werk geheel hopeloos geworden was en omliggende villa's geen gevaar meer liepen, naar de stad gegaan, omdat in eigen rayon geen directe dringende hulp nodig was. In de stad op enige plaatsen hulp geboden; was echter niets belangrijks te verrichten.
Bij terugkomst in de Tongelresestraat bleek aldaar brand ontstaan.
Nabuur huizen ontruimd en gezorgd dat de brand beperkt bleef.
Om 1.30 uur ingerukt en rust tot Woensdagmorgen 8 uur.

20-9 Woensdag. Gedeelte van groep, wacht op voormalige hoofdkwartier Stratumseind. Ander gedeelte van groep, helpen verhuizen Tuinstraat.
Om 9 uur 's avonds ingerukt en rust tot Donderdagmorgen 8 uur.

21-9 Donderdag. Van 8 tot 20 uur. Hulp aan getroffenen.
Donderdag, 20 uur Vrijdag 19 uur: Wacht gedurende de duisternis; patrouille.
Rust tot Zaterdagmorgen 8 uur.

22-9 Zaterdag. Wachten op orders.

Maar het bleef niet bij selfactingmanoeuvres.
Voorzichtig overleg en sluitende samenwerking deden ook een duit in het zakje. Ook Philips-duiten.
En Philips weet van wanten.
Wat Philips niet vindt, moet nog uitgevonden worden.
Als een fatsoenlijk mens al eens aarzelend een goede foto plakt op een niet overeenkomstig goed persoonsbewijs, moet je daarmee niet bij Philips aankomen, die met zijn dure staf van hoofdwerkers en tienduizenden pijlijk geselecteerde handwerkers, daar waarachtig niet bij kan stilstaan.
Daar doen ze het in het groot.
De Duitsers niet anders en diesstapelden deze vrijnemige lieden de ene machine op de andere en floten voor afrit van de Liebesgaben-trein naar de onverzadigbare Heimat.
Maar ze raakten het ding kwijt.
Kan gebeuren. Een trein is ook geen lintworm sine-fine.
Maar het treintje moest toch ergens zitten. Het zat dan ook in Philips binnenzak bij het wandel-territoir achter het slachthuis.
Wel niet helemaal. De P.A.N. had de lijsten. De Duitsers kregen het omvangrijk reçu, dat hier volgt.
Eb. had aan F. nog 3 maal P.A.N. bewaking aangeboden.
Philips-portiers en politie zouden het uitgebreide complex onder hun hoede nemen. De fabrieken raakten leeg; de Duitsers voerden 3 treinen, vol moderne outillage weg; was dit niet uit Duitsland teruggekomen, dan was het bedrijf totaal uitgehold.
Philips kan bij kleinigheden als treintjes niet stilstaan.
Maar om je dan zulk een vuistpand nog te zien ontwringen na al dat geslameur en gekonkel.
Was er maar P.A.N. bewaking geweest. De onderduiker dook op naar de grens, want de Heren liepen tegen het treintje op en welwillen de sabotage baatte niet langer. Het is zelfs bij Philips niet alles goud wat er blinkt.
Er is ook diamant bij.

<u>Een trein dook onder.</u>

Uit veiligheidsoogpunt was het stafkwartier van de D.C. wederom verplaatst, thans van de Marechaussee-kazerne naar een door de bewoners afgestaan huis in het Witte-Dorp. En er was nieuws, zoals zo dikwijls, slecht nieuws uit het district.
Na hun overhaaste vlucht op Dolle Dinsdag waren de moffen teruggekeerd, meer speciaal de sprengcommando's en georganiseer de plunderaars.
Er moest iets gebeuren. De contacten, hadden reeds eerder doorgegeven dat als voornaamste roofobject Philips was uitverkoren.
En er gebeurde ook iets.
9 September 1944, werden 8 wagons geladen met 74300 kg. machines en kostbare grondstoffen uit de Philipsfabrieken.
10 September 1944, volgden 23 wagons met 262.000 kg. machines en voorraden.
Maar de organisatie werkte via enkele Rayon-Commandanten prima. Doorslagen van datgene wat werd verladen, met wagons-no's, hoeveelheden en aantal wagons bereikten de D.C. in zijn staf-

kwartier vlugger dan de moffen. Wat te doen? Deze eerste trein vertrok, maar werd via contacten bij de spoorwegen in Deurne opgehouden en teruggezonden. Bij terugkomst ontstond een nog groter vraagstuk: waar hiermede te blijven? Een gewoon onderduiker, zelfs honderden was nimmer een vraag geweest.
Onze N.S. contactman zag er echter kans toe, om de trein in zijn geheel op het verbindingsspoor naar het Gemeentelijk Abattoir te plaatsen, waar hij heel rustig wel even kon blijven. Onmiddellijk werd de wacht erbij betrokken. Dit ter voorkoming van plundering door de burgerij.
12 September, werd deze wacht definitief betrokken door R.T. Er werd toen begonnen met het lek maken van de remslangen. leeghalen van de aspotten van de wagons, waarna deze met zand werden gevuld, van elke wagon minstens een aspot. Dieselfde dag werd ook getracht de wissel van dit spoor onbruikbaar te maken;daar er geen beschikking was over bruikbaar gereedschap, moest hiervan worden afgezien.
Op 13 September werd door Plv. D.C. opdracht gegeven, na beraad met betrokken R.C.'s de vernielingen in versneld tempo voort te zetten.
Het was door praten van het publiek een openbaar geheim geworden, waardoor gevaar van ontdekking niet uit kon blijven.
4.30 uur werd een grotere groep ingeschakeld, in totaal 9 P.A.N.leden en 2 man Philipsbewaking.
Prima N.S. gereedschap was geleend, z.g. zonder toestemming waardoor het mogelijk werd de gehele wisselinstallatie eruit te nemen en te verwijderen.
13.15 uur, dus op klaarlichte dag was de vernieling gereed. Daar het publiek niet ingewijd was, en de P.A.N.leden bij een eventuele bezichtiging door de moffen, direct gevaar liepen, werd de verdere zorg toevertrouwd aan de Philipsbewaking die tevens wel een smoesje konden verzinnen over de aangerichte sabotage, en tegen plundering verder kon optreden.
14 September kregen we bericht dat de moffen opdracht hadden gegeven, onderzoek naar de trein in te stellen.
Volgens deze berichten, welke juist waren, was de onderchef, evenals de opzichter en de rangeerder, die mede in het complot zaten, ondergedoken. Ook de machinist was aangeraden zich op de achtergrond te houden, alsmede allen die eventueel gevaar zouden kunnen lopen.
Op 13 September werden nog 30 wagons met 29,300 kg. machines en voorraden geladen en op
14 September 38 wagons met 452.000 kg.
Op deze laatste datum werden alle vrachtbrieven overgemaakt en de zending verstuurd naar Munster en niet zoals oorspronkelijk het plan was naar Essen.
Een trein is nu eenmaal geen gewoon onderduiker, en de moffen ontdekten waar hij stond.
17 September werd nogmaals opdracht tot vernieling gegeven en hoewel 8 P.A.N.leden onder de R.C. zes uur zwoegden, en een lijn over een afstand van 22 meter opbraken, gaven de moffen kans om toch deze lijn te herstellen, en rolde de enige N.S. onderduiker naar Duitsland.

Inmiddels was sinds 13 September Dr. D. zwaar door ons bespied, waarbij zijn gangen telefonisch werden doorgegeven. Zulks, daar bekend was, dat hij alleen, per auto, van plan was uit de safes van banken te Venlo, Arnhem en Nijmegen industriediamanten op te halen. De voorraad hiervan in Eindhoven was enige dagen tevoren per actetas vervoerd. Begrijpelijk dat dit een kans was om de mof een hak te zetten, welke we ons niet konden laten ontgaan. Of hij lucht kreeg van deze actie? In ieder geval ging hij niet alleen op pad.

Medewerkers en rapporten, Rayons Commandanten; Tongelre en centrum, ook over meer dan een Karel I.

Commando Post 14 September 1944.

Aan D.C.

Ingevolge verkregen opdracht werd op 12.9.'44 te 19.00 uur de wacht betrokken bij de eerste Philipstrein staande achter het gemeentelijk slachthuis.
Reeds tijdens de eerste wachturen werd begonnen met het onklaar maken der wagons. Getracht werd ook de wissel onbruikbaar te maken, hetgeen niet gelukte tengevolge van de geringe hulpmiddelen.
Op 13-9-'44 werd opdracht ontvangen om de vernielingen in versneld tempo uit te voeren. Daartoe werd een tweede groep ingeschakeld, die plm. 11.30 uur ter plaatse was.
Om 13.15 uur waren de vernielingen uitgevoerd.
Deze bestonden uit:
1e. het lek maken der remslangen, waardoor remmen uitgesloten is.
2e. het leeghalen en met zand vullen van tenminste één aspot per wagon (warmlopen der assen)
3e. Het uitnemen van de gehele wisselinstallatie naar het hoofdspoor.
Deze werkzaamheden werden uitgevoerd door in totaal negen man, geholpen door twee man van de Philipsbewaking.

R.C. -T.
Henk.

Bij Karel I wordt momenteel de hele zaak leeggehaald. Gisteren moeten er ongeveer 500.000 sigaren ingeladen zijn. Op het ogenblik zijn ze bezig met het inladen van plaatkoper en machines.
Hierbij nadere gegevens betreffende de plundering van Philips,

Henk.

Cp. 14-9-'44 14.45

AAN D.C.

De Hoofdstationchef is opgedragen het onderzoek te leiden naar de verblijfplaats Philipstrein.
De onderchef is gedoken, evenals de opzichter en rangeerder.
Ook de machinist zal zich op de achtergrond houden.

R.C. V.p.
Henk.

15 September 1944.

Ter aanvulling en illustratie van mijn rapport van gisteren vroeg ik hierbij 3 (drie) lijstjes met opgaven betreffende verzonden wagons geldende voor de data 9. 10. 13 en 14 Sept. Dit geeft U de mogelijkheid om desgewenst de wagonnummers te controleren en een globaal inzicht te vormen van de aard der geroofde goederen.
Ik signaleerde reeds een duidelijk crescendo in deze activiteit, en kan dit aan de hand van die lijstjes als volgt waarmaken:

9 Sept. '44	8 wagons met totaal	74300 Kg.
10 Sept. '44	23 wagons met totaal	262000 Kg.
13 Sept. '44	30 wagons met totaal	293400 Kg.
14 Sept. '44	38 wagons met totaal	452600 Kg.

Voor heden, 15 September, was men voornemens om circa 50 wagons te laden. De schoften werken ongestoord en systematisch, hun experts passen een scherpe selectie toe van wat men mee wil nemen en wat "mag" blijven staan. Duurt deze activiteit nog een week voort, dan is Philips een bedrijf, dat niet meer kan produceren bij gebrek aan de meest vitale machines en een minimum aan grondstoffen. Waarvan de arbeiders dan moeten leven, zal een puzzle worden.
Uiteraard wordt van alles het beste weggehaald; wat er overblijft is verouderd of er zijn mankementen aan. Willen de Geallieerden dit enorme lek nog stoppen dan is spoed geboden.
Belangrijk is, dat gisteren alle vrachtbrieven moesten worden overgemaakt en thans uitgeschreven ALLEEN VOOR MUNSTER, dus niet meer voor Essen.
Ook voor vandaag werden deze instructies gehandhaafd.
Evenals gisteren, zullen vandaag in hoofdzaak geladen worden MACHINES en wel het meeste op het emplacement-Glasfabriek.
Het betreft hier vooral zaagmachines, draaibanken, motoren, boormachines, terwijl vanaf complex Emmasingel nu wordt voortgegaan met de verlading van de groepen onzer meest waardevolle radiobuizenmachines. Ook verzamelt men thans in grote hoeveelheden werktuigen van Zweeds staal. Onvervangbaar.
Dr. D. heeft zijn trip uitgesteld voor het ophalen van verdere diamantvoorraden.
Was tot elf uur vanmorgen op kantoor Gagelstraat aanwezig, zal dus wellicht vandaag ook nog niet gaan. Is er waarschijn-

lijk niet zo zeker van, dat de banken in de drie genoemde plaatsen de stenen zonder meer zullen afgeven.
De 4000 liter volle melk door de boeren aan de fabrieken in te leveren, zullen niet aan de Eindhovense bevolking ten goede komen, maar worden verwerkt tot boter voor Duitsland. Aldus een, bij twee boeren gehoord, bericht. St. Joseph en St. Petrus moeten de melk verwerken. Bergeyk schijnt uit te vallen.

1e. Donderdag. 14 September rijdt Dr. D. van de Philips-Verwaltung waarschijnlijk alleen en per auto langs Venlo, Arnhem en Nijmegen, om de aldaar in verschillende bank-safes opgeborgen ongeboorde industriediamanten op te halen.
De Eindhoven-voorraad is reeds enige dagen geleden vervoerd in een actetas. D. beweert, met die buit eerst naar Eindhoven te zullen terugkeren. Waarde ca. 100.000 gulden. Voor de moffen van weinig betekenis, daar het boren dezer diamanten circa 6 weken vordert en men ze alleen geboord kan gebruiken voor het draadtrekken. Als waardeobject echter begeerlijk, daar gemakkelijk ergens in een Duitse safe op te bergen, ook in een safe van particulieren en voorts t.z.t. bij kleine partijtjes van de hand te doen.

2e. Vandaag haalde men een deel der belangrijke 7 groepen machines voor de vervaardiging van radiolampen (buizen) uit de fabriek in het complex Emmasingel. Alles wordt in wagons geladen, heden naar zeggen 17 stuks volgeladen, afgevoerd door de poort nabij de spoorovergang van het Valkenswaardlijntje. Morgen gaat men daarmede verder. Zelfde laadplaats en misschien nog een en ander via poort C. Emmasingel in vrachtwagen(s).

3e. Van dergelijke zeer belangrijke groepen zou men er tevens één willen vervoeren vanuit ieder der plaatsen Oss, Tilburg en waarschijnlijk Venlo.

4e. Men begint morgen (4-9) ook te laden in Strijp.
Afvoer door de hoofdpoort Glasfabriek in wagons en wellicht ook nog iets per Kraft-lastwagen. Betreft machines uit onze machinefabriek, vooral draai- en fraisbanken. Belangrijk voor munitiefabricage.

5e. De laatste dagen zijn vanuit Strijp-complex ook reeds enige machines geladen uit de Philips-Glasfabriek.

6e. Opkomst der opgeroepen mannelijke laders was heden beneden de verwachting en het tempo traag. Overname der goederen geschiedt op eenvoudige afparafering van verzendlijsten, welke volgende in overzicht eerst worden opgemaakt na de effectieve inlading.

13.9.'44.
R.C. Villapark.

AAN D.C.

Philips treinen wordt geregeld door Henk en Eddy.

Waggonversand am 15 September 1944.
Adressatin: Rüstungs-Inspektion VI (Zi) in Münster en Westf.
Bestimmungsbahnhof: Münster (Westf.) Hgbf.
Fahrtnummer: 318 266 "Seerose 2".

1.	N.S.	71225	17½ t.	legierte Stähle	921
2.	Danzig.	4238	15 t.	A-3 und K-Teile	Veem
3.	N.S.	564609	15 t.	"	"
4.	N.S.	16615	17½ t.	legierte Stähle	921
5.	N.S.	564601	12 t.	A. 3 und K-teile	Veem
6.	N.S.	55292	12 t.	Presse	Glasf.
7.	N.S.	564011	4 t.	Presstoffe.Chemikal	Strijp
8.	Kassel.	18467	10 t.	Sender-u,Gussteile	"
9.	Frankf.	17515	6 t.	Gussteile f.Sender	"
10.	München,	95194	12 t.	Kupferplatten,Alfolie	"
11.	Karls.	4420	14½ t.	Kupferdraht, Bleche	"
12.	N.S.	19564	9½ t.	Alfolie,Kupferdraht	"
13.	N.S.	16073	13½ t.	Aluminium, Messing	Bahnhof
14.	B.	79584	17½ t.	Kupferdraht	Best
15.	N.S.	21810	15.3 t.	"	"
16.	Dr.	1714106	7½ t.	Röhrenapparatur	Emmas.
17.	N.S.	19947	5 t.	"	"
18.	Oppeln.	13405	15 t.	Werkzeugmachinen	Veem
19.	Kassel.	51975	10 t.	"	"

Fahrtnummer W. 06314840.

20.	Breslau	9203	18,4 t.	Kupferdraht	Best.

Fahrtnummer 0634872.

21.	N.S.	9773	Metalle		Tilburg.
22.	Villach	47269	"		"

22 Waggons.

Opgave van te verzenden wagonladingen op Zaterdag 9 September 1944

Verzenden aan Rüstungsinspektion VI (zi) Münster i.Westf.

als Wehrmacht Eilgut.

Wagon no.	Kg.	Geplaatst.
F. 63347	15000	Mag. 903
B. 80385	15000	"
Z. 151730	15000	"
Dre. 41236	5000	Veem
F. 141496	5000	"
NS. 24325	5000	"
NS' 24689	5000	"
Opp. 3002	9300	Afvaldienst.
8 Wagons	743000 Kg.	

Opgave van te verzenden wagonladingen op Zondag 10 September 1944.

Verzonden aan Rüstungsinspektion VI (Zi) Münster i. Westf.

als Eilgut.

Wagon nr.	Kg.	Geplaatst.
Schwer 30348	15000	Afvaldienst.
Halle 25245	15000	"
Kassel 88015	15000	"
B. 150909	15000	Mag. 903
NS. 53862	6400	Afvaldienst.
B. 157912	15000	Mag. 921
NS. 160392	15000	Mag.Banken.
N.S. 21748	7000	GBA.Emmas.
NS. 16162	6500	"
NS. 10114	6500	"
NS. 21023	5000	Veem
NS. 564608	5000	"
NS. 5698	5000	"
NS. 3605	15000	Mag.906
Breslau 22350	15000	Mag.903
F. 225085	15000	"
F. 215735	15000	"
Essen 47625	15000	Afvaldienst
Luanlgsh 31950	15000	"
Essen. 34393	7000	GBA.Emmas.
NS. 160390	3000	"
NS. 31173	15000	Mag. 903.
NS. 1133110	15000	"
23 wagons	262.000 Kg.	

Waggonversand vom 14 September 1944. Fahrtnummer 6 318 262

Adressatin: Rüstungs-Inspektion V (i) Münster i.W.
Bahnhof Münster Westfalen Hgbf.

1.	N.S.	62416	legiertes Stahl	20.000 Kg.
2.	N.S.	24685	Messing Kupfer	19.000 "
3.	N.S.	16479	Messing	17.500 "
4.	N.S.	58966	Formaldehyd	10.600 "
5.	N.S.	57332	Formaldehyd & Kresol	12.000 "
6.	N.S.	21871	Maschinen	15.000 "
7.	N.S.	15886	Messing,Metalle,Presstoffe	18.000 "
8.	N.S.	6641	Schweissgeräte	10.000 "
9.	N.S.	15627	Maschinen	12.000 "
10.	N.S.	8473	"	13.000 "
11.	N.S.	70724	"	10.000 "
12.	N.S.	71755	Apparaturen	12.000 "
13.	N.S.	23656	Legiertes Stahl	15.000 "
14.	Basel	17623	" "	20.000 "
15.	N.S.	27494	A3 & K-Teile	10.000 "
16.	N.S.	4096	" "	10.000 "
17.	N.S.	74002	" "	10.000 "
18.	N.S.	21583	" "	10.000 "
19.	N.S.	70975	Schweiss-u.Lampentische	7.000 "
20.	N.S.	73101	" "	7.000 "
21.	N.S.	72412	" "	8.000 "
22.	N.S.	74215	" "	8.000 "
23.	N.S,	19784	Kupfer,Blei,Zink,Messing	15.000 "
24.	N.S.	74236	Maschinen	8.000 "
25.	München	93949	Pressen und Stangen	8.000 "
26.	Stettin	17841	Ofen, Maschinen	15.000 "
27.	Stettin	35025	Ziehbank,Tische,Schränke	5.000 "
28.	Opp.	14380	Pressen, Tische	8.000 "
29.	B.	146876	Aluminium,Magnesium	6.500 "
30.	Klag	11071	Kupfer,Puder,Draht,Kabel	16.500 "
31.	Vill.	28899	Messing,Magnesium,Kupfer	17.000 "
32.	K.S.I.	34752	Aluminium,Messing,Magn.	13.000 "
33.	N.S.	6539	Maschinen	12.000 "
34.	Pes.	18652	"	12.000 "
35.	N.S.	15617	Packpapier	15.000 "
36.	N.S.	8021	" "	15.000 "
37.	N.S.	27809	A3 und K-teile	10.000 "
38.	Halle.	44728	Triebwerk.	2.500 "

38 wagons — 452.600 Kg.

14-9-'44.

Te verzenden Wagenladingen op: Woensdag, 13 September 1944.

Wagon nr.	Kg.	inhoud	Station van bestemming.
N.S. 564606 P	4000	Stoffeste	Rüstungs-Inspektion VI
" 58417	12000	Stahlstange	(ZI) Münster i.W.
" 12113	15700	Messing	"
" 564011	4000	Chemicalien	"
" 70862	10000	Messing	"
" 16582	17000	Aluminium	"
" 15617	10000	Wellpappe	"
" 16257	14000	Maschinen	"
" 7843	15000	Messing	"
" 16902	17500	"	"
" 19884	2000	Maschinen	"
" 21209	2500	"	"
" 71662	2500	"	"
" 73667	2000	Maschinen	"
" 15791	2000	Maschinen	"
" 9776	2000	Maschinen	"
" 78326	2500	Maschinen	"
" 8890	2500	Maschinen	"
" 88310	12000	Maschinen	"
" 260207	12200	Chenol,Kresol	"
" 23601	14000	" Röntgen	"
" 260212	9700	" Kresol	"
" 21702	15000	Messing	"
" 20004	18500	Presstoffe,Messing	"
" 260211	10000	Chenol,Kresol	"
" 260210	10000	" "	"
P 306794	15000	Messgeräte	"
Ns 31242	10000	Gussteile	"
" 20070	15000	Maschinen	"
" 9250	15000	"	"
30 wagons	293.400 Kg.		

13-9-'44.

Op. 17-9-44

Rapport

Ingevolge bekomen opdracht werd door mij een ploeg van 8 mnn naar het bedoelde object gezonden.
Om plm. 21.30 uur met het werk een aanvang gemaakt. De rechterlijn werd over een lengte van 22 meter opgebroken. Alleen de rechterlijn werd versperd i.v.m. het feit dat verschillende treinen richting Eindhoven binnenliepen, hetgeen toegelaten moest worden, daar anders de vernieling terstond bekend zou zijn.
Om 0.15 uur waren de werkzaamheden beëindigd. Tot 4 uur werd alles onder dak gebracht in de nabijheid van het object.
Met betrekking tot het doen springen van de brug zelf, met handgranaten, het volgende:

De brug is plm. 15 m. lang, gedragen door stalen balken, waartegen staalplaten bevestigd zijn. Bij het aanbrengen der handgranaten, die onder de rails moeten komen krijgen wij een benedenwaartse uitwerking, aangeziende rails eerstens smaller zijn (de explosieve kracht gaat er grotendeels langs).

2e de staalplaten veel minder weerstand zullen bieden.
Het gevolg zal dus zijn, dat de lading in het water zal vallen, zonder noemenswaardige uitwerking te hebben gehad.
De landhoofden zijn van zodanige constructie dat ze tegen handgranaten bestand zijn.

Conclusie! Betere storingsmiddelen, anders niet mogelijk.
Bij het naar huis gaan werd in dezelfde richting weer getik/ etc. gehoord. De mogelijkheid bestaat dus dat de vernieling opgemerkt is geworden. Of is wellicht ook Timus aan het werk geweest?

R.C.-T.
Henk.

Dit kan men met wat weinig goede wil nog tot de vredes-pu/-laves rekenen, maar er was niet altijd een trein bij nodig.
In Winterse hebben ze er nooit een gezien.
Den maar zonder trein, bovenarms er op. Voor nobel gezelschap was gezorgd.
Onoverwinbare onmenselijke Duitse keurtroepen, overwinnende bovenmenselijk getrainde Paratroopers, de crême, de le crême
Wat wil men meer? Dus de P.A.N.-vinger in de pap.
Er mochten geen wapens aanwezig zijn. Ze zouen maar zien.

Ze kwamen, zagen en timmerden er op, tot de Engelsen onder beleefd excuus de Duitsers voor verder molest kwamen vrijwaren, maar niet zonder op het P.A.N.-matje/ te komen.

19-4-44

Wintelre.

Wel waren wij bevrijd doch nog lag veel werk op ons te wachten. Iedereen was er van overtuigd, en overal werd het als een gemis gevoeld dat geen wapens op de bewuste dag waren afgeworpen. Wel had men er al vele weten te bemachtigen, maar voldoende voor een kleine duizend man, nee dat was het nog niet, daar ontbrak nog veel aan. En als onze mannen dan langs een opgeblazen gebouw kwamen bekroop hen de gedachte, dat als zij tijdig hun spullen gehad hadden dit niet voorgevallen zou zijn. Enerzijds om het gewest zuiver te krijgen van plunderaars, anderzijds om nog wapentekort aan te vullen togen Eb en T. met zijn mannen naar het front te Wintelre; daar woedde de strijd nog in alle hevigheid, daar was dus werk. In drie auto's bemand met 25 man, gewapend tot de tanden werd de tocht naar het onheilspellend oord begonnen . Van geluk konden wij niet spreken toen na reeds een kilometer een wagen bezweek. Kijken en dralen loste de hinderpaal niet op en daarom werd maar besloten te tocht met twee wagens voort te zetten.
Vlug zijn de manschappen van de defecte wagen over de andere verdeeld en practisch zonder oponthoud stevent men op het doel af. Het is een prachtig gezicht de volgepropte karretjes met al die kerels in overall met de nodige handgranaten. Een buitenstaander zou denken waar hebben ze die toch allemaal voor nodig, maar onze mannen wisten doorgaans wat er te koop was en hadden al menig lesje/ gehad. Trots las men op deze verbeten gezichten en trots was iedereen in die dagen dat hij een P.A.N. band en overall mocht dragen. De reis verliep voorspoedig, de vereiste papieren waren in orde, doch daar keken de Engelsen niet eens naar; als zij maar een overall en een band zagen dan was voor hen de kous af. Langs brandende huizen en opgebroken wegen bereikten wij Wintelre en bemerkten terstond dat hier de eerste linie lag.
Een zandweg werd ingeslagen en de auto's achter een gewezen boerderij onder de bomen gecamoufleerd.

De brandende en smeulende resten verschaffen ons onder hun rook goede schuilplaatsen.
Overal hoorde men het gefluit van gierende kogels en granaten die rondom ontploften.
Hoewel er enkelen bij waren die nog maar een paar dagen een geweer hanteerden keek men toch zijn ogen uit naar de bewonderingswaardige handigheid waarmee zij de situatie beheersten. Enkelen bleven als post bij de wagens achter en ongeveer 16-18 man slopen met hun commandanten het voorterrein in. Hier was het raak geweest, overal lagen wapens en munitie voor het grijpen. Zij die ooit de eerste linie of de Grebbenberg hebben meegemaakt, kunnen zich een idee vormen hoe het hier op een Carthago geleek. Overal lagen doden tussen de uitrustingsstukken. Onze sluipers, nog maar een tiental meters afgelegd of uit een boerderij op ongeveer 200-300 meter werd het vuur op ons gegooid. Als slangen kropen ze voorwaarts. Die dit spelletje nog nooit gespeeld hadden volgden goed het voorbeeld van hun commandant. Dan eens lagen wij weer, dan stonden wij achter een boom het voorterrein te verkennen doch wij konden niet veel bemerken, de tegenpartij had zich goed gecamoufleerd.
Een uitdaging hadden wij ontvangen en meteen werd besloten de boerderij te omsingelen. De commandant plaatste zich tussen de twee groepen, zodat de ene groep aan de linkerzijde en de andere aan zijne rechterzijde kwam te liggen. Een paar korte bevelen weerklonken en daar ging het tirailleursgewijs vooruit.
Terwijl de ene groep met een regen van kogels de boerderij onder vuur nam, maakte de andere van de gelegenheid gebruik om zich dichter bij de boerderij te hesteIen. Bij toerbeurt werd dit herhaald.
De rechtervleugel had nog maar enkele sprongen gemaakt of daar keken enkele van onze mannen in de loop van een Duits machinegeweer dat door een goed gecamoufleerde mof bediend werd. Als hij gewild had dan waren wij met enkele kameraden minder naar huis gekeerd, doch de schrik was hem zo om het lijf geslagen toen hij zich tegenover mannen in blauwe overall geplaatst zag dat hij niet bij machte was te vuren. Op het commando, handen omhoog, kwamen tot aller verbazing diverse handen de hoogte in.
Veel tijd om zich allemaal te realiseren had men niet, en op P.A.N. manier werden ze vlug naar de wachtende posten gebracht. Na dit voorval werden zij toch wel wat voorzichtiger en nog nauwkeuriger werd de omtrek verkend, voor dat men een sprong waagde. Dit bleek wel nodig, want even later gingen A. en G. op een mof vuren, die alsdood in een greppel lag, achter zijn mitrailleur.

Toen was er bij komen kruipen. Het mortier werd gesteld zodat het de boprand onder vuur kon nemen. Door twee man werden de granaten aan de schutter gegeven, die ze er prachtig uit liet slingeren.
Telkens werd het mortier wat naar achteren gesteld op 200-300-400-600 meter, de uitwerking was fenomenaal, overal slingerden bomen, takken enz. door de lucht. Velen die er in dat bosje zaten, zullen het nooit meer verder vertellen. Wij waren juist van plan de uitwerking in ogenschouw te gaan nemen toen er weer van een andere zijde op ons gevuurd werd; maar dit was telkens van veel te grote afstand zodat de trefkans zeer klein was. Dit vuur werd even beantwoord om te zien waar de stellingen waren, totdat een Engelse Kapitein ~~tot op afstand~~ naderde en ons beduidde dat wij nu terug moesten komen. Z. ging met J.W. eerst eens poolshoogte nemen wat dit te beduiden had. De Kapitein deelde ons mede dat zij de rest wel zouden opruimen en dat wij ons daarom beter konden terugtrekken. We zouden ons toch niet beschaamd gevoelen? Onze mannen werden daarna verzameld bij onze Engelse vrienden in de sloot wat achterwaarts, waar ons complimentjes werden toegediend, maar het beste smaakte toch de thee en de sigaretten.
Veel lust om af te wachten tot de Engelsen het vuur openden hadden wij niet. Het begon immers te donkeren. Daarom werd besloten de terugreis naar Eindhoven weer te aanvaarden. Meer wat een teleurstelling toen wij bij onze wagens kwamen en geen enkele krijgsgevangene te zien o fte horen was. Direct moest Ley op het matje komen en die wist te vertellen dat de Engelse Majoor daar was geweest en die had de gevangenen meegenomen. Maar daar waren wij het helemaal niet mee eens:, vlug werd een commissie samengesteld die bij de Engelse Majoor beklag zou gaan doen. Eerst moest zijn verblijfplaats opgezocht worden, en dan moest in het heiligdom doorgedrongen zien te worden. Maar uiteindelijk waren ook deze hindernissen van de baan en konden wij onze terug- en zegetocht aanvaarden. De koplampen van de auto's werden op de gevangenen gezet omdat het al donker was geworden. Zingend, in stap en draf, mochten zij aftrekken; in Zeelst kregen zij nog gelegenheid om hun dorst te lessen. Zo kwam men na een tocht van 2-3 uur in Eindhoven aan, waar de gevangenen volgens voorschrift werden afgedragen aan de Engelse bewakers. Na een zware dag gingen Gode zij dank allen weer naar huis terug behalve enkele gelukkigen die nog een wachtje voor de boeg hadden. De verder meegebrachte wapens en uitrustingen werden de volgende dag aan diverse andere groepen gegeven die er hun geluk mee gingen beproeven.

(naar 308)

Steeds dichter naderde men de boerderij, totdat op 100 M. uit een bietenveld nog enkele moffen met de handen omhoog voor de dag kwamen. Als zij al zo gewillig worden dan is verdere behandeling ook niet moeilijk en zitten zij spoedig in een wagen bij de andere. Het duurde niet lang meer of de boerderij was omsingeld. E. en M. hadden het bakhuis dat op 20 M. van de boerderij staat bereikt. M. stelde zijn zware mitrailleur op die hij steeds had meegetorst, en ratelde door alle zichtbare openingen van de boerderij. E.maakte handgranaten gereed en deponeerde die er ook nog bij. De uitwerking was geweldig; overal slingerden stenen, ruiten en stukken hout in het rond. En jawel hoor daar kwamen er alweer voor de dag met de handen omhoog. Een van hen riep maar aldoor Officiertod, unterofficier. Als hij dood id dan is hulp toch tevergeefs, looppas, en door de B. werden zij naar achteren gebracht, waar Ley er voorlopig wel raad mee wist. Toen wij de boerderij wilden doorzoeken ontvingen we weer vuur uit een andere, maar deze onderging hetzelfde lot als haar voorgangers/
Na deze werden twee boerderijen met een bezoek vereerd, maar bij de laatste kwam het oogje van de naald ons nog eens hulp. ToenK. en E. de voorkant van de boerderij naderden, zagenwij plotseling in de hoek van een sloot iets bewegen en jawel hoor daar kwam een helm voor de dag./
E. commandeerde K. : vuren. wat ook prompt gebeurde, doch hij richtte te hoog zodat de takken van de struik de lucht invlogen inplaats van de mof. Op hetzelfde moment slingerde deze een handgranaat voor onze voeten, maar goddank had E. de zelfbeheersing om het miserabele ding te grijpen en terug te gooien. Het was maar goed,dat E. niet zover kon gooien anders had het er voor de mof niet rooskleurig uitgezien. Het gevaar was nog niet van de lucht want op hetzelfde moment kwam er nog vuur uit een boerrund. Allen zochten dekking op en beantwoordden het vuur. De dekking was niet al te best daarom zochten velen een betere. Op dertig meter afstand zag E. een hoop roos zand liggen; daar moest een kuil of greppel zijn en als dit niet mocht zijn dan kon men er zich toch nog goed achter verschuilen. E. rolde zich er naar toe en ontdekte dat het een pas gegraven kuil was, maar nog groter werd zijn verbasing toen hij in de kuil een compleet mortier aantrof met nog wel 40 à 50 granaten, mooi op dekend uitgespreid. Het was jammer dat hij geen mortierschutter was, maar meteen schoot mij de naam van een collega te binnen die het wel was en die niet ver verwijderd kon zijn. Het duurde niet lang of hij was ook in de kuil

(naar 309)

De wachters bij de wagen schenen hun tijd niet nutteloos doorgebracht te hebben want bij het afladen van de wagen kwam er nog een varken te voorschijn dat door de gevechtshandelingen gedood was, volgens deskundigen goed voor consumptie. De wapens waren voor de P.A.N. maar het varken voor de P.A."-mannen die naar Wintelre waren geweest.

← Na regen komt soms regen.

Het zou niet echt Hollands geweest zijn wanneer alles zomaar van een leie dakje liep. Er deden zich moeilijkheden voor en er werden fouten gemaakt. Niet allen waren uit het juiste hout gesneden. Wij waren niet de enige illegale organisatie der hiermede te kampen had, en wij konden ons gelukkig achten bij het denkbeeld dat er zelfs legale organisaties waren die dit euvel kenden. Korte metten maken, was ons parool; voor ons bestond maar een doel, en dit zou ten koste van alles doorgevoerd en bereikt worden.
De goede geest mocht onder geen voorwaarde te lijden krijgen; daarom werden zulke plekken ook radicaal verwijderd.

Enkele voorbeelden.

Haat de boosheid, bemin de boosdoener.

Eindhoven, 15-9-44-

→ Aan R.C.W.v.W.
Klachten van Roel Sp.S.

In mijn ploeg zijn twee mensen die zich zelfs niet aan de kleinste orde-regels van het huis houden. Voor de tweede maal zijn zij te laat op appèl (zij hadden 14.30 uur moeten melden en nu is het 17.00 uur.)
De wijze waarop zij dit doen is ergelijk en jongemeisjesachtig "als hij het niet doet of mag doen dan doe ik het ook niet". Enkele andere ploegleden ergerden zich aan dit optreden. Ik heb hen weer eens in bijzien van anderen in algemene bewoordingen gewezen op wat van hen verwacht wordt. Namen te noemen is niet noodzakelijk: Daar U deze heren toch al kent, en ik reeds eerder over zulk een houding sprak zou ik gaarne hoe ik moet handelen. De heren is tot nader order de toegang tot de verzamelplaats ontzegd.

vernemen

Roel Sp. 3.

(naar 310)

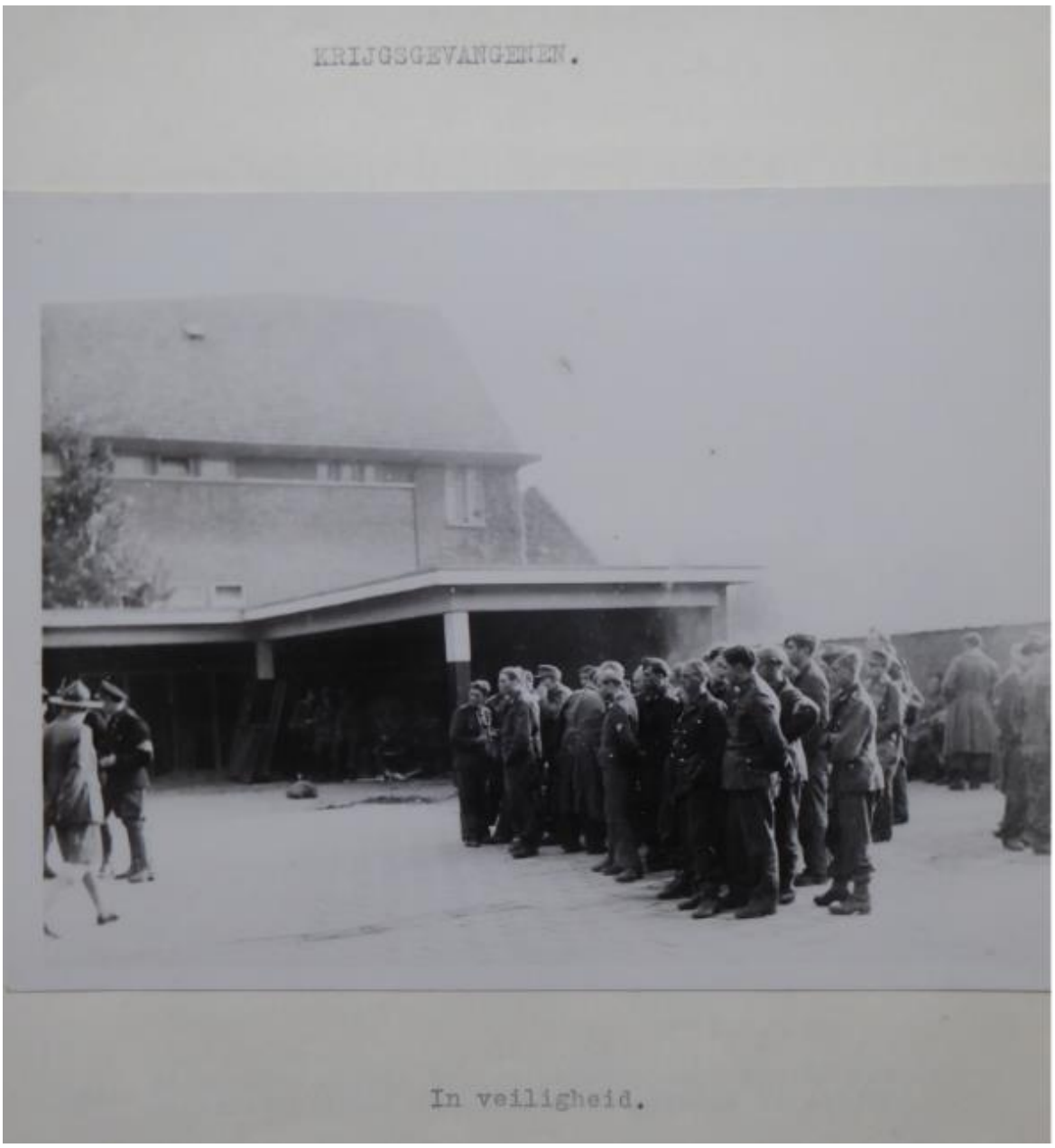
KRIJGSGEVANGENEN.
In veiligheid.

← Hoor en wederhoor. Geen pardon, geen uitstel.

15-9-44

Roel Sp. 3.

Na ingesteld onderzoek is gebleken dat de door U be
de 2 personen zich schuldig hebben gemaakt aan dienstont
king.
Overalls, banden, wapens innemen. Zijn ontslagen.

W.V.

← Op de staf kwam zelfs bericht binnen van vrijbuiterij.
Niettegenstaande de interne P.A.N.politie.

18-9-44

P.C-
In bewaring gesteld 4 personen die eigenmachtig een ban
ben gemaakt, met rode verf onze initialen er op geschil
een overall droegen, en op eigen houtje rond scharrelde
Wat te doen?

Michiel.

← Met zulke wist men wel raad.
Dank zij de interne P.A.N. politie

18-9-44

Michiel,

Overall en banden in beslag nemen, de personen op
politiebureau insluiten. Rapport opmaken.

D.C.

← Ze moesten op hun tellen passen, want vooral koeriers-
gidsenwerk dient in betrouwbare handen te blijven.

Langs alle bereikbare wegen en met allerlei middelen werd via onze groepen contact gezocht met de Geallieerden. Van heinde en verre kwamen uit alle delen van het land personen met opdrachten, zoals situatie-tekeningen van versterkingen en vestingwerken, troepen-concentraties etc., die aan de Geallieerden ter hand gesteld moesten worden.
Hier volgen enkele berichten.

Het web onder stroom zonder kortsluiting.

Eindhoven, 16-9-'44.

D.C.

Via rayon Oirschot zijn twee heren bij ons gekomen uit Soest, die de opdracht hebben zich zo spoedig mogelijk naar de Geallieerden te begeven. Zij zijn in het bezit van een belangrijke tekening, die uitleg behoeft. Het gaat om de kustverdediging van Zandvoort.
De een is een Pools piloot die de tekening heeft vervaardigd, er is veel haast bij.
De heren kunnen nog meerdere finesses mededelen.

Cr. R. Sp. o. W. 19.

Geen overhaasting.

D.C. 15.9.'44.

Hierbij kaartjes met verdedigingswerken te Son, is het nodig dat duplo doorgestuurd wordt? Situatie is opgenomen door R.C. Son.

16.30 uur. w.g. W.V.

Kaartjes werden gecombineerd en per speciale koerier naar de Geallieerden gebracht.
Son. Knooppunt luchtlandingstroepen; Kees Krijntjes door de linies gegaan met tekeningen.

Ze waren op hun qui-vive.
De organisatie was er een van vlug maar veilig verkeer; men wist wel met welk nr. men correspondeerde, doch de persoon in questie had men nog nimmer gezien. Wanneer echter na verloop van tijd de zaken zo safe stonden dat gevaar uitgesloten was, dan werd overgegaan tot kennismaking, waarbij men dikwijls voor rare verrassingen kwam te staan.

Eindhoven, 15-9-'44.

Pierre Sp. 23.

Uw groep is ingedeeld onder nr. Sp.23. Uw groepsleden zijn genummerd in de volgorde die U opgegeven hebt.
Wanneer U een berichtje krijgt (en b.v. groep Sp.23 leveren nr. 2. 3.4.5.6.), wordt verwacht dat U precies weet wèlke mensen bedoeld worden.
Het lijkt ons niet overbodig dat U eens komt kennis maken met Uw R.-commdt. Gaarne een berichtje van dag en uur en U kunt hem dan ontmoeten op adres aan Willem bekend.
Munitie wordt geleverd na opgaaf kaliber en aantal; defecte wapens kunnen ingeleverd worden en worden dan zo vlug mogelijk gerepareerd.

Vaderl.gr.
W.V.

Het kwam zelfs voor dat men, na geruime tijd gecorrespondeerd te hebben en voorgesteld werd, tot de ontdekking kwam dat het met de buurman was geweest.
Ook werd gezorgd voor medewerkers toen de handgranaten voor het oprapen lagen.

Uit alle hoeken en gaten stromen berichten binnen uit het gewest, men kan er uit opmaken dat nergens bij de pakken neergezeten wordt. Bij Onno kan men wel zeggen is de deur uit de hengsels gelicht, geen ogenblik staat ze stil. Velen is dit zeer welkom want dan komt er immers verse lucht binnen, die in dit overvol huisje buitengewoon goede diensten bewijst.
On zit aan de tafel, een bureau is te luxe, zijn houding verraadt dat veel van zijn krachten gevergd wordt maar hij troost zich met de wetenschap dat hij er zo niet alleen voorstaat.
Vlug wordt de binnengekomen post nagekeken en door een draai van zijn stoel weten de anderen dat dit spoed betekent. Tussen de post zat dan weer wat moois, vlug wordt de schrijfmachine dichterbij getrokken en dan ratelen de letters.

Eindhoven, 13-9-'44.

Roel,
Er is bericht binnengekomen dat in de school in de Kootwijkstraat grote hoeveelheden handgranaten liggen, slechts bewaakt door luchtbeschermingsmensen. Stel hiernaar een onderzoek in en bij bevestiging alles in veiligheid brengen.

W.V.

Na een minuut is de opdracht klaar, een koerier wordt wakker gemaakt. Weg. Hij kent door en door zijn verantwoordelijke taak.

Op antwoord behoeft natuurlijk niet lang gewacht te worden. Dezelfde dag, de bevestiging. Weer vliegensvlug een bericht naar de Hoofdpost, want alles moet gecontroleerd worden.

14-9-'44.

Hoofdpost Ehv.
Verzoek aan Wim.

Roel laat vragen of Wim in de hoedanigheid van handgranaten-expert bij hem wil komen om te zien of de gevonden ontstekingen bruikbaar zijn.
Gaat over grote partij.

W.V.

Ook benzine is zowat munitie en je moet er niet alleen in Perzië naar zoeken:
De handgranaten zijn nauwelijks binnen en in veiligheid of daar rukken alweer enkele mannen uit met opdrachten ter beveiliging van de nieuwe vondst.
Er zijn niet enkel handgranaten. Men heeft zowaar benzine weten te bemachtigen, waar toch maar zo weinig van in voorraad is.

14-9-'44.

Hoofdpost S.

Roel heeft gevonden in school Kootwijkstraat 200 liter benzine en twee pompen (in bomvorm) waarheen en hoe moet dit gebracht worden?

R.Sp,3.

Op de hoofdpost houdt men van zaken doen en meteen kan de koerier weer een briefje mee terugnemen.

Eindhoven, 14-9-'44.

Roel,

Morgenochtend benzine opslaan bij B. ingang werkplaats T- straat.

Eb.

Vanuit Aalst ruikt men de benzine in Eindhoven en met de snelheid van het licht doorkruisen de berichten het gevechtsterrein.

C.P.V.I. 67.

Commando Waalre-Aalst.

R. Comdt.Str.
Onder camouflage op Bredalaan, 134 lit. benzine.
R. Comdt. van dienst
M.

Nauwelijks is de voorraad aangevuld of de aanvragen worden afgewerkt Zén enkel kledingstuk is al een zaak van militair belang.

Eindhoven, 16-9-'44.

K.Sp.13.

De door U aangevraagde benzine afhalen pl.min. half 3 op het bekende adres.
Bij overleggen van een overhemd is er een trui ter beschikking van die "M" waarover wij al gesproken hebben. Maandag a.s. moet het overhemd in het bezit van R. zijn.
Voor de benzine en olie een vat meebrengen.

Gr. Onno.

Trots de geboden zelfbeheersing komt nu de bevrijdingskoorts over de IJzeren P.A.N.-Garde.
Nog is afruil van overhemd en trui een tekenend staal voor het grote belang van het kleine bij deze lieden, die zich zulke vermelding niet schamen.
Hier stond waarlijk het volk in de voorste rij; en in de achterste.
Gelukkig dat de hun onthouden ontwikkeling, cultuur en kunst, hun niet belette van alles te kort te komen en tegen alles bestand te zijn.
Zij bleven eerlijk en toegewijd, ook in koude vochtige nachten en eisten nog meer van zich en elkaar, nu de bevrijding voor allen zichtbaar, hoorbaar en voelbaar werd.
Op allerlei manieren sloven onze mannen zich uit om ook nog iets bij te kunnen dragen tot de overwinning die niet ver meer verwijderd was.
Vele kleintjes maken een groot.
Wapens werden geen niemendalletjes en wat overalls vonden afgevers en afnemers.

Wapens te bemachtigen was wel de grootste puzzle. Hier was men geheel op zich zelf aangewezen, daar men driemaal tevergeefs op terreinen had gewaakt of er niet gedropped werd. Door gevechten, diefstal, doch hier was telkens veel gevaar aan verbonden, werden de leemten aangevuld.
Doch ook op vreedzamerwijze werden oplossingen gevonden hetgeen blijkt uit onderstaand bericht.

16-9-44

X.X.

Gaarne had ik van U enkele P.B.'s (welke b.v. ingenomen zijn van vliegveldmensen). Een ploeglid zit zonder persoonsbewijs, alsmede 4 ondergedoken Rijksduitsers (deze mensen hebben hun spullen bij ons ingeleverd). Doet Uw uiterste best het is belangrijk en er is spoed bij.
Met vaderl. groeten

707.

Na veel zwoegen kreeg men toch zijn zaakjes wel voor elkaar en telkens kon de bewapening zich verder uitbreiden. Met vreugde werden berichten verzonden naar de Hoofdpost als er weer meer groepen aan de strijd konden deelnemen.

Eindhoven, 13-9-44.

Hoofdpost Ehv.
Bewapening.
Groep S.III.

Handgranaten Ned. Fabr. 83
" Duits 7

Geweren en karabijnen.
1 D. karabijn met 100 patr.
3 Fr. " " 20 "
1 Hol. " " 200 "
2 D.mitr. " " 2700 "

Diversen.
revolver munitie 7.65 mm. 398 stuks
9 mm. 50 "
Nr. 320 7.65 mm. 289 "
380 9 mm. 182 "
R22 5.6mm 48 "
8 mm. 214 "

Geweer munitie 5.6 (buks) 183 stuks
P.N. Belg. 300 "

Eindhoven, 13-9-44

Hoofdpost Ehv.
bewapening
Groep S.4

1 D. geweer met 40 patr.
1 H.Karab " 250 patr.
1 revolver 9 mm. 300 stuks
2 " 7.65 mm- zonder
1 D.mitr. is in reparatie.

Groep S. 16- 619.

4 revolvers
500 D. patr.
100 diverse patronen

W.M.

Het was echter niet alleen een tekort aan wapens doch ook aan de benodigde overalls. Zo moest Hein, die er al een stelletje geleverd had, zijn laatste restje ook nog afgeven. Hoezeer hem dit aan het hart ging bleek wel:

Onno.

Hierbij stuur ik nog alles wat ik in mijn bezit heb, n.l. 16 stuks. Ik ben thans hierin geheel gerüineerd, daarom sta ik deze overalls in bruikleen af.
Het zijn nog hele beste die ik privé had voor de levensmiddelenvoorziening. Ik offer ze graag voor de goede zaak maar het is eigenlijk zonde van dit schaarse artikel. Daarom reken ik er op dat ik ze van je terug krijg t.z.t. Dan kan ik er de klanten nog een plezier mee doen.

Hein.

Overdadige weelde heerste er niet, een dunne garderobe doet het maar slecht in dikke herfstduisternis.

Eindhoven, 13-9-44

Bericht Hoofdpost Zhv.

Betreffende wacht in de afgelopen nacht bij trein Ploeg S. III.
Goed verlopen; zeer koude nacht zonder onderdak. Aflossing een half uur te laat; dit mag voor een nachtploeg niet meer gebeuren.
Wacht op nader order.

W.G. W. 19.

Voordat enig teken van bevrijding in de lucht hangt waren de ploegen uit de verschillende rayons in actie met wachtkloppen bij een op zijspoor geslepte trein, met een overall en een jasje deden zij al dienst in de vochtige koude nachten.

Nog tijd voor anderen.

Het ruwe werk had ook nog zijn zachte zijde, want het zou geen mens gelukt zijn dan en nacht in touw te blijven als hij niet van mondvoorraad voorzien werd.

Eindhoven, 14-9-44.

Hoofdpost E.
Ter attentie S.

Bep uit O. laat vragen of je wilt zorgen voor de ext
rantsoenen der 21 in O.

W.V.

← Vluchtelingen waren nog altijd welkom.

O. 14-9-'44.

Onno.

Gisteren is hier een marechaussee met zijn vrouw g
arriveerd na een reis van twee dagen en overnacht te he
op het perron te Utrecht. De rest is wel gewaarschuwd m
was niet meer bereikbaar (je weet wel de 20 marechausse
die hier komen duiken).
Wil voor deze twee personen die alles in de steek hebbe
laten bonkaarten en derg. meegeven. Het munitiedepôt aa
O-dijk is wat betreft de voor ons bruikbare munitie lee
haald ongeveer 25 kisten à 2000 patronen. Handgranaten
er echter niet bij.
Wel liggen er nog ongeveer honderd goede bommen. Is dit
voor jullie?

Beb.

Hoe teer de kwesties waren en hoe overal aan gedacht moest w

O. 14-9-'44.

Onno,

Om nog even op die gevraagde bonkaarten terug te ko
de bedoelde dame is in verwachting en heeft daardoor ee
tra kaart "J-A-407 Toeslag voor Moeders" nodig. Dit is
zakelijk havermout en goede melk. Totale sterkte, tot a.
Maandag.

Beb.

Wie kaatst moet de bal verwachten.
Het Kruispunt in actie:

Aan vele dingen moest gedacht worden, zo ook was het dri
noodzakelijk dat er ten spoedigste een groep was voor me
sche hulp.
Jacq. die altijd nog wel een pharmaceutisch appeltje voo
dorst had, moest hierin redding brengen; zijn schuurtje
er merkbaar onder hetgeen niet te verwonderen was als je
zo'n lijstje onder je neus gedraaid krijgt.

Ehv. 14-9-'44.

Jcq.
Hoofdpost.

Het is reeds nu gebleken dat de veel besproken Rode-Kruis

groep dringend en vlug tot stand moet komen.
De ploeg is er maar materieel nog niet.

Een Rode Kruis ploeg kan een pan zijn, maar is daarom nog geen P.A.N
Deze schafte geen raad maar daad:
Zachte Hydrophile en cambric.
Hydrophile gaas 16/18.16
Sterile zig-zag watten en vette watten.
Hechtpleisters en hansaplast.
Mitellas, spalken en veiligheidsspelden.
Pincetten (anatomisch en chirurgisch).
Instrumenten vloeistof.
Alcohol, Aether.
Fijne mandarijns voor onderhuidse naalden.
Jodium 3% of mercurochroom.
Acetico-salicytabl. Acid - acet - sol - tabletten.
Tannine of andere stoppoeders.
Liquor Burowi.
Sterile vaseline.
Broomdrank.
Morphinepoeders en Ampullen
Agrafes.
Tct.opii croc.
mocht het zijn dat er dingen bij zijn die U niet heeft, probeer bij Philips.

W.V.

De P.A.N. had ~~geen~~ dingen, ~~die ze niet had~~, en zond o.a. het gevraagde.
De groep bestond uit diverse krachten, en nauwkeurig werd toegezien wie hierbij kwam.

Ehv. 15.9.'44.

Geachte Collega.

In verband met de concentratie van de medische krachten met het oog op de komende dingen kreeg ik het verzoek mij met U in verbinding te stellen. Misschien kunt U brenger dezes voor een te maken afspraak een antwoord meegeven. Spoed.

Barbara.Arts. h.te.l.

Het kwam als geroepen. Een NSB-huis was opslagplaats van wapenen, dag en nacht bewaakt. 2 man zouden ze sorteren en schoonmaken. G.v.d.L. moest, evenals de anderen, op zijn beurt de wacht betrekken in een huis in de Halve Maanstraat, waar de opslagplaats was van de buitgemaakte wapens en munitie. Dat deze bij binnenkomst er niet altijd even keurig en zuiver uitzagen, laat zich indenken, als men weet, dat dit vaak met veel getob en vervoer op allerlei manieren moest gebeuren: Om deze wapens en munitie bruikbaar te krijgen, moesten de [illegible]

Ook G.v.d.L. was er mee bezig, toen op een moment, het was 8 uur in de avond, een handgranaat een verdacht geluid begon te maken. Om collega's en het huis te sparen, liep hij met de sissende granaat naar buiten. Maar wie de werking van de handgranaat kent weet wel dat als de ontsteking eenmaal heeft plaats gehad, er dan geen zee van tijd meer is, voor de explosie komt. In de bijkeuken kwam de uitwerking; een knal en het was gebeurd. Tot grote ontsteltenis, vernam ik enige minuten later wat er aan de hand was. Wij hadden het voorrecht om ook een dokteres (Joods) te mogen beschermen voor de moffen. Deze Barbara was zo actief en dapper om direct mee te gaan. Het zag er met de rechterhand van G.v.d.L. treurig uit. Na de eerste Hulp moesten middelen gezocht worden voor verdere behandeling. Gelukkig vonden we hiervoor ook wel weer goede Vaderlanders. We werden in het Diaconessenhuis prachtig geholpen. En daar hebben we G.v.d.L. maar achter gelaten, en aan de goede zorgen van de Diaconessen toevertrouwd. Hier werden hem de duim en enkele leden van zijn vingers geamputeerd. Hij mocht het voorrecht hebben hier ook te tonen, dat hij een P.A.N.man was en uit het goede hout gesneden. Dit zullen zich nog vele vrouwen en kinderen kunnen herinneren, hoe in de verraderlijke aanvalsnacht van het moffen-bombardement op onze stad, er een blonde jongeman van 21 jaar met zijn rechterhand nog helemaal in verband, gesjouwd heeft met vrouwen en kinderen, ja zelfs kraamvrouwen, om ze van de zalen te krijgen naar de kelders, waar ze menselijker gesproken wat veiliger zaten. Dat was P.A.N. bloed dat stroomde en werkte voor den medemens!!

Ook kan men hier weer zien hoe nodig het is geweest om te zorgen voor verbandmateriaal en dergelijke medische hulpmiddelen!!!
Zonder dat, had onze Barbara geen behoorlijke eerste hulp kunnen verlenen.

Eb.

Laatste Duitse kronkelingen:

Hier en daar vertoonden zich nog enkele Duitse commando's om de vernieling nog verder door te voeren, want geslaagd waren zij niet in hun werk en zij zouden ook niet slagen. Op verschillende plaatsen hadden zij de aftocht moeten blazen, omdat zij meermalen in de geweerlopen van onze mensen keken. De berichten stroomden binnen: „Van Noorden en Zuiden dringen de gister neergelaten parachutisten Eindhoven binnen, gesteund door onze mannen die zich overal bij hen aansluiten."
Even vlug, kort en zakelijk komen de berichten van de officiële Bevrijding.
Met eindelijk het nijdige fiere slotaccoord:

Arresteren moffen plat op de grond
Zum Befehl.

Ehv. 18.9.'44.

D.C. Rapport Strijp.
Strijp alles o.k. vlaggen hangen uit.

w.g. W.19.

Deze weinige regels stegen als een vlammend lichtbaken, eens witgloeiend op uit een berg rapporten over verdrukking, zorg, angst, berekening, samenzwering, geheimhouding, verraad, aanslagen, aanhouding, vlucht, wegvoering, marteling en dood.
"Vlaggen hangen uit!"
Meer dan de halve stad was nog in Duitse handen.
"Vlaggen hangen uit".
Strijp, alles o.k. Duitsers k.o.
Op korten afstand dreunden nog ontploffingen en overvalwagens.
Dondert niet! Ze hadden er jaren voor kromgelegen.
"Vlaggen hangen uit."
Naar buiten waren ze voorlopig afgewerkt.
Dus Zuivering en Zelfbeheersing:

Tot aanpakken behoefden men onze mannen niet aan te sporen. Zij wisten zelf wel dat het dringende ernst was, en dit ondervonden velen bij de bevrijding, die zich gedurende de bezetting niet van hun beste zijde hadden laten zien. Overal zag men troepjes P.A.N. mannen met een nog grotere groep politiek-verdachten. Het was geen toeval dat zij zulk een succes boekten, want reeds lange tijd voor de bevrijding was men begonnen met het aanleggen van lijsten, waarbij vermeld werd wat van de betrokkene bekend was. Waar de verdachten geïnterneerd werden maakte men lijsten, en door het temperament waarmede de jongens bezield waren gebeurde het dat na het afkomen van de order "knippen" in een minimum van tijd de diverse liefdes hun lokken op de grond zagen dwarrelen. Aangezien deze order niet uit officiële bron kwam, werd hier spoedig paal en perk aan gesteld.

19.9.'44.

Lijst van geïnterneerden

Naam	Adres	Motief.
C.v.W.		Vrijgelaten.
M.L.		N.S.B.?
C.H. D.		N.S.B. leest Vova.
L.M.		2 lezen Vova
L.J.W.		2 jaar geleden S.L.
W.S.		N.S.B. of N.A.P.
P.S.		Oostenrijker.
L.B.		Zwarte Piet
de J.		Lid tot Aug.'44
v.D.		Sociale medewerker.
M.H.		Duitse liefde, kaal.

Naam	Adres	Motief.
R.		S.S. ondergedoken.
J.S.		Duitse liefde, kaal
enz.		enz.

Het knippen scheen vooral voor helpers een aanlokkelijk werk te zijn.

19.9.'44.

W.V.

Op de hoofdpost S. is een bericht binnengekomen, dat groep V.E. Mej. K. heeft gearresteerd en haar heeft laten knippen voordat zij binnengebracht werd. Stel een onderzoek in en indien dit juist bevonden wordt, mag de verantwoordelijke persoon geen arrestaties meer verrichten.
Zie order Nr. 36.

w.g. Jacq.

De bevrijding stortte een ware bandjir aan belevenissen over het gewest, over de bewoners en over de P.A.N. uit. De verwoestingen aan gebouwen en woningen waren ontzettend. Kerken en molens moesten het als uitkijkposten ontgelden. Op een kerktoren min of meer kwam het nu niet aan, als de Duitsers verdreven werden.
Naar alle kanten werd de bevolking dooreengeslingerd tot opeenhopingen, zoals in Hoogeloon en Waalre waar onderdak en voeding heel wat voeten in de aarde hadden.
Best had er zeker nooit van gedroomd, te worden bevorderd tot Europees front in de vernielende strijd tussen de grootmachten. Het heeft weken de eer gehad, terwijl zijn mensen andere oorden opzochten, waar het even heet toeging, hoewel korter.
Het was hier om Best te doen. De Duitsers wilden er door en de Amerikanen ook. De enen naar Turnhout en de anderen naar Nijmegen. Want het was menens: van dik hout zaagt men brandhout.
Zodat het op afwerken aankwam.
De Geallieerden waren hier niet in El-Alamein en de Duitsers evenmin. En het ging niet om die paar luizige boeren - en burgerwederzettingen; de overgangen van de grote rivieren waren beider tegengesteld doel.
Terwijl zat de P.A.N. hoog en droog in de toren van Best, waar Willy en Eb belangstellend maar ongeduldig het slagveld overschouwden, hoewel de prachtige uitkijkpost ieder ogenblik onder hen kon worden weggeschoten; wat gelukkig zonder hen gebeurde. De Duitsers beukten er uit de omgeving van de Batafabrieken lustig op los en de Engelsen gaven hem ook schietkatoen. De waaghalzen kwamen er toch heelhuids af en betreurden het maar, dat hunne mening niet gevraagd werd over de behandeling waarom de goed geobserveerde Duitse stellingen schenen te vragen.
De totale afweer van de Duitsers was meer show, maar plaatselijk heeft het er gespannen. De P.A.N. was helemaal thuis en nam het

de Duitsers niet kwalijk, als ze het veld plus de rest ruimden.
Zij nam een en ander wat vlot over, en haalde wel zo breed uit,
dat het op bakzeil uitdraaide, en de heren zich uit wandelen
stuurden, met welwillende medewerking van tuinen en heggen.

Overval door de "Grüne".

Dolle Dinsdag joeg alles wat mof en tot edelgermaan gepromoveerd was op de vlucht.
Deze lieden en moffenliefjes schenen zo bang te zijn, dat hun zou overkomen, wat volgens moffenmethoden gewoonte was, dat ze maar overhaast de benen namen.
In de nacht voorafgaande aan deze zo gedenkwaardige dag waren de in de school aan de St. Trudostraat gelegerde moffen eveneens met alles wat ze op hun vrachtwagens konden meenemen, vertrokken. Echter schenen enkele, speciaal wachtmannnen het beter gevonden te hebben hun geweren achter te laten, terwijl een grote voorraad munitie en handgranaten eveneens niet was meegenomen.
De wapens en munitie werden direct onder bewaking gesteld, terwijl tevens zoveel mogelijk vernieling werd tegengegaan. De wapens werden door een andere groep van de P.A.N. opgehaald welke zo tamelijk goed was uitgerust. Aanwending van opgeschoten jongens voor het vervoer van deze wapens werd onmiddellijk gestaakt, daar door deze nogal onvoorzichtig werd opgetreden. Een reeds in overalloperende P.A.N.-man, die weliswaar hierover zijn overjas aan had, werd aangemaand wat voorzichtiger te zijn. Temeer daar hij in zijn al te grote ijver, meegenomen hout van het vliegveld, in hele wagenladingen op het schoolterrein liet deponeren, de plunderaars met lege wagens naar huis zendend.
Een en ander deed het gerucht ontstaan dat de "Ondergrondse" kwartier had opgeslagen in deze school. Een zeer gevaarlijk gerucht, toen na enige dagen de moffen hun nervositeit te boven waren gekomen, en er weer Grüne en enkele landwachters in de stad waren teruggekomen, alles onder leiding van S.D.
Direct toen dit bericht was doorgekomen, werd opdracht gegeven de resterende munitie waaronder ook handgranaten, te vervoeren naar een veiliger plaats.
De nodige voorzichtigheid moest in het oog gehouden worden, washalve een extra wacht werd uitgezet aan de zijde waarvan het gevaar te duchten viel.
Geen overbodige maatregel, want nauwelijks zijn ze in de school bezig als een waarschuwing van de post klonk: "een auto met Grüne", Een tweetal die een kist met handgranaten te pakken hadden, deponeerde deze, niettegenstaande hun haast met de nodige voorzichtigheid in een schuilkelder achter de gebouwen en nam de benen.
Rustig gaf de post, die in burger voor de school zich onledig had gehouden met rond te zien en praatjes aan te knopen met voorbijgangers, de moffen antwoord.
"Neen, wist niets van "ondergrondse" had niemand in de school gezien, en stond er dan ook pas".
Daarna renden de moffen met geveld geweer de speelplaats op en de gebouwen binnen,
Aan de achterzijde waren inmiddels hunne tegenstanders over de hagen gesprongen om, tussen de tuintjes door, langs een omweg de moffen in ogenschouw te nemen.

"Dit waren tenminste zo ongeveer de woorden van de cdt.
"En dan schrijven ze je rust voor", hij was pas geopereerd en de wonde was nog niet geheel genezen.
Maar, zo vervolgde hij, zelfs in de laatste dagen dat ze hier zijn, weet je niet wat je aan die moffen hebt.
De post aan de voorzijde vond het beter, af te zwaaien, om te voorkomen dat hij weer op de stomme vragen van die moffen moest antwoorden.
Hij stapte rustig een huis binnen, liep naar de achterzijde, maakte daar een praatje met de vrouw des huizes die aan de was stond, en vertrok door het achtertuintje.
Natuurlijkwas er veel belangstelling van de zijde van het publiek hetwelk even later nog door enigen van ons werd versterkt.Het was ditmaal een greep in de lucht, het gevecht waar de moffen op gehoopt hadden, kon toen nog geen doorgang vinden.

De losgeslagen germaanse provocateurs hadden geen tirailleurs maar enig samenhangende groepen tegenover zich, die evenveel aandacht aan non-combattanten schonken, als de Duitsers weinig.

Zelfdiscipline.

Donderend klonken telkens weer de ontploffingen in de Etos-garage, gedurende de bezetting door de moffen volgezet met machines om automotoren te herstellen.
De zo beruchte en gevreesde "Spreng-commando's waren bezig.
In de avond dromden de mensen bij alkaar, de gesprekken liepen bijna uitsluitend over de bandieten, en de streken die ze nog zouden kunnen uitvoeren.
In het R, kwartier, zaten twee P.A.N. leden, welke de wacht bij de telefoon hielden, ook des nachts.
Zaten, tenminste wanneer ze niet opsprongen om te gaan zien, welke ruit er nu weer uitvloog, of welk voorwerp nu weer naar beneden was gekomen bij de laatste ontploffing.
In de verder geheel verlaten straten was een groep op verkenning. Weggedoken in de bomtrechters rond de St. Trudokerk tuurden ze door het donker, naar de af en toe rondlopende, in hun dronkenschap lallende en vloekende moffen. Bij elke ontlading leek het alsof de duivels het hellevuur aan het ontsteken waren.O, wat popelden de P.A.N. harten om met die vlegels af te rekenen, hoe eenvoudig was het om deze dronken vernielers neer te slaan of te schieten, en daardoor niet alleen een einde te maken aan hun duivels spel, doch tevens wapens buit te maken.
De bevelen, zoals steeds met uitleg van het waarom gegeven, waren duidelijk"NOg geen geweld tegen de moffen", ze zijn nog steeds georganiseerd en hebben contact met de in de stad "grote hoeveelheid aanwezige "Grüne", welke onverbiddelijk wraak zullen nemen op de omwonende burgers.
Een ordonnans die alle berichten had overgebracht, kreeg dit bevel zelfs niet meer mee, zo'n vertrouwen werd gesteld in het eenmaal gegeven woord.

Plots klonk het geluid van de kleine D.K.W., waarmee het vernielings-commando en zijn springstof vervoerd werd; met echte dronkenmansvaart vloog het wagentje de Doelenstraat uit, en verdween in de richting van de stad.
Een viertal Wachtmannen met hun moedgevende kameraad " de jeneverfles", welke door hen geducht werd aangesproken, zwierven nog op straat rond, zij werden bijna op de voet gevolgd waarheen ze zich ook begaven. Na een tijdje werd het geluid van het D.K.W.tje weer gehoord en zag men de flauwe lichtjes stoppen voor het klooster in de Strijpsestraat, Een der leden het gebouw binnen, dat ook in gebruik was geweest bij de moffen.
Met grote spoed werd een hindernisren ingezet om in de buurt van deze schurken te komen, daar men weinig goeds van hun bezoek verwachtte.
Inmiddels was zoals even nadien bleek, het wagentje verder gereden en gestopt voor twee woonhuizen, die als Archief en Kartestelle bij de moffen in gebruik waren, en waarop nu schijnbaar hun aandacht was gevestigd. In deze huizen werd door de moffen een geweldige hoeveelheid springstoffen gedeponeerd, zoals later bleek.
De wachtmannen waren inmiddels ook op het toneel verschenen en begaven zich in een van de woonhuizen. De opinie van de P.A.N. leden was op dat moment: Ze zullen nog wat zuipen en daarna de zaak in brand steken of opblazen. Men zou trachten de naastwonende burgers even te waarschuwen. Maar na enige ogenblikken kwam het "Spreng-commando" al naar buiten, er werd wat geschreeuwd in het Duits, doch dat was die avond niet van de lucht geweest. En zelfs toen er een der wachtmannen gillend om zijn kameraden naar buiten en weer naar binnen stoof terwijl het wagentje snel wegreed, had geen der onzen enig vermoeden van wat stond te gebeuren.Totdat de geweldige ontploffing volgde. Zonder enige waarschuwing aan de naastwonende burgers, zoner zelfs te letten op hun wachtmannen had het sprengcommando zijn cultuurtaak volbracht.
Onmiddellijk snelden omwonenden te hulp evenals de L.B.D.
Logisch dat eerst de aandacht aan de getroffen Nederlanders werd gewijd. De in dienst van de moffen staande wachtmannen kwamen pas daarna aan de beurt, zij bleken of dood, of zwaar gewond te zijn. De Nederlanders kwamen wonder boven wonder met lichte kwetsuren, maar met een ontzettende ravage aan huisraad, ens. er af.

De P.A.N. ving wat er te vangen was, zichzelf niet uitgezonderd.
Werd een Gealliëerde missive aan de P.A.N. gericht, al eens verkeerd bezorgd, de P.A.N. ving de missive, met potlood-wijziging.

De Buit.

17-18 September waren ze op pad gegaan. In de late avond waren ze vertrokken vanuit hun kwartier, gevestigd in een der grote, bij de moffen in gebruik geweest zijnde, gebouwen. Hun kwartier was wel een der grootste, immers een dag later borgen ze er krijgsgevangene op, terwijl in een andere vleugel van het gebouw,

MESSAGE re: PILOTS

Goed werk.

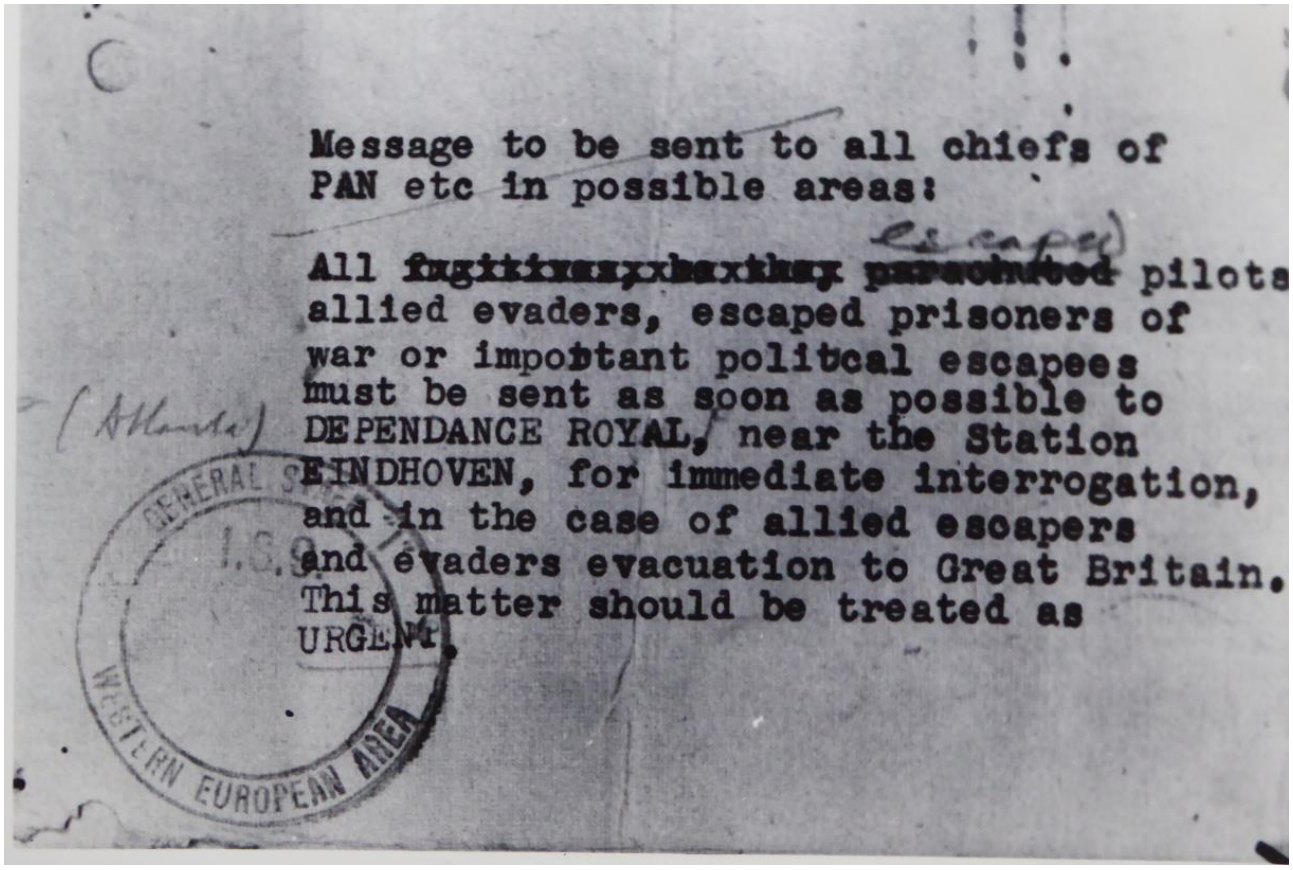

Message to be sent to all chiefs of PAN etc in possible areas:

All ~~fugitives, be they parachuted~~ escaped pilots allied evaders, escaped prisoners of war or important political escapees must be sent as soon as possible to DEPENDANCE ROYAL, near the Station EINDHOVEN, for immediate interrogation, and in the case of allied escapers and evaders evacuation to Great Britain. This matter should be treated as URGENT.

(Atlanta)

GENERAL STAFF I.S.9 WESTERN EUROPEAN AREA

Er hing geen bordje: Bezet! Maar veel interessanter vonden de heren het handjevol wapenmakkers van onbekende herkomst en makkelijk; ze werden er sprakeloos van en genoten zonder betaling van den aanblik dier zwijgzaamhonende ellendelaars.
Voorlopig, want hoewel het toneel verstarde tot tableau-virant, lazen de edelgermanen een bekend alfabet in geweerlopen en blikken, der blauwgeklede zwijgers.
"Aufgepast, Partisane".
Zij vertrokken althans.
Om met "het" Spreng-commando terug te keren. Welwillende waarschuwingen van Duitse zijde. Welwillender gegrinnik, plus nog zwijgende, maar wijzende geweerlopen.
Sprengcommando af. Aan het Noordelijk front geen nieuws.
Maar de P.N.E.M. gered, voor gezin werkplaats en instituut.

Wat er rond de P.N.E.M. gebeurde.

P.N.E.M. wordt door mijn mensen bewaakt, moet ik voor aflossing zorgen of zorgt J. daarvoor.
W. 19 E.

17-9844 9---

Dit bericht, gaf de uitvoering weer van de verschillende opdrachten tot bescherming van vitale gebouwen en punten welke door de verschillende Rayons Commandanten ter uitvoering waren aangenomen.
Voorzichtig marcherend, eerst door de bossen en het Philips de Jong park, was de kleine groep van af haar verzamelplaats in rayon S, naar de terreinen van de P.N.E.M. gegaan. Telkens waren een of meer verkenners vooruit gezonden, immers het wemelde nog van moffen en openlijk reeds hoorbaar, doch zouden aan hen geen hulp kunnen verlenen.Gelegen langs de spoorlijn 's-Hertogenbosch-Eindhoven dicht bij het Rijkskrankzinnigengesticht omringd door bossen kon het gemakkelijk genaderd worden, door onze P.A.N. leden, doch ook door de moffen.
De bewapening van het groepje was gering; slechts wat ondergedoken was, of op het vliegveld geannexeerd. Zulk een groep bewaakte dit voor Eindhoven en zijn industrie zo voorname object, het P.N.E.M.gebouw.
Doorlopend waren de verkenners in de weer. Tegen de namiddag bleek, dat in de bossen rond het gesticht, zich naar schatting een Compagnie-sterke groep moffen had samengetrokken.
Met bezoek van moffenpatrouille en of "Spreng-commando" moest toen met zekerheid rekening worden gehouden.
Het was echter een vast beraden groepje, waarvan verschillenden reeds meermalen de moffen een slechte nachtrust hadden bezorgd, gedurende de bezetting.
Versterking werd onmiddellijk in eigen rayon aangevraagd, en een moffenmitrailleur met de nodige munitie werd aangesleept.

Klooster Augustijnen.
Die de hitte droegen.

Aan handgranaten was geen gebrek; deze waren op verschillende punten in de door de moffen verlaten kwartieren met kisten vol buitgemaakt.
Op de eerste verdieping had W. een mitailleur met vier geweren geplaatst. Op honderd meter stonden 1 mitrailleur en 2 geweren en op tweehonderd meter een met geweer bewapende voorpost.
Het verwachte " de moffenpatrouille " kwam toch nog vlugger dan gedacht werd.
Een kleine patrouille uit vijf man bestaande kwam voorbij en staarde naar de voor hen nog onbekende mannen in blauwe overall en band. Zo verbaasd waren zij, dat ze zelfs vergaten te snauwen. Onze jongens keken naar hen, met het geweer in de aanslag.
Nu werd het de hoogste tijd, onmiddellijk gingen de onzen over tot de uitvoering van het opgestelde verdedigingsplan.
De mitrailleur werd verdekt opgesteld, zodanig dat hij de gehele toegang tot het terrein bestreek, naar de achterzijde, en opzij door schutter beveiligd. De rest van de groep stelde zich op de tweede verdieping van het gebouw op, alleen bereikbaar langs de zich aan de buitenzijde bevindende trap. Een lijn, waarop vuur kon worden uitgebracht, indien zij door de moffen werd overschreden, zou het sein tot vuren worden. Alles was met een flinke hoeveelheid ex- Duitse handgranaten werpklaar uitgerust.
Lang behoefde men niet te wachten. Daar verschenen ze weer, nu een groep van een tiental, een onderofficier van het geijkte Duitse type als commandant. Een vreselijk grote mond werd door hem opgezet.
"Naar beneden moesten ze komen, er zou geschoten worden".
Enfin, het gehele reeds vier jaar bekende repertoire werd afgedraaid.
Maar onze mofjes bleven buiten het hek staan. In de bovenverdieping van het gebouw, klonk slechts een schamper gegrinnik en de geweerlopen bleven naar buiten gericht.
Niemand sprak een woord, doch wachtte om zodra de moffen de aangegevenlijn zouden overschrijden, er op los te knallen.
Achter de mitrailleur zat de zwaar gebouwde onderduiker die in het Noorden zijn school in de steek had gelaten om zijn principes te houden, en daarom lid van de K.P. "S" was geworden.
"Op zo'n afstand kan ik niet missen" klonk het zijn makkers fluisterend in de oren.
"Met een paar vuurschoten zijn ze weggemaaid."
Of deze tweede patrouille niet wist hoe ze het had, of dat ze verlangden levend thuis te komen, ze verdwenen en lieten het terrein aan ons.
In gespannen waakzaamheid verstreek de nacht, niemand sliep.
Bij het aanbreken van de dag ging er weer een kleine groep op verkenning, De in de bossen rond het gesticht gelegerde moffen waren vertrokken.
Minder aangenaam was echter het bericht hetwelk enige tijd nadien binnenkwam. De gewapende voorpost was in handen van de moffen gevallen en volgens inlichtingen meegenomen in de richting van Best; een knap staaltje van de tegenstanders.

Alle mogelijke moeite werd gedaan om te trachten iets van hen te weten te komen, of te helpen.
De moffenmethoden kennende, spraken we van wonderbaarlijke redding toen na twee dagen onze reeds gefusilleerd gewaande medestrijder weer op kwam dagen.
Rapport W.19. R.C. S.

Goed afgelopen, maar het kon anders. De P.A.N. stond nu eenmaal in de voorste rij, waar de waarheid even vlot doorkomt als bij een jubileum op de achterste.r

Th.v.d.Boogaard.

Theodorus Wilhelmus van den Boogaard, geboren te 's-Hertogenbosch, 13 Februari 1921. Gesneuveld 18 September 1944 te Eindhoven.
Het was 10 dagen na Dolle Dinsdag dat in Eindhoven op het P.A.N. hoofdkwartier zich meldden twee K.P.ers uit den Bosch. Zij kwamen met berichten en met een opdracht. Bij de P.A.N. vonden zij onmiddellijk de nodige steun en voor des nachts een onderdak. De bedoeling van deze beiden, Jan en Theo, was om de volgende dag weer terug te keren, doch bij het aanschouwen van de activiteit, de methode van organisatie, en de werkzaamheden der P.A.N. besloten zij enige dagen te blijven.
Hun indruk van de P.A.N. was zodanig dat zij liever eerst nog wat van ons wilden opsteken om dezelfde organisatie-methodes bij de K.P. Den Bosch in te voeren.
Zij werden direct ingezet bij de P.A.N. actie op het vliegveld Welschap en bij het P.N.E.M. gebouw, terwijl Theo van den Boogaard tevens optrad bij de acties tot het herstel der orde in Strijp en bij de bewaking der vroegtijdig door de Duitsers ontruimde scholen en andere gebouwen.
Op Zondagavond 17 September besloten beiden om terug te keren, doch zij kwamen op hun stappen terug, vanwege de gevechten bij Son tussen Duitsers en Geallïeerde parachutisten.
In de nacht van Zondag op Maandag deed Theo patrouilledienssten door de stad en toen op Maandagmorgen 18 September de P.A.N. de belangrijkste punten der stad bezette, was hij wederom van de partij.
Bij een gevecht tegen de Duitsers in de Willemstraat gaf hij blijk van zijn dapperheid.
Toen deze Duitsers verdwenen waren, werd hij ingezet voor de bewaking van het Hoofdgebouw der P.T.T. op de Keizersgracht tegen eventuele Sprengcommando's.
De hele dag had Theo met een P.A.N.man wacht gehouden. Nog enkele P.T.T. beambten en een viertal politieagenten waren in het gebouw.
Met revolvers en handgranaten bewapend, werd boven de wacht betrokken.
Volgens berichten, al of niet geloofwaardig, zouden Amerikanen ieder ogenblik naar het centrum kunnen oprukken.
Plotseling hoorde Theo een auto de Kleine Berg afkomen.
De wagen hield stil op het kruispunt bij de Vrijstraat.
Hij voerde een mitrailleur en was bevolkt met een tiental goed gecamoufleerde moffen.
Theo dacht dat het Amerikanen waren, en wilde hen waarschuwen.
Hij onderscheidde hen niet direct als Duitsers.
Toen hij hen toewuifde, kwamen revolver, P.A.N. band en overall te voorschijn.
De vijand zag het onderscheid wel en gaf een mitrailleursalvo af.
Theo werd dodelijk getroffen.

Voor zijn medestrijders, een onverwachte en ontmuchterende teleurstelling, en voor zijn ouders, wier enige zoon hij was, een bijna onoverkomelijk verdriet.
Moge zijn heldhaftige nagedachtenis voor zijn vrienden een aansporing blijven om, bezield met de geest van zijn laatste ademtocht, voort te blijven werken aan een langdurige vrede, waarvoor Theo zijn leven gaf.

De P.A.N. moest het vooral hebben van handwerk en riskeerde dus haar aandeel.

Provocatie.

Henk en Karel twee vrienden uit de bezettingstijd liepen op 12 Sept. in de Frankrijkstraat, toen hun aandacht getrokken werd door twee alleenlopende moffen. In de tijd tussen Dolle Dinsdag en de bevrijding was het tevens ieders taak geweest om de moffen zoveel mogelijk te demoraliseren, en tevens te trachten wapens buit te maken. Zij knoopten met deze vooropgezette bedoeling, een gesprek met de moffen aan, en toen bleek, dat beiden de oorlog moe waren, en onder wilden duiken.
Ze maakten een serieuze indruk op Henk en Karel, en daarom gingen deze in, op een te maken afspraak.
Het viertal zou elkaar diezelfde avond ontmoeten bij het benzinetankstation aan de Bosdijk in Woensel. Vanzelfsprekend ging men na de afspraak naar het Rayonskwartier, waar toestemming werd verleend dat Henk en Karel die avond naar de afgesproken plaats zouden gaan. Te meer daar zij op deze bespreking naar voren brachten dat de zaak absoluut te vertrouwen was.
Afspraak met de soldaten was, dat deze al hun wapens, bestaande uit pistolen, machinepistool en geweren zouden meebrengen.
Op de afgesproken tijd, waren Henk en Karel en de beide moffen op de plaats van samenkomst aanwezig.
De moffen gaven echter voor, toen bleek dat ze niet alle beloofde wapens bij zich hadden, dat ze deze eerst wilden halen, wanneer Henk en Karel aanwezig waren. Dezen zouden daar wachten.
Intussen was er tijd verloren gegaan.
Uit de richting van de Lijmbeekstraat naderde met grote vaart een personenauto, waarin volgens het procesverbaal van de helaas ook gesneuvelde Wachtmeester C. den Braber zaten, : Weber S.D. Chef Eindhoven, Kooman en nog drie anderen eveneen in S.D. uniform geklede personen.
De auto remde snel af, en twee S.D. officieren sprongen eruit en riepen tegen Henk en Karel "Hände hoch", doch vuurden tegelijk op hen. Karel werd zodanig getroffen dat hij voorover viel, Henk wist ondanks zware schotwonden te ontkomen. Het grote haast verdween toen de auto.
Henk werd onmiddellijk geholpen, en de hulp van een vertrouwd arts werd ingeroepen, welke hem medische hulp verleende.
Deze achtte chirurgische behandeling noodzakelijk.

Daarom werd Henk naar het Binnenziekenhuis overgebracht, alwaar de chirurg nog diezelfde nacht alle mogelijke moeite gaf. Helaas niettegenstaande alle goede zorgen van dokter en verpleegsters kon Henk niet behouden blijven, hij mocht de bevrijding die reeds hoorbaar was, niet beleven en overleed op 13 September 1944.
Twee jongelevens gegeven voor een goede zaak.
Zij rusten in vrede.
Hulde aan hen, die evenals zovelen, het gevaar niet achtten en hulp en verpleging verleenden aan deze gewonde strijder voor de Nederlandse zaak.
Rapport R.W.C.
Processv. C. de B.

Rapport.

De Wachtmeester der Staatspolitie te Eindhoven Gerrit den Braber heeft de eer U het navolgende te rapporteren:
Bij het om het leven brengen van mijn vriend en collega Karel Linders, is door mij geconstateerd en onderzocht, hoe en op welke wijze zulks is geschied.
Te ca. 21.05 uur reed een vierpersoons luxe auto vanuit de richting Lijmbeekstraat en gaande in de richting Marconilaan. In deze auto zaten de twee mij bekende personen Weber (Duitser) en Kooman (Nederlander), beiden in dienst der S.D. Ook zaten in dezelfde auto nog drie mij onbekende geuniformeerde S.D. personen.
Uit deze auto is het vuur op de bedoelde slachtoffers geopend. Verdere gegevens zijn mij onbekend.
Uit het onderzoek, door mij, rapporteur, ingesteld op het lichaam van de overleden Linders, is mij navolgende gebleken.
In de linkerslaap vertoonde zich een pistoolschotwond welke een kanaal achterliet in schuins opwaartse richting, doch het projectiel heeft het hoofd niet aan de rechterzijde, noch ergens anders in het lichaam verlaten.
Verder bleek mij, dat de buik van het slachtoffer door middel van een bajonetsteek is opengereten, hetwelk bij bleek uit de preciese vorm van de gaten, welke de kleding van het slachtoffer vertoonde, en aan het bloed hetwelk aan de binnenzijde van de kleding te vinden was, aangezien te constateren was, dat het bloed het lichaam verlaten had langs de zogenaamde bloedlopen van een bajonet.
Waarvan door mij ambtseedig verslag opgemaakt; getekend en gesloten, het rapport gedaan te Eindhoven, den 16e September 1944.

De Wachtmeester
w.g. G. den Braber.

(Had met dit rapport de dood de rapporteur, wiens uur ging slaan, op een mogelijke beurt voorbereid?

Het was een intens droeve gewaarwording, tussen de rapporte
dit eigenhandig in potlood ter plaatse opgenomen verslag
te ontmoeten, onmiddellijk gevolgd door het overlijdensbe-
richt van den schrijver, agent G. den Braber.
Hij deed zijn Nederlandse plicht en vuurde op een Duitse
motor met zijspan, waarvan de Engelse bestuurder hem doodde

Terwijl zwermde de P.A.N. in en om de stad, wikkend en wegend.
De rapporten verliezen belangrijk aan lengte en litteraire waar-
de minder aan duidelijkheid en bedoeling.

Eddi aan Staf.

Er worden mensen gearresteerd door P.A.N. zonder opdracht
alleen op aanwijzing van burgers. Er zijn al slachtoffers
die goed waren. s.v.p. maatregelen.

Eddi.

Eddi aan Staf.

Hoofdkwartier in Aug. klooster opgeslagen.
Aanwezig R.C., G.C. plus 8 man.
Groep Oome Jan niet verschenen.
In de stad is geschoten.
Vraag me af of Jan op eigen houtje bezig is gegaan.
Op perron Oost-Zuidzijde staat wagentje met dynamietpatrone
S.v.p. zo vroeg mogelijk weg laten halen.
Buit: 1 krijgsgevangene. In klooster onder bewaking in bed
gestopt.
Ben met 6 man op autovangst.
S.v.p. 100 sigaretten.

Eddi.

Eddi aan Staf.

Nodig met bekwame spoed naar de Burgt:
100 post.patr. 6.35
2 kisten handgranaten (van W.26)
200 holl. geweerpatronen.

Eddi.

Ben met 26 man onderweg naar Burgt.
Heb groep Pierre ook daar besteld voor corvée en transport-
dienst.

Eddi.

Indien Staf boodschappen of berichten heeft, dan s.v.p.
schriftelijk. Ik hoor bij mijn mensen.

Eddi.

Bericht van Eddi aan Staf.

1. Er bevinden zich wapens in het gebouw van de Eindhovense Golf te Valkenswaard. S.v.p. kraken. Doorgeven aan Valkenswaard.
2. Er bevinden zich een paar karabijnen met munitie in het St. Joseph-Ziekenhuis. Postende agent om sleutels vragen van kelder, evtl. zeggen: Rode Kruis, dat Ziekenhuis heeft overgenomen, wenst onder geen voorwaarde, dat die wapens daar blijven liggen.

Doorgegeven aan Gerard
d.d. 17-9-'44
Eddi.

Beter één fiets aan de hand dan twee; geen gedek op de voorman.

Beste Eddi,

Even moet ik wat recht zetten betreffende de fiets van Louk. Wim heeft deze fiets tijdig aan mij afgeleverd. Gezien echter het feit van fietsenvordering (bij mijn mannen in Geldrop vielen twee slachtoffers) heb ik order gegeven de fiets even vast te houden. De band is lek, heb deze intussen laten repareren en toen de storm wat was geluwd naar Eindhoven laten brengen. Je begrijpt het was een voorzorgsmaatregel.
Wat was er van terecht gekomen als er een koerier met 2 fietsen op stap was gegaan?
99% kans dat beide fietsen verloren waren. Ik maak natuurlijk gaarne mijn excuse voor dit geval maar heb in beste weten gehandeld. Wim treft in dezen geen schuld.
Hoe gaat ie overigens? Hier alles wel. Wachten en wachten.
Het leed zal nu toch wel gauw geleden zijn.
Hou je taai, beste wensen, een stevige poot.

je Piet.

P.S. Heb ook overige berichtjes van Louk en Wim doorgegeven.

Zo de waard is, vertrouwt hij zelfs Duitsers.

20-9-'44. 0.35

Louk aan Staf namens Eddi.

Zijn in een gevecht gewikkeld geraakt met moffen tegenover Valkenshorst (weg Leende-Valkenswaard) Eddy ging naar Luitenant om te vragen: Overgeven of vechten. Mof schoot daarop Eddy vanaf 2 meter afstand in linker-bovenarm. Waarschijnlijk been verbrijzeld. Heb hem naar Valkenswaard Ziekenhuis gebracht. Versterking gehaald uit Valkenswaard. Piet van Riel (Duitse motor van C.) gedood.
Zijn nu in Valkenswaard ingekwartierd, weten nog niet wat morgen te doen. Ga terug naar Valkenswaard. Heb hier alle mensen zoveel mogelijk gewaarschuwd.

Louk.

Westwaarts was het ook al oorlog en het rapport van de dorpen werd aangevuld met talloze kaartjes omtrent Duitse eenheden, geschut, mitrailleurnesten, enz. De dood gaf ook wel verlofdagen, hij haalde de betrokkene toch onder tropischen hemel in.

Line Crossing.

Het was een beetje opvallend geworden in het hoofdkwartier Willemstraat 26. Ook Wal 1 was niet zo geschikt en tijdelijk werd het hoofdkwartier verplaatst naar de Marechausseekazerne, waar gedurende de bezetting alle hulp en medewerking werd verleend.
Langzaamaan stapelden de berichten en inlichtingen zich op, over opstellingen welke normaal over D.C. Kempen "S" leidden, doordat er daar een minder prettige opeenhoping van moffen was. Alle inlichtingen en verkenningen richting Best, Son en Valkenswaard, waren steeds blijven liggen (enige dagen).
De dubbele doorgevingen waren beiden mislukt.
Er moest iets op gevonden worden. Volgens verkenningen en inlichtingen, was de weg over Valkenswaardse grens het beste. Daar er waarschijnlijk zodoende rechtstreeks contact zou ontstaan met de Geallieerden, moest hiervoor niet alleen iemand bekend met de route enz. worden uitgezonden, doch ook iemand voldoende met de organisatie bekend.
Terwijl tevens militair begrip moest bestaan om onderweg inlichtingen op te doen.
Kees, Marechaussee van het goede hout, vurig verzetsman, en lid van de P.A.N. nam deze uiterst gevaarlijke en belangrijke zaak op zich.
Het gelukte hem door te dringen tot aan de grens, alwaar hem plaatselijke hulp werd verleend. De eerste poging om over het Albertkanaal te komen mislukte. In diezelfde nacht stelde zich achter het Albertkanaal een S.S. Divisie op.
Informaties en verkenningen van de P.A.N. brachten hem ervan op de hoogte, naast zijn eigen waarnemingen, dat deze opstelling wel eens bedoeld kon zijn om het kleine bruggehoofd dat de Geallieerden gevormd hadden, op te rollen.
Die nacht slaagde de overtocht over het Albertkanaal wel, Kees kwam via de I.S. van de Geallieerden bij het hoofdkwartier terecht, alwaar zijn berichten werden overgenomen, en door hemzelf de nodige mondelinge toelichting werd verstrekt.
Een geweldig vuur werd bij het aanbreken van de dag op de moffen gelegd. Later bleek, dat de voorgenomen aanval van deze S.S. Divisie op die ochtend hierin inderdaad was doodgelopen.
De lust tot aanvallen was hun geheel vergaan. Kees keerde met de Geallieerden terug, om rechtstreeks door te gaan tot Nijmegen de I.S. van de Engelsen. Eind September kwam hij weer naar Eindhoven terug, bij de inmiddels opgerichte 1e Cie van de S.N.B.S. Hij ging met zijn Comp. mede naar Indië en sneuvelde als Eerste Luitenant te Bangka op 2-6-1946.

18-9-'44.

Van C.C. aan Staf.

Verkenningen worden verricht richting Valkenswaard.

MOFFEN OPBRENGEN

Ze gingen na jaren uit Brabant weerom.

Ordonnans Staf aangewezen (brenger dezes).
4 Ordonnansen in opdracht van R.C. voor ons Rayon aangewezen.
Hoe zit het met de aansluiting van het Informatiecorps?

Gerard.

← Goed en kort.

Frans!

Nrs. 64, 62 g. 60 Edelweisstraat nog niet geplunderd.
zorgen voor bewaking!

namens Dré
Paulus
R.C. Gestel.

Rapport verkenningen d.d. 12 September 1944 richting
Valkenswaard en Bergeyk.

Militaire situatie:
Valkenswaard:
Engelse tankformatie bij Borkel teruggenomen tot op de grens.
Een marechaussee is meegegaan voor aanwijzingen. Stenen brug over Dommel ten Z.Z.W. van Valkenswaard zwaar verdedigd met stelling halve boog rondom.
Gehele weg wordt bestreken. Brug niet opgeblazen.
Loopgraafstelling ten Z. van Valkenswaard.
Bij de brug over de Dommel bij Dommelen worden landmijnen gelegd.

Knokploeg van Valkenswaard ligt bij "Malpy-bergen".

Bergeyk.

Engelsen bij "Barrier" op grens, tegenover zich Duitse troep.
Pantsereenheden zijn reeds bij Bergeyk geweest.
Verdere opmars wacht ons.
a. vernietigen van ingesloten troepen bij Lommel.
b. zware tanks.
c. Nederlandse brigade.

Verdere opmerkingen:

Opperwachtmeester H. bevond zich met enige marechaussees bij Engelse troepen, reeds over radio omgeroepen.
Volgens ooggetuige (Marechaussee): Engelsen, van prima uitrusting voorzien; maakten keurige indruk.
Behalve Marechaussee ..... ook Marechaussee ..... niet geheel safe.
Berichten omtrent Bergeyk afkomstig van marechaussee die zich persoonlijk bij de Engelsen heeft bevonden. Hij sprak zelf geen Engels.

De ordonnansen
Jan en Kees.

BANKETBAKKERIJ COPPENS

De nieuwe dag tegemoet.

Gezien:
GC. Gerard.

Rapport werkzaamheden Groep "Were di".
Vrijdag, 15 September 1944.

Voormiddag gevuld met het verrichten van diverse tussenwerkjes.
Namiddag: Verkenningen verricht Leenderweg-Hezerweg-Aalsterbrug en richting Bergeyk.
Punt 4 van groepsrapport d.d. 14 dezer alsmede punt 5 besproken met Dré.
Kees heeft wederom één rijwiel gerepareerd.
Van de Marechaussee te Bergeyk hoorden wij, dat burgers uit Luyksgestel hadden gezegd, dat "Kees" enz. veilig en wel in de linies waren gearriveerd.

Werkzaamheden op Zaterdag, 16 September 1944.
1e Verkenning "Gefechtstand" - Aalsterweg.
2e Verkenning Geldropseweg en Rielsedijk.

15 September 1944.
De G.C. van "Were Di".
Gerard.

Rapport Groepswerkzaamheden Donderdag, 14 September 1944.

- Voormiddag diverse werkzaamheden verricht: Ordonnansen aangewezen, e.d.
- Namiddag: Verkenningen verricht Aalsterweg Genneperweg en omgeving. Voor resultaten zie bijlagen.
  Ordonnansen Jo en Tony aangewezen voor Staf. T. heeft diverse karweitjes opgeknapt. Contacten gehad met J.L. aan Dré bekend.

Te verrichten werkzaamheden op Vrijdag, 15 September 1944.

1. Verkenningen terrein Leenderweg-Hezerweg.
2. Idem "Gefechtstand", welke 13 September nog gelegerd was, langs de Aalsterweg in het café tegenover ingang Kortonjo, begin asfaltweg.
3. Verkenningen richting Bergeyk e.o.
4. Besprekingen openen, indien wenselijk en nodig, met betrouwbare timmerman en schilder, voor het vervaardigen van borden met Engelse tekst, voor richting en belangrijke punten in de stad, b.v. Gemeentehuis - Station- Post en Telegraaf- enz.
5. Situatie opnemen bij Obam en Daf.
6. Beweeglijkheid groep verhogen (fietsen repareren hm!).

De G.C., groep "Were Di".
Gerard.

Atilla op retour.

Rapport betreffende verkenningen van omgeving Geldropseweg tot Geldrop.

Halverwege Geldrop, op de hoogte van de steenfabriek, worden momenteel alleen militaire werken aangelegd:
Aan de Noordzijde van de weg waren bij de villa (zie kaartje) enige tenten opgesteld.
Aan de Zuidzijde van de weg in de greppels langs het sintelpad naar Tivoli, scherfvrije schuilplaatsen aangelegd met takken gecamoufleerd. Van geschut of mitrailleursnesten niets kunnen ontdekken, daar er echter ca. 40 soldaten aan het werk waren zal er toch wel "iets" moeten komen.
De spoorbrug over de weg in Geldrop werd "bewaakt", door twee soldaten, die maar wat rondlummelden.
Een springlading of iets dergelijks was echter niet aangebracht Naar verkregen inlichtingen is de spoorbrug over het Eindhovens kanaal wel voorzien van een grote hoeveelheid springstoffen.

Sj.-K.

Zaterdag, 16.9.1944.

Opnieuw verbinding met de Atlanticwall.

Aanvullende opmerkingen: (volgens inlichtingen van andere "toeschouwers".
Uit opmerkingen der militairen bleek dat het de bedoeling is de Geldropseweg onder vuur te kunnen nemen in de richting van Geldrop.
Hiertoe zullen aan de Noordzijde van de weg, langs het pad naar de steenfabriek, nog enige stellingen opgeworpen worden.
Plaats en schootsveld zijn op de kaart ongeveer aangegeven.
Uit Wassenaar is een bericht doorgekomen dat aldaar op het kruispunt "De drie Papegaaien" een installatie zou staan voor het afschieten van vliegende bommen.

Sj-K.

Gezien:
S.II -G.C. Gerard.
"Were Di".

Sj. 1.

Donderdag, 14.9.1944.

Eindhoven genaderd!
De P.A.W. bestreek de hele omgeving om de Geallieerden een blijde inkomst te bereiden.

Rapport betreffende verkenningen van omgeving Aalsterweg van Eindhoven tot Aalst.

Omgeving Eikenburg:

In het bos, iets ten Z. van het Abbe-mausoleum werden stellingen gegraven, waarschijnlijk om het vlakke terrein, ten O. hiervan te kunnen bestrijken. Ook direct langs verlengde Roostenlaan werd gegraven. Op kaart groen aangegeven.
Langs de weg en in het maisveld staan twee zware mitrailleurs opgesteld, de laatstgenoemde stonden achter op een met takken gecamoufleerde vrachtauto. Beiden op kaart gemerkt: A. Op hoek van weiland aan andere zijde was een stuk geschut opgesteld dat over ca. 90 graden gedraaid kon worden, van W. naar N. op kaart gemerkt B.

Bij C. eveneens een stuk licht geschut.
Langs het weggetje naar boerderij iets zuidelijker waren mitrailleurnesten ingericht, eveneens midden op het weiland aldaar

Aan de overzijde van de weg;

Langs weggetje met bomen op dezelfde hoogte waren mitrailleurs, licht geschut en waarschijnlijk ook pantserwagens ingegraven. Deze bevonden zich eveneens op het weiland ten N. hiervan. Achter het terrein van de Watertoren bij Ijsbaan waren eveneens stellingen opgeworpen, met takken gecamoufleerd.

Verdere opmerkingen:

Van het aanleggen van mijnenvelden hebben we niets kunnen ontdekken, ook de Eindhovense burgers die moesten spitten, hebben we er niet waargenomen. Ook door anderen niet gesignaleerd.

Sj. -K.
Woensdag, 13.9.'44

Eindhoven, 2 April 1946.

Ook aan de andere zijde werd het centrum gedekt.
Helemaal telegramstijl, want de bodem trilt al.
Woensel 18-8
6 stukken veldart. -bij brug over kanaal Best in stelling.
8 stukken (2Batt) in depôt bij molen (Acht) rechts van Bosdijk.
Op Bosdijk en Frankrijkstraat geen weerstandsnesten.
Geen troepen in bos tegenover Krankzinnigengesticht rechterzijde Bosdijk.

In stelling gelegen
15 krijgsgevangenen. Geschut veroverd op
Kloosterdreef. -1 gesneuveld.
Gecombineerd met Engelse troepen slag geleverd - door P.A.N.
30 krijgsgevangnenen plus buit.Patrouille etc. Wolterbeek gearresteerd.
Kerk in Best - 4 Krijgsgevangenen.
..... 28 vrijwillige krijgsgevangenen.

Rayon Woensel - Vlokhoven.
Maandagnacht-contact met de D. - kanon - met groep van vier-7 Patr. - zich daarbij - 10 Parachutisten-binnen 30 uur D. onschadelijk.
N.S.B. gearresteerd.
Nu nog op wacht in Son bij krijgsgevangenen.
Maandagmiddag 17-8 met 8 man op patrouille in poging om gevangen P.A.N. man te bevrijden.
's-avonds arrestaties verricht.
N.S.B. enz.
Dinsdag ~~18-8~~. 19-8
2 Man op verkenning langs kanaal in Son voor de Amerikanen Richting Best.

Moffen ontwapenen.

Die Waffe nieder.

De dood was niet kieskeurig. Duitse of geallieerde hulp was hem gelijk.

Adri luycks,

De gehele ochtend had hij in een kruidenierszaak, zuiver om de mensen te helpen, zijn diensten verleend.
Tegen de middag vroeg hij aan zijn commandant verlof om in Woensel de situatie te gaan opnemen, daar uit deze richting op die 18 September '44 telkens geschut- en geweervuur klonk.
Hij kreeg toestemming, de anderen moesten op hun eigen posten blijven, en vertrok in overall gekleed met band om, en met een Duits geweer gewapend.
Nadat het Duits antitankkanon was opgeruimd, dat zich genesteld had op de driesprong bij dokter Verhagen, voegde hij zich bij de Amerikaanse Parachutisten, om met hen het rond deze wegen liggende openliggende terrein, velden en huizen van Duitsers te zuiveren.
Volgens ooggetuigen vooraan, steeds als eerste om door een paadje of zijgang van de huizen te sluipen.
Verschillende Duitsers werden door hem krijgsgevangen gemaakt.
Zo was hij wederom door een van de zijgangen op ongeveer no. 401 van de Woenselsestraat. Van omwonenden kreeg hij inlichtingen, dat daar in de buurt een felle N.S.B.er woonde die thuis zou zijn, en waarschijlijk nog enige moffen verborgen hield.Inmiddels was de witte P.A.N.band van zijn arm losgeraakt,
Hij vergat deze om te doen, doch stak hem tussen zijn gordelriem.
Dit werd zijn noodlot.
Hij begaf zich naar de straatzijde van het door de bewuste N.S.B.er bewoonde huis, en trachtte toegang te krijgen. Toen niet werd geopend, sloeg hij met de kolf van zijn geweer het raam in.
Juist met een been over het vensterkozijn, ratelde een tommygun van de ook weer op de straat gekomen Airborns.
Dodelijk getroffen viel hij achterover.
Zelfs de geharde parachutist, die naderbij kwam, was ontsteld.
De zichtbaar geworden P.A.N.band had te laat gesproken.
Een vreselijke vergissing.

Woensdag, ~~19-9~~ 20-9
Groepsgewijs patrouillelopen in getroffen wijken.

Bij begrafenis van 3 P.A.N. leden dienst gedaan als vuurpeleton.
Wel met scherp; maar er was zo gauw niets beters bij de hand en het sloot zeker zo juist aan op de droeve afloop.

Eindhoven 15-9-'44.

Van Bosdijk tot kruispunt Best.
Tussen pand 1026 tot 2040. 2 stuks antitank geschut.
Links van brug Bosdijk tot spoorbrug 4 zware mitrailleurs.
Rechts - idem.
In de glooiing van de brug overzijde kanaal gevechtswagen.
Op de brug lading dynamiet, hoeveelheid onbekend.
Huizen overzijde brug, 1 Km. afstand, geëvacueerd.
Door onbekend aantal militairen bezet. Onder aan de glooiing overzijde kanaal, links van de weg 1 stuk zware artillerie plm. 14 cm.
Rechts idem, 300 meter in het veld te Son; omgeving brug hedenmiddag door bevolking moeten ontruimen.
Van Best via omgeving kanaal naar Son, verboden terrein.
Voor zover bekend alle bruggen nog intact.

J.A.
10-569.

G.v.d.
11-116.

Eindhoven, 16-9-'44.

D.C.
Bijgaande situatietekeningen van D. opstellingen Best-Oirschot getekend, door de man die het verkend heeft; wordt U voor het volgende ter beoordeling aangeboden.
Moet deze behandeld worden als die uit Son, die gisteren doorgegeven zijn, of zijn ze in deze vorm onbruikbaar?
Hierop gaarne spoedig antwoord, indien ze getekend moeten worden, zal dit vannacht geschieden. We weten dan tevens hoe we hierin in het vervolg moeten handelen.

Onno.

Gr. W.19.

Naar Zeelst brug intact, brug naar vliegveld ook.
Route: Boer F., brug naar Zeelst, langs kanaal, brug naar vliegveld, weg naar Vensedijk en terug.

Inlichtingen mensen uit Acht; niets gezien.
Cirschotsedijk van Mispelhoeve vrij.
Woenselsestraat wordt gevochten.

W.19.
Eb.

Eindhoven, 16-9-'44

D.C.
Hierbij de voorlopige opgave van legersterkte en bewapening Cirschot.
Gespecifiëerd krijgt U alles, zodra wij de zaak uitgewerkt hebben (de lijsten zijn zo juist binnengekomen).
31 Militairen.
4 pistolen met 135 p.
5 revolvers met 65 p.
2 karabijnen met kisten vol munitie.
1 mitrailleur M.25 2 trommels met meer dan 1000 p.
16.30 uur.

Onno.

Eindhoven, 16.9.'44

D.C.
Hierbij de nog ontbrekende lijsten van Gr. Sp. 19, 20, 21, 22 en 23.
Te Uwer attentie diene, dat de Gr. 12, 22 en 23 overgaan naar Rayon Centrum (Eddy).
Waarschijlijk zullen er nog enige lijsten komen, maar dan toch hoofdzakelijk omtrent Burgt.
Bijgaand een kaartje van het door ons ingevoerde kaartsysteem.
Van deze hebben we 1600 in totaal in voorraad.
We willen U gaarne uitleg geven van het systeem, waarmee gewerkt wordt, indien U plaats en tijd daartoe wilt opgeven, en de daartoe te zenden administratieve kracht bij ons wilt introduceren.
De kaarten zijn individueel bedoeld, waarbij naam en adres pas ingevuld worden als het gevaar geweken is.
Met Vaderl. groeten,

Onno.
Eb./Willy.

3.
15.30 uur.

Ehv. 16.9.'44.

D-C-
In antwoord op Uw schrijven (geen nummer), deel ik U mede, dat het aantal partisanen in rayon W19, plusminus 300 telt.
De zuivere gegevens zijn reeds op het hoofdkwartier aanwezig.

Ook wat bewapening en kleding aangaat.
Wat localiteit betreft, zijn hier diverse gebouwen die reeds door de Duitsers in gebruik zijn geweest, o.a. de Jongensschool, Kootwijkstraat, Klooster Bezemstraat, Chr. Nat. School, Bezemstraat, Philipsschool, Apeldoornstraat, R.K. School, St. Trudostraat en nog 3 R.K. scholen Bredalaan.
Hier nog twee scholen die niet door de D, in gebruik zijn genomen: Chr. Muloschool Iepenlaan, R.K. Jongensschool Frederiklaan.
(Dit was de radio-opslagplaats.)
10.30.

Met V. groeten P.A.N. W.19.

In de stad zuiverde en verzorgde elke afdeling haar wijk.

Eindhoven, 24 September 1944.

Rapport van de werkzaamheden der groepen IV en V van het rayon Gestel der P.A.N.

Maandag, 18 September:
Overalls gehaald op het hoofdkwartier, banden ontvangen en uitgedeeld.
Dienst op de weg waarbij enkele vuurwapenen van onbevoegden werden ingenomen.
Munitie, wapenen en uitrustingsstukken in perceel X No2 geconcentreerd.

Dinsdag, 19 September:

Appèl om 8.30 uur. Alle manschappen aanwezig. Enkele groepen hebben een aanvang gemaakt met het in hechtenis nemen van N.S.B.ers.
Patrouille gelopen in de stad en wapens in beslag genomen.
Des namiddags deze werkzaamheden voortgezet met een inmiddels verkregen vrachtwagen.
Des avonds de bevolking gewaarschuwd binnen te blijven met het oog op een mogelijke nadering van de vijand.
Na het bombardement van die avond met afzonderlijke groepjes gidsdiensten verricht voor de Geallieerde troepen.

Woensdag, 20 September.

De bewapening gecompleteerd, munitie bijeengezameld en de manschappen geinstrueerd; de werking van karabijn en handgranaten uitgelegd.
Eenvoudige exercitie-commando's behandeld en met de manschappen beoefend.
Patrouilles in diverse richtingen het rayon ingestuurd.
Groepen IV en V gereed gemaakt voor gewapende patrouille naar Best.

Order gewijzigd - en met overvalwagens schuilplaatsen gezocht waar nog Duitsers zouden zijn , die lichtkogels afgevuurd zouden hebben , Geen succes gehad.

Donderdag, 21 September:

Appèl 8.30 uur. Alle manschappen aanwezig. Kwartier schoongemaakt. Groep LV (vD.) verhuisd naar "Ons Thuis" in de Donboscostraat. Patrouille gelopen. Met 2 man terrein Z. van de ontginningsweg verkend; geen Duitsers aangetroffen.
's Avonds bespreking met de groepscommandanten van I,II en III van ons rayon; werd overeengekomen , dat nauwer contact gezocht zou worden en dat zou geselecteerd worden.
Wim met 3 man naar Brussel vertrokken, om Engelse militairen weg te brengen.
Des nachts individueel gepatrouilleerd voor gidsdiensten.

Vrijdag, 22 September.

Appèl 9 uur. Alle manschappen aanwezig.
Om half elf afgemarcheerd naar het hoofdkwartier, waar opdracht werd gegeven om met 6 man een aantal gevangenen naar België te brengen. Een wagen bleek niet aanwezig, zodat voorlopig bij de gevangnen de wacht werd overgenomen. 2 Man in actie geweest om een wagen te vorderen voor het vervoer der gevangenen (circa 20). Toezegging verkregen van de Town-Major, dat door de Engelse militairen voor een wagen gezorgd zou worden.
De wacht betrokken in school (H. Hart), Ploegstraat 20, waar gevaar voor plunderen bestond .
Verder geen bijzonderheden.

Zaterdag, 23 September.

Wim uit Brussel teruggekomen. De wagen in Aalst achtergelaten wegens defect. In het kwartier van "Ons Thuis" gebleven.

Hier kwam de rayonscommandant de nieuwe regeling mededelen waarbij naar voren traden, die deel uit wensten te maken van de Ned. Stoottroepen.
De overblijvende manschappen werden ontwapend, hun overalls en banden ingenomen en hun werd door de rayonscommandant hartelijk dank gezegd voor de bewezen diensten.
De vrijwilligers marcheerden 's avonds af naar de school in de Iepenlaan. 's Nachts geen dienst.

Zondag 24 September.
Appèl 9 uur in de Iepenlaan, 4 man afwezig.
Opgemarcheerd naar het ontspanningsgebouw.

G.C. B.
R.C. P.

Eindhoven, 24 September 1944.

Rapport van de werkzaamheden der groepen I, II en III, van het Rayon Gestel der P.A.N.

Maandag 18 September.
Overalls uitgedeeld op het kwartier P.A.N. Hoogstraat 238.
Eveneens banden en aanwezige wapenen. Patrouille langs de weg.

Dinsdag 19 September.
Overdag patrouille gelopen in het gedeelte van Gestel bewesten de Hoogstraat. Het gebouw van de S.D. op de Paradijslaan door 2 man laten bewaken.
Des avonds de bevolking van Gestel gewaarschuwd voor mogelijk naderende vijand. Na het bombardement des nachts gewonden getransporteerd naar het gebouw "de Volksbond".

Woensdag 20 September.
Enkele huizen, door N.S.B.-ers verlaten, aan volkomen dakloozen toegewezen. Opruimingswerkzaamheden verricht in het huis bewoond door de Fam. O. in de Hugo Verriesstraat.
De Bennekelakkers werden afgezocht op eventuele achterblijvende Duitse soldaten.

Donderdag 21 September.
Hoodzakelijke opruimingswerkzaamheden verricht in de Rivierstraat waar zich onder het puin nog enkele lijken bevonden.
Enkele onschuldigen in hechtenis genomen; in overleg met het Hoofd der politie, de Heer ----------, in vrijheid gesteld.

Vrijdag 22 September.
De door Philips gehuurde huizen in de Hoogstraat no. 12, 14 en 16 van een wacht voorzien ter voorkoming van plundering.

R.C.P.

De in Nijmegen belande Geallieerden hadden braaf wat Duitsers in de rug met veel materiaal, dat beproefd werd op de smalle corridor, en met succes; zodat de aanvallers, daar verkenners en gidsen behoefden. De Nederlander is normaal al een onhandig mentor, laat staan in een bevrijdingsroes. Wie er in slaagt de ooit goed bedoelde, uitvoerige aanwijzingen op te volgen, kan zich wel voor ontdekkingsreiziger aanmelden.
Dus moest de P.A.N. het gat helpen dichten, al was het niet bij de deur, en al waren de apocalyptische ruiters van beide partijen er óp uit om tussendoor wat ongelukken te maken.
De heren werden tegen eigen ijver in bescherming genomen. De actie werd uitgevoerd en ze kwamen behoorlijk in het ziekenhuis terecht.

De P.A.N. bij de doorbraak der moffen te Uden-Veghel.

De voor de bevrijding door de verschillende Rayons verrichte verkenningen welke centraal werden doorgegeven, maakten het na de landing der Paratroepen, noodzakelijk om verkenners in een kern te verenigen, waarin Stratum een hoofdaandeel had.
Onmiddellijk na de bevrijding was het op het Hoofdkwartier een ware stormloop van Geallieerde Officieren.
De reeds voor de bevrijding verzamelde inlichtingen onder meer de z.g. Peel Raamstelling werden er doorgegeven, doch er waren berichten nodig van uur tot uur.
Jacques ~~was van de [illegible]~~ had zich met deze verkenningen beziggehouden. Hij stelde uit de kern van de reeds ervaren verkenners de verkenningsgroep A. samen.
Ter bespreking bezocht hij de Staf van de IV M. divisie, die gelegerd was in de buurt van Valkenswaard.
Donderdag 21 September 1944 begon het eerste werk van de verkennersgroep A.
Opdracht, met vier man in auto, streek ten Noorden van het Eindhovens kanaal te verkennen.
Op de grens van het bevrijde gebied, werd de overall uitgetrokken en met de auto achtergelaten, en in twee groepen van twee ging men verder de hei op, ongeveer een km. ten W. van Broek-Heideschoot
Volgens gegevens van burgers, en de daarop volgende eigen waarnemingen bleek, dat er circa 15 tanks in de buurt waren waarvan twee nauwkeurig konden worden waargenomen.
Een gecamoufleerd mitrailleursnest werd ontdekt op de terugtocht aan de N. zijde van het kanaal; ten Z. van Broek evenseens een; om 14.15 werd verslag uitgebracht in H.K. Stratum bij Jacques.
Vrijdag 22 September 1944, 7 man 's ochtends om zes uur vertrokken ter verkenning van de vakken: St. Oedenrode, Veghel, Erp, Gemert, Beek, Lieshout, Son, Uden, Mill, Gemert, Beek.
Voordat St.Oedenrode bereikt was, moest worden gestopt, en allen moesten dekking zoeken voor hevig granaat- en mitrailleurvuur. Op een boerderij in de nabijheid, werd van de gelegenheid gebruik gemaakt, om een stukje te eten.
Na een tijdje gingen we verder onder geweervuur aan weerszijden van de weg.
Zo werd met af en toe stoppen doorgereden tot Veghel.
Berichten voor de K.P. werden toen achtergelaten op het Gemeentehuis.

Daarna werd doorgereden naar Uden.
Volgens de K.P. aldaar was de militaire toestand zeer kritiek.
Om de inlichtingen te completeren werd bij de verzetsgroep die onder leiding van de Burgemeester stond, benzol gekocht.
Van burgers die uit Helmond en omstreken waren gevlucht, werden inlichtingen verkregen over de situatie en militaire toestand tussen Helmond en Uden. Op de terugweg naar Veghel, waar deze gegevens per eigen ordonnans naar Eindhoven zouden gaan, werden we gestopt door militaire Politie, die wel zou waarschuwen als we weer door konden gaan.
In de wagen werd toen rapport opgesteld van alle gegevens welke reeds verzameld waren.
Direct hierna werd het dorp Veghel onder hevig granaatvuur gelegd door de Duitsers; eveneens de omgeving ten Noorden ervan; het vuur schoof op naar het Oosten en passeerde ons.
Bij het dekking zoeken, verkregen we contact met enkele Engelse soldaten, die een stuk pantserafweer op de weg hadden opgesteld T. ging met een van hen mee om in de verte een vermoede mof op te sporen.
Al spoedig kwamen ze terug met een buitgemaakte mitrailleur, de Duitsers waren gevlucht.
De Militaire Politie deelde ons mede dat de weg naar Eindhoven versperd was, weshalve we terugreden naar Uden.
De Burgemeester aldaar riep onze hulp in, omdat er ten Oosten van Uden werd geschoten.
Hier waren de Duitsers aan het proberen een half uitgebrande munitietrein leeg te halen.
Dit bericht werd eveneens aan de in de buurt staande Engelse radiocar doorgegeven.
Verdere assistentie was niet noodzakelijk daar er al Engelsen op af waren.
Op de terugtocht naar Uden twee Engelsen opgepikt, die vertelden dat ca. 1 km. van Uden op de weg naar Veghel de moffen waren doorgebroken. Zij hadden hun wagens in de steek moeten laten en vroegen ons, hen naar hun hoofdcolonne te brengen, welke al ver door was in de richting van Nijmegen.
Bij Wychen achter Grave werd deze colonne door ons ingehaald.
Wij kregen contact met de aldaar gelegerde Prinses-Irene-Brigade.
De Militaire gegevens werden onmiddellijk aan de radiocar doorgegeven, die ze per ordonnans naar het H.K. van de inlichtingendienst stuurde.
We werden bij de Brigade hartelijk ontvangen, en bleven er, toen ons werd medegedeeld dat we voorlopig niet terugkonden. Toen we een uur later naar Grave wilden, konden we er al niet meer door omdat de tanks en pantserwagens in gesloten colonnes doortrokken in de richting van Uden.
Op aanraden van de Kapitein, bleven we die nacht bij de Nederlandse Brigade en sliepen er buiten, zij aan zij, tussen de zeilen van de parachutisten welke daar in de buurt dnags tevoren waren neergekomen.
Zaterdag, 23 September: omstreeks 15 uur vertrokken, na een hartelijk afscheid, om te trachten weer in Eindhoven te komen.
Bij Grave hadden we bijna twee uur oponthoud door een lekke band.
Daarna maar op goed geluk doorgereden, daar ook de M.P. niet wist

of alles al safe was. Bij Uden werd vernomen dat de zaak waarschijnlijk wel o.k. was, wat inderdaad het geval bleek te zijn, alhoewel op verschillende plaatsen zwaar en lichte afweerstellingen waren opgeworpen.
Tussen Uden en Veghel was de streek zwaar vernield door tank- en granaatvuur; vier dode koeien lagen tussen de stukgeschoten wagens.
In St.Oedenrode kwam weer eens zeer zwaar mitrailleurvuur en granaatvuur. We moesten natuurlijk stoppen, en konden pas door het donker verder rijden.
Daar de wagen wel op veel maar niet op zeven man berekend was, en er in het donker goed moest worden uitgekeken, naar snipers, zaten er twee voor op de motorkap.
Plotseling kregen we een aanrijding met een "Jeep".
Theo die voorop zat, raakte bekneld, en kreeg een enkel- en een beenbreuk aan zijn linkerbeen.
De Engelsen waren al zo goed met ons bekend, dat hij per auto vervoerd werd naar het militaire hospitaal St. Oedenrode, om des Zondags naar Eindhoven vervoerd te worden. Met veel stagnatie door de grote colonnes kwamen we om 3 uur 's nachts in Eindhoven aan.

Sluiten de documenten niet met een onwaarheid?
Roemloos einde?
Sedert wanneer is het roemloos, te goeder trouw te zijn?
Gaat men roemloos onder, als men gehoorzaamt aan een order van het wettig gezag? De gehoorzame zou van overwinning weten te spreken.
La garde se rend, mais ne meurt pas!
Roemloos einde? Over smaak moet men na de maaltijd beter niet twisten.

Roemloos einde:

Vanaf de oprichting was steeds ieder lid en plaatselijke zowel als topleiding doorlopend in touw geweest.
Vanaf 10 September 1944 practisch niet meer uit de kleren.
Alle moeilijkheden riepen om oplossing, o.a. voorkoming van Bijtljesdag, nog steeds gepropageerd door Radio Oranje, het legaal verschijnen in het openbaar, verkenningen voor Gealliëerden, enz. enz. niets kon wachten, alles eiste snelheid.
Vooral de verkenningen voor de Gealliëerden moesten vlug en goed worden afgewerkt, en eisten de aandacht van de leiding voor een groot deel op.
Enkel en alleen de topleiding was op de hoogte van indeling en organisatie; het werk hieraan verbonden kon niet overgelaten worden aan anderen.
In alle rayons moest contrôle worden ingesteld.
In de plaatselijke leiding was voorzien door plaatselijke staven.
Op Zaterdag 23 September 1944 kwam van het plaatselijk stafkwartier Eindhoven een telefonisch bericht op de rayonstafkwartieren, later schriftelijk bevestigd.

STAF DISTRICT EINDHOVEN
P.A.N.

Eindhoven, 23.9.'44.
13.30 uur.

Spoed.

AAN ALLE RAYONSCOMMANDANTEN.

Men neme goede nota van het volgende:
Hedenmiddag te 3 uur moeten alle niet tot de "vrijwillige stoottroepen" behorende, thans in dienst zijnde manschappen worden verzameld. Deze behoren ongewapend aan te treden.
Deze moeten worden toegesproken en worden bedankt voor al hetgeen zij in onze dienst hebben verricht. De overalls en banden moeten daarna worden ingenomen.
Voor zover reeds in Uw bezit, is het vorige bevel vanzelfsprekend hierdoor vervallen.
De vroegere illegale medewerkers dienen zich in burger bij de rayonscommandant te vervoegen om aldaar naam en adres op te geven.

Deze namen en adressen dienen vóór 5 uur ingeleverd te zijn op het Hoofdkwartier.
Wapens en munitie en de verdere uitrustingsstukken dienen eerst uniform te worden verdeeld over de Stoottroepen.
Het overtollige materiaal zal per auto vervoerd moeten worden naar Willemstraat 26; dit geschiedt door de Stoottroepen.

STAF P.A.N.
De Stafadministrateur.

Morgen om tien uur v.m. allen in het Philips ontspanningsgebouw verzamelen, ongewapend .....enz.

Doel en strekking van de bijeenkomst niet kennende, (van te voren was dit niet met de topleiding besproken), gaf dit geen aanleiding tot informeren, voorzover dit nog kon; er was genoeg ander werk dan nu al rond de groene tafel te gaan zitten.
Dientengevolge verschenen van de 900 à 1000 man sterke P.A.N. ongeveer 200 Eindhovense toehoorders..
In het Ontspanningsgebouw kwam men tot de ontdekking, dat daar een van onze contacten kwam spreken.
In een echo-redevoering maakte Peter Zuid het volgende bekend: "Het is de wil van de Geallieerde legerleiding,alsmede de wens van Z.K.H. Prins Bernhard dat de P.A.N. wordt opgeheven. De K.P.'s en enkele sabotageploegen worden samengevoegd en onder mijn leiding in het gehele Zuiden tot Stoottroepen geformeerd.
De taak van deze Stoottroepen zal zijn: door de linies breken daar verkenningen verrichten en wapens overbrengen, eventueel per vliegtuig droppen."
De daaromheen gesponnen aanmoedigingen tot Vaderlandsliefde en heldenmoed, vonden matig bijval.
In tegenstelling tot het voorgaande was het voor de buitengemeenten wel de wil van de Geallieerde legerleiding dat de P.A.N. bleef voortbestaan, ondanks de "Officiële" afkondiging. Daar wilde men alléén met P.A.N.-mannen te maken hebben en niet met aangewaaide dilettanten.
De oprichting van de eerste compagnie Stoottroepen, moest ook nog door de P.A.N. zelf geschieden. De uitvinders van de Stoottroepen beschikten over zoveel mensen, dat zelfs hun Stafpersoneel per advertentie in een plaatselijk dagblad moest worden aangeworven.Plaatselijk, waar zij slechts gedurende enkele uren een PAN-band droegen, gaven zij zich naar buiten uit als leiders der P.A.N.; doch in Brussel bij Z.K.H. Prins Bernhard ontkenden zij van het bestaan der P.A.N. iets af te weten.
De eerste Compagnie Stoottroepen werd na geformeerd te zijn, naar Leeuwen, Wamel en Dreumel gedetacheerd, daar er nog nergens formaties in de zin van Stoottroepen bestonden, die het vereiste werk aankonden en aandurfden.
Merkwaardig was het dat een plaatselijk staflid die ook het bevel tot de vergadering en opheffing van de P.A.N. had gegeven, commandant werd.

Taylor + brief.

Commentaar overbodig.

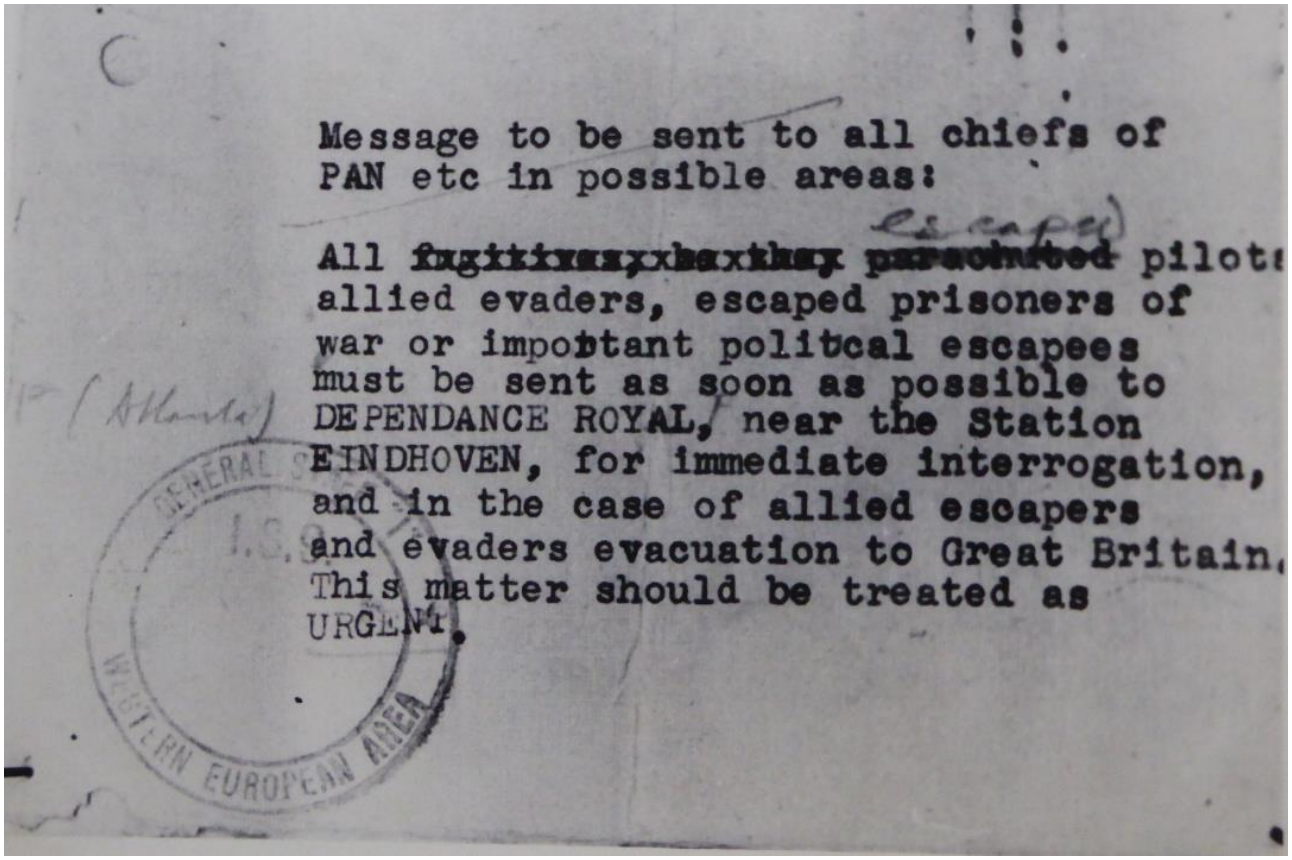

Message to be sent to all chiefs of PAN etc in possible areas:

All ~~fugitives, parachuted~~ escaped pilots allied evaders, escaped prisoners of war or important political escapees must be sent as soon as possible to DEPENDANCE ROYAL, near the Station EINDHOVEN, for immediate interrogation, and in the case of allied escapers and evaders evacuation to Great Britain. This matter should be treated as URGENT.

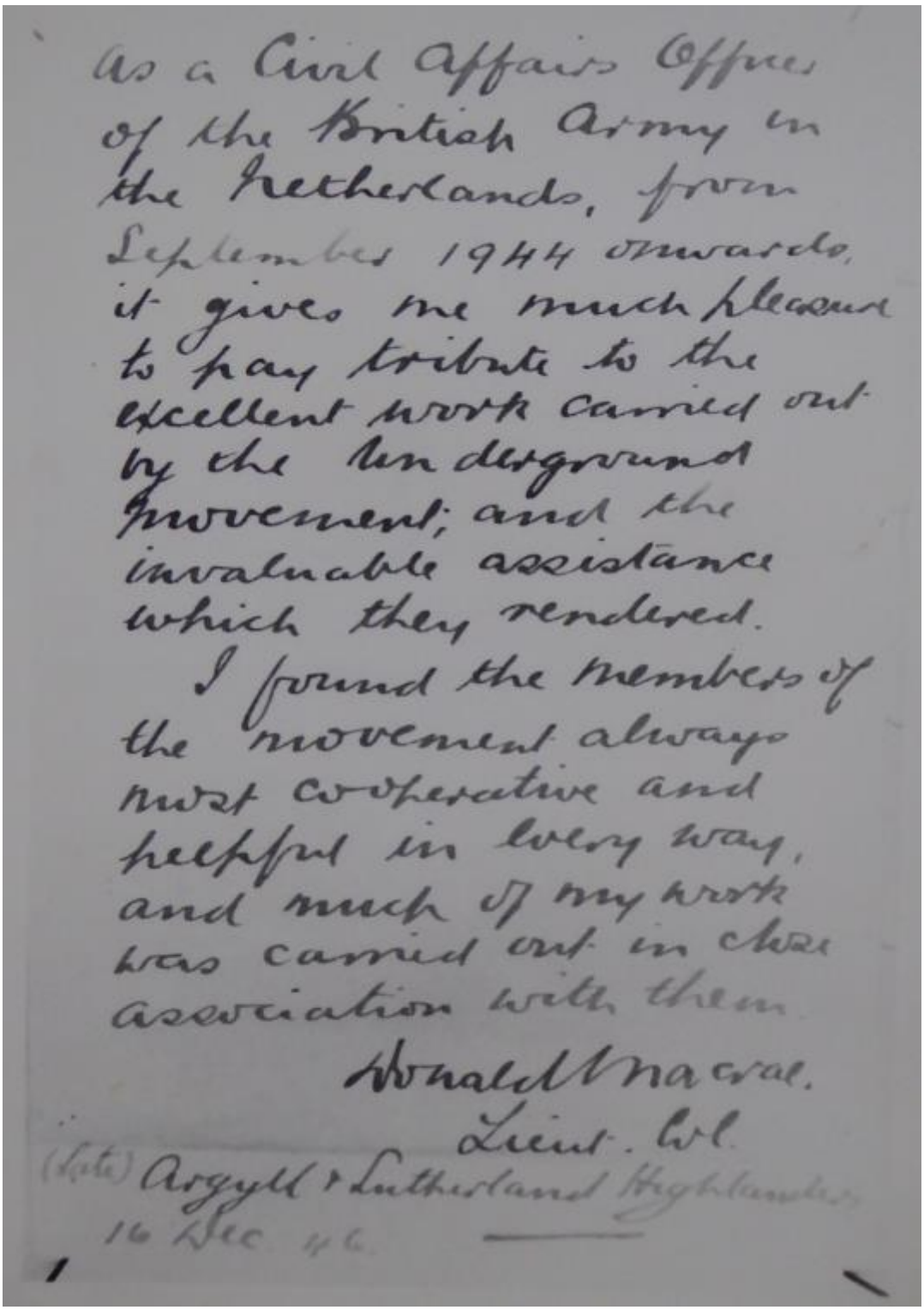

As a Civil Affairs Officer of the British Army in the Netherlands, from September 1944 onwards, it gives me much pleasure to pay tribute to the excellent work carried out by the Underground Movement; and the invaluable assistance which they rendered.

I found the members of the movement always most co-operative and helpful in every way, and much of my work was carried out in close association with them.

Donald Macrae.
Lieut. Col.
(late) Argyll & Sutherland Highlanders.
16 Dec 46.

STAF DISTRICT EINDHOVEN
P.A.N. 23 September 1944.

Bevel.

Vanaf morgen 24.9.'44 mag zich niemand meer op straat in overall met band bevinden, tenzij behorende tot de uitgezochte mensen.
Die niet tot deze behoren moeten heden de overalls, banden, munitie en wapens inleveren.
Op bevel van Commandant Zuid.

Dré

Uit het andere deel van de P.A.N. werden de Blauwe Jagers geformeerd die onder leiding moesten gebracht worden van de voormalige commandant van de Orde Dienst. O.D=
Op 21 September werd er door de G.S. Commandant Zuid, de Commandant O.D. en de leider van het R.V.V. op de Vestdijk bij Majoor van H. een vergadering belegd.
Daar werd door Peter Zuid voorgegeven, dat hij Commandant van de P.A.N. was, zulks in tegenstelling tot zijn bewering tegenover Z.K.H. dat hij niets met de P.A.N. had te maken gehad.
De bedoeling van deze vergadering was, om hierdoor een coördinatie van het gewapend verzet tot stand te brengen.
In een onderhoud met Majoor v.H. enige dagen later, werd door deze gezegd. "dat de Leiding van de P.A.N. niet te vinden was".
Door hem werd het besluit genomen tot oprichting van Stoot- en Bewakingstroepen.
De chaos werd hierdoor ingeluid, en de P.A.N. die de spits afbeet en op de hoogte was van mogelijkheden en verhoudingen, trad terug.
De P.A.N. stond de bevrijding voor ogen, en niet een nieuwe bezetting, waarvan zij zich door haar organisatie had kunnen meester maken.
Wat zou het beste geweest zijn, en strookte het meest met de principen van de P.A.N.?

Over oplossingen gesproken.
Vindt de goedgelovige lezer nooit deuren gesloten?

Om den glunderenden lezer voorbarige uitreiking van minderwaardigheidsetiketten te besparen, volgt hier het eerder genoemde pamflet van begin 1944, waarin ook schrijver geen aandeel had.
Het gewapend verzet in Brabant was zich terdege er van bewust, dat na Duitsland nog Nederland zou moeten geriskeerd worden.
Goede wetten moeten niet slecht gehandhaafd worden in een land, dat alsmaar beweert: Je Maintiendrai, en waarin de pers, het bedoelde, tussen de regels gedrukt staat.
Een goede landmijn mag nergens worden geplaatst, slechte taal overal, ook die gewijd wordt aan bovenbouw en franje.
Ons volk gaat ten onder aan een schijncultuur omdat niet vooruitziend werd gezorgd voor vasthoudende waardering van het oude algemene rijke bezit in blijvende onmisbare bodemwaarden, waarbij vooral de vrije tijd aan het toeval bleef overgelaten n'en déplaise de posthume organisaties. We zijn over den kop geslagen, maar niet onlangs. De oorlog heeft het volk waartegen de volkeren opzien wel

een diepgaand examen afgenomen en het is gezakt. In de eenvoudige degelijkheid van ons volk stond het Assyrische droombeeld omgekeerd.
We bleken goed, buiten gelegenheid tothet kwaad.
Papieren schilden zijn eer mooi dan sterk. Vaandels zijn geen wapens, leuzen geen slagbomen, en eerbewijzen geen bewijs.
We zijn sjacheraars gebleken en we sjacheren in alles.
Gemakshalve krijgt de oorlog de schuld, de oorlog heeft ons echter niet uitgehold, maar de holten blootgelegd.
Geld is oorzaak en gevolg van wetenschap, kunst, functie, bedrijf en waardigheid en een rethorische critiek hanteert een vlammend zwaard. - "Dat allen één zijn!"
De P.A.N. was het in het verzet eens met alle goeden, en hoopte dat in het herstel allen het over het goede zouden eens zijn.
Zij kreeg van elders opdracht tot druk en verspreiding van ~~dit~~volgend geschrift zonder naam. Wat, gold meer dan wie.

Een woord tót de leiders van Jong-Nederland.

Weest op Uw hoede, jonge politici van Nederland, dat ge niet hetzelfde lot ondergaat, dat na de laatste wereldoorlog eveneens een jonge generatie in Duitsland heeft ondervonden. Daar stortte in 1918 de ondergrond van een burgelijke orde ineen, zoals nu ook hier door deze oorlog aan het wankelen wordt gebracht. Geschokt door de leegheid van hetgeen geweest was. Evenals gij thans, riep ook zij eens:" Wij willen het oude niet meer terug". Zoals gij thans, maakte eens ook zij, gedragen door idealen, en gedreven door een diepe en harde ervaring, aanspraak op mede-arbeid aan de vormgeving van het politieke leven, ja zelfs op een beslissende beinvloeding van de opbouw volgens haar idealen. Zoals thans bij U, vormden zich ook bij hen, werkgemeenschappen, groepen of organisaties, die poogden, het gehele maatschappelijke leven te analyseren en plannen voor hervorming te maken.
Deze jeugd kon haar wil niet doorzetten. Zij kon zich alleen maar laten misbruiken of vroegtijdig oud worden. Want op politiek terrein, waar de dingen hard tegen elkaar botsen, beslissen belang en macht. Deze zijn altijd sterker dan idealen. Zij weten zich van ieder ideaal meester te maken en het voor hun doeleinden in een ideologie om te vormen.
De zuivere en echte beleving veranderen zij in suggestie; en al zijn deze wapens doeltreffend, hun gehalte blijft steeds onzuiver en onwaar.
26 jaar geleden kropen uit de puinhopen van het ingestorte Keizerrijk de ouderen en hielden alle sleutelposities bezet. De oude ambtenaren deden dat door de macht van hun positie, de oude politici door de macht van hun routine, de oude industriëlen, handelaren of landheren door de macht van hun bezit, de oude arbeidersleiders door de macht van hun naam. De jongeren hadden alleen hun idealen, maar weinig ideeën, alleen hun geloof, maar weinig weten, alleen hun vurige wil, maar in het geheel geen macht achter deze wil te bieden. Zij werden daarom gewogen en te licht bevonden. Ontnuchterd en teneergeslagen verkocht een gedeelte zich aan de ouderen. Zij namen afscheid van hun idealen en maakten carrière. Zij werden een jeugd met een oud hart. Een ander gedeelte hield aan de idealen vast en wachtte gekrenkt, doch optimistisch op de dag waarop een beroep op hen zou worden gedaan. Dat was de jeugd, die in salons, redactiekamers, vergaderen, en waar nog meer rondliep, die van alles iets, maar niets grondig wist, zich door allen miskend zag en spoedig op ieders zenuwen werkte. Dezen, die niets wisten te presteren, werden eeuwige jeugdbewegers of maatschappelijke mislukten.
Weer een ander gedeelte van deze jeugd wist helemaal geen maat te houden en werd revolutionnair. Deze jongeren wisten weliswaar niet wat zij wilden, maar zij wilden het hartstochtelijk. Niet hun hart, doch de onrust van hun hart dreef hen tot activiteit. Zij werden een gemakkelijke buit van die demagogen, die met de vervalsing van alle waarden en parolen het inferno van nihilistische revolutie opriepen.

Zij werden tot stoottroepen van het Nationaal-Socialisme. Weest daarom gewaarschuwd, jonge politici van Nederland! Ook aan het eind van deze oorlog zullen de ouderen iedere sleutelpositie in handen houden.
Belang en macht zijn sterker dan Uw idealen en Uw plannen die op deze idealen werden opgebouwd. Komt daarom niet met idealen, doch komt met ideeën. Motiveert Uw plannen niet met beginselen, doch eenvoudig met het nut van degenen die bij de realisering ervan belang kunnen hebben. Doet minder een beroep op het zedelijk besef, wanneer U veranderingen van het maatschappelijk leven voorstelt, dan op de erkenning van de levenskansen, die door die verandering zullen worden vergroot. En denkt er vooral aan, dat er ook ouderen met jonge harten zijn. Zoekt nu contact met deze. opdat achter Uw wil ook macht staat. Het is niet voldoende dat ge het er onder elkaar over eens zijt, dat ge tot de mannen van de toekomst behoort, De gezaghebbers moeten U ook aanwijzen en hen interesseert ge alleen door rijkdom van gedachten en constructieve ideeën.
Het is beter een beroep op het gevoel of op zedelijke waarden over te laten aan hen die reeds zeggingschap hebben. Zij zullen altijd meer gevoel voor een dergelijk beroep hebben dan gij, omdat het door hun autoriteit wordt gedragen. Wat bij hen, ook al zijn het maar mooi klinkende woorden, au sérieux wordt genomen, geldt bij U, ook al bedoelt ge het ernstig, slechts als phrase.Een Roosevelt kan zich permitteren, de vrijheid van nood te propageren. Gij moet zeggen hoe men zich van nood kan vrij maken.
Als gij zegt dat de maatschappelijke verhoudingen terwille van sociale gerechtigheid en naastenliefde verbeterd moeten worden, dan zal men dat welwillend aanhoren, doch niemand zal er zich voor interesseren, want degenen wier bestaansvoorwaarden zullen worden verbeterd, interesseren zich niet voor het waarom; zij willen alleen maar uit de ellende komen, en degenen die ter verbetering de nodige maatregelen kunnen nemen, boezemt niet in de eerste plaats naastenliefde of sociale gerechtigheid belang in.
Als gij zegt, dat de structuur van de economie ter verbetering van de algemene welvaart totaal moet worden veranderd, of als ge zelfs ter verbetering van de zakenmoraal economische programma's op ethische of christelijke grondslag verkondigt, dan zal Uw roep niet worden gehoord. Weest U ervan bewust, dat de mensen na zoveel teleurstellingen nergens zo genoeg van hebben als van ideologieën en idealen en nergens zo sceptisch staan tegenover alle theorie als juist waar zij hun dagelijks brood moeten verdienen. Het bedrijfsleven is altijd aan het doel gebonden. Zijn dragers zijn altijd egoisten, voor een groot deel zelf goklustigen en machtbegerigen geweest. Want het wezen van het economisch beroep is dit: Men wil er meer door verdienen om zich het leven aangenamer te maken; men streeft naar meer vermogen of beschikkingsmacht over vermogen, om meer invloed te krijgen; men wil in staat zijn, meer te ondernemen, uit vreugde om te scheppen en uit vreugde om te wagen.

Daarbij is het de juridische en maatschappelijke conventie, die aan de handelingen van de zakenman paal en perk stelt, doch niet zijn zedelijk besef. Of B doogstoppel in koffie of in iets anders doet, hij bleeft altijd dezelfde. Het is zijn eigen belang in de ruimste zin van het woord, waardoor zijne daden bepaald worden, doch niet de behoefte, het algemeen welzijn te dienen. Achteraf hoort hij weliswaar graag, dat hij met zijn werk het algemeen welzijn heeft gediend, want hij is ijdel als ieder mens, doch tijdens zijn werk interesseert hem dat niet, ja, hij gelooft er niet eens in. Hij voelt zich alleen verantwoordelijk voor die taak, die hij zichzelf heeft uitgedacht, doch niet voor een taak die het algemeen belang hem heeft toegewezen. Hij is het tegendeel van een referendaris. Hij blijft ook het tegendeel als hij leider is van een overheidsbedrijf. Het verschil in mentaliteit tussen de gesalarieerde directeur van een particulier of een overheidsbedrijf is maar gering.
Laat het aan onze zieleherders en paedagogen over, het al te krasse egoïsme te geselen. Gij kunt U beter tegen de stommiteit en kortzichtigheid keren, die schuilt in zulk een kras egoïsme en daarmede de belangen van deze egoïst schaadt. Ook past het beter bij demagogen en "Weltfremde" theoretici,over kapitalisme en anti-kapitalisme te bazelen, dan bij U.Wij weten, dat anti-kapitalisme alleen maar een ander woord is voor staatskapitalisme en al wij de dingen objectief bekijken, worden kapitalisme en staatskapitalisme toch wel door dezelfde economische en psychologische wetten beheerst.
Dezelfde crises zijn het gevolg van miskenning van deze wetten, onverschillig of de leider van een staatsbedrijf of van een particuliere onderneming zich daaraan schuldig maakt.
Denkt eraan dat de wantoestanden waartegen gij U kant en die gij wenst te verbeteren meestal niet gevolg zijn een economisch principe, maar van de kortzichtigheid der dragers van het economisch leven.
Altijd zal het tot economische verstarring en tot overbelasting van de hersenen van de leidende mannen leiden, onverschillig of overdreven centralisatie, met een stelsel van staatskapitalisme of met een van trustvorming verband houdt. Ook zal altijd de verspilling van economische krachten het gevolg zijn van overdreven decentralisatie of versplintering, onverschillig of deze zich in publieke of particuliere ondernemingen openbaren. Uit het eerste is alleen maar te concluderen, dat de vrije fantasie en het initiatief van vele ondernemers de bevordering van het economisch doel, d.w.z. de volheid van ons stoffelijk bestaan beter dienen dan het uitsaard eenzijdige economisch gezag van maar weinig kopstukken. Uit het tweede is de slotsom te trekken, dat de Staat moet ingrijpen waar een gezonde bedrijfstak door een egoïsme van enkelen in gevaar wordt gebracht. Uiteindelijk komt ook deze enkeling voor hetzelfde gevaar te staan, waaraan hij zijn concurrenten heeft blootgesteld. Want alleen fabrikanten en geen fabrieken zijn dood te concurreren.

De fabriek van de overwonnen concurrent kan ten gevolge van zijn afgeschreven kapitaal nog beter knoeien dan die van zijn overwinnaar. Maar hoedt U er voor, de organisatie om derwille van de organisatie te verkondigen, zoals dat nu mode is geworden en tot de belachelijkste dwaasheden van overganisatie heeft geleid. Organisatie is nooit een doel in zichzelf. Waar geen natuurlijke behoefte tot organisatie is, maar alleen de ambitie, persé te willen organiseren, is organisatie niet alleen niet nodig, maar zelfs een kwaad. Men spreekt van het economische leven en niet van een economische begraafplaats waar ieder zijn eigen rustplaats en zijn eigen grafsteentje heeft. iets dat leeft verandert juist voortdurend van structuur. Het schoonste en gaafste beeld van een organisatie van het bedrijfsleven op papier is daarom in feite maar een onnozele caricatuur van de realiteit.
Maar weest nog voorzichtiger bij het opperen van corporatieve denkbeelden. Mensen zijn op economisch gebied alleen door belangen te binden. Het corporatieve stelsel sluit niet alleen in, dat de leden van een corporatieve zedelijk verplicht zijn, het algemeen welzijn te dienen, maar ook, dat hun vertegenwoordigers een soort staatsgezag uitoefenen. Men moet van mensen die uit hoofde van hun beroep egoïsten zijn, niet eisen, dat zij hun daden door altruistische motieven laten bepalen. Men moet hen nog minder in de verleiding brengen, een aan hen opgedragen staatsgezag te misbruiken. Halfslachtige lichamen, die dus aan de ene kant de belangen van hun leden, aan de andere kant de belangen van de Staat moeten dienen, zullen in de regel noch aan de ene, nog aan de andere taak voldoen en dus geen vlees en geen vis zijn. Laat daarom de belangen van de staat zuiver door overheidsdienaren en de belangen van het bedrijfsleven door belangenvertegenwoordigers behartigen. Niet door een personele unie, maar door een dagelijks samenwerkend of strijdend contact van overheidsdienaar en belangenvertegenwoordiger worden de staat en het economisch leven het beste gediend. Aan het eind van deze oorlog zullen wij staan op de puinhopen van onze voormalige zedelijke en stoffelijke goederen. De grote massa zal door de oorlog slechter geworden zijn en alleen de minderheid van krachtige naturen met een sterke geest zal door de nood gelouterd zijn.
Want nood schept over het algemeen geen deugd.
Om uit de stoffelijke nood te komen, zullen wij zo hard mogelijk moeten werken. Wij zullen eenvoudig niet genoeg kunnen produceren. Wij zullen echter niet alleen met onze handen, maar nog meer met onze geest en onze fantasie aan de arbeid moeten gaan. Om zulk een werk te bevorderen, zullen van U ideeën en geen idealen gevraagd worden. Om het werk tegen belemmering te beschermen, zult gij de strijd tegen de kleinzieligheid moeten aanbinden. Overal horen wij weer de geest van het gilde spoken. Het gilde, dat eens in de Middeleeuwen was een vertegenwoordiger van een gebonden levensstijl, is tegenwoordig alleen maar de beleefde term voor kliek. De kliek is altijd egoïst en bekrompen.

In de cultuurkamer schuilt dezelfde bekrompen en egoïste geest als in de verordening betr. bedrijfsuitbreiding, in de numerieus clausus voor bepaalde beroepen precies dezelfde als in de Vestigingswet Kleinbedrijf.
Maar de ongezonde gildegeest, die het leven muf en benauwd maakt, is niet alleen een binnenlandsgevaar, neen, hij dreigt ook Nederland als geheel te ommekellen, ons ten opzichte van de buitenwereld te sterilseren en ons daardoor tenslotte tot speelbal van anderen te maken.
Zoals een sterke persoonlijkheid zich boven zichzelf uitwerkt en vorm geeft aan zijn omgeving, de zwakke echter in zijn doen en laten, alleen maar geduld wordt en zich moet laten vormen, zo werkt ook een sterk volk, klein of groot altijd over zijn grenzen en drukt zijn stempel op de wereld er omheen. Een wak volk is steriel. Het blijft politiek en geestelijk neutraal en is alleen maar bedacht op de veiligheidsstelling en de onafhankelijkheid van zijn vermeende rijkdom, d.w.z. in werkelijkheid van de armzaligheid van deze rijkdom. Het stelt zich tevreden met de vertrouwde engheid.
Dat wij tot de volkeren met een sterke geest behoren, bewijst de zelfbewustheid van onze burgers, onze aangeboren verdraagzaamheid en ons vermogen, vreemde cultuurwaarden op te nemen en te amalgameren. Wij behoefden nooit de immigratie van vreemdelingen te vrezen, omdat ons leven door hen rijker werd. Onze koloniale traditie toont, dat wij tot de volkeren met een sterke wil behoren.
En toch betoonden de mannen die ons in de laatste tientallen jaren de leiding gaven zich beneden de maat van ons kunnen. Tevreden met zichzelf, wiegden zij zich in slaap met het vermeende evenwicht der Europese krachten. Dit evenwicht was echter niet het teken van een natuurlijke harmonie, doch van een sluimerende vulkaan, waarvan de krachten op hun ontketening wachtten.
Holland het klassiek snijpunt van drie cultuurkringen, het land dat de Romaanse, Duitse Angelsaksische levensstijl in zich wist samen te smelten, hield zich afzijdig van de vormgeving van Europa, tot hetzelf slachtoffer van de misvorming van ons continent werd.
Na deze oorlog zullen de problemen die hem opriepen niet opgelost zijn, doch veeleer nog scherper gesteld worden. Komt daarom met ideeën en constructieve gedachten, gij jonge politici. Hetgeen gij doet, de ontwerpen die gij maakt, moeten niet alleen geldig zijn voor Nederland doch moeten ook kunnen gelden in Europa. De wereld is begonnen, in continenten te denken en te handelen. Er is geen vraagstuk van betekenis dat alleen binnen onze grenzen ontstaat en opgelost moet worden. Om de oplossing van telkens hetzelfde probleem worstelen heden alle volkeren van Europa. Er is geen vraag van groot formaat, die als zij in een ander Europees land behandeld wordt, niet ook onze eigen levensbelangen raakt.
Toen na de oorlog (laatste) in de nieuw gevormde staten het nationalisme als een besmettelijke ziekte om zich heen greep, dachten wij: Dat gaat ons niets aan. Toen het onvermogen van

de leidende kringen van burgerij en arbeiders, om aan de toenemende sociale spanningen paal en perk stellen, in een reeks van Europeese landen het fascisme of soortgelijke verschijnselen deed ontstaan,keken wij geïnteresseerd, doch onbewogen toe. Toen de logische consequentie van zulk een ontwikkeling tot protectionisme,autarchie, dumping, maetaire chaos, tot verdrukking van minderheden tot het snelle opkomen van volslagen ziekelijke ideologieën leidden, voelden wij ons weliswaar bedreigd doch wij legden ons erbij neer. Want nog steeds was Holland een eiland van een aantrekkelijke gelukzaligheid. Ook toen het kapitaal, dat bij de stijgende onzekerheid van de situatie geen investering meer durfde wagen, in de safes en op de bankrekeningen bevroor en de werkloosheid dientengevolge schier ongelooflijke afmetingen aannam,draaiden wij nog in ons eigen kringetje rond en piekerden over lapmiddeltjes. Ja zelfs toen met het Nationaal-Socialisme de voorvechters van de nihilitische revolutie bij onze Ooster buurman aan de macht kwam, begrepen wij nog niet dat in al deze dingen, te beginnen bij de bekrompen en rampzalige verdragen van Versailles en St.Germain, het noodlot aan onze eigen deur klopte. Glimlachtend of rillend dachten wij: wat zij doen moeten zij zelf weten; wij hebben er niet mee te maken. Welnu de laatste jaren hebben ons een hoge rekening voor deze dwaling gepresenteerd.
Dat wat gij binnen Nederland wilt doorzetten, moet gij, wil het bestendig zijn, daarom ook buiten Nederlands grenzen doen eerbiedigen. Maar het is nog een lange weg naar de ordening van de gehele wereld. Misschien blijft deze ordening zelfs een eeuwig onbereikbaar ideaal.
Om zich echter binnen de spanningen van de wereld te kunnen handhaven, moet ons land meer zeggingschap hebben en moet er achter ons volk meer macht staan. Na deze oorlog zullen spanningen en tussen de naties tot het verleden behoren, omdat spanningen tussen continenten het terrein beheersen. Het Europese continent verloor de vrede, omdat het zichzelf niet politiek vorm wilnst te geven. Als Duitsland straks de oorlog zal hebben verloren, zal daar mede de vrede voor ons continent nog niet gewonnen zijn. Niet alleen naar U, doch naar de politiek bewuste jeugd van ieder Europees land gaat de roep uit:
Het lot van Europa is het lot van Uw eigen Vaderland.
Geeft aan de ideeën waarmede gij het eigen land een gelukkiger toekomst wilt verschaffen, een Europese vorm.
Nederlands wedergeboorte is onafscheidelijk verbonden met de vervulling van zijn zending in Europa.
Hoedt U daarom voor het borrelpatriotisme, gij echte patriotten van Nederland. Het behoorde tot de geest van de beste Nederlandse traditie, dat wij zelfs nog in een tijd dat onze oren tuitten van het nationlistische geschreew van bijna alle Europese landen en dat de pijnlijke zelfverheffing van vreemde delirierende patriotten ons in woord en beeld achtervolgde, met de uiting van onze eigen nationale gevoelens spaarzaam omgingen.

Heden echter woedt als reactie op oorlog en bezetting in ons land een patriottisme dat in zijn lawaaierige oppervlakkigheid onze nationale tros onwaardig is. De vlag is meer waard dan een zee van vaandels.
Na beëindiging van de huidige heksensabbath zullen de geknechten, wonderen van de vrijheid, de slachtoffers van de chaos, wonderen van het staatsgezag verwachten. Laat U niet verleiden, de vrijheid om derwille van de vrijheid te eisen. De absolute vrijheid is geen politieke idee, doch een religieus ideaal. De diepste oplossing van maatschappelijke tegenstellingen ligt immers op religieus gebied en heet Verlossing. Roept echter ook niet om de autoritaire staat om derwille van de gemeenschapsgedachte. De absolute staat is alleen maar de sociale vorm van de godloosheid.
Weest veeleer nuchter in Uw denken en plannen maken.
Nuchter zijn, betekent werkelijkheidszin bezitten, betekent echter niet, zonder fantasie te zijn. Iedere nieuwe politieke werkelijkheid wordt in de fantasie geboren of instinctief voorvoeld. Bewaart Uw idealen echter in Uw hart. Gij brengt Uw eigen geestelijke leven en dat van Uw medemensen in gevaar als gij de geest tot middel van programma vernedert. Draagt de zedelijke waarden waarvoor gij strijdt en de liefde voor Nederland die U in de politieke arena drijft in Uw binnenste en niet op de tong.
Wij hebben mannen met een koel hoofd en een warm hart nodig om uit de ellende te komen waarin hete hoofden en koude harten ons hebben gestort.

Droeve ervaringen zijn het manifest op de voet gevolgd.

Nederland, let op U saeck!

3.9.1947.

Documentatie-materiaal

een of twee smalfilms opgenomen tijdens de bevrijding op verzoek van de P.A.N. een door de fotograaf Reijnders Willemstraat te Eindhoven,en thans vermoedelijk nog in diens bezit.
De andere vermoedelijk in het bezit van de plaatselijke Stichting 40-45,indien dit de film van de Hr. Reijnders is,is deze gecoupeerd door het eerste deel te vewijderen.

Er bestaat bij de verschillende medewerkers nog een uitgebreid archief van rapporten enz. alsook artikelen uit tijdschriften enz.betrekking hebbende op de P.A.N. rechtstreeks dan wel zijdelings.
Ook ledenlijsten bevinden zich hieronder.
Men is echter niet bereid deze af te staan,wel ter inzage te verstrekken indien dit nodig mocht blijken.

ZOALS HET WAS

3 SEPTEMBER 1947

INHOUDSOPGAVE

titelpagina

gedenkboekcommissie en de leden hiervan

uitvouwbare kaart van de plaats der gebeurtenissen

voorwoord P.Vriens (1 t/m 8)

pagina	
1 - 6	ontstaan en ontwikkeling
6A - 22	instructies
23 - 36	gesneuvelden
37 - 38	tussenwoord aan den lezer
39 - 75	episoden
76 - 78	correspondentie
79 - 80	radiotoestellen
81 - 82	spoorlijnen
83 - 87a	Fons van der Heyden onderduikers en hulp aan Franse krijgsgevange en Engelse en Amerikaanse piloten.
87b	voedselverduistering
88	autobanden
89 - 101	gliders komen
102 - 108	kort overzicht groepsgewijze hulp aan geallieerde piloten
109 - 115	verdere gegevens over luchtlandingstroepen, overlevenden en overledenen.

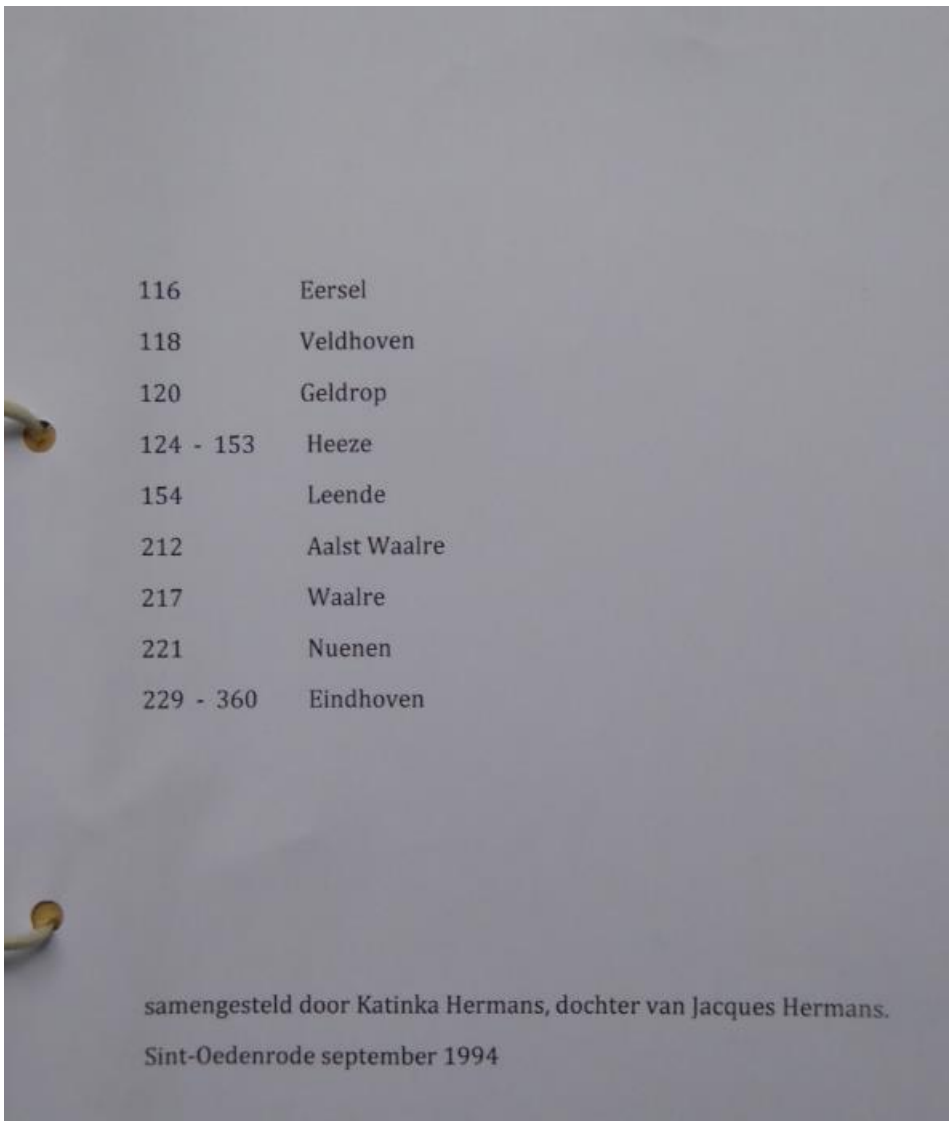
116 Eersel
118 Veldhoven
120 Geldrop
124 - 153 Heeze
154 Leende
212 Aalst Waalre
217 Waalre
221 Nuenen
229 - 360 Eindhoven
samengesteld door Katinka Hermans, dochter van Jacques Hermans.
Sint-Oedenrode september 1994

0-0-0-0

Gedachten over herinneringen aan de Partisanen Actie Nederland, District Eindhoven.

Er is mij gevraagd om mijn herinneringen aan de voormalige P.A.N., de partisanen-actie-Nederland, in te willen zenden en naar verluidt, wil men deze gegevens een boek samenstellen over deze actie.

Hoewel de historie der illegaliteit nooit de voorbarig openbaard mag worden en het diezelfde illegaliteit nu eenmaal eigen is, noch over haar methode, noch over haar prestaties uit te weiden, geloof ik wel, dat het een en ander in een lang gevoel de behoefte zal voorzien, en dat een kostbaar stukje van de bevrijdingsgeschiedenis van ons land niet verloren mag gaan. En het is dan ook alleen daarom, dat ik gehoor geef aan dit verzoek nu de gelegenheid geboden wordt, het werk van vele stille, later soms iets of wat luidruchtiger geworden, mannen en vrouwen te vermelden.
Want ook daar in Eindhoven, de tweede bevrijdde stad van Nederland "werd iets groots verricht".

Al geruime tijd voor de bevrijding van Eindhoven en omgeving werden daar, voortbouwend op de bestaande K.P. groep en de L.O. rayons actieve verzets-en sabotage gevormd. Over orfanisatie en opbouw kunnen beter georienteerden dan ik het nodige vertellen; ik voor mij geef de voorkeur aan het opschrift stellen van losse herinneringen aan een tijd die voor altijd onze herinneringen zal blijven leven, een tijd van spanning en gevaar, maar tevens vol van het heerlijke gevoel den gehaten vijand dwars te kunnen zitten, overal en op ieder punt.

Volgens tradities van K.P. en L.O. werd met volle toewijding gewerkt aan opbouw van een verzetsgroep, die de naam van P.A.N. kreeg die langzamerhand groeide, voorzien werd van uniform de bekende blauwe overall, en van banden, met P.A.N. Oranje, volgens "Prinsen order, en vooral e n met meer moeite van wapens en munitie.

Met het noodzakelijkerwijs voortdurend wisselen van hoofdkwartier was met de dirtrictsleider Frits, uiteindelijk in mijn huis, wij noemen het W 2 b, terecht gekomen, een huis, dat steeds opengestaan had voor alle illegaal werk, waar de plaatselijke L.O. leiders meermalen plachten te vergaderen etc. Het bleek in de bestaande organisatie nodig een district-Staf te vormen, waarin zitting kregen Frits, Jack, Drè, Theo, de organisator van de buitengemeenten, en mijn perso ntje. Het waren de dagen na Dolle Dinsdag toen de P.A.N. reeds even in het openbaar geweest was en zich weer had moeten terug trekken, de dagen waarin we de bevrijding voelden naderen, en we hard, zeer hard werkten om van de P.A.N. een apparaat te maken, gereed om alle eventualiteiten het hoofd te bieden.

Moet ik vertellen van de vele moeilijkheden, die vanzelfsprekend zijn? Van de lijdensgeschiedenis bij de wapenvoorziening het vergeefs wachten op de dropping-fields. De moeilijkheden bij het leggen van contact met de O.D., die voor de bevrijding merkwaardigerwijs te vinden was.
Laten we liever die verdrietelijkheden in het ondergronds duister laten.

Wel moeten vermeld worden , de staaltjes van grote moed, vertoond bij het bemachtigen van wapens en munitie en het maken van krijgsgevangenen, het spannen van draden, waardoor de motorordonnansen buitelingen maakten, om zich in het kortste keren beroofd te zien van wapens en munitie, als ze tenminste nog zien kon verborgen handgranaten en pistolen, karabijnen en gummigknuppels, en slagzaam groeide de oogst van dikwijls de meest vreemdsoortige wapens.

Een luchtdoelmitrailleur werd gegapt en gereed gemaakt voor gebruik, wat aan een van onze mannen veel werk en heel wat nadenken kostte, in de kelder stapelde de munitie zich op. Een enkele keer werd met een grote zwaai een bakkersfiets de poort binnen gereden en werd er een bezending ongerechtheden uitgeladen.

De ordonnans van alle rayons kwamen af en aan en ik moet toegeven, dat de drukte op W. 26 soms wel wat beangstigend was.

Waar het hart van deondergrondse klopte daar even hard als onze harten soms bonsden, wanneer "op het oorlogspad "waren. De steeds actieve Eddy, sluw als een vos, die overal zijn oren te luisteren legden en zijn ogen overal had, die steeds met nieuwe oogst binnenkwamenen altijd weer iets nieuws naar voren toverde, was wel de man bij het bezorgen van materiaal en inlichtingen.

Hier dient wel bijzonder vermeld te worden, het werk van de verkenners, (in ons rayon'Stratum waren dat Oud-Padvinders(verkenners) die daar een groep hadden en als zodanig deel uitmaakte van de Verzetsgroep Stratum).

Uit hun dagelijkse rapporten, en bekeuringen kwamen de meest te kostbare en welkome gegevens over vijandelijke posities, die deze jongens verzamelden, terwijl ze voortdurend door, om en langs de vijandelijke linies en opstellingen ten zuiden van Eindhoven gingen. Een tweetal werd daar gevangen genomen, zij wisten hun echter vrij te liegen, gingen niet naar huis, maar opnieuw door de Duitse linie en meldden zich hun gegevens bij een een Geallieerd Commandant die hun zeer dankbaar was.

Daarna kwamen ze terug. Kees, een van onze mannen was één der eersten, die door de linies ging om zich op het Stafkwartier van den Prins te melden, waar hij alle gegevens en berichten, diewij en anderen konden verstekken. Hij keerde terug op één van de Engelse Tanks die Eindhoven binnen rolden.

Een langzamerhand kwam alles gereed en stond de organisatie een klein leger, op poten.

Voor mij zelf was het een sensatie die bepaals grappig was, me op een grote bakfiets van de Etos-bakkerij, op houten wielen, kabaal makend als een tank, door de straten te horen rammelen, om vanuit het Augustijnenklooster enige duizenden patronen te gaan gappen.

Kees en Eddy en andere onbekende grootheid ,(een broerder op uitkijk), eb ik zelf laadden de twee bakfietsen vol, en vervoerden het één en ander naar elders, iets beter voor ons bereikbaar. Maar 't was zwaar trappen en de brug bij de Bleekstraat was zo'n onoverkomenlijke hindernis voor mij, dat ik een paar burgers moest vragen, m'n broodkar" een zetje te geven. Zij kwamen geen oogenblik op het idee, dat het oorlogsbrood wel erg zwaar was.

En ik werd bijna verlegen toen er een paar kennissen stom verbaasd van achter hun ramen me aangeeptem, gewoon stil van verrassing, die Jan zo hard te zien trappen, dat 't zweet van zijn gezicht gutste, en dan nog wel op een bakkerskar. Wat is dat nu voor gekheid? 't Geval maakte een heidens lawaai en ik voelde mijn kuiten zodanig, dat ik bij eventuele trubbels zwaar moeite gehad zou hebben tijdig de kuienlatten te nemen, zoals we dat uitdrukten.

Het wasgelukkig niet nodig. Mijn arme collega op de andere fiets stond grotere angsten uit, want bij hem speelde de wind met de klep van de bak, die voor op de fiets zat en een opmerkzaam toeschouwer had zo af en toe kunnen zien, dat het brood tegenwoordig in kistjes verpakt scheen te zijn. Maar we hebbenalles kunnen lossen en met lege bakfiet sen en een vrolijk hart fietsten we terug naar de Etos, waar de kanne tjes met onze hartelijkste dank voor de genoten medewerking werden ge retourmeerd.

We kregen er zo langzamerhand kijk op en het kon gebeuren, dat Dré en ik langs de straat stonden en elkaar eens aankeken, wanneer we zagen, hoe iemán met een verdacht zware actentas aan het sjouwen was. Daar ging weer iemand van ons met iets voor ons.

En gewoonlijk klopte dat, want de onopvallende burger of het rappe meiske bleken dikwijls op W 26 te moeten zijn, terwijl een zeker assurantiekantoor bij ons Wl genaamd ook goede zaken scheen te maken. Moet ikhier niet een extra woord schrijven over onze moedige koeierssters, die dag en nacht in de weer waren, met het rondbrengen van berichten, wapens, springstoffen, die het eten voor ons klaarmaakten en het administratieve werk verrichten? Loeki, Greetje, Leni enanderen onze dank en ons respect is groot..

Er is eigenlijk zoveel te vertellen en je bent al weer zoveel vergeten ook, maar bij het neerschrijven komen je zoveel dingen weer te binnen schieten, de besprekingen met rayons-commandanten, de verhuizingen van hoofdkwartier, na W 26, hebben we nog twee versleten, voor we er op de dag van de bevrijding weer terugkeerden.

De verliezen, die we leden en de woede die ons beving, toen twee van onze beste vrienden en medewerkers door de provocatie om kwamen, het is alles zoveel en er is zoveel te vertellen, dat ik hoop, dat anderen het daarover zullen hebben. De herinneringen zijn me teveel om ze alle op te schrijven. Hier zeker moeten ook onze gesneuvelden herdacht worden, die bij gevechtshandelingen in en om de stad hun leven gaven.

Het was een grote voldoening voor me op 18 September voor Radio Oranje in een reportage van Robert Kiek, te kunnen mededelen, dat Eindhoven vrij was, mede door het werk van onze mannen en nog groter was mijn vreugde, toen ik den door de Moffen weggejaagden burgemeester bij den Am.Cdt. van de Airborn-troops, die Eindhoven bevrijdden, kon brengen op de voormalige OrtsKommandantur, om daarna met hem, den Am.Kolonel en anderen in een Jeep een ronde door de stad te rijden. T Toegejuicht door bevrijd Eindhoven.

Wat de P.A.N. deed na de terreuraanval van den vijand uit de lucht in de avonduren van 19 September, hoe meer dan honderd man hielpen bij het opruimingswerk, terwijl nog andere groepen in de omgeving voch tenmet de moffen, hoe de P.A.N. arrestaties verrichtte van collaborateurs, N.S.B.ers en ander tuig, het is alles algemeen bekend.

Ik zou alleen willen zeggen, dat waar dit alles gebeurde, door diegenen die werkelijk tot de P.A.N. behoorden, het ordelijk en disciplinair gebeurd is, en dat zeer veel ten laste en ten nadele van de P.A.N. gezegd is, wat door Politie, z.g. Hulppolitie en andere wildebrassen gedaab is, die voor zover het de eerste betrof, blijkbaar door wilden gaan met de methoden die ze vier jaar lang nagevolgd hebben gesteund, of althans geleerd hadden, de goedenniet te laan na gesproken en voor zover het de laatsten betreft, dikwijls hun onbeheerstheid niet konden bedwingen, of trachtten te camoufleren, dat ze zelf niet geheel wit waren.

Dat er fouten gemaakt zijn, staat vast. Die iets doet, maakt fouten die niets doet, loopt dat risoco niet. Hij kan echter heel gemakkelijk de fouten naar voren brengen en dat hebben de honderden "ondergrondsers die zo diep onder de grond waren, dat ze in het actieve verzet nergens te vinden waren,allerminst nagelaten.

Laten we even in aanmerking nemen, dat zij zeker niet metdiePhilipstrein gesold hebben,zoals onze groepen (Iets waarover anderen, i.c. E Eddy, James en het Rayon Tongeren-VIII

Tongeren-Villapark meer en beter kunnen vertellen), dat zij zeker nie
niet de spoorlijn hebben uitgebroken en het verkeer hebben lam gelegd
dat zij evenmin met een flink aantal krijgsgevangenen te voorschijn
kwamen en een krijgsbuit waar je een huis mee vol kon proppen, maar
dat zij wel met een man of tien een drietal moffenmeiden "konden op-
brengen" op een manier dat je er van griezelde,hoewel je toch heus we
eens iets had meegemaakt. Dat alles in aanmerking genomen hadden zij
zeker recht van spreken. Ikvoel dat ik in een protesttoon verval. Ik
doe dat alleen omdat ik mij onze doden en gewonden voor ogen haal,
omdat ik mij de weken van angstige spanning en ingespannen werken her
inner, en de heldenmoed van hele groepen P.A.N. leden. Met name de
groep van Eddy, die betrekkelijk zwaar gewond werd in een vuurgevecht,
de groep van Ome Jan en de groep Strijp, die min of meer geregelde
veldslagen met kleinere Duitse groepen geleverd hebben.

En ik kan niet goed verdragen, dat daarna gezegd werdm door de al-
tijd aanwezige stuurlui, dat de P.A.N. inderdaad een pan was, blijk-
baar alleen goed genoeg, om er zo ongeveer alle diensten van te ver-
wachten. De mensen kwamen in die eerste dagen voor alles bij ons.
Men vroeg telefoonaansluiting, men had allerhande moeilijkheden, men
wenste arrestaties op dikwijls zeer vage gegevens, het was alles dik-
wijls te veel om te verwerken. Geallieerde officieren liepen onze dew
plat om inlichtingen, wapens, vervoer, hulp, enz. De eerste officieren
van de Irene-Brigade, radio-reportage en film het liep alles door el-
kaar alsof er geen gemeentehuis en geen militairen commandant bestond.

Toen dan ook na een redevoering in de Philipsschouwburg van den
toenmaligen Gewestelijken Sabotagecommandant Peter, de P.A.N. diende
te worden opgeheven, daar andere onderdelen in de plaats kwamen van
de voormalige verzetsgroepen, deed ons dat wel pijnlijk aan, en velen
voelden zich ontnuchterd, een voor de hand lichtend gevoel bij de
omschakeling van illegaliteit naar legaliteit. Soms viel het ons
die zolang zo intens in eigen kringen hadden gewerkt zeer zwaar ons in
het grote heheel in te schakelen en ons eigen apparaat los te laten,
waar vooral juist ook in hetgeheel der Binnenlandse Strijdkrachten zo
vaak elementen aanwezig waren, die ons misnoegen opwekten en soms ook
zelfs onze diepe verachting. Nederland immers kan slechts geholpen
worden door de zwijgende felle moed van de werkelijk belangeloos wil-
lenden, die zich steeds star verzet hebben tegen elk belagen van ons
volksbestaan.

En voornamelijk door het werk der laatsten is een groot geheel ont
staan,medegegroeid uit de Partisanen-actie van het districte Eindhover

Ik ben ervan overtuigd veel vergeten te hebben en veel onvermeld te
hebben gelaten, min of meer bewust, er wordt al zoveel gepraat. Ik
kaneigelijk alleen dit zeggen: Zie om U heen en kijk waar je de gees-
te tradities der actieve illegaliteit terugvindt, daar ook vindt ge
diegenen, die mijn beschouwing kunnen uitbreiden met hun ondervindinge
alleen meen ik, dat ze er niet erg praatlustig over zijn zullen. Dat
is een oude gewoonte, een goede gewoonte ook, we moeten vooruit zien
en daarenboven verzamelen in de eerste linies onze mannen van de Stoot
troepen en andere Nederlandse onderdelen zich verdiensten, die voortbo
bouwend op de verdiensten derillegalen een machtig fundament vormen
bij Nederlandsch Herstel.

Onze gesneuvelden rusten in vrede, zij hebben een wacht bij onde
hoogstens commandant betrokken en waren daar voor ons Nederland, de
spanning is voorbij en de offers zijn gebracht, en dit is het mooiste
van dat alles dat naar mijn innige overtuiging, niemand vanhen die ik
in het verzet gekend heb eigen voordeel heeft gezocht.

Zij zitten ook nu nog niet achter een bureau en hebben voor eigen
gebruik de een of andere instantie geschapen, neen, de meesten zetten
hun strijd voort tot Nederland, ons mooie Vaderland, vrij is en zuiver
van elke smet, dat was hun doel, dat is nog hun doel.

De geest van het nieuwe Nederland zal uit hun harten geboren wor-
den en door hun handen gevormd en wanneer straks de zon haar warme
stralen zal zenden over onze polders en wielanden, overonze bossen en
heide, maar ook over de graven vanonze mannen,die in de strijd vielen

vielen, dan zal in een vrij land elkeen den ander de hand kunnen bieden en schouder aan schouder zullen we strijden, ook met gebrek aan wapens, ook overrompeld soms door moeilijkheden, maar eensgezind, zoals ook wij gestreden hebben in de partisanen actie Nederland, voor G O D K O N I N G I N en V A D E R L A N D.

Te Vrlde 28 Maart 1945

K.P. Werkzaamheden van de K.P. Sander tot het in actie te komen der Partizanen Actie Nederland.

Einde 1943 werden voorbereidingen getroffen voor een overval op het gemeente bevolkingsregister te Eindhoven teneinde dit te vernietigen.
Hiervoor werd gebruik gemaakt van flesjes fosfor, afkomstig van Engelse vliegtuigen. Deze flesjes werden door Sander aangevoerd, en tot gebruik gereeds ten huize van Jacques opgeslagen. Na enkele besprekingen, door Jacques, Sander, Dick en Tom, werden ze 's avonds door de ruiten in de afdeling bevolking van het gemeentehuis gedeponeerd. Slechts een van de drie flessen brak, en deze werd door de politiewacht geblust voordat grote schade was aangericht. Dit werd door Dick (Karel) en twee kornuiten van de K.P. Johannes in het reine gebracht.

Hierna volgde de overval op het gemeentehuis te Eersel, met de bedoeling persoonsbewijzen en zegels hiervoor te bemachtigen, en het bevolkingsregister te vernietigen, of mede te nemen De plannen werden besproken door Jacques, Sander, Dick en Tom ten huize van Jacques. De overval die geschiedde door Sander, Dick, Tom, Wim en Joy mislukte doordat de dienstdoende marechaussee kans zag zijn revolver te bemachtigen, waardoor Sander en Jo verwondingen opliepen.

In samenwerking met Dick, werden door Tom en Jacques fotoclichés vervaardigd van ausweiszen en persoonsbewijzen A.35 serie, na gedrukt te zijn door bemiddeling van Dick werden deze papieren in omloop gebracht.

Verschillende stro-opslagplaatsen der Duitse Wehrmacht werden door middel van brandpakketten opgeruimd, onder meer door Sander, Janus en Jan C. De brandpakketten werden opgeslagen bij Jacques.

Door middel van springstof afkomstig van de mijnen, die verschaft werd door Frits, werden twee hoogspanningsmasten opgeblazen bij Acht door Tom, Jan, Frits en Wim, bij Heeze door de K.P. van Frits.

Plannen tot het overvallen van het distributiekantoor te Eindhoven leidden bijna tot de arrestatie van Sander. H. plaatsvervangend Directeur van dit kantoor werd gearresteerd en naar Duitsland overgebracht. Het verraad dat hier in het spel was, is tot op heden niet opgelost, doch er wordt nog aan gewerkt.

De Overval op het distributie kantoor te Bladel werd uitgevoerd door Jan, Tom, Sander, Jan C., Jan H, Reeks, Leo en Riek. De besprekingen hiervoor werden gevoerd door Sander bij Bert.

Verschillende besprekingen met ander KP. werden gehouden om te geraken tot een groots opgezette overval op kamp Haren, dit plan werd nooit uitgevoerd.

De buit afkomstig van Bladel, werd ter verdere verdeling bij Jacques ondergebracht.

Tijdens een van de transporten voor het in veiligheid brengen van geallieerde piloten werd Tom gearresteerd. Wij konden hem niet redden en hij werd tezamen met Harry 19 augustus 1944 in het kamp Vught gefusilleerd.

Daags na de arrestatie van Tom werd Jacques gearresteerd, doordat geen huiszoeking werd verricht, werd hij wegens gebrek aan bewijs vrijgelaten.

Bij Bert werden besprekingen gevoerd over een wapentransport van Baarle-Nassau naar Eindhoven, aan dit transport werd deelgenomen door Wim, Jan en Beeks.
Bij het vertrek met de buit werden zij overvallen door de S.S.
Onder een regen van mitrailleurkogels ontsnapten zij. Helaas met achterlaten van vrachtauto, buit en rijwielen.

De overval op de radio-opslagplaats te Bladel, waar 26 radiotoestellen werden buit gemaakt, werd uitgevoerd door Sander, Wim, Frits, Beeks, Janus, Jan G. en Frans.

De telefoonsabotage, waardoor Eindhoven praktisch is afgesloten geweest van de overige plaatsen, werd uitgevoerd door de K.P. Sander en de volgende personen en groepen der P.A.N.: Groep Eersel, Groep Acht, Groep Oirschot, Groep Ome Jan, en K.P. Frits.
Steeds werd de zogenaamde Europakabel Berlijn-Parijs pas kort in gebruik genomen door de Duitse Weernacht, door de K.P. Sander onbruikbaar gehouden. De spoorlijnsabotage werd uitgevoerd door de K.P. Sander en Frits, de volgende lijnen werden door middel van springstof vernield. Eindhoven-Den Bosch, Eindhoven-Valkenswaard, Breda-Tilburg, Tilburg-Turnhout, Tilburg-Den Bosch, Helmond-Deurne, Breda-Lage Zwaluwe, Eindhoven-Weert, Den Bosch-Nijmegen.
De besprekingen hierover werden uitgevoerd bij Jacques en Bart. De springstof werd uitgereikt in het geheime hoofdkwartier van de P.A.N. in het centrum van Eindhoven.

Op het afwerpterrein werd de wacht gehouden door groepen van de P.A.N.

De wegsabotage die bestond uit het werpen van flesscherven en spijkers op de weg en het aanbrengen van staaldraad en autovallen werd uitgevoerd door beide K.P. en door personen uit de P.A.N. groepen.

Gegevens van de G.D.N., fotocopiën, enz. werden door ons naar België doorgezonden.

Steeds werd onderling contact, ook het vervoeren van wapens enz., onderhouden door koeriers, later door koeriersters, toen de koeriers niet meer ongehinderd konden reizen.
Koeriers waren: Tom, Martin, Jan G, Janus en Ben.
Koeriersters waren: Greet, Agnes en Rie.

Jan K.P. lid Roel Looij, die voor de bevrijding van Eindhoven naar Amsterdam was vertrokken werd begin oktober gearresteerd en op 24 oktober tezamen met zijn a.s. schoonvader, vader van Agnes, in de Apollolaan gefusilleerd.

De Eindhovense Rayons

Enkele weken voor de bevrijding werden de rayons van Eindhoven, Woensel, Stratum, Tongelre en Centrum uitgebouwd.

Woensel	commandant James	25 man
Stratum	commandant Dré (vervanger Frans)	35 man
Gestel	commandant Henk	30 man
Gestel	commandant Paulus (tevens Leider L.O. Eindhoven)	35 man
Strijp	commandant Eb en Willy speciale dienst Ley	200 man
Centrum	commandant Eddy	20 man

Overval op het Gemeentehuis te Eersel. Duplicaat.

Bij Jacques werd reeds lang een plan beraamd om het gemeentehuis te overvallen, maar hoe en wanneer.
Men zag geen andere oplossing dan dit overdag te doen. De ambtenaar op het gemeentehuis had reeds de nodige inlichtingen verstrekt en de instructies ontvangen, hoe op de dag en uur, wanneer het zou plaatsvinden, te handelen.
Afgesproken werd dan ten laatste dat het een overval zou worden bij dag en hiervoor was een geschikt moment gekozen om dan binnen te komen, nl. 's middags om 3 uur dan was er enig volk bij het gemeentehuis zodat het niet opviel dat hier door vreemdelingen postgevat werd.
De ambtenaar had dan altijd de gewoonte aangenomen om brieven te gaan posten, zodat er een manier was geschapen de van binnen gesloten deur, te openen.
Op de afgesproken dag verzamelde de K.P.-ers zich op de aangewezen plaats en vandaar vertrok men afzonderlijk naar het Gemeentehuis en ging daar staan, net alsof men op de bus wachtte.
Zo kwamen de K.P.-ers hun post daar innemen en er kwamen ook een paar vrouwen bij staan die naar de boer geweest waren en zich niet erg lekker gevoelde, aangezien men ons voor commiezen aanzag die hun boter etc. wel eens konden afnemen.
Het duurde niet lang of de ambtenaar kwam zijn brieven posten en toen hij wilde binnengaan werd hem door een van ons gevraagd hoe laat het was en die stelde zich tussen de ambtenaar en de politieagent, die in de deur stond op. Toen de ambtenaar binnen wilde gaan en onze man deed alsof hij weg wilde gaan, duwde hij de politieagent met een das naar binnen.

Doch de politieagent begon een worsteling en stoorde zich niet aan de sommatie om op te houden. De aanvallers legden hun pistolen weg en worstelden nu in de kleine ruimte. Plotseling zag de agent kans zijn pistool te bemachtigen en vuurde in de wilde weg waardoor het twee overvallers verwondde. Hierdoor was teveel alarm geslagen en moest van verder handelen afgezien worden, waarna een veilig heenkomen gezocht werd.
Een K.P.er had een ernstige wond en moest zich in de naast bijzijnde bossen een eerste noodverband leggen, waarna hij naar een contactpersoon ging die een dokter waarschuwde en waardoor hier redding gebracht kon worden.
De andere K.P.-er ging met een collega de terugreis te voet ondernemen en kwam in veilige haven. Een vierde nestelde zich in een café in een volgend dorp en dronk een

glas bier, toen de S.D. binnenkwam om een huiszoeking te doen, zag men hem voor een boertje aan. Met de eerst volgende busgelegenheid ondernam hij de terugreis, Maar die werd aangehouden en iedereen moest gefouilleerd worden en vertellen waar hij geweest was. Hij was natuurlijk de boer op geweest en kon zodoende de reis naar huis voortzetten. Allen kwamen er toch nog heelhuids af, de politieman maakte vorderingen.

Melkflesjes (fosforflesjes).

Niet alleen uit alle hoeken en gaatjes van huis en tuin werd te voorschijn gehaald wat voor sabotagedoeleinden geschikt was, overal staken de voelsprieten, die maakten contact met iedere plek waar iets te halen was op dit gebied.
Afgeschoten vliegtuigen bevatten meestal een bruikbare hoeveelheid van dit materiaal of werd bij luchtgevechten hun onaangename en ons aangename last afgeworpen. Waardoor steeds iets in onze handen viel. Zo ook hadden kinderen in de bossen een aantal van deze flesjes gevonden en meldde dit plichtsgetrouw aan de onderwijzer die ons in plaats van de overheid, van de plaats in kennis stelde en daardoor kwam spoedig de buit op de bestemde plaats terecht. Het vervoer naar elders leverde de meeste moeilijkheden op. Maar omdat men ze spoedig weer moest gebruiken kon hierover niet lang gedacht worden. Op een koude besneeuwde, glibberige, gladde ijsweg werden door een persoon de drie benodigde flesjes i.v.m. aanslag op het Gemeentehuis, per fiets vervoerd plm. 15 km, gestoken in de jaszakken. Bij het binnenrijden van Eindhoven werd hij aangehouden door C.C.D. die zijn zakken betastte en vroegen wat hij vervoerde waarop geantwoord werd, een paar flesjes melk, terwijl er een halverwege uit de zak werd gehaald en dit i.v.m. de melkachtige witte schijn en omdat het maar halve liter flesjes waren, de controleurs tevreden stelde en hij door mocht rijden. Thuis aangekomen direct goed opgeborgen en de volgende avond in het gemeentehuis gemikt.

De Buit.

De 15 September waren ze op pad gegaan. In de late avond waren ze vertrokken vanuit hun kwartier, gevestigd in een der grote, bij de Moffen in gebruik geweest zijnde gebouwen. Hun kwartier was wel een der grootste, immers een dag later borgen ze er een krijgsgevangene op terwijl in een andere vleugel van het gebouw nog wat terug trekkende Moffen hun nacht doorbrachten. Hun opzet en taak die ze zich gesteld hadden was die avond autovangst. En nog wel autovangst bij de Grüne. Ze wilden de Grüne de laatste bezettingsdagen van Eindhoven nog even vergallen. Daarbij hadden die Moffen de beschikking over een pracht wagen, welke volgens verkenning zo goed als onbewaakt naast de villa geparkeerd stond die de Edelgermanen als kwartier hadden uitverkoren. Sluipend langs de grachtkanten in het villa park naderden zij langs verschillende zijden de villa en het begeerde object de wagen. Een Grüne stond op post, en deze zal wel geen slaperig man geweest zijn, want plots ontvingen ze een hevig vuur, hetwelk toen de deur open ging en de andere moffen tegen deze verlichte achtergrond naar buitenkwamen rennen, gezien de uitroepen en gillen van deze, door de P.A.N.-leden met goed resultaat werd geantwoord. Na deze rake antwoorden werd het stil, uitgezonderd af en toe geroep van de Moffen. Plotseling zag een der P.A.N.-leden voor zich in het donker een gestalte opduiken, vaag kon hij zien dat deze met de rug naar hem toestond en een geweer droeg.
Zijn eigen spuit in de aanslag, deed hij een stap voorwaarts en zei in het Duits: "Hände hoch, wir haben dein kamaraden schon alle gefangen". Onmiddellijk greep hij bij deze woorden het geweer van zijn tegenstander. De gestalte liet het geweer achter

in de handen van onze P.A.N.-man, en verdween zonder een woord te zeggen, als een spook in het duister. Een voor een keerden ze daarna volgens afspraak in hun kwartier terug. Zo ook onze geweerveroveraar. Vol trots over zijn stoute stukje liet hij een ieder van de ploeg de nieuw verworven spuit zien. De commandant wiens Mauserpistool juist een kogel in de uitlaat had gekregen, keurde de heldendaad niet af. Totdat er een opmerkte: "dat is de spuit van .... " en ja, deze was nog niet terug. Tegen de ochtend kwam hij behoedzaam het kwartier binnensluipen. Nat en doorweekt was hij uit de reddende boom gekropen. Hij stond stomverbaasd al zijn gevangen genomen makkers hier weer te zien. De halve nacht had hij besteed aan het zoeken naar de plaats waar de moffen hen opgeborgen zouden kunnen hebben, waarna hij op het idee was gekomen om ook in het kwartier eens te gaan neuzen of er misschien nog een overblijver was. Zo vast was hij overtuigd dat het een Mof was geweest die hem zijn geweer had afgenomen, dat hij telkens nog eens het vertaal moest horen, en alle kenmerken van zijn spuit moest bezien. Nog lang daarna vloog hij op, als er maar even een zinspeling door zijn makkers op werd gedaan.

Hoe het kwam dat Eindhoven zijn Telefoonkantoor hield.

Op een gehouden krijgsraad, in het Stafkwartier was beslist welke punten bezet moesten worden en welke men met de beschikbare middelen, en dat was niet veel, moest trachten voor vernieling te behouden. Daartoe waren uitgebreide verkenningen gedaan, contact opgenomen met betrouwbare personen, om toegang tot die belangrijke gebouwen te verkrijgen. Stellig waren deze toegangen niet de voordeur. De toegang tot het telefoonkantoor bestond in een openstaand kelderluik, bereikbaar via de omliggende panden. Verkenningen en contacten hadden uitgewezen, dat er in het gebouw geen springstof, voor vernieling, doch wel een grote hoeveelheid benzine, voor eventuele brandstichting aanwezig was. De betrokken R.C. had hierop beslag gelegd en deze prompt laten vervoeren, de ter beschikking bestelde wagens konden hierop in het begin rijden. Vanaf Dolle Dinsdag tot 17 september bestond de wacht uit een tweetal regelmatig, en gewapend in de nabijheid of in het gebouw aanwezige P.A.N.-leden, welke dag en nacht wacht hielden op verschillende niet steeds dezelfde plaats. Het contact P.T.T. hetwelk ook de telefoonverbindingen van de diverse rayons had verzorgd, en welke reeds vanaf eind augustus illegaal tot stand was gekomen, zorgde dat in noodgeval de D.C. of plaatsvervanger op de hoogte zou worden gebracht. In de vroege ochtend van 17 september waren Theo Boogaardt uit Den Bosch eens poolshoogte komen nemen, hoe het in Eindhoven met de zaken stond.
In het Hoofdkwartier van de P.A.N. W 26 werd de algemene gang van zaken eens besproken en Lange Jan evenals Theo, wilden van een en ander wel eens meer weten, en hoe de P.A.N. de zaken organiseerde. F.S. en J. vertelden aan hun welke taken door hen waren uitgestippeld, en hoe door middel van contactpersonen bij de verschillende bedrijven en instellingen, getracht zou worden te voorkomen dat alles de lucht in ging, of in brand werd gestoken.
Theo wilde zich op een plaats wel eens persoonlijk overtuigen hoe het ging, weshalve hem door J. werd opgedragen om de wacht in het telefoonkantoor mede te bezetten. Uitgerust met overall, P.A.N. band, Nederlandse helm met Leeuwtje en een wapen werd door hem mede de eerste openbaar uitgeruste wacht betrokken Aan L.J. werd eveneens een P.A.N. verstrekt, welke straks zoals we toen nog zeiden, door hem mee kon worden genomen naar hun eigen verzetsgroep in Den Bosch. Slechts een zou er echter terugkeren. Lange Jan.
De opdracht aan de wacht in het Telefoonkantoor, was "Uitsluitend schieten, indien men het Telefoonkantoor wil binnendringen", ter verdediging hiervan. In de namiddag na de landing der Paratroepen omstreeks 3 uur kwam er bericht binnen op W. 26 (Willemstraat 26) "dat er een zeer grote groep Moffen over de Emmasingel in de richting van de Keizersgracht ging". Even daarna werd dit door een koerierster welke

door de achtertuinen kwam, bevestigd. Onmiddellijk werd bevel gegeven, de straat te ontruimen van de vele daar voor het stafkwartier samengroepende burgers.
Alle P.A.N. leden kregen opdracht binnen te blijven, terwijl de post werd bevolen binnen het hek te blijven. Een en ander in verband met het feit dat al was dan de afstand groot, stellig verwacht kon worden dat bij een eventueel gevecht de kogels de op de Keizersgracht uitziende Willemstraat zouden invliegen. De wacht op het Telefoonkantoor, welke van het stafkwartier uit gemakkelijk voor een deel kon worden geobserveerd, werd gewaarschuwd: "Binnen blijven en je niet laten zien". Vanuit het zijhek van W. 26 werd door de D. Staf nauwlettend acht geslagen op de verschijnende moffen. En ja, reeds na enige ogenblikken verschenen de eerste sluipend langs de muren, tot het uiterste op hun hoede. De post voor het geweer, greep zijn, met zorg bewaarde en goed onderhouden Nederlandse karabijn, legde aan op een van de Moffen en een van de Stafleden stapte rustig naar deze van strijdlust gloeiende, doch in dit werk nog niet ervaren jongen en zei: "Nee, zo doen wij dat niet, als jij die Mof neerknalt, dat is gemakkelijk genoeg, maar het is een groot aantal, stellig komen ze dan hierheen als het ons te warm wordt, zouden we nog kunnen uitknijpen, maar de Moffenmethoden kennende kunt U ervan overtuigd zijn dat het minstens een tiental in de buurt wonende burgers het leven kost, die worden uit hun woning gehaald en voor de muur gezet. Alleen schieten wanneer we worden aangevallen, geen gevecht nu uitlokken in het centrum van de stad". Met spanning werd door een kijker het aansluipen der voorposten en de volgende meer samenlopende Moffen gevolgd. Het duurde ongeveer een tiental minuten voordat de hoofdmacht ter hoogte van het Telefoonkantoor was. Plots knalde een schot, onmiddellijk doken allen voor ons zichtbare Mofjes weg, een heidens kabaal van schoten volgde, nu allen sluipend vervolgden na enige tijd de Moffen hun weg. Dit kort naar hevig vuur had aan onze gast uit ’s-Hertogenbosch, Th. v.d. Boogaard, die zo spontaan wilde medewerken en daarom mede de wacht in het Telefoonkantoor had betrokken, het leven gekost. Misleid door de stilte welke de Moffen in acht namen bij hun marcheren, had hij even door het raam de toestand willen opnemen, een der Moffen had hem daarbij opgemerkt waardoor dit vuurgevecht ontstond, hetwelk een einde aan zijn leven maakte.

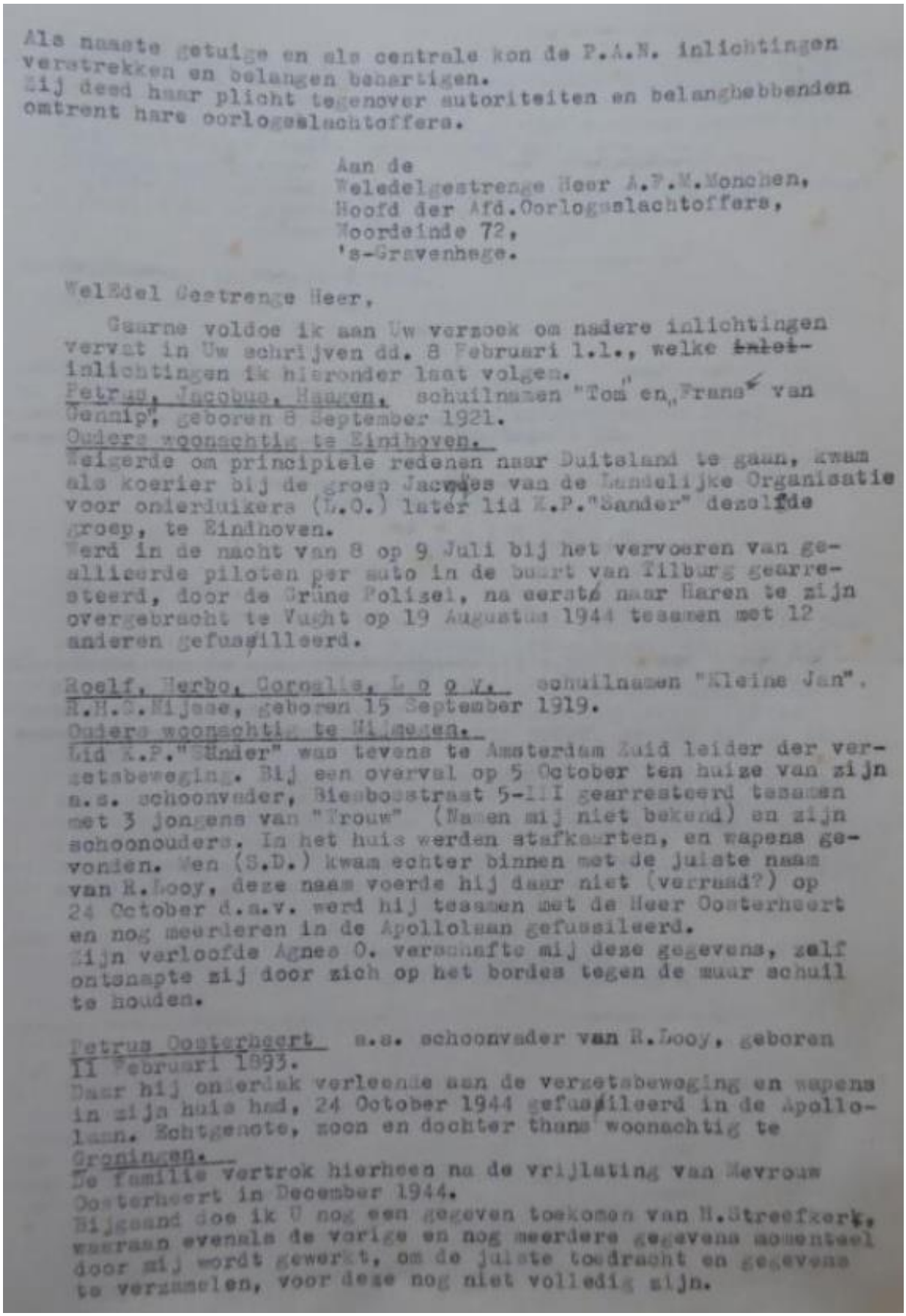

Als naaste getuige en als centrale kon de P.A.N. inlichtingen verstrekken en belangen behartigen.
Zij deed haar plicht tegenover autoriteiten en belanghebbenden omtrent hare oorlogeslachtoffers.

Aan de
Weledelgestrenge Heer A.P.M.Monchen,
Hoofd der Afd.Oorlogeslachtoffers,
Noordeinde 72,
's-Gravenhage.

WelEdel Gestrenge Heer,

Gaarne voldoe ik aan Uw verzoek om nadere inlichtingen vervat in Uw schrijven dd. 8 Februari 1.l., welke ~~inlei~~-inlichtingen ik hieronder laat volgen.
Petrus, Jacobus, Haagen, schuilnamen "Tom en „Frans" van Gennip", geboren 8 September 1921.
Ouders woonachtig te Eindhoven.
Weigerde om principiele redenen naar Duitsland te gaan, kwam als koerier bij de groep Jacobs van de Landelijke Organisatie voor onderduikers (L.O.) later lid K.P."Sander" dezelfde groep, te Eindhoven.
Werd in de nacht van 8 op 9 Juli bij het vervoeren van geallieerde piloten per auto in de buurt van Tilburg gearresteerd, door de Grüne Polisei, na eerste naar Haren te zijn overgebracht te Vught op 19 Augustus 1944 tesamen met 12 anderen gefusilleerd.

Roelf, Herbo, Cornelis, L o 9 V. schuilnamen "Kleine Jan". R.H.S.Nijsse, geboren 15 September 1919.
Ouders woonachtig te Wijnegen.
Lid K.P."Sander" was tevens te Amsterdam Zuid leider der verzetsbeweging. Bij een overval op 5 October ten huize van zijn a.s. schoonvader, Biesboschstraat 5-III gearresteerd tesamen met 3 jongens van "Frouw" (Namen mij niet bekend) en zijn schoonouders. In het huis werden stafkaarten, en wapens gevonden. Men (S.D.) kwam echter binnen met de juiste naam van R.Looy, deze naam voerde hij daar niet (verraad?) op 24 October d.a.v. werd hij tesamen met de Heer Oosterhoert en nog meerderen in de Apollolaan gefusilleerd.
Zijn verloofde Agnes O. verwachte mij deze gegevens, zelf ontsnapte zij door zich op het bordes tegen de muur schuil te houden.

Petrus Oosterhoert a.s. schoonvader van R.Looy, geboren 11 Februari 1893.
Daar hij onderdak verleende aan de verzetsbeweging en wapens in zijn huis had, 24 October 1944 gefusilleerd in de Apollolaan. Echtgenote, zoon en dochter thans woonachtig te Groningen.
De familie vertrok hierheen na de vrijlating van Mevrouw Oosterhoert in December 1944.
Bijgaand doe ik U nog een gegeven toekomen van H.Streefkerk, waaraan evenals de vorige en nog meerdere gegevens momenteel door mij wordt gewerkt, om de juiste toedracht en gegevens te verzamelen, voor deze nog niet volledig zijn.

H. S t r e e f k e r k werd op 12 September 1944 bij een poging tot het buit maken van wapens van Duitse militairen, voor de Partisanen Actie Nederland (verzetsgroep in Eindhoven en omgeving) door geüniformeerde S.D.leden zo zwaar gewond dat hij twee dagen nadien in het ziekenhuis overleed.
Komende te Bussum.

Hopende U met deze inlichtingen van dienst te zijn geweest verblijf ik hoogachtend,

J.H.A. .....

Eindhoven, 11 Februari 1946.

SECRETARIS
VAN
H.M.DE KONINGIN.

's-GRAVENHAGE, 8 Februari 1946.
Afd.Oorlogsslachtoffers,
Noordeinde 72.

De Here . . . . . .
E i n d h o v e n .

Geledele Heer,

Van Mejuffrouw Geldens ontving ik enige opgaven. Er ontbreken mij echter enige gegevens, primo is mij de naam niet bekend van de a.s. schoonvader, die tegelijk met R.Looy op de ~~Aple~~ Apolloleun te Amsterdam doodgeschoten werd. Zoudt U mij ook het adres van zijn weduwe kunnen opgeven. Verder ontving ik tevens gaarne de juiste reden, waarom R.Looy door de Duitsers vermoord is.
Secundo zou ik gaarne de juiste voorletters en adres willen ontvangen van de in Vught gefusilleerde P.Haagen. Zoudt U mij tevens kunnen zeggen om welke reden deze jongeman gefusilleerd is?
Uw antwoord gaarne tegemoetziende, en U bij voorbaat dankend, verblijf ik met de meeste hoogachting,

A.F.M.Wonchen,
Res.Majoor in Alg.Dienst,
Hoofd der Afd.Oorlogsslachtoffers.

De uitgevallen geallieerde soldaat viel weer in bij de geallieerde P.A.N.

In Memoriam
Sergeant-Vlieger
FRANK S. DOUCETTE
geboren te Belmont Mass U.S.A.
12 Februari 1922.
Overleden te Someren Lierop Holland
19 September 1944.

- - - - - - - -

Gods wegen en raadsbesluiten zijn ondoorgrondelijk.
Edelmoedig gaf Frank zijn leven voor zijn vaderland.
Zijn moed en offervaardigheid waren een voorbeeld voor zijn mede-soldaten. Gered uit het neerstortende vliegtuig beschouwde hij zijn taak niet afgelopen, maar aanstonds stond hij klaar om zijn nieuwe vrienden te helpen bij het ondergrondse werk voor de bevrijding van hun land. Zo gaf Frank het grootste offer, het offer van zijn leven, voor de gemeenschappelijk zaak van Amerika en Nederland.
Een paar dagen voor zijn dood had hij nog het voorrecht de H. Mis bij te wonen en met innige godsvrucht ontving hij toen de H.Sacramenten voor de laatste maal van zijn leven.
Laten wij, vrienden in Holland en Amerika, zijn ziel steeds gedenken in onze gebeden.

3. Doucette. De P.A.N. beschouwde hem geheel als een der hunnen en herdacht hem in een bidprentje met nederlandse tekst.

4. Th. v.d. Boogaard.
Theodorus Wilhelmusvan den Boogaard, geboren te 's-Hertogenbosch, 15 Februari 1921. Gesneuveld 18 September 1944, Eindhoven.
Het was 10 dagen na dolle Dinsdag dat in Eindhoven op het P.A.N. hoofdkwartier zich meldden twee K.P.ers uit Den Bosch.
Zij kwamen met berichten en met een opdracht. Bij de P.A.N. vonden zij onmiddellijk de nodige steun en voor des nachts een onderdak. De bedoeling van deze beiden, Jan en Theo, was om de volgende dag weer terug te keren, doch bij het aanschouwen van de activiteit, de methode van organisatie, en de werkzaamheden der P.A.N. besloten zij enige dagen te blijven. Hun indruk der P.A.N. was zodanig dat zij liever eerst nog wat van ons op wilden steken om dezelfde organisatie- methodes in de K.P. Den Bosch in te voeren.
Zij werden direct ingezet bij de P.A.N.actie op het vliegveld Welschap en bij het P.N.E.M. gebouw, terwijl Theo van den Boogaard tevens optrad bij de acties tot het herstel der orde in Strijp en bij de bewaking der vroeg-

tijdig door de Duitsers ontruimde scholen en ander gebouwen.
Op Zondagavond 17 September besloten beiden terug te keren,
doch zij kwamen op hun stappen terug, vanwege de gevechten
bij Son tussen Duitsers en geallieerde parachutisten.
In de nacht van Zondag op Maandag deed Theo patrouille-
diensten door de stad en toen op Maandagmorgen 18 September
de P.A.N. de belangrijkste punten der stad bezette, was Theo
wederom van de partij.
Bij het bekende gevecht tegen de Duitsers in de Willemstraat
gaf Theo blijk van zijn moed en durf.
Toen deze Duitsers verdreven waren, werd hij ingezet voor de
bewaking van het Hoofdgebouw der P.T.T. op de Keizersgracht
tegen eventuele Sprengcommando. Reeds hadden de geallieerde
parachutisten vanuit Son de eerste huizen van de Boudijk be-
reikt, toen bij het P.T.T. gebouw een hevig gevecht tussen
de P.A.N. groep en een twintigtal Duitsers ontstond.
Toen een dezer laatste trachtte naderbij te komen sprong
Theo naar voren om hem met zijn revolver buiten gevecht te
stellen. Hoe heldhaftig deze poging ook was, zij bleef zonder
uitwerking doordat de vervolver ketste en Theo door een goed
gerichte kogel ter aarde stortte en spoedig daarna stierf.
Voor zijn medestrijders was dit een enorme teleurstelling,
en voor zijn ouders, wiens enige zoon hij was een bijna on-
overkomelijk verdriet.
Moge zijn heldhaftige nagedachtenis voor zijn vrienden een
~~aanspre~~ aansporing blijven om, bezield met de geest van zijn
laatste adentocht, voort te blijven werken aan een langdurige
vrede, waarvoor Theo zijn leven gaf.

6. Al het mogelijke werd gedaan, om familieleed te verzachten.

Eindhoven, 26 October 1945.

Aan de Familie C.F.S.,
B u s s u m .

Geachte Familie,

Uw schrijven, gericht aan het tentoonstellings-
secretariaat, kwam in mijn bezit, en hopende U een genoegen te
doen, met een zo groot mogelijk aantal inlichtingen te ver-
schaffen over het werk, en verscheiden van onze medewerker
Henk ~~leert~~ ik een zo goed mogelijk samengesteld geheel volgens.
Enkele finesses weet ik persoonlijk niet zo
goed meer, en diegenen die nader hierbij betrokken waren,
zijn ale militair naar Indie vertrokken.
Het zijn echterzeer kleine details, de grote
lijnen heb ik toen direct van de commandant gehoord, en in zijn
rapporten vastgelegd.

Einde pag 30.

voor een deel in rapporten vastgelegd.

Met het oog op de bevrijding, die zoals we allen hoopten en voor ~~de~~ het Zuiden ook in vervulling gingen, in 1944 zou geschieden, werd begin 1944 in Eindhoven en de Kempen een organisatie gesticht bedoeld tijdens de bevrijding de nodige steun aan de geallieerden te geven. Deze organisatie heette de Partisanen Actie Nederland, afgekort P.A.N. Uit de aard der zaak, uitsluitend opgebouwd uit betrouwbare Nederlanders, dus geen B.S. of dergelijke, hoewel ook op Dolle Dinsdag en daarna uit de aard der zaak ook de toeloop hier groot werd.

Om bij Eindhoven te blijven, welke wijk van Eindhoven was een rayon onder een rayonscommandant, de leden woonden in de wijken en ressorteerden hier automatisch onder.

Henk woonde in Woensel, en had nog een vriend waar hij veel mee samen werkte en mee sneuvelde Karel Linders, rechercheur van Politie te Eindhoven.

Hier volgt dan het verhaal volgens het rapport van de R.Cdt. en van D. den Braber, aangevuld met datgene wat ik destijds ervan vernam en onderzocht.

Henk en Karel ontmoetten op 12 September in de loop van de morgen twee moffensoldaten. Het wachtwoord was toen, op alle mogelijke manieren de moffen demoraliseren, en eventueel wapens afhandig ~~te~~ maken.

Deze ontmoeting had plaats in de Frankrijkstraat.

Deze moffen maakte op Henk en Karel een serieuse indruk, en toen ze dan ook te kennen gaven, dat ze wilden onderduiken, werd een afspraak gemaakt.

Het viertal zou elkaar dezelfde avond om 9 uur bij het benzinestation in Woensel treffen.

Nadat op het rayonskwartier de kwestie besproken was, waarbij Henk en Karel naar voren brachten dat de Moffen te vertrouwen waren, werd aan Henk en Karel toestemming verleend deze zaak af te werken.

De afspraak met die moffen was dat ze hun wapens, bestaande uit pistolen, geweren en machinepistolen zouden meebrengen in ruil voor de hun te verlenen hulp en burgerkleding.

Henk en Karel, alsook de beide moffen waren op tijd op de afgesproken plaats aanwezig, de moffen gaven echter voor, toen bleek dat ze niet alle beloofde wapens bij zich hadden, dat ze deze eerst wilden gaan halen, als bleek dat Henk en Karel er waren.

Henk en Karel bleven wachten. . . . . .

Om ongeveer 21.05 uur (ik haal hier letterlijk aan uit het politierapport van de wachtmeester C.den Braber) reed een vier-persoons-luxe auto vanuit de Lijmbeekstraat in de richting Macomilaan. In deze auto zaten Weber (chef S.D.Eindhoven) Mof en Kooman (S.S.Ploert ex-Nederlander) ook lid S.D.,verder zaten in diezelfde auto nog drie mij onbekende personen, twee in duitse officiersuniform,gekleede personen met S.D. distinctieven sprongen uit de snel afremmende wagen en riepen tegen Henk en Karel "Hände Hoch" doch vuurden tegelijkertijd.

De jongens hadden geen kans, Karel was wel gewapend, Henk niet, doch deze verraderlijke plotselinge vuurovervel had geen van beide vermoedelijk verwacht.

Karel werd zodanig getroffen, dat hij voorover viel. Henk wist hoewel zwaar gewond over een schutting te springen en te ontkomen.

Uit een later opgemaakt rapport bleek dat Karel direct gedood was.

Henk werd onmiddellijk geholpen, en medische hulp, van een vertrouwd arts ingeroepen. Deze achtte chirurgische behandeling noodzakelijk.

Daarom werd Henk naar het R.K.Binnenziekenhuis overgebracht, waar de chirurg Dr. O.V. persoonlijk nog dieselfde nacht alle mogelijke hulp trachtte te verlenen.

Helaas niettegenstaande alle goede zorgen van dokter en verpleegsters kon Henk niet behouden blijven en overleed op 13 September 1944 des avonds om 19.45 uur.

Dr.V., alsook het verplegend personeel verdienen alle lof, vooral als U bedenkt dat de S.D. nog steeds in Eindhoven was. Wij hebben hen toen nog een uitdrukkelijk voor deze goede zorgen bedankt, een afschrift van deze brief die bij de bescheiden van Henk zat gaat hierbij.

Indien het boekje van de tentoonstelling "Verzet" rond en in Eindhoven klaar is, zal ik U hiervan een exemplaar doen toekomen, evenals een exemplaar van het nog samen te stellen boek van de P.A.N.

Indien U deze brief van Henk wilt afstaan, en toestemming geeft tot het plaatsen van de foto's van de begrafenis en herbegrafenis zullen wij dit zeer zeker op ~~een~~ prijs stellen.

Henk was voordien ook nog medewerkervan de [illegible] Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers, ook heeft hij mee geholpen aan het juist in kaart brengen van stellingen en telefoonlijnen.

Ik ~~z~~ had gaarne een foto van hem ~~persoonlijk~~- persoonlijk. Indien we hier de foto's die Philips gemaakt heeft niet kunnen bemachtigen, die van de P.A.N. zijn met het bombardement van 19 September 1944 verloren gegaan, kunnen wij die misschien wel tijdelijk voor het maken van een reproductie van U lenen.

Indien mogelijk ontving ik gaarne van U gegevens van Henk, geboortedatum, waar gewoond etc. Hiervoor al vast onze dank.

Misschien doet het U genoegen te weten, dat we op S.D.Weber op 18 September jacht hebben gemaakt, jammer genoeg ontsprong hij toen de dans. S.S.K. zit op het ogenblik in een kamp bij Eindhoven.

Rezen maar dat er behoorlijk toezicht op wordt uitgeoefend, dat hij de dans niet ontspringt.

Mocht U eens in Eindhoven komen, komt U dan gerust bij mij aan, mijn adres is bekend, waarheen U ook verdere brieven kunt zenden. Geconcludeerd met het verscheiden van Uw enigste jongen.

Hij was een flinke vent, en is gebleven voor een goede zaak.

U is steeds welkom, vele groeten ook van de andere nog aanwezige oud-vrienden van Henk.

w.g. J.H.A. H.

I n M e m o r i a m

Petrus, Jacobus H a a g e n (Tom)

(Frans van Gennip)

Geboren te Eindhoven, 8 September 1921.

Reeds vanaf het begin van de bezetting zette hij, hoe jong ook, de onderdrukker de voet dwars waar hij kon.

Opgeleid voor fotograaf, nam hij reeds spoedig ontslag bij zijn patroon, daar deze de Nazigedachte was toegedaan.

Aangewezen als een der eersten om naar Duitsland te gaan werken, kon hij door in de Limburgse Mijnen te gaan, om opgeleid te worden voor mijnwerker, aan deportatie ontkomen.

De inval bij Dieppe enige maanden nadien, deed bij hem en een veertig tal anderen de mening postvatten dat dit de invasie was. Zonder verdere berichten af te wachten, vertrokken ze.

Na enige omzwervingen kwam hij in zijn woonplaats bij de daar in oprichting zijnde L.O.

In het begin Augustus 1943 als koerier van Strijp, en oprichter der z.g. Philipsbeurs, hielp hij honderden onderduikers mede verzorgen.

Dag en dikwijls ook 's nachts was hij hiervoor in de weer, en besteedde daar al zijn tijd aan.

Zijn werklust, principes, en liefde voor de goede zaak brachten hem er al spoedig toe, door daden nog meer afbreuk te doen aan de vijand.

In de K.P."Sunder" kreeg hij daarvoor volop gelegenheid. Menig uurtje wachten, voordat het moment van actie voor een of andere gewaagde onderneming werd gekort door zijn geestig voorgedragen liedjes, of humoristische anecdotes of steken op de Kof.

Zo bij Kerssel en te Bladel. De grap beleefd bij het opblazen van de hoogspanningslijn zal ook altijd in onze gedachten blijven.

Altijd goed gehumeurd, stond hij klaar voor iedere onderneming, bereid tot hulp voor ieder die dit nodig had.

Toen men hem vroeg voor het vervoer van geallieerde piloten, was hij direct bereid.

Op een van deze tochten, het was reeds de tweede toch van

die avond, werd hij tesamen met H.A. in de buurtvan- van Moergestel gearresteerd met twee piloten in de wagen.
De eerste zending piloten was bij tante Coba in Tilburg gebracht, waar zij de ochtend van 9 Juli 1944 door de S.D. werden neergeschoten.
Tom (P.J.Haagen) werd eerst naar Haren en later naar Vught overgebracht.
Tesamen met de anderen werd hij op 19 Augustus 1944 te Vught gefusilleerd.
Zijn Geestelijk Adviseur gaf een juiste typering op zijn bidprentje van hem.
Deze gaf zijn leven voor zijn vrienden. Tom, wij zijn trots op jou ! Wij bidden voor je, bid gij voor ons, want wij weten, dat gij in Christus zijt.

Jacques P.M.

Eindhoven, 22 Januari 1947.

~~Aan Mejuffrouw~~

Aan Mejuffrouw L.A.M.Staresch,
Heuvel 29,
T i l b u r g .

Geachte Mejuffrouw Staresch,

Enige tijd geleden werd mijn aandacht getrokken door een stukje over tante Coba Pulkens in de plaatselijke pers, voor de te houden plechtigheid in Februari a.s. Van de Secretaris der G.O.I.K.K. in Tilburg ontving ik Uw adres, met hetverzoek mede te delen in welk verband ik met tante Coba stond. Ik was gaarne bij deze plechtigheid aanwezig, om dan tevens te trachtten klaarheid te verkrijgen in verschillende nog duistere punten hierop betrekking hebbende.
Hier volgt in zeer beknopte vorm mijn verhaal.
Reeds langer met illegaal werk bezig, als wijkleider van de L.O. van Strijp (wijk van Eindhoven) en adviseur van de K.P."Sander" en de Partisanen Actie Nederland, hielden we ons door de nood van mijn zaak, ook bezig met het maken van Pasfoto's voor onderduikers etc. Via "Tom" P.J.Haagen kwamen we in contact met H.A. en met v.B. Het zwaartepunt van ons werk was echter K.P. werk. Ongeveer midden Mei 1944, ging "Tom" die eerst als onderduiker later als koerier een vriend van mij was geworden, zich meer wijden aan K.P. werk en ook piloten hulp. De week voorafgaande aan die gedenkwaardige Saterdagnacht en Zondag, was door Tom en Harry tesamen met J.v.Z. (R.C.Looy) lid K.P."S" de buit van Sledel in de nacht bij mij gebracht ter verdere verdeling.
Saterdagmiddag vertrokken Tom en Harry, om de piloten vanuit Valkenswaard te vervoeren naar tante Coba. De pas-

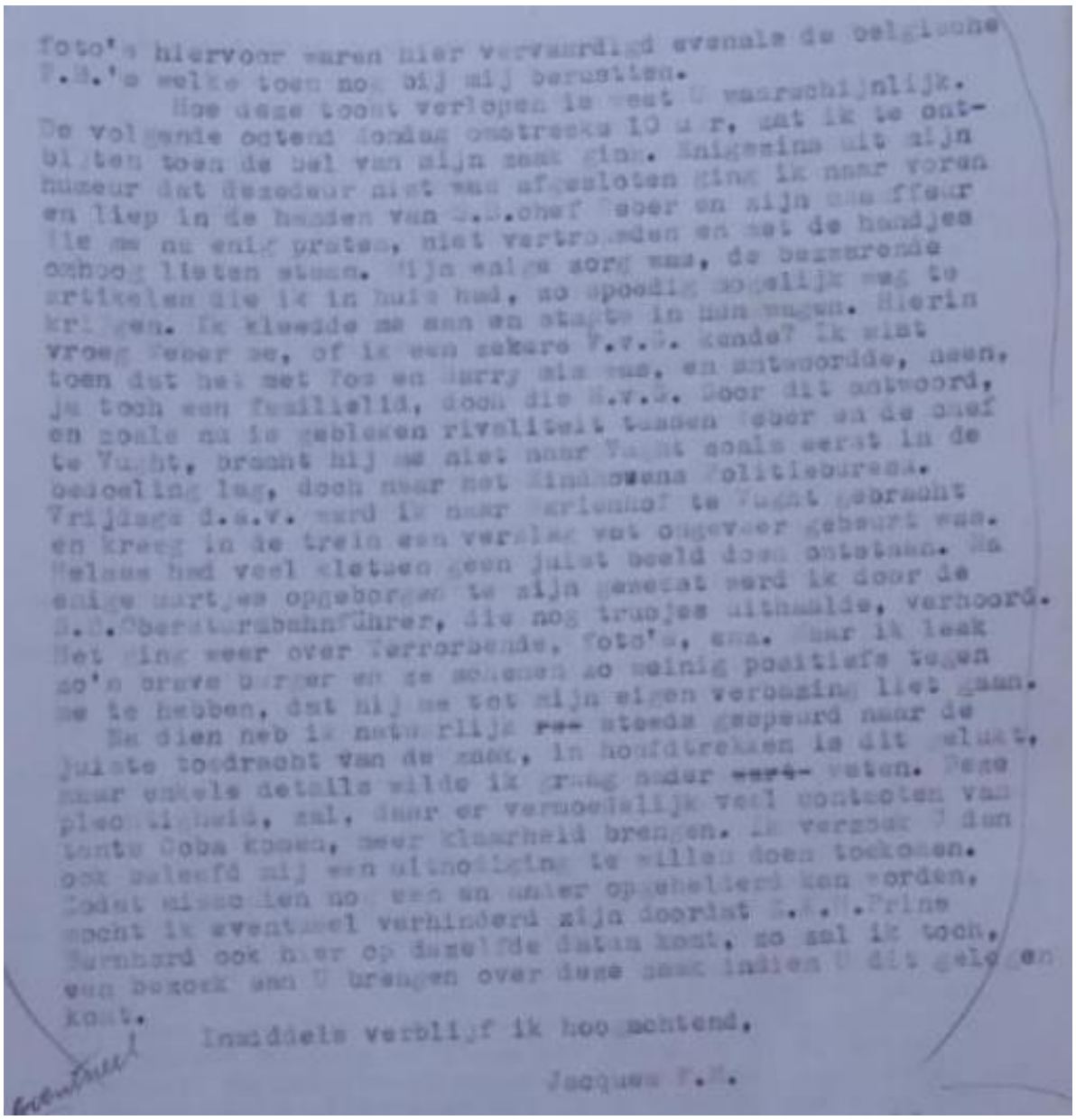

foto's hiervoor waren hier vervaardigd evenals de belgische F.M.'s welke toen nog bij mij berustten.

Hoe deze tocht verlopen is weet U waarschijnlijk. De volgende ochtend Zondag omstreeks 10 uur, zat ik te ontbijten toen de bel van mijn zaak ging. Enigszins uit mijn humeur dat dezedeur niet was afgesloten ging ik naar voren en liep in de handen van S.S.chef Weber en zijn chauffeur die me na enig praten, niet vertrouwden en met de handjes omhoog lieten staan. Mijn enige zorg was, de bezwarende artikelen die ik in huis had, zo spoedig mogelijk weg te krijgen. Ik kleedde me aan en stapte in hun wagen. Hierin vroeg Weber me, of ik een zekere F.v.S. kende? Ik wist toen dat het met Tom en Harry mis was, en antwoordde, neen, ja toch een familielid, doch die H.v.S. Door dit antwoord, en zoals nu is gebleken rivaliteit tussen Weber en de chef te Vught, bracht hij me niet naar Vught zoals eerst in de bedoeling lag, doch naar het Kindhouwens Politiebureau. Vrijdags d.a.v. werd ik naar Marienhof te Vught gebracht en kreeg in de trein een verslag wat ongeveer gebeurt was. Helaas had veel kletsen geen juist beeld doen ontstaan. Na enige uurtjes opgeborgen te zijn gewezen werd ik door de S.S.Obersturmbahnführer, die nog truojes uithaalde, verhoord. Het ging weer over Terrorbende, foto's, enz. Maar ik leek zo'n brave burger en ze schenen zo weinig positiefs tegen me te hebben, dat hij me tot mijn eigen verbazing liet gaan.

Na dien heb ik natuurlijk ~~ree~~ steeds gespeurd naar de juiste toedracht van de zaak, in hoofdtrekken is dit gelukt, maar enkele details wilde ik graag nader ~~eerst~~ weten. Deze plechtigheid, zal, daar er vermoedelijk veel contacten van tante Coba komen, meer klaarheid brengen. Ik verzoek U dan ook beleefd mij een uitnodiging te willen doen toekomen. Zodat misschien nog een en ander opgehelderd kan worden, mocht ik eventueel verhinderd zijn doordat S.K.H.Prins Bernhard ook hier op dezelfde datum komt, zo zal ik toch, een bezoek aan U brengen over deze zaak indien U dit gelegen komt.

Inmiddels verblijf ik hoogachtend,

Jacques F.M.

eventueel

Bericht over Roel Looij en zijn verloofde Agnes

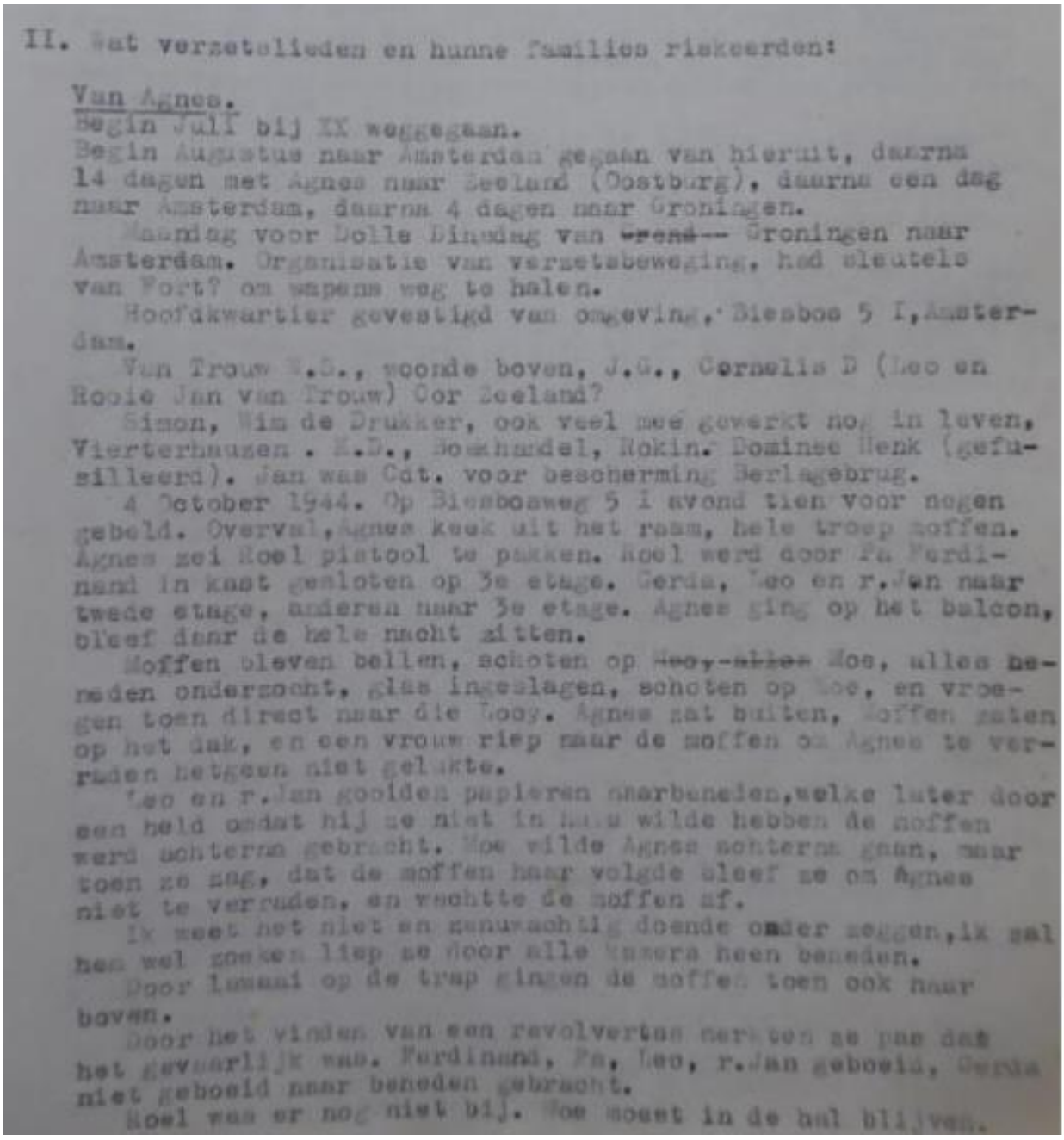

II. Wat verzetslieden en hunne families riskeerden:

Van Agnes.
Begin Juli bij XX weggegaan.
Begin Augustus naar Amsterdam gegaan van hieruit, daarna 14 dagen met Agnes naar Zeeland (Oostburg), daarna een dag naar Amsterdam, daarna 4 dagen naar Groningen.
Maandag voor Dolle Dinsdag van ~~Grond~~ Groningen naar Amsterdam. Organisatie van verzetsbeweging, had sleutels van Fort? om wapens weg te halen.
Hoofdkwartier gevestigd van omgeving, Biesbos 5 I, Amsterdam.
Van Trouw W.S., woonde boven, J.G., Cornelis D (Leo en Rooie Jan van Trouw) Cor Zeeland?
Simon, Wim de Drukker, ook veel mee gewerkt nog in leven, Vierterhauzen . K.D., Boekhandel, Rokin. Dominee Henk (gefusilleerd). Jan was Cdt. voor bescherming Berlagebrug.
4 October 1944. Op Biesbosweg 5 I avond tien voor negen gebeld. Overval, Agnes keek uit het raam, hele troep moffen. Agnes zei Roel pistool te pakken. Roel werd door Pa Ferdinand in kast gesloten op 3e etage. Gerda, Leo en r.Jan naar twede etage, anderen naar 3e etage. Agnes ging op het balcon, bleef daar de hele nacht zitten.
Moffen bleven bellen, schoten op ~~Leo, alles~~ Moe, alles beneden onderzocht, glas ingeslagen, schoten op Moe, en vroegen toen direct naar die Looy. Agnes zat buiten, Moffen zaten op het dak, en een vrouw riep naar de moffen om Agnes te verraden hetgeen niet gelukte.
Leo en r.Jan gooiden papieren naarbeneden, welke later door een held omdat hij ze niet in huis wilde hebben de moffen werd achterna gebracht. Moe wilde Agnes achterna gaan, maar toen ze zag, dat de moffen haar volgde bleef ze om Agnes niet te verraden, en wachtte de moffen af.
Ik weet het niet en zenuwachtig doende onder zeggen, ik zal hem wel zoeken liep ze door alle kamers heen beneden.
Door lawaai op de trap gingen de moffen toen ook naar boven.
Door het vinden van een revolvertas merkten ze pas dat het gevaarlijk was. Ferdinand, Pa, Leo, r.Jan geboeid, Gerda niet geboeid naar beneden gebracht.
Roel was er nog niet bij. Moe moest in de hal blijven.

Roel werd in zijn slaapkamer gebracht om daar verhoord te worden. ~~Toen~~ Zolang moesten de anderen blijven liggen.
Moe zag kans bonkaarten in de kachel te gooien. 15 moffen pikten alles van waarde mee, kleren, dekens, linnengoed, enz. radio, stofzuiger, strijkijzer.
Toen werd gebeld, Telefoon, een mof nam deze aan en Hollands sprekend hallo. Hij dwong toen moe de telefoon aan te nemen. ", Frits, ze zijn er om ons te halen, het is mis, waarna ze een klap van het geweer van die mof kreeg.
Door de moffen werd de S.D. gebeld, en Roel en Gerda appart in een kleine wagen gehaald, en naar Euterpestraat gebracht, de anderen pervrachtauto waarop ook kleren, enz. en de aanwezige wapens werden vervoerd.
Enige dagen tevoren was een flesje springstof gebracht door een zekere de Rooy (ook gefusilleerd), dit flesje had achter het gordijn op de vensterbank gestaan. Een van die moffen vroeg hiernaar en keek meteen achter het gordijn waar het gestaan had.
Een dag en nacht hebben ze in de Euterpestraat zonder eten gezeten, daarna zijn ze naar de Weteringschans gebracht. Tijdens dit vervoer hebben ze nog even met elkaar gesproken. Ook Roel was hierbij, Moe heeft hen toen nog druiven in de mond gestopt.
Agnes bleef daar enige uren zitten (drie vier uren), toen alles stil was, ze zat met kleed over zich heen, en waskbakje op het hoofd. Over verschillende balcons naar een tuinhuis geklauterd, alwaar een trap stond, ze bleef toen de verdere rest van de nacht bij bakker van Mierlo tot negen uur, en daarna naar familie gegaan.
In de cel van Roel was een luchtgaatje dat op de luchtplaats uitkwam, hij zag daardoor Moe en riep haar, deze kon met de rug daarheen staande een gesprek met hen voeren over de toestand enz.
Ook met Leo sprak ze op die manier, toen Jan en Leo gefusilleerd werden mocht ze daar niet meer komen.
Op 12 en 13 October werden Leo en r.Jan op straat in Wormerveer doodgeschoten, de vader van Leo (Cornelia Dijksterhuis) werd op dezelfde dag of daags daarna gefusilleerd.
In de laatste dagen van ~~Riel~~ Roel's gevangenschap kreeg Agnes nog een briefje van Roel over Andre, dit was een briefje voor Andre zelf, een zekere Joop bracht een briefje (afschrift) met de ringen van Roel, doch wilde deze alleen aan Agnes persoonlijk overhandigen. Dit werd niet vertrouwd. Het originele briefje ontving Agnes begin ~~Maart~~ begin Maart 1945 via Dominee Kunst???
Daags na het neerschieten van de S.D.agent werden in de vroege ochtend 29 Nederlanders ~~te~~ gefusilleerd, waaronder Roel, Pa, allen gelijk opgehaald op 4 October.
Ferdinand, 26 jaar werd op transport naar Amersfoort gesteld en wist hierbij te ontvluchten, en dook onder bij Hans Jansen in Heeten bij Raalten.
Moe werd vergeten en eerst nadat Agnes er werk van maakte op 20 December 1944 ontslagen.
Agnes via J.P. als koeriersster gaan werken.

Verklaringen van Jacques Hermans

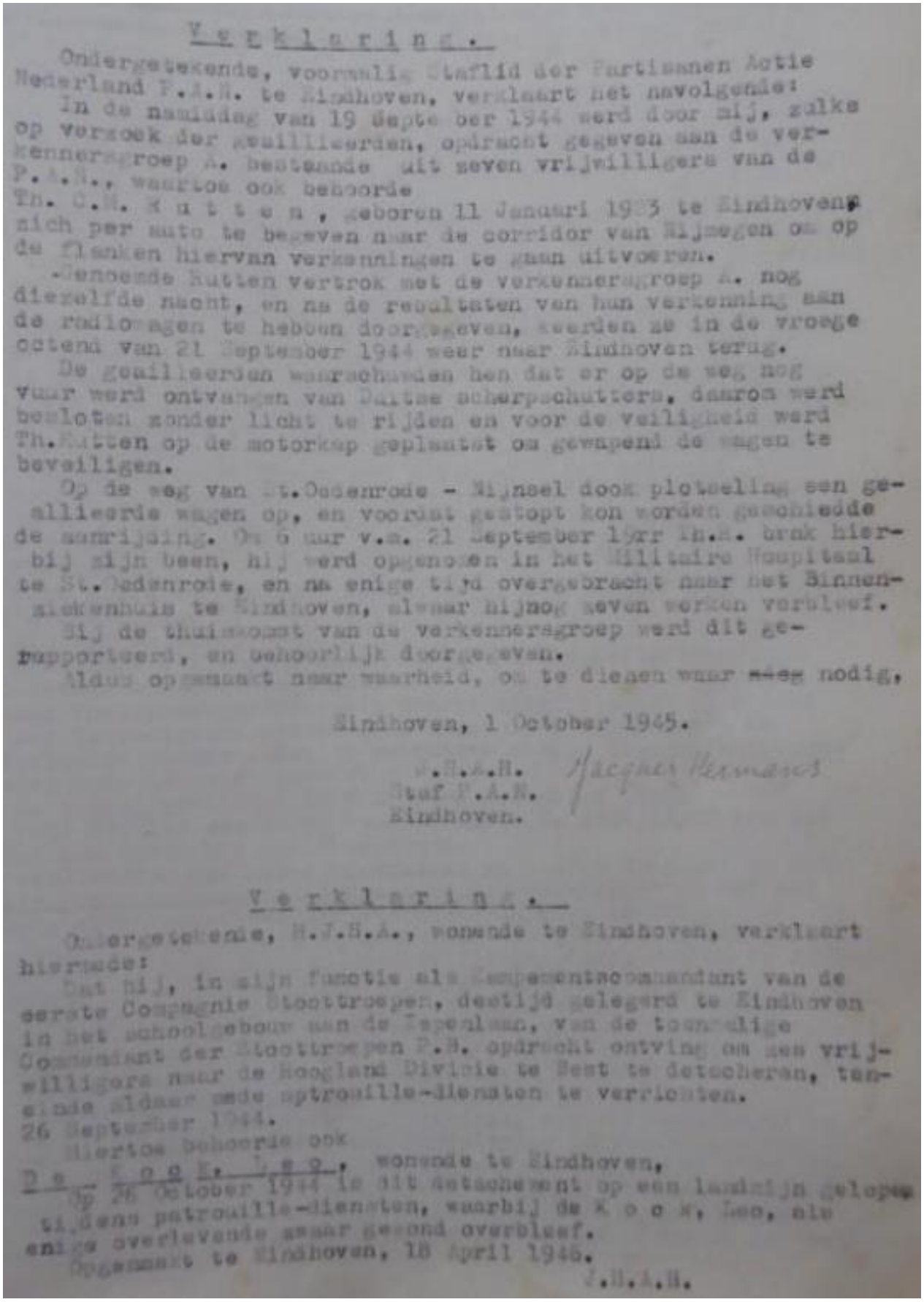

V e r k l a r i n g .

Ondergetekende, voormalig Staflid der Partisanen Actie Nederland P.A.N. te Eindhoven, verklaart het navolgende:

In de namiddag van 19 Septe ber 1944 werd door mij, zulks op verzoek der geallieerden, opdracht gegeven aan de verkennersgroep A. bestaande uit zeven vrijwilligers van de P.A.N., waartoe ook behoorde

Th. C.M. K u t t e n , geboren 11 Januari 1923 te Eindhoven, zich per auto te begeven naar de corridor van Nijmegen om op de flanken hiervan verkenningen te gaan uitvoeren.

Genoemde Kutten vertrok met de verkennersgroep A. nog dezelfde nacht, en na de resultaten van hun verkenning aan de radiowagen te hebben doorgegeven, keerden ze in de vroege ochtend van 21 September 1944 weer naar Eindhoven terug.

De geallieerden waarschuwden hen dat er op de weg nog vuur werd ontvangen van Duitse scherpschutters, daarom werd besloten zonder licht te rijden en voor de veiligheid werd Th.Kutten op de motorkap geplaatst om gewapend de wagen te beveiligen.

Op de weg van St.Oedenrode - Nijnsel door plotseling een geallieerde wagen op, en voordat gestopt kon worden geschiedde de aanrijding. Th.K. bevond zich hierbij zijn been, hij werd opgenomen in het Militaire Hospitaal te St. Oedenrode, en na enige tijd overgebracht naar het Binnenziekenhuis te Eindhoven, alwaar hij nog zeven weken verbleef.

Bij de thuiskomst van de verkennersgroep werd dit gerapporteerd, en behoorlijk doorgegeven.

Aldus opgemaakt naar waarheid, om te dienen waar nodig.

Eindhoven, 1 October 1945.

P.A.N.
Staf P.A.N.
Eindhoven.

V e r k l a r i n g .

Ondergetekende, H.J.H.A., wonende te Eindhoven, verklaart hiermede:

Dat hij, in zijn functie als Compagniescommandant van de eerste Compagnie Stoottroepen, destijds gelegerd te Eindhoven in het schoolgebouw aan de Tapeslaan, van de toenmalige Commandant der Stoottroepen P.B. opdracht ontving om een vrijwilligers naar de Hoogland Divisie te Best te detacheren, teneinde aldaar mede patrouille-diensten te verrichten.

26 September 1944.

Hiertoe behoorde ook

De K o o k, L e o , wonende te Eindhoven.

Op 26 October 1944 is dit detachement op een landzijn gelopen tijdens patrouille-diensten, waarbij de K o o k, Leo, als enige overlevende zwaar gewond overbleef.

Opgemaakt te Eindhoven, 18 April 1945.

H.J.H.A.

SABOTAGE.

Het is moeilyk het begrip "sabotage" in het keurslyf van een definitie te wringen. Het kan immers dat het door allerlei omstandigheden gewyzigd wordt, het kan uitdyen of inkrimpen.

Zoo is bv. volgens nazi-opvattingen de staat primair en heeft de rechtspraak slechts recht van bestaan in zooverre zy den staat dient. M.a.w. als een rechter door toepassing van formeel recht den staat -- lees: de party -- weerstreeft, "saboteert" die rechter. Vandaar bv. het schoone instituut der "vrederechters".

Het zal duidelyk zyn dat een rechter die formeel rechtxxx spreekt zich alles behalve een saboteur voelt.

Ik wilde met dit voorbeeld slechts aantoonen, dat het begrip "sabotage" variabel en subjectief is.

Als ik dus als definitie van sabotage opgeef:
"Het op eenigerlei wyze, anders dan in formeel erkende oorlog, hinderen, belemmeren of misleiden van den vyand", dan is het duidelyk;

a. dat deze definitie slechts geldt tydens oorlogsomstandigheden
b. dat het totale karakter xxxxxxxxx van dezen oorlog het begrip sabotage een maximale reikwydte heeft gegeven.

In dezen totalen oorlog immers staat het geheele potentieel van de betrokken volken in dienst van de oorlogvoering.

Derhalve zal alles wat op eenigerlei wyze deze totale inspanning belemmert, tot sabotage worden gerekend. Theoretisch is het aantal sabotage-mogelykheden vrywel onbeperkt. Immers een volk dat totaal en overal wordt ingezet zal ongetwyfeld een ongekende spankracht ontwikkelen en tot geweldige resultaten komen. Een van de consequenties is echter, dat het ook totaal en overal kwetsbaar is.

Practisch zyn echter deze theoretisch-mogelyke sabotagevormen beperkt tot enkele hoofdgroepen.

WELKE ZYN DIE HOOFDGROEPEN?

Ik meen dat men op grond van de bekende feiten tot de volgende indeeling komt:

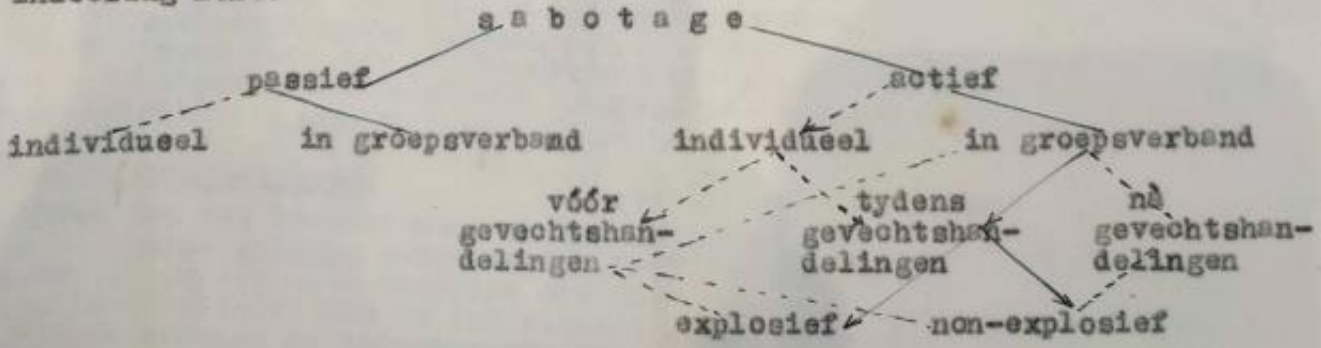

De naar myn meening belangryke vormen zyn met een _____,

de minder belangryke met ---------- aangegeven.

Het is ondoenlyk al deze vormen in factoren te gaan ontbinden. Ik zal hier slechts beknopt iedere vorm met één of meer voorbeelden illustreeren

Allereerst: de passieve sabotage bestaat uit het niet-meewerken met den vyand, de actieve uit het tegenwerken van den vyand.

Als voorbeeld van passief saboteeren noem ik : het onderduiken. Hierdoor worden arbeidskrachten aan het vyandelyke productie-apparaat ontrokken. In Nederland hebben enkele honderdduizenden personen deze passieve sabotage gepleegd. Welk percentage hiervan ondergedoken is met de bedoeling daardoor te saboteeren en welk gedeelte slechts de bedoeling had zichzelf de persoonlyke onaangenaamheden van tewerkstelling in het buitenland, krygsgevangenschap, enz. te besparen, is natuurlyk niet by benadering te bepalen. Ik vrees dat men in het algemeen slechts kan constateeren, dat een relatief klein gedeelte van de massa onderduikers om principieele redenen is gedoken, hetgeen er op wyst, dat het Nederlandsche volk, speciaal de jeugd, als geheel niet tot sabotage geneigd is, òf dat het nut van dezen weinig spectaculairen, maar nuttigen vorm van sabotage niet wordt ingezien. Deze voorbeelden van individueele passieve sabotage zyn natuurlyk nog met vele uit te breiden, waaronder byv. het onthouden van gegevens aan den vyand door ambtenaren enz.

De passieve sabotage in groepsverband.

Deze is uiteraard een betrekkelyk zeldzaam verschynsel. Een sprekend voorbeeld was de, voor zoover bekend, niet-geleide, staking van Mei 1943

Actieve sabotage

Ook hier weer : individueel of in groepsverband.

De eigenschappen van het Nederlandsche volk, individualistisch als weinig andere, hebben er toe geleid dat individueel-actieve sabotage, de minst effectieve vorm, hier nog vry sterk vertegenwoordigd is.

Uiteraard zal deze vorm practisch steeds non-explosief zyn.

Zoo zyn er in Nederland nog honderden personen, die zelf onderduikers plaatsen, verzorgen enz. en zich angstvallig verre houden van de op dit gebied bestaande organisatie. Slechts doordat in het groote spel tusschen bezetter en organisatie de maatregelen en tegenmaatregelen steeds geraffineerder en scherper worden, sluiten zy zich, noodgedwongen en aarzelend aan.

Een sympathieker en nuttiger vorm van sabotage, individueel en non-explosief, vormt het saboteeren door Nederlanders in Duitsche bedryven. Uiteraard is de omvang van vandeze sabotagevorm niet nauwkeurig te bepalen.

Individueel-explosieve sabotage is uiterst zeldzaam, al ware het alleen maar doordat deze vorm een groote dosis physieke en psychische moed vereischt. My is slechts één voorbeeld bekend : dat van een jongeman die op eigen initiatief een provocateur doodde.

Sabotage in groepsverband.

Belangryker dan het bovenstaande is het saboteeren in groepsverband, dat wil dus zeggen: de geleide sabotage, wellicht beter gezegd: de gerichte sabotage. Het is zonder meer duidelyk dat deze vorm van sabotage een grooter nuttig effect sorteert dan de individueele. Een organisatie beschikt over hulpmiddelen waaraan de individueele saboteur altyd gebrek heeft: relaties financiën en wat dies meer zy. Bovendien kan de leiding van een zulk een organisatie gemakkelyk de verschillende phasen van de stryd overzien en dienovereenkomstig haar maatregelen nemen.

De belangrykste en grootste vorm van non-explosieve sabotage in groepsverband is natuurlyk de Landelyke Organisatie, die zich tot hoofdtaak heeft gesteld het onderbrengen en verzorgen van onderduikers, het verleenen van

finnancieelen steun enz.
Aangezien overal arbeidskrachten te vinden zyn, die opgevangen en aan het vyandelyke productieproces onttrokken moeten worden, moet een organisatie als de "Landelyke" ook overal vertegenwoordigd zyn. Zy moet overal de hindernis vormen tussohen de arbeidskracht en de werkgever i.c. den vyand.
Vandaar dat deze organisatie practisch gesproken in ieder gehucht haar vertegen-woordigers en contacten heeft.
Deze vorm van sabotage wordt gemakkelyk tot routine, althans voorzoover het haar hoofdwerkzaamheden betreft. In een dergelyk apparaat heeft de leiding als hoofdtaak te nemen van principieele beslissingen en het coördineeren van werkzaamheden. Het werk zelf wordt, zooals xx reeds gezegd snel tot oliché, hetgeen tot gevolg heeft dat de plaatselyke afdeelingen een groote mate van zelfstandigheid bezitten; dat de districten slechts administratieve eenheden zyn, en de districtshoofden geen leiders maar "chefs de bureau".
Het zelfde geldt voor de provinciale leiders, die tesamen den top vormen. Deze organisatie vertoont dus geen verticale maar horizontale structuur, waarin de verschillende deelen in elkaar passen en ieder voor zich onmisbaar zyn, doch waarby geen onderdeel domineert. Een structuur dus die nauwkeurig aangepast is aan het strikt individualistisch Ned. volkskarakter.
Deze structuur vereischt inderdaad geen centrale leiding, daar het nemen van snelle besluiten tengevolge van snel wisselende tactische omstandigheden practisch niet voorkomt.
Het hoofdkenmerk van deze organisatie is dat zy niet gevormd, doch gegroeid is, onder dendrang der omstandigheden, en dat het omstandigheden zyn, die het ontstaan van verschillende nevenVormen hebben veroorzaakt. M.a.w. de landelyke organisatie is niet opgezet als een organisatie met een falsificatie-kamer, maar de falsificatiekamer is gegroeid uit de behoefte om weerstand te bieden aan de pogingen van den vyand het Nederlandsche volk middels Persoonsbewyzen, Ausweise, enz. geheel onder controle te krygen.
Herzelfde geldt uiteraard voor de K.P. een apparaat dat zyn bestaan te danken heeft aande groeiende behoefte aan levensmiddelenkaarten, enz.
Zooals de K.P. nu, onder de druk der militaire gebeurtenissen, zich steeds meer --of men dat wil of niet-- zal uitgroeien tot een apparaat dat zich bezig houdt met sabotage op militair terrein, de werkelyke explosieve sabotage, met dit verschil, dat er nu ruimte en tyd is om te organiseeren, daar de militaire situatie, hoewel strategisch door niemand van ons te overzien, bepaalde maatregelen nu reeds gebiedend eischt. Maar daarover later.

Resumeerend: naast het individueel- en het groepspassieve xxxx verzet en het individueel-actieve verzet, dat niet in bepaalde schema's te plaatsen is, kent ons land als hoofdorganisatie op het gebied der administratieve of non-explosieve sabotage de L.O., die op haar beurt onder dendrang der K.P. enz. Vormen die thans een min of meer zelfstandig bestaan voeren, met dien verstande, dat Zy ten nauwste met de Landelyke samenwerken.
Het is met één dier vormen, de K.P., dat wy in deze kwestie speciaal te maken hebben.
Het is duidelyk, dat zooals in een uiteenzetting over burgerverzetsgroepen reeds verklaard is, dat de K.P.'s geen strikt centrale leiding behoeven, met deze beperking, dat er een instantie behoort te zyn --die er als top K.P. ook is-- die in staat is, het terrein en de behoeften te overzien en de volgorde der doelen te bepalen.

Ieder dier doelen is stationnair, d.w.z. zy zyn steeds aanwezig en verplaatsen zich niet. Een K.P. kan dus rustig haar doelen voorbereiden en en de volgen aanvalsmethoden uit en ter na bepreken; Zy kan daarna toeslaan en verdwynen. M.a.w. een centrale instantie, die in staat en bereid is à la minute een beslissing te nemen, is niet noodig en zelfs ongewensoht. Voldoende is het als iedere groep één leider heeft, die by de uitvoering de leiding op zich neemt en by eventueele moeilykheden beslist.

Deze geheele uiteenzetting die sommigem Uwer overbodig voor zal komen bedoelt slechts:
a. Uw overzicht over de diverse sabotagevormen te schematiseeren en te concretiseeren
b. U ervan te overtuigen, dat de diverse sabotagevormen bepaald zyn door de omstandigheden, en dat dit ook in de toekomst het geval zal zyn.

Als deze twee doelen bereikt zyn, dan zal het gemakkelyker zyn U te overtuigen van het nut en de noodzakelykheid van de hieronder te beschryven sabotagevormen.
Om verwarring te voorkomen wil ik eerst nog wyzen op enkele vormen van sabotage die buiten dit verband liggen:
a. illegale pers, die non-explosief saboteert in groepsverband, door het doorkruisen van de vyandelyke propaganda.
b. Ordedienst (O.D.) die saboteert, doordat zy de bedoeling van de vyand om, by een eventueele terugtocht een zoo groot mogelyke chaos achter te laten, tracht te door kruisen.
c. de Inlichtingendienst, die evenals de O.D. een gemengd karakter heeft en in zyn consequenties een zuiver militair geval is.

Blyft te bespreken:
A. de explosieve sabotage in groepsverband vóór en tydens g.h. en
B. de non-explosieve sabotage tydens g.h.

A. Zooals in myn uiteenzetting omtrent karakter en werkwyze der B.V.G.- en reeds uiteengezet beschikt ons land voor dit doel over de volgende groepen:
1e. K.P.'s en daarmee verbandhoudende groepen
2e. R.V.V.
3e. "wilde groepen"
4e. de communistische groepen

Ik kwam in die zelfde uiteenzetting tot de conclusie dat de in Nederland aanwezige groepen, die in aanmerking komen voor explosieve sabotage grootendeels qualitatief sterk zyn --de ongewoon intensieve SD en Gestapo concentratie wyst daar reeds op-- maar allen quantitatief zwak.

Men kan nu, met gebruikmaking van bovenstaande gegevens twee dingen doen:
a. de qualitatief sterke groepen op hun hoog peil handhaven, zoo mogelyk quantitatief nog iets versterken, en ze inzetten op tactisch belangryke punten; m.a.w. men kan de K.P.'s opleiden voor militaire sabotage.
b. een algemeene massale reserve kweeken, waarvoor ik als middel aanwees : de B.V.G.

By dit alles dient men met Nederlandsche nuchterheid te waken voor theoretiseeren, hetgeen àl te makkelyk tot zelfoverschatting leidt.

Zooals in het B.V.O.plan reeds is uiteengezet,is het uitgesloten,dat in dezen wetenschappelyken oorlog het totaal van het potentieele Ned.verzet --gezwegen nog van het actueele-- in staat zou zyn den vyand zyn vryheid van handelen te ontnemen of in beslissende mate te beperken.

Bovendien moet men steeds bedenken,dat een land als Nederland,met zyn ongewoon groote bevolkingsdichtheid zyn offen en ongecoupeerd terrein en zyn prachtige wegennet niet geschikt is voor een aanval van een zwakke en slecht bewapende groep op een nummeriek sterkere en uitstekend bewapende.

Grondbeginsel dient te zyn:Rechtstreeksch gewapend optreden met den vyand dient onder ieder beding voorkomen te worden.

Dit zal de instantiekelingen waarschynlyk zéér ten voorkomen,maar even nadenken zal hen wiskundig zeker tot de zelfde conclusie brengen. De bedoeling is immers niet,dat de sabotagegroepen in schoonheid ondergaan,maar dat zy den vyand zoo veel mogelyk afbreuk doen.

Vergelykingen met andere landen gaan niet op.Ten eerste komen de berichten uit die landen uiteraard vervormgen en gekleurd tot ons,in de tweede plaats zyn de geografische omstandigheden daar geheel anders,en van politieke enz.maar geheel te zwygen.

IK herinner nog even aan de definitie,die ik in den aanvang gaf: Dat is het doel! Het gaat er niet om zoo spectaculair mogelyk,maar zoo efficient mogelyk te zyn.Er is geen enkele reden ons zelf te zien als helden in een blinkende wapenrusting,die eens gauw even den drank van het nazi-dom zullen verslaan,maar als doodgewone rustige burgers in een C&A'tje die hun plicht doen die het grootste nuttig effect sortseert.

Deze uiteenzetting was vooral voor de jongeren zéér nodig.Ze is niet bedoeld als een ontnuchtering --overvang en intensiteit van ideelisme worden bepaald door doel en niet door de middelen-- maar als poging ieder met beide beenen op de grond te doen staan.

Ik recapituleer:nooit en ni nimmer tenzy gedwongen gewapend optreden met den vyand.

Een volgend belangryk punt is dit,niemand van ons is in staat het moment te bepalen waarop onze inzet het grootst mogelyke nut afwerpt.

Er is slechts één instantie die dit kan : Allied High Command.Het is derhalve redelyk,dat die instantie en zy alleen het sein geeft voor het optreden van verzetsgroepen tydens gevechtshandelingen en gedetailleerde instructies geeft,m.a.w. de doelen aanwyst.

Een algemeen gehouden instructie der A.H.C. bestaat trouwens en is een der bases waarop dit plan berust.(Het lykt my niet gewenscht tot reproductie van dit plan over xxte gaan,)

Principe No 2 is dus : Zelfstandig optreden tydens gevechtshandelingen meer speciaal tegen de verbindingen van den vyand is absoluut uitgesloten en volgt eerst na bevel van A.H.C.

Wel is xxx mogelyk het optreden vóór de invasie tegen uitdrukkelyk toegestane en door my te specificeeren doelen.By het optreden vóór de gevechtshandelingen moet met twee factoren rekening worden gehouden:

1e. dat met het minimale potentieel aan wenschen en materiaal uiterst zuinig dient te worden omgesprongen

2e. dat men den vyand waakzamer maakt door een intensieve actie vóór de gevechtshandelingen de belangryker handelingen tydens de gevechtshandelingen wellicht onmogelyk en zeer zeker moeilyker maakt.

De sabotage vóór g.h. (gevechtshandelingen) dient dan ook aan één der volgende eischen te voldoen:

a. het is z.g.n. stille sabotage, zooals het inbrengen van zand in de oliepotten der spoorwagens

b. zy wordt zóó verspreid en incidenteel uitgevoerd, dat geen systeem zichtbaar is, terwyl represailles onwaarschynlyk zyn.

Inhet algemeen dient deze sabotage eerder gezien worden als training voor de betrokken groepen dan als doel in zich.

Zooals ik reeds eerder zei: het moeten speldeprikken blyven, de degenstoot blyft bewaard voor de invasie.

De doelen die my mogelyk blyken, zyn de volgende:

a. zand in spoorwegwagons

b. het verbranden van stroo en hooimyten. Dit doel is belangryker dan het lykt, omdat : 1e stroo gebruikt wordt als verpakkingsmateriaal voor granaten; 2e het mogelyk schynt te zyn uit stroo grondstoffen voor springstoffenfabricage te winnen (cellulose)

c. het vernielen van hoogspanningsleidingen buiten de kom der gemeente, waardoor het productie-proces vertraagd wordt.

d. het dooden van agents-provocateur

e. het bevryden van gevangenen.

Dit alles kan geschieden door groepen die niet onder centrale leiding staan.

De doelen zyn immers voor geruimen tyd tevoren zichtbaar en blyven voor het grootste deel stationnair.

Een geheel andere situatie ontstaat y tydens gevechtshandelingen. Dan immers wordt de situatie beinvloed door variabele tactische omstandigheden, dan zyn de instructies van A.H.C., die gedetailleerd niet aan tientallen personen kunnen worden gegeven ("Feind hört mit") bindend, dan is discipline noodzakelyk, omdat slechts discipline het nodige tegenwicht tegen den plotseling versterkten gevaarsfactor kan geven.

Al deze overwegingen en nog verscheidene andere leiden noodzakelykerwys tot de conclusie --een conclusie die overigens in Frankryk haar bevestiging vindt--

<u>By sabotage tydens gevechtshandelingen is een centrale leiding noodzakelyk.</u>

Het nadeel van de kwetsbaarheid van een dergelyke organisatie moet op de koop toe worden genomen en <u>moet bovendien verminderd worden doordat meerdere personen op verschillende plaatsen als vervanger van de centrale figuur worden ingezet.</u>

Dit alles lykt my logisch en vanzelfsprekend. Deze centrale leiding heeft dus een twee-voudige taak:

a. het organiseeren van het geheel vóór de gevechtshandelingen

b. het geven van leiding tydens gevechtshandelingen.

Om leiding te kunnen geven moet men echter over de feiten kunnen beschikken. Derhalve is het nodig dat deze leiding beschikt over :

1e. een verbinding rechtstreeks met Engeland of met een instantie, als byv. top K.P., die de bevelen van A.H.C. doorgeeft. Zy geeft op haar beurt deze bevelen door naar ondercommandanten, <u>nadat deze bevelen aangepast zyn aan het beschikbare potentieel en de tactische omstandigheden</u> waarvan zy

2e. middels een interne verbinding door de ondercommandanten op de hoogte worden gesteld.

Conclusies: absoluut noodzakelyk is een buitenlandsche radio-verbinding en een binnenlandsch radio-net. Dit binnenlansch radio-net moet ~~minstens~~ de frequentie hebben van het aantal districten; ieder district moet minstens beschikken over één radio zend-en ontvangapparaat en groote districten als byv. Limburg over meer dan één. Het zal vrees ik in de practyk ondoenlyk zyn iedere groep over een dergelyk apparaat te doen beschikken. Zy zullen dus moeten zorgen voor een verbinding op andere wyze en wel lange estafette-lynen van groep tot groep en vice versa en vangroep tot districtscommandant.
Iedere groep legt dus twee lynen: één naar de dichtstbyzynde nevengroep, één naar den districtscommandant.

Ieder districtscommandant moet trachten twee lynen te leggen, één naar de dichtstbyzynde nevencommandant, één naar de centrale leiding. Ik leg hier à de nadruk op het woord trachten, aangezien dit in de practyk niet mee zal vallen.

Het land te verdeelen in 4 rayons. De indeeling in rayons dient naar myn meening aangepast te worden aan de momenteel by K.P. geldende structuur en wel

1. Brabant en Limburg
2. N. en Z-Holland en Zeeland
3. Utrecht, Gelderland en Overysel
4. Drente, Groningen en Friesland

Van Brabant en Limburg zou de onderverdeeling worden:
6 districten waarvan reeds 4 bekend: het district Limburg tot Roermond onder Jacques, het gebied boven Roermond plus Peel onder Piet, Noord en Zuid van den Bosch met als westelyke scheidingslyn een lyn Noord-Zuid even Oost van Tilburg onder Miel; het district Eindhoven tot de Belgische grens onder Frits.
Op de kaart na te gaan hoe de lynen loopen.
De districten te nummeren:

District	Frits	=I
—	Jacques	=II
—	Piet	=III
—	Miel	=IV

Nog toe te voegen districten V en VI in Midden en West Brabant, onderhandelingen zyn gaande.

Contact tusschen de commandant van Zuid, West Oost en Noord is gewenscht zy het, als ieder der commandanten over een radio-verbinding beschikt, niet absoluut noodzakelyk.
De 4 "rayons" byv Zuid=I, West=II, Oost=III en Noord=IV zyn tydens gevechtshandelingen autonoom, tenzy eindelyk de groote figuur gevonden wordt, die in staat is het geheel te overzien en te leiden. Wat my betreft, ik geloof niet aan een dergelyk leider, die na 4 jaar oorlog niet van zich heeft doen spreken. Ik vrees dat wy vergeefs wachten op den Generaal Snyders van het verzet.

Vóór ik thans overga tot het detailleeren van de werkzaamheden in ieder district, resumeer ik even de hoofdpunten van datgene, wat ik tot dusverre beweerd heb over de structuur van het geheel en de explosieve sabotage vóór en tydens gevechtshandelingen.

A. De Structuur.
Zy is verticaal, d.w.z. onder leiding. Van onder naar boven: leden—G.C.—D.C.—R.C. (rayonscommandant). Het land te verdeelen in Zuid, West, Oost en Noord. Ieder rayon te verdeelen in districten.
Voor Zuid 6 districten. Ieder district een commandant. Ieder district groepen (K.P. of partisanengroepen niet te verwarren met B.V.G.-en) onder een commandant.

Ieder D.C. een radiozend-en ontvangverbinding met centrale leiding en vanzelfsprekend ook onderling.
Iedere groep middels estafettelynen contact met D.C. en één nevengroep.
D.C.'s zoo mogelyk contact met centrale leiding.
Ieder rayon zoo mogelyk contact met ieder der drie anderen.

B. Explosieve sabotage vóór gevechtshandelingen.
Zooveel mogelyk beperken en geen doel in zich. Zooveel mogelyk "stille" sabotage en overigens incidenteel en verspreid, quasi-systeemloos. Ter beoordeeling van den organisator.

C. Explosieve sabotage tydens gevechtshandelingen.
Blindend zyn de Instructies van K.W.C.
Nooit of te nimmer tenzy gedwongen gevechtscontact met den vyand.
Centrale leiding.

Thans de detaillering.
Welke is de taak van de groepen vóór en tydens de gevechtshandelingen? Vóór de gevechtshandelingen blyft de taak van de groepen beperkt tot hun normale K.P. werk, voor zoover nodig en eenige sabotagehandelingen als boven omschreven.
Tydens gevechtshandelingen zullen zy optreden tegen het vyandelyk verkeer en de vyandelyke verbindingen.
Het is de taak van den G.C. en in samenwerking met den D.C. zyn groep voor dezen taak voor te bereiden.
Hy heeft dus de volgende werkzaamheden;
a. het plegen van sabotage, byvoorkeur "stille", vóór gevechtshandelingen
b. het voorbereiden van sabotage in het hem door de D.C. toegewezen gebied; hy zoekt en rapporteert objecten zoo nauwkeurig mogelyk by den D.C.
c. hy traint zyn leden in overleg met den daartoe aangewezen man, in het gebruik van springstoffen, enz.
d. hy wyst den D.C. der B.V.G.-en meestal identiek met den D.C. op personen in zyn omgeving, die naar zyn meening geschikt zyn voor het leiden van een B.V.G.
e. hy zoekt in zyn gebied opslagplaatsen voor materiaal en op last van den D.C. zenderposten
f. hy kiest spoorweggroepjes en voorziet ze in samenwerking met den D.C. van materiaal. Ook vóór de gevechtshandelingen is de D.C. werkelyk een commandant. Een andere vraag is het of het wenschelyk is de bevelen voor dien tyd in bevelvorm te geven.

De D.C. heeft tot taak:
1e. het organiseeren der in zyn district aanwezige groepen en het in overleg met de centrale leiding inschakelen van nieuwe groepen.
2e. het stichten van B.V.G.-en volgens de eerder gegeven richtlynen.
3e. het verzamelen van gegevens betreffende eventueele objecten. De beoordeeling omtrent belangrykheid dier objecten blyft aan den rayonscommandant of diens vervanger.
4e. het verzamelen van inlichtingen en het doorgeven naar een centraal punt (nader aan te geven)
5e. het organiseeren van spoorweggroepjes
6e. het zoeken van minstens twee zenderposten in zyn district
7e. het opslaan van materiaal per groep
8e. het adviseeren en instrueeren van commandanten B.V.G. vóór g.h.
9e. het leggen van estafettelynen

Hy kan verder in overleg met den rayonscommandant/centrale leiding die maatregelen nemen, die hem ter bevordering van het geheel wenschelyk voorkomen. De boven aangegeven richtlynen zyn uiteraard voor uitbreiding vatbaar, maar omvatten n.m.m. de voornaamste factoren.

By alles wat eenig lid van een sabotage-organisatie doet, dient hy te bedenken :

Dat het morgen tot gevechtshandelingen kan komen en dat het aanvallen DEEbelangryke doelen ook morgen moet kunnen plaatsvinden!

Primair is dus het organiseeren van de spoorweg-verkeers-en verbindingen sabotage, zoodat in geval van nood direct opgetreden kan worden, ook al is de organisatie, de structuur dus, niet klaar. De tydsduur die ons is toegemeten is n.l. een volkomen onberekenbare factor. Als wy er op staan eerst de organisatie klaar te maken en daarna pas het sabotageplan uit te werken, kunnen wy falen.

Het is noodzakelyk dat deze twee ontwikkelingen parallel en gelyktydig verlopen.

De groepen en districten houden zich, met behulp van daartoe aangewezen personen bezig met het nemen van onder ieder beding noodzakelyke maatregelen; de rayonscommandant en zyn helpers met het bouwen van het apparaat op zich en de controle op de districten

De rayonscommandant heeft als voornaamste taak:

1e. het opbouwen van het apparaat en het verdeelen van het werk
2e. contact met top K.P. en R.C.'s
3e. het geven van leiding tydens g,h, Het is duidelyk dat hy hierby moet beschikken over een aantal medewerkers, een staf, die ieder een belangryk deel voor hun rekening nemen. Zoo is het byv. van buitengewoon groot belang dat beschikt wordt over het nodige materieel, dat dit materieel op de nuttigste wyze verdeeld wordt, dat ieder lid met springstoffen e.d. kan omgaan.

Wy kunnen hierby wellicht rekenen op steun van de overzyde. Deze steun is althans toegezegd. Beter is het echter op eigen kracht te zorgen dat wy klaar zyn. Het is dus noodzakelyk dat één persoon voor deze materieelkwestie aangewezen wordt (Zie bylage) Hetzelfde geldt voor andere onderwerpen als radio, enz.

Het principe is : iedere man zyn eigen taak Hy kan op ander gebied werkzaam zyn, hy kan en moet ieder collega helpen waar en wanneer hy maar kan, maar hy verliest nooit zyn eigen taak uit het oog. Die blyft primair.

Als ieder die dit aangaat deze instructie nauwkeurig onderzoekt, en op zyn beurt aan de hand hiervan eigen instructies maakt, en een nauwkeurig overzicht heeft, van wat hem te doen staat, dan is dit werk niet vergeefsch geweest.

Men bedenke bovenalles: een afwyking van instructies betreffende de organisatie is hoewel niet gewenscht, niet zoo erg als de geest die ons tot dit werk bracht, de dryvende kracht, of die van religieuse aard dan wel van nationalen aard is, ondanks tegenslag ontegenwerking blyft leven, kunnen wy niet falen.

Wat sterk is uit innerlyke overtuiging faalt nooit.
Beslissend zyn, ons fanatisme, getemperd door het intellect, onze voorzichtigheid, onze werklust. Het zyn nooit de massa's die geschiedenis maken maar de minderheden, die bereid waren zich zelf te verliezen in iets grooter dan zy zelf.

BURGER VERZETS GROEPEN.(B.V.G.)

Uittreksels instructie's Kp - Rayons-Commandant Zuid.
Aan H.H. Rayons Commandanten,

Hieronder volgen enige richtlijnen betreffende de organisatie en inrichting der B.V.G.-en.

De burgerverzetsgroepen hebben een geheel andere taak dan de daarnaast bestaande militaitegroepen. Blijven de militaire groepen onder een centrale bevelvoering staan, met de B.V.G-en is dit niet het geval daar dit practies onmogelijk zal zijn. De taak van iedere B.V.G. is verschillend, al naar gelang de omstandigheden van plaats, tijd en mogelijkheden. Wel kunnen er omtrent de te plegen verzets actie's enige algemene grondbeginselen gegeven worden, hetgeen ook geschieden zal, maar toch blijft alles van plaatselijke omstandigheden afhakelijk. Daarom is het, dat deB.V.G-en vanaf het ogenblik van handelen zelfstandig zijn. Dit ogenblik van actief optreden wordt achter nog van hogerhand gegeven. Omdat dus de B.V.G-en zelfstandig zullen staan, is het een zeer voorname eis, dat de commandanten van elke groep tot in de finesses voor hun taak berekend zijn. Met de persoon van de commandant staat of valt de gehele B.V.G-actie.

Elk Rayon-Commandant, moet een commandant voor de B.V.G-en aanstellen en hij behoort hierbij goed te overwegen, dat van deze keuze alles wat met de B.V.G. in zijn rayon samenhangt, afhankelijk is. IK KAN HIEROP NIET VOLDOENDE DE NADRUK LEGGEN; en ik herhaal dat van de keuze van de groepscommandant het al of niet succes hebben van de B.V.G. afhangt. Niemand kan zich van deze taak te goed kwijten.

De grootte der groepen wordt het beste genomen op 5 man, plus de groepscommandant (G.C.) Grotere groepen zijn niet aan te bevelen, daar de B.V.G-en ongewapend zijn en een groter aantal, slechts grotere kwetsbaarheid met zich mede brengt.

Het aantal groepen is ook niet in een vaste regel aan te geven, doch als norm wordt een groep per 5000 inwoners voorgesteld, en het is wenselijk, dat hier zoveel mogelijk de hand aan gehouden wordt. Op een dorp is dit veel beter uitvoerbaar, dan in de stad, waarbij nog komt dat deze laatste straks, onder veel moeilijker omstandigheden zullen moeten opereren.

Methode van groepering. De keuze van de G.C. moet zeer zorgvuldig geschieden. Iemand wordt niet aangesteld omdat hij plaatselijk een autoriteit is, doch omdat hij waarschijnlijk over de beste capaciteiten beschikt. Daarnaast is het misschien wenselijk dat de G.C. aan de volgende eisen voldoet.

1. Niet jonger dan 24 jaar, niet ouder dan 45;
2. ongehuwd;
3. ex-militair;
4. niet aangesloten bij gewapende- verzets- of ordegroep;
5. moet reeds eerder illigaal werkzaam zijn geweest ;
6. zijn beweegreden moet niet uit haat bestaan. (dit is een onbetrouwbare en onzekere factor. Liever vaderlandsliefde en religieuze overtuiging.)
7. hij moet bereid zijn ook actief op te treden en zich niet beperken tot het geven van commando's;
8. hij moet een man van achting zijn en overwicht over zijn mannen kunnen uitoefenen.

Niet alle voorwaarden zijn strikt vereist. Aan die onder de nummers 4, 6, 7, en 8 moet echter zeker worden voldaan.

De G.C.-en kunnen waarschijnlijk het beste gevonden worden in de rijen van hen die voor onderduikers-organisatie's werken of gewerkt hebben. De bovengenoemde eisen dienen dan om aan te geven in welke richting ongeveer gezocht moet worden.

-De-

De commandanten der B.V.G-en werven zoveel mogelijk ieder lid persoonlijk aan. Contact tussen de leden is overbodig, zolang er nog geen sprake is van actief optreden. De G.C.-en kennen dus de districts-organisator (D.O.) en de leden, de leden slechts de G.C.

De rayons-commandant der P.A.W. houden voortdurend contact met de G.C-en daar het zeer wel mogelijk is, dat voor de belangen der B.V.G-en soms ook militaire ploegen ingezet worden ofwel dat deze anderzijds bijstand moeten verlenen.

De taak der groeps-commandanten, is dus op de eerste plaats, zoals we al zagen, het aanwerven der leden waar hij de volgende eisen aan moet stellen.

1. zij moeten bereid zijn, zijn bevelen uit te voeren;
2. zij moeten voldoe aan zijn facultatief gestelde eisen omtrent leeftijd etc;

Als tweede gedeelte van zijn taak ziet de G.C. uit naar geschikte objecten .Zijn doelen kiest hij nu reeds en bespreekt ze met zijn D,O. Hij schaft het materiaal aan dat hij denkt nodig te hebben en spreekt met ieder lid zijn eventuele taak.

En tenslotte zorgt de G.C. reeds voor enige koeriers (liever nog voor koeiersters) die straks zo nodig het contact kunnen onderhouden tussen de omliggende G.C-en die hun dan bekend gemaakt worden. De koeriers(sters) kunnen dan ook een onderdeel vormen van een in voorbereiding zijnd waarschuwings-systeem.

De taak der groepen. Het hoofddoel is:

Het hinderen van den vijand in zijn bewegingsvrijheid en zo mogelijk het aantasten van zijn potentieël. Hier moet dus het zwaartepunt liggen, op het blokkeren van zijn spoor- en verkeerswegen. De onderstaande opsomming van wat een B.V.G. kan doen is zeer onvolledig. Iedere G.C kan, de plaatselijke situaties in aanmerking nemend, deze opsomming nog aanvullen, terwijl bovendien veel zal afhangen van de tactische situatie op het ogenblik van handelen.

Mogelijk is b.v.:

1. het belemmeren van vijandelijk spoorverkeer door uitschroeven van rails, het omzetten van wissels, het inbrengen van zand in de olie-potten de wagons,etc;
2. het belemmeren van vijandelijk verkeer b.v. door aanbrengen van versperringen, het strooien van grote hoeveelheden glasscherven, kop-spijkers etc. Het werken met spijkerplanken of het opgraven van wegen;
3. verwijderen van richtingaanwijzers e.d.
4. het assisteren en inlichten van eventueele parachutisten;
5. het spannen van staaldraad over den weg ;
6. het vernielen van vijandelijke transportmiddelen door middel van brand,etc;

Dit zijn enkele van de voornaamste dingen die mogelijk sijn, maar er zijn nog talloze variatie's,. Beslissend zijn en blijven de omstandighede van het ogenblik. De koelbloedigheid en het vermogen tot het nemen van initiatief van de commandanten spelen hierbij een grote rol. Ieder der hierbovengenoemde sabotage middelen is vrij onbelangrijk. Indie dit alles echter landelijk wordt toegepast, kunnen de resultaten zeer bevredigend zijn. Het vernielen van één weermachts-auto in Tietjerksteradeel is niet bijster opwindend. Het vernielen van 600 auto's over geheel het land (d.i. één per 3 groepen) wordt pijnlijk. Hetzelfde geldt voor lekke banden, omgehakte bomen etc. Het is de massale actie die hier moet leiden.

Resumerend, komen we tot het volgende:

1. De B.V.G-en worden gevormd door den onder verantwoordelijkheid der Kp
2. Tijdens gevechtshandelingen, doch eerst na bevel top Kp zijn de B.V.G-en volkomen autinoom. De districten houden dan op te bestaan.

3. Als regel één groep bestaande uit 5 man plus de commandant per 5000 inwoners gevormd.
4. De B.V.G.-en hebben tot taak het voeren van z.g.n."non-explosieve" sabotage, met het voornaamste tactische diel: het bestrijden van vijandelijke verbindingen.
5. De taak van de G.C. is, vóór de gevechtshandelingen , het aanwerven van leden, het verzorgen van materieel, het instrueren van ieder lid afzonderlijk, het kiezen en voorbereiden van objecten, bovenal het aanwakkeren van den strijdgeest,het bevorderen van de z.g.n. "stille sabotage". Tijdens gevechtshandelingen: Het voeren van zelfstandig bevelmet in de handhouding van zijn groep.

SLOT/

De tijd dringt, dus daar waar burgerverzet nog niet georganiseerd is, moet dit op korten termijn nog geschieden. Maar al zouden er nog zoveel groepn zijn, als de geest van weerbaarheid uit de harten der Nederlanders is verdwenen, is dit plan het papier niet waard, waarop het is geschreven.

Als echter, waarvan ik diep overtuigd ben, nog iets van dien strijdbaren geest is overgebleven in deze generatie, als wij nog Watergeuzen zijn in het beslissende uur, dan kan dit plan, mits behoorlijk georganiseerd, redelijke en zelfs verrassende resultaten opleveren.

Juist echter omdat de meningen [redacted] over de vechtlust van het NEDERLANDSE VOLK en de kracht van hun vrijheidsliefde verschillend gezien worden, zullen ook de meningen omtrent de dienstbaarheid van het geval uiteenlopen.

Dit echter is zeker, men kan het plan ook NIET uitvoeren en NIETS doen als het er op aan komt. Een volk echter, dat niet bereid is, tegen den verdrukker op te staan en voor zijn vrijheid te vechten, verdient slechts:

ROEMLOOS ONDER TE GAAN IN DEN OCEAAN DER VERGETELHEID.!!!!!!!!!!

P.A. - DISTRICTS-COMMANDANT I